

Gemeente Midden-Delfland

Jaarstukken 2020

Werken aan de kern

cittaslow

Inhoud

1. AANBIEDINGSNOTA 3
1.2 Inleiding 4
1.3 Bestemming resultaat 6
1.4 Financiële samenvatting 10
2. JAARVERSLAG 14
2.1 Programmaverantwoording 14
2.1.1 Programma 1: Vitale Dorpen in Midden-Delfland®2025 15
2.1.2 Programma 2: Bestuur en veiligheid 33
2.1.3 Programma 3: Beheer, verkeer en milieu 40
2.1.4 Programma 4: Onderwijs 65
2.1.5 Programma 5: Sociaal domein en Welzijn 69
2.1.6 Programma 6: Economische- en Sociale zaken 78
2.1.7 Programma 7: Ruimtelijke Ordening, Ontwikkeling en Volkshuisvesting 93
2.2 Overzicht van algemene dekkingsmiddelen 105
2.3 Overzicht van overhead 107
2.4 Paragrafen 110
2.4.1 Lokale heffingen 110
2.4.2 Verbonden partijen 114
2.4.3 Grondbeleid 130
2.4.4 Onderhoud kapitaalgoederen 135
2.4.5 Bedrijfsvoering 138
2.4.6 Weerstandsvermogen en risicobeheersing 145
2.4.7 Financiering 151
2.4.8 Covid 19 157
3. JAARREKENING 163
3.1 Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening en de toelichting 163
3.1.1 Het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening 163
3.1.2 Analyse van de begroting na wijziging ten opzichte van de realisatie 165
PROGRAMMA 1 165
PROGRAMMA 2 166
PROGRAMMA 3 166
PROGRAMMA 4 169
PROGRAMMA 5 169
PROGRAMMA 6 171
PROGRAMMA 7 172
ALGEMENE DEKKINGSMIDDELEN 175
3.1.3 Analyse begrotingsrechtmatigheid 177
3.1.4 Overzicht aanwending bedrag onvoorzien 178
3.1.5 Overzicht incidentele baten en lasten 179
3.1.6 Wet normering bezoldiging topfunctionarissen 180
3.2 Balans 181
3.2.1 Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling 183
3.2.2 Toelichting op de balans 186
3.2.3. Gebeurtenissen na balansdatum 194

3.2. Bijlagen 195
3.2.1 Gerealiseerde baten en lasten per taakveld 195
3.3.2 Single information, Single audit (SiSa) 196
4. Controleverklaring van de onafhankelijke accountant 198
5. Bijlagen bij de jaarstukken 199
5.1 Incidentele subsidies 200
5.2 Rapportage Interbestuurlijk Toezicht 201
5.3 Beleidsindicatoren 202
5.4 Staat van reserves en voorzieningen 205

1. AANBIEDINGSNOTA

1.2 Inleiding

'Kwaliteit staat voorop bij alles wat we doen.' Ook in 2020 was dit beginsel uit het collegewerkprogramma leidend bij de uitvoering van onze taken. Zodat je in Midden-Delfland prettig kunt leven, goed kunt ondernemen en omwonenden uitstekend kunnen recreëren.
Met de jaarstukken leggen we verantwoording af aan de gemeenteraad over het gevoerde beleid. Zowel onze noodzakelijke taken als de punten uit ons collegeprogramma komen daarbij aan bod. Wij beschrijven welke doelen we hebben bereikt, wat we hiervoor hebben gedaan en wat dat heeft gekost.

Corona

In februari van vorig jaar bereikte het coronavirus ons land en bracht een hoop onzekerheden met zich mee. Onze manier van werken veranderde en inwoners en ondernemers kregen andere vragen en behoeften. We hebben veel tijd besteed aan onvoorziene en extra werkzaamheden zoals handhaving, preventie en de uitvoering van ondersteuningsmaatregelen. Daarnaast heeft een deel van eerder geplande projecten en beleid vertraging opgelopen. In de paragraaf Covid-19 beschrijven we uitgebreid welke impact het virus had op onze gemeente.

Begroting

Gemeenten hebben al jaren te maken met ingrijpende ontwikkelingen. De financiële gevolgen van veranderingen als de invoering van de Omgevingswet, de kosten van de jeugdzorg en de nieuwe verdeling van het Gemeentefonds baarden ons zorgen bij het opstellen van de begroting. Daarom was een omvangrijk bezuinigingspakket en het gedeeltelijk benutten van de algemene reserve nodig om een sluitende begroting op te stellen.

Financieel resultaat

Wij zijn erin geslaagd om de uitgangspunten uit de begroting 2020 grotendeels te realiseren. We sluiten 2020 af met een positief resultaat van bijna € 1,9 miljoen. Een positief resultaat waar wij tegelijkertijd een belangrijke kanttekening bij maken: in de loop van 2020 is de begroting een aantal keer aangepast op actuele ontwikkelingen. Om de begroting gedurende het jaar in evenwicht te houden was een bedrag van ca. € 0,6 miljoen nodig. Ook is door corona de uitvoering van projecten en beleid uitgesteld. Hierdoor lopen budgetten over de jaargrens heen. Door deze bedragen aan te merken als doorschuifbudget blijven ze beschikbaar voor het oorspronkelijke bestedingsdoel.

Accountantscontrole

De accountant heeft een goedkeurende verklaring afgegeven voor de rechtmatigheid. We hebben in 2020 flink wat verbeteringen doorgevoerd. Hierdoor hebben we nu - na drie jaar een verklaring met beperking te hebben gekregen – een goedkeurende verklaring.
De controleverklaring is toegevoegd aan de jaarstukken. Hierin leest u dat de jaarrekening 2020 een getrouw beeld geeft van de omvang en samenstelling van zowel de baten, als de lasten over het boekjaar 2020. De activa en passiva per 31 december 2020 zijn in overeenstemming met de geldende voorschriften.

Toekomst

Ondanks het positieve resultaat en de behaalde resultaten, maken we ons nog steeds zorgen. Het positieve resultaat is eigenlijk deels te danken aan de coronapandemie. We hebben andere prioriteiten moeten stellen en een aantal werkzaamheden hebben we uitgesteld. Maar deze moeten nog wel worden gedaan. En kosten door corona zijn deels door de landelijke overheid vergoed.
De structurele kosten bijvoorbeeld voor jeugdzorg, maar ook voor de omgevingswet, blijven echter zorgelijk. En deze worden met name gevoed door de landelijke overheid.

Leeswijzer

De jaarstukken bestaan uit het jaarverslag en de jaarrekening. De jaarrekening is volgens de voorschriften uit het Besluit Begroting en Verantwoording opgebouwd zoals de begroting 2020-2023. Hierin zijn het beleid en de doelstellingen van de gemeente verdeeld over 7 programma's.

Daarnaast leggen we verantwoording af over de algemene dekkingsmiddelen en overheadlasten. Het betreft hier voorgeschreven overzichten, deze moeten apart worden verantwoord in de jaarstukken.

1.3 Bestemming resultaat

Het gerealiseerd resultaat van de jaarrekening 2020 bedraagt positief € 1.889.306. Rekening houdend met de hieronder opgenomen posten die doorgeschoven worden naar 2021 bedraagt het resultaat na budgetoverheveling/reservering voor BUIG € 854.126. Dit saldo wordt toegevoegd aan de algemene reserve.
Voor een nadere verklaring van het resultaat wordt verwezen naar hoofdstuk 1.4 en de toelichtingen bij de programma's (hoofdstuk 2.1).

Volgens de regelgeving van het BBV is het voordelig resultaat als afzonderlijke post opgenomen onder het eigen vermogen op de balans. Het is de bevoegdheid van de raad om aan te geven hoe dit resultaat wordt bestemd. Wij stellen voor om het voordelig jaarrekeningresultaat als volgt te bestemmen:

a. Van de volgende budgetten lopen de werkzaamheden door in 2021.

doorschuifbudgetten			
transitievisie warmte en energie		€	237.758
leges omgevingsverguning CM Staal		€	100.000
restantbudget 2020 asfaltverh.		€	80.000
inspectie/inventarisatie bebording		€	47.000
aanpassing kruising Lotsweg/Woudseweg		€	75.000
taakstelling huisvesting statushouders		€	7.610
beschut werken		€	25.111
onderuitputting bijstand door corona		€	40.000
restant gezondheids/preventieactiviteiten		€	9.000
uitvoeringskosten Tozo		€	129.000
inhuur GGZ-medewerker		€	16.000
inzet behandeling psychische problemen		€	14.000
ontvangen rijksmiddelen diverse regelingen		€	33.201
uitvoeringskst Tozo en Tonk		€	70.000
project Waarderen GBO		€	88.900
restant budget adviezen derden		€	15.000
Totaal doorschuifbudgetten		**€**	**987.580**
b. Het resterende deel van het batig resultaat			
reserveren voordeel BUIG		€	47.600
toevoegen aan de Algemene reserve		€	854.126
Totaal bestemming resultaat jaarrekening		**€**	**1.889.306**

Toelichting doorschuifbudgetten

Transitievisie warmte en energie
Bij de decembercirculaire 2019 is een bijdrage voor de energietransitie via het Gemeentefonds beschikbaar gesteld. Hierbij is direct aangegeven dit te gebruiken als financiële overbrugging voor de uitvoering van het Klimaatakkoord op energie en warmte.
Voor de ontvangst van dit éénmalige budget was de begroting 2020 al vastgesteld, waardoor reeds budgetten beschikbaar waren voor de uitvoering van de werkzaamheden in 2020. Mede door de Coronamaatregelen is het niet mogelijk geweest om extra te investeren in opdrachten voor 2020. De reeds geraamde budgetten voor 2020 waren daarbij voldoende. De éénmalige rijksmiddelen uit

2019 kunnen we daardoor doorschuiven naar 2021 ter dekking van de overbruggingskosten. De hoop is dat dit jaar of in 2022 bekend wordt welke compensatie vanuit het Rijk structureel en/of éénmalig beschikbaar komt voor het Klimaatakkoord.

Leges omgevingsvergunning
De werkzaamheden vinden voor het grootste deel plaats in 2021. De aanvraag heeft in 2020 plaatsgevonden, waardoor de vordering in 2020 moet worden verantwoord. Zoals vastgelegd in de decemberbrief 2020 wordt dit legesbedrag overgeheveld naar 2021.

Restantbudget 2020 asfaltverhardingen
Dit wordt uitgevoerd in 2021. Door gebrek aan capaciteit is een groot deel van het geplande asfaltonderhoud dit jaar niet uitgevoerd.

Inspectie/inventarisatie bebording
De voorbereidingen zijn gestart. Door gebrek aan capaciteit is het niet gelukt om de opdracht voor inspectie en inventarisatie van de bebording in 2020 uit te zetten. In 2021 wordt deze inspectie en inventarisatie alsnog uitgevoerd om daarna het areaal aan bebording beter te kunnen beheren.

Aanpassing kruising Lotsweg/Woudseweg
Er is een bedrag van € 75.000 begroot als bijdrage aan de provincie voor aanpassingen aan de kruising Lotsweg-Woudseweg. Dit wordt betaald na realisatie. Het werk is in 2020 gestart en wordt in de eerste helft van 2021 afgerond. Daarom wordt dit bedrag overgeheveld naar 2021.

Taakstelling huisvesting statushouders
Het aantal statushouders in begeleiding is toegenomen en zal verder toenemen (als gevolg van de verdubbelde taakstelling). De beschikbare middelen zijn benodigd voor de wettelijk verplichte maatschappelijke begeleiding, in het bijzonder de afronding van reeds ingezette trajecten.

Beschut werken
De kosten die Werkse! voor Beschut werk 2021 in rekening brengt zijn sterk toegenomen, onder andere door het wegvallen van de bonus beschut werk, het verminderen van de Rijksbijdrage en toenemende begeleidingskosten. Dit budget is nodig in 2021 om de kosten op te vangen wanneer we onze volledige taakstelling invullen. Mocht gedurende het jaar blijken dat de kosten gunstig uitvallen, dan zal in de loop van 2021 de raming worden bijgesteld.

Onder uitputting bijstand e.d. door corona
In 2021 zal extra inzet nodig zijn op het gebied van re-integratie. De reden hiervoor is dat de gemeente ook de taak heeft gekregen om gebruikers die sinds de start van de corona crisis zijn ingestroomd in de Tozo, naar werk te begeleiden. Mede als gevolg hiervan is sprake van een toename van het aantal bijstandsuitkeringen, waardoor ook meer inzet aan re-integratie nodig is. Het resterende re-integratie budget zal hiervoor worden ingezet.

Restant gezondheids-/preventieactiviteiten
Op deze post is vanwege corona minder uitgegeven aan gezondheids-/ preventie-activiteiten dan begroot, omdat de besteding bij de GGD vooral in 2021 plaatsvindt. Hierdoor is onze bijdrage aan de GGD in 2020 lager en komt die in 2021 hoger uit dan begroot.

Inhuur GGZ-medewerker
Het resterend bedrag van 2020 is nodig om de lopende meerjarige afspraken rond de bestaande GGZ-medewerker te bekostigen.

Inzet behandeling psychische problemen
De afgelopen periode is er een toename van psychische problemen en daarvoor is gedurende 2020 en 2021 tijdelijk extra inzet nodig. Omdat het accent van de inzet in 2021 ligt, dient het restantbudget van 2020 te worden doorgeschoven.

Uitvoeringskosten Tozo
Voor iedere aanvraag van de Tozo ontvangt de gemeente een bedrag ten behoeve van de uitvoeringskosten. Dit bedrag kan worden besteed voor de uitvoering van de Tozo. De ontvangen

Rijksbijdrage is voor uitvoering van de verschillende tranches Tozo en Tonk. Aangezien dit doorloopt in 2021 wordt het resterende budget doorgeschoven.

Ontvangen Rijksmiddelen diverse regelingen
Het kabinet heeft voor 2020 geld beschikbaar gesteld om gemeenten te compenseren voor de extra uitgaven voor de dorps-en buurthuizen, de voorziene toename van de armoede- en schuldenproblematiek en voor re-integratie.
Deze compensatie vanuit het Rijk is aan het einde van het jaar beschikbaar gekomen. Om de reden worden deze middelen overgeheveld naar 2021.

Uitvoeringskosten Tozo en Tonk
De uitvoering bij Werk en Inkomen vraagt in 2021 extra inzet in verband met de uitvoering van Tonk en Tozo en de uitvoeringskosten voor de inrichting van de Suite. De uitvoeringskosten 2020 lopen door in 2021 vanwege de opstart van de uitvoering Tozo en Tonk. Hiervoor is het resterende budget van 2020 nodig.

Project Waarderen GBO
Vanuit team belastingen loopt het project 'Waarderen op GBO'. Dit project is gestart in 2019 en loopt door tot in 2022. Door vertraging in de werkzaamheden is het budget voor 2020 niet volledig benut. Nu de werkzaamheden in 2021 worden uitgevoerd, is het resterende budget nodig in 2021.

Restant budget adviezen derden
Op de algemene post adviezen derden is in 2020 budget overgehouden. Een van de oorzaken is het uitstellen van de adviesvraag op het gebied van btw en Vennootschapsbelasting (Vpb). Dit uitstel is het gevolg van personeelsverloop. De adviesaanvraag is inmiddels uitgezet, waardoor de kosten in 2021 worden gemaakt.

Reserveren voordeel BUIG
Ten opzichte van de begroting is op de BUIG een voordeel van € 47.600. Gezien de verwachte toekomstige ontwikkelingen ten aanzien van de BUIG (lagere uitkering) wordt voorgesteld om het voordeel 2020 te reserveren als buffer voor de toekomst.

Toevoegen aan de Algemene reserve
Na resultaatbestemming blijft een positief saldo over van € 854.126. Wij stellen u voor om dit toe te voegen aan de algemene reserve.

Wij stellen u ook voor om de onderstaande budgetten over te hevelen naar 2021. Aangezien het bedrag van de overheveling voor deze projecten voor de lasten en de baten hetzelfde is, is deze voor het bestemmingsvoorstel budgettair neutraal (dekking vanuit de (algemene) reserve of bijdrage van derden). Voor de begrotingswijziging in 2021 zijn de projecten echter wel van belang.

budgetneutrale doorschuifbudgetten			
aanpassingen Lotsweg		€	56.000
personele capaciteit potentiele woningbouw		€	199.354
herinrichting Centrum Schipluiden		€	94.500
budget Centrumplan Den Hoorn		€	1.743.727
Totaal budgetneutrale doorschuifbudgetten		**€**	**2.093.581**

Toelichting budget neutrale doorschuifbudgetten

Aanpassingen Lotsweg
In de begroting 2020 is een bijdrage van de MRDH begroot van € 56.000 voor aanpassingen aan de Lotsweg. Dit wordt door de provincie aangepakt samen met de verbreding van de N223

(Woudseweg). Dit werk is in 2020 gestart en wordt in de eerste helft van 2021 afgerond. De bijdrage ontvangen wij na realisatie. Dit bedrag wordt daarom overgeheveld naar 2021.

Personele capaciteit potentiele woningbouw
Voor de uitvoering van het collegeprogramma op dit punt is in 2020 een budget van € 273.000 beschikbaar gesteld. Hiervan is ruim € 73.000 besteed in 2020. Het restant wordt overgeheveld naar 2021.

Herinrichting Centrum Schipluiden
Voor de herinrichting van het centrum Schipluiden is een budget van € 100.000 beschikbaar. In 2020 is een bedrag van € 5.500 besteed. Het restant wordt overgeheveld naar 2021.

Budget Centrumplan Den Hoorn
Vanuit de dekkingsreserve is een budget beschikbaar gesteld voor de realisering van het centrumplan Den Hoorn. Door allerlei procedures is de uitvoering vertraagd. Het restantbudget wordt overgeheveld naar 2021.

1.4 Financiële samenvatting

In dit hoofdstuk leest u de financiële samenvatting van de jaarrekening. Hierin staat eerst het algemene financiële beeld en vervolgens de gemeentelijke belastingen en de gemeentelijke reserves.

Algemeen financieel beeld

De jaarrekening 2020 laat een positief resultaat zien van € 1.889.306.
Gedurende het begrotingsjaar 2020 is de begroting een aantal keer aangepast op actuele ontwikkelingen. Dit gebeurde via de periodieke begrotingswijzigingen. De eerste wijziging had een positief resultaat van ruim € 27.000 en de daaropvolgende wijzingen hadden een negatief resultaat (in totaal ruim € 586.000). Om de nadelige saldi van deze periodieke wijzigingen in 2020 te dekken, is de algemene reserve aangewend. Om de begroting gedurende het jaar in evenwicht te houden was dus een bedrag van (afgerond) € 586.000 -/- € 27.000 = € 559.000 nodig. Deze onttrekkingen blijken –achteraf- dus niet nodig.

Analyse resultaat

De belangrijkste oorzaken van het positieve resultaat van € 1.889.306 leest u hieronder. Een meer gedetailleerde toelichting, leest u in de toelichting op de financiële afwijkingen in de programma's.
Vanwege de coronapandemie is een aantal projecten van de gemeente vorig jaar niet (volledig) doorgegaan, waardoor de daarvoor bestemde budgetten geheel of gedeeltelijk onaangetast bleven. Deze budgetten worden overgeheveld naar 2021. Het betreft hier 'technische overhevelingen', Bedragen waar u vorig jaar al mee heeft ingestemd. Het gaat hier om een bedrag van zo'n € 987.000.
Daarnaast is door vooral de coronapandemie sprake van een (incidentele) onderbesteding van budgetten die tot een aanmerkelijk positief resultaat over 2020 hebben geleid. Deze afwijkingen zijn vanwege de oorzaak niet meegenomen in het overzicht 'incidentele baten en lasten'.

Verder is de exploitatie van het Bedrijvenschap Harnaschpolder verbeterd. Hierdoor kan de voorziening die hiervoor is gevormd met € 429.000 worden verlaagd. Andere grotere oorzaken zijn de mutaties op de wethouder pensioenen (- € 600.000), afwikkeling debiteuren sociale zaken voorgaande jaren (€ 490.000); verrekening IODS (€ 180.000), de algemene dekkingsmiddelen (€ 175.000) en overhead (personeel en overige organisatiekosten (€ 345.000).

Per programma en de overzichten algemene dekkingsmiddelen en overhead, is het resultaat als volgt.

Analyse resultaat			
vitale dorpen in MD 2025	€	366.400	voordelig
bestuur en veiligheid	€	-726.900	nadelig
beheer, verkeer en milieu	€	147.500	voordelig
totaal onderwijs	€	116.100	voordelig
welzijn en Wmo	€	354.700	voordelig
economische en sociale zaken	€	150.700	voordelig
RO, Ontw en Volksh.	€	362.100	voordelig
Algemene dekkingsmiddelen	€	775.000	voordelig
totaal overhead	€	344.700	voordelig
Totaal	**€**	**1.890.300**	

Deze saldi zijn inclusief de verrekening van de reservemutaties

Na resultaatbestemming blijft een positief saldo over van € 854.126. Wij stellen u voor om dit toe te voegen aan de algemene reserve.

Ontwikkeling eigen vermogen

Het saldo 2020 kan kort als volgt worden weergegeven:

Omschrijving	Resultaat 2020 in €
Totaal saldo baten en lasten (mutaties jaarrekening)	€ -427.983
Mutaties reserves jaarrekening	€ 2.317.289
Jaarrekening	**€ 1.889.306**

In de jaarrekening is in de tabellen een nadere uitsplitsing opgenomen.

Gemeentelijke belastingen en heffingen

In 2020 zijn de volgende inkomsten uit gemeentelijke belastingen en heffingen gerealiseerd;

Overzicht geraamde inkomsten	Werkelijk 2019	Begroot 2020	Werkelijk 2020
Burgerlijke stand	€ 66.627	€ 49.129	€ 54.761
Rijbewijzen en reisdocumenten	€ 198.473	€ 155.331	€ 146.499
Leges gehandicaptenparkeerkaarten	€ 7.181	€ 4.103	€ 4.799
Basisregistratie Personen (BRP)	€ 7.600	€ 6.614	€ 7.617
Leges vergunningen ligplaatsen	€ 0	€ 0	€ 0
Monumenten	€ 1.898	€ 1.290	€ 2.056
Huisvestingsvergunning	€ 1.533	€ 102	€ 0
Algemeen plaatselijke verordening	€ 12.210	€ 18.579	€ 4.000
Bijzondere transporten	€ 1.899	€ 2.500	€ 1.486
Afvalstoffenheffing	€ 2.299.476	€ 2.704.632	€ 2.721.663
Rioolheffing	€ 1.848.044	€ 1.835.006	€ 1.846.748
Bouwvergunningen	€ 1.111.749	€ 655.903	€ 784.071
OZB	€ 4.584.347	€ 5.122.738	€ 5.098.257

De raad heeft tijdens haar vergadering van 23 juni 2015 besloten om voor de jaren 2016 tot en met 2020 OZB te heffen tegen een vast tarief. De opbrengst voor 2020 is begroot op basis van het tarief voor 2016 en de verwachte marktontwikkeling voor woningen en niet-woningen. De waardeontwikkeling laat sinds het besluit van 2015 een behoorlijke stijging zien.
Dit heeft tot gevolg dat de aanslag OZB voor particulieren met meer dan het inflatiecijfer is gestegen. De OZB-opbrengst is hierdoor met 11,21% gestegen ten opzichte van 2019.
Deze stijging wordt enerzijds veroorzaakt door de sterk stijgende WOZ-waarde en anderzijds door de areaaluitbreiding (meer woningen en niet- woningen) waarover belasting wordt geheven.
In 2019 was de gemiddelde stijging van de WOZ-waarde in onze gemeente 9%. Dit leidt er dan ook toe dat de kosten voor de OZB-belasting gemiddeld voor onze inwoners is gestegen met 9%.
De lagere opbrengst in vergelijking met de begroting komt door een lager aantal objecten dan begroot en verminderingen van de OZB-opbrengst wegens bezwaarschriften.
In 2021 onderzoeken we de berekeningswijze voor de OZB. Eventuele aanpassingen zijn dan van kracht voor de aanslagen 2022.

Gemeentelijke reserves en voorzieningen

Onze werkwijze met betrekking tot onttrekkingen aan reserves spoort niet met de Kadernota rechtmatigheid. Hierin wordt aanbevolen om onttrekkingen aan reserves conform het begrote bedrag plaats te laten vinden. Het niet opvolgen van deze aanbeveling levert een onrechtmatigheid op bij de jaarrekening controle, tenzij de gemeenteraad expliciet besluit een nadere werkwijze te hanteren. Onze werkwijze is om onttrekkingen op basis van werkelijke uitgaven te doen. In het raadsvoorstel voor de vaststelling van deze jaarrekening stellen wij u dan ook voor om deze in onze gemeente gangbare handelwijze te continueren.

Het saldo van de algemene reserve is in vergelijking met de jaarrekening 2019 met ruim € 1 mln. afgenomen. Hiermee wordt de stand € 6.489.265 per 31-12-2020 (excl. resultaat 2020). Voor de weerstandscapaciteit heeft dit geen invloed meer, aangezien in 2019 besloten is om een afzonderlijke reserve Weerstandscapaciteit te vormen van € 4 miljoen. Daarmee wordt een weerstandsratio van 2,1 behaald. Die krijgt daarmee de aanduiding uitstekend (zie voor nadere toelichting de Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing).

In onderstaande tabel staat de ontwikkeling van de algemene reserve in 2020 weergegeven. Dit verloop van de algemene reserve is gebaseerd op besluiten van de gemeenteraad.

Saldo per 31 december 2019	7.583.561
Resultaat jaarreking 2019	-77.197
Saldo per 1-1-2020	7.506.364
Vermeerderingen:	
Toevoeging saldo 1e periodieke begrotingswijziging	27.254
Reserve stadsgewest haaglanden opgeheven	61.949
Deel doorschuiven Rijksbijdrage kinderopvang Noodopvang/KOT ouders	12.500
Voorbereiding nieuwe inburgeringswet doorschuiven naar 2021	38.063
Een gedeelte budget Kunst van 2020 zal worden besteed in 2021.	18.988
IVM Corona minder projecten en act gestart doorschuiven naar 2021	25.000
Ondernemersmanifestatie ivm corona niet in 2020 dus doorschuiven naar 2021	12.500
Doorschuiven deel Transformatiebudget naar 2021	23.000
Taalniveau statushouders deels doorschuiven naar 2021	17.000
Werkzaamheden Kwakelweg worden niet in 2020 uitgevoerd maar 2021.	150.000
Doorschuiven Rijksbudget verkiezingen naar 2021	30.828
Doorschuiven budget 9 maanden kwaliteitsmedewerker tot en met okt 2021	47.650
Deel budget 2020 doorschuiven naar 2021 voor MFA	60.000
Budget A4-N14 doorschuiven deels naar 2021	45.000
Budget trekvaartroute Bejaagbaarheid doorschuiven naar 2021	17.750
Opstellen van de Omgevingsvisie restant naar 2021.	40.000
Overschrijding leges doorschuiven naar 2021 tbv inhuur.	50.000
totaal	677.482
Verminderingen:	
Budget uit 2019 Plan van aanpak jeugdkosten	48.000
Budget uit 2019 Scouting en MVV'27	23.895
Budget uit 2019 inhuur Omgevingswet en BMH	132.000
Budget uit 2019 OGGZ en GGD	27.054
Instandhouding skateroutenetwerk (10 jr t/m 2024)	10.665
Energievisie	160.777
Strandgroed respijtzorg H4 pilot	25.000
Cultuureducatie met kwaliteit	10.250
Verkenning oplossing verkeersdrukte Maassluisseweg/Oude Veiling	4.280
Veilig afwikkelen verkeer entree Maasland	400.000
Omgevingswet	89.650
Doorschuiven inhuur potentiële ontwikkellocaties	36.646
Doorschuiven taxatiekosten project BGO	20.000
Doorschuiven project trekvaart	11.960
Doorschuiven uitvoeringskosten Abtswoude 52	24.000
Doorschuiven budget inkoop	40.000
Doorschuiven contractuele inhuur	22.925
Doorschuiven project N223/oversteek Lotsweg	17.118
Saldo 2e PGB 2020	498.471
Saldo 4e PBGW 2020	12.108
Toegevoegde rente verschil	4.000
Saldo PBGW 3	75.681
Overige verminderingen	102
	1.694.581
Saldo algemene reserve per 31-12-2020	6.489.265

Het hierboven gespecificeerde verloop van de Algemene reserve is gebaseerd op besluiten van de gemeenteraad, die direct of indirect hebben bijgedragen aan de instandhouding en verdere ontplooiing van onze gemeente.

2. JAARVERSLAG

2.1 Programmaverantwoording

Leeswijzer

In dit hoofdstuk wordt per programma aangegeven
- De doelstelling 'Wat willen we bereiken?' binnen het betreffende beleidsveld, zoals deze is opgenomen in de begroting 2020.
- In het onderdeel 'Wat gaan we ervoor doen?' de specifieke voornemens voor 2020.
- De gerealiseerde voornemens in 2020 in het onderdeel 'Wat is er bereikt/uitgevoerd?'.
- De financiële tabellen in het onderdeel 'Wat mag het kosten? /heeft het gekost?' bestaan uit
  - Kolom 1: de gerealiseerde baten of lasten in het voorgaande jaar
  - Kolom 2: de primitieve programmabegroting
  - Kolom 3: de programmabegroting (inclusief begrotingswijzigingen) in het verantwoordingsjaar
  - Kolom 4: de werkelijk gerealiseerde baten of lasten in het verantwoordingsjaar
  - Kolom 5: het verschil tussen de werkelijk gerealiseerde baten/lasten en de begroting inclusief wijzigingen.
- Onder het kopje toelichting financiële afwijkingen worden (waar nodig) de verschillen groter dan € 25.000 uit kolom 5 toegelicht.

Een samenvattend overzicht van alle programma's is opgenomen in hoofdstuk 3.2 (Overzicht baten en lasten).

2.1.1 Programma 1: Vitale Dorpen in Midden-Delfland®2025

Beleidsdoel

Het behouden en versterken van het open agrarisch cultuurlandschap van Midden-Delfland.
Het behouden en versterken van de kwaliteiten van de vitale dorpen en de buurtschappen in Midden-Delfland.

Wat willen we bereiken?

Gewenst maatschappelijk effect
Midden-Delfland is nu en in 2025 een vitaal landschap, met een agrarisch en recreatief karakter. De 'koe in de wei' is en blijft het symbool voor een grondgebonden veehouderij, de 'Grutto in de wei' staat voor een natuurlijk landschap met kansen voor weidevogels. Uit allerlei studies, waaronder die van de Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH) blijkt dat het kwaliteitslandschap 'Central Park Midden-Delfland' een belangrijke pijler is voor het economisch draagvlak van de regio. Het landschap van Midden-Delfland draagt daarnaast een steentje bij aan de regionale economie in de vorm van voedselproductie, een steeds verder ontwikkelde sector van 'hospitality' en andere vormen van dienstverlening aan het stedelijk gebied. In de visie *Midden-Delfland® 2025* zijn de centrale thema's al vastgelegd. Landschappelijke kwaliteit, rust, stilte en natuurbehoud zijn centrale kenmerken van ons gebied, gedragen door bedrijvigheid die 'brood ziet' in weidevogelbeheer, voedselproductie voor de stad ('korte ketens') en bij het gebied passende recreatieve voorzieningen (horeca, hippische sport etc.).

Het inspelen op de economische uitdagingen en de veranderende behoeften vanuit de steden binnen de MRDH vraagt van het gebied, de ondernemers– zeker van de veehouders - en ons bestuur een grote flexibiliteit. Het gemeentelijk (investering)beleid draagt hieraan bij door de ontwikkelingen actief te volgen, actoren in het gebied waar nodig steun te geven om zich aan te passen aan de veranderende vraag en de noodzakelijke publieke investeringen mogelijk te maken. Midden-Delfland werkt, o.a. met het geld dat is ontvangen ter compensatie van de aanleg van de A4, aan optimalisering van de eigendommen in het buitengebied (grondruil), aan verbetering van de landschapskwaliteit en aan bedrijfsmatige vernieuwing (innovatie) die inspeelt op de economische kansen voor Midden-Delfland. Samenwerking en draagvlak zijn daarbij belangrijk. Bestuurders uit de regio, maatschappelijke organisaties, ondernemers, inwoners en onderwijs 'dragen' met hun plannen en inzet Midden-Delfland en werken hierbij mee aan het realiseren van de toekomst van het landschap. Zeker stellen van draagvlak is mede daarom een voortdurend aandachtspunt voor het gemeentebestuur.

De inwoners van de dorpen Den Hoorn, Maasland, Schipluiden en de buurtschappen vormen met elkaar een gemeenschap waar persoonlijk contact centraal staan. Een dynamische en gastvrije gemeenschap die levenskracht uitstraalt en waar ondernemers een belangrijke plek innemen en bezoekers van harte welkom zijn. De dorpen beschikken over basisvoorzieningen op de terreinen van wonen, zorg en welzijn.
Midden-Delfland is lid van de internationale beweging Cittaslow die nadruk legt op de authentieke waarden van de aangesloten gemeenten, op aandacht voor de kwaliteit van leven en voor goed en gezond voedsel. Lid zijn van Cittaslow betekent voor Midden-Delfland een oriëntatie op lokale kracht, fijnschaligheid en de eigen authentieke waarden. De komende jaren wordt meer ingezet op de samenwerking met Cittaslow-netwerk in onze gemeente en op de 'branding' van Midden-Delfland als een 'slow' en vooral 'bijzonder provinciaal landschap'.

In het kader van het behouden en versterken van de kwaliteiten van de vitale dorpen en buurtschappen in Midden-Delfland wordt de ontwikkeling van de 3 centrumplannen voortgezet. Dit houdt in uitvoeren van het bestemmingsplan Den Hoorn en zorgen voor een goede verkeersafwikkeling, in Schipluiden voortgaan met de structuurvisie en in Maasland ontwikkelen van een plan rond het gemeentehuis, Kerkplein en nabij Veldesteijn.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

Midden-Delfland® 2025 en *Behoud door ontwikkeling* is het fundament van Cittaslow in Midden-Delfland. Beide visies sluiten naadloos aan op de filosofie van deze beweging. Deze filosofie refereert aan drie mondiaal bestaande factoren die de kwaliteit van leven negatief kunnen

beïnvloeden, te weten armoede, de energiecrisis en voedselcrisis. Gemeenten kunnen vanuit de filosofie van Cittaslow proactief maatregelen nemen en gemeenschappen ondersteunen om de kwaliteit van leven te verbeteren. Zij doen dit door bewustwording en uit te gaan van de kracht van de lokale samenleving. Fijnschaligheid en veerkracht van deze lokale gemeenschappen worden lokaal ondersteund.

Toelichting IODS: "Groen ondernemen"

Financiën
De beschikbaar gestelde bedragen zijn gespreid uitgekeerd. Vanuit de Provincie na overhandiging van het meerjarenprogramma gevolgd door een beschikking en de uiteindelijke financiële verantwoording. Vanuit het Rijk is er geen verantwoordingsplicht, wel een bestedingsafspraak. In de beschikking van het Rijk is opgenomen: het aanwenden van middelen voor andere maatregelen, die als oogmerk 'het versterken van de openheid van het authentieke agrarische cultuurlandschap' hebben.

In de notitie Groen Ondernemen 2010-2020 zijn zowel de uitgaven als ook de inkomsten opgenomen. Dit betreft het Grondinstrument en Duurzaam Boer Blijven. Hiernaast is een enkele uitgave ten laste gekomen van het IODS-budget, zonder operationeel raakvlak met de project/programma's Grondinstrument en DBB. Inhoudelijk ligt er wel degelijk een relatie, en daarom is benutting van IODS-middelen voor deze onderdelen ook legitiem. Het gaat hierbij om de Polderarchitect en PUUUR.

Einde 2019 zijn de gelden van het Recreatieschap (CBG/Staatsbosbeheer) volledig benut. Hetzelfde geldt einde 2020 voor wat betreft de gelden van de Provincie Zuid-Holland. Het saldo Rijksgelden laat eind 2020 een bedrag zien van € 13.964.507.

Managementletter: IODS als aandachtspunt PSA
Het dossier IODS is door Publieke Sector Accountants (PSA) in de managementletter opgenomen als aandachtspunt. Onlangs is er overleg geweest, waarbij het standpunt van de Gemeente Midden-Delfland: "geen terugbetalingsverplichting en bestedingsverantwoording" door PSA akkoord is bevonden. Wel neemt PSA dit punt op bij de jaarlijkse meldingen, maar blijft dit zonder gevolgen. Het IODS-saldo blijft hierdoor opgenomen op de overlopende passiva.

Saldo IODS Grondinstrument
Deze tabel laat kort samengevat de inkomsten, uitgaven en (restant) saldi zien. Dit betreft de gelden van het Rijk.

Financiën IODS kwaliteitsprojecten				
Jaar	**Beginsaldo**	**Ontvangsten**	**Bestedingen**	**Einde jaar saldo**
2012	€ 0	€ 9.665.000 *	€ 1.068.000	€ 8.597.000
2013	€ 8.597.000	€ -	€ 331.000	€ 8.266.000
2014	€ 8.266.000	€ 8.835.000 **	€ 141.000	€ 16.960.000
2015	€ 16.959.921	€ -	€ 356.756	€ 16.603.165
2016	€ 16.603.165	€ -	€ 893.346	€ 15.709.819
2017	€ 15.709.819	€ 457.902	€ 157.819	€ 16.009.902
2018	€ 16.009.902	€ 55.449	€ 1.098.806	€ 14.966.545
2019	€ 14.911.126	€ -	€ 414.282	€ 14.496.844
2020	€ 14.496.844	€ -	€ 532.337	€ 13.964.507

**) 1e tranche: dit deel bevat 5,3 miljoen t.b.v. IODS Sanering verspreid liggende glastuinbouw*
***) 2e tranche: dit deel t.b.v. IODS Grondinstrument*

Voortzetting programma's
Ondanks de volledige benutting van de middelen van Provincie Zuid-Holland en het Recreatieschap, wordt het programma Duurzaam Boer Blijven vanuit de Rijksgelden voortgezet.
Conform de evaluatienota is voor zowel het grondinstrument als ook Duurzaam Boer Blijven een meerjarenprogramma 2021-2024 en op hoofdlijnen een begroting opgesteld. Dit betekent dat er ook voor de periode na 2024 voldoende middelen beschikbaar zijn om de programma's te kunnen continueren.

Wat gaan we ervoor doen en wat hebben we bereikt?

	Wat gaan we daarvoor doen?	Wat hebben we gedaan?
Operationeel doel om het beoogde maatschappelijk effect te bereiken	De concrete doelen in dit programma zijn direct gerelateerd aan het behoud en versterken van het groene landschap van Midden-Delfland. In de Gebiedsvisie Midden-Delfland®2025 zijn voor 2025 de volgende operationele doelen vastgelegd: 1. Het Landschapsontwikkelingsplan 2. Relatie stad-platteland 3. Identiteit 4. Instrumenten 5. Een blijvende bestuurlijke, juridische en financiële verankering.	Er is gewerkt in lijn met de hiernaast beschreven doelen.
Concrete doelen/acties voor 2020	Basis voor de activiteiten in 2020 zijn de Gebiedsvisie Midden-Delfland®2025 en het uitvoeringsprogramma dat door de gemeenteraad is vastgesteld en de opdrachten die voortvloeien uit het gegeven dat het gebied Midden-Delfland een Bijzonder Provinciaal Landschap is. Het uitvoeringsprogramma van de gebiedsvisie bevat diverse voorstellen en concrete uitvoeringsacties voor de komende jaren. De vijf doelen van de Gebiedsvisie Midden-Delfland®2025 zijn vertaald in het uitvoeringsprogramma in vier opdrachten met bijbehorende actiepunten. Onze gemeente is de spil in deze activiteiten. Hierbij zijn ook onderwerpen genoemd die een langere looptijd kennen. Veel ontwikkelingen in het gebied Midden-Delfland kennen voor de realisatie een meerjarig traject. Opdracht A: Kwaliteit, Landschap van Stand; Opdracht B: Betrokken en duurzaam beheer; Opdracht C: Ontmoeting tussen stad en land; Opdracht D: Het A-merk Midden-Delfland®2025.	In 2020 zijn de activiteiten uitgevoerd in lijn met de Gebiedsvisie Midden-Delfland®2025, het uitvoeringsprogramma en de opdrachten die hierin staan beschreven. De gemeente heeft niet alleen bijgedragen aan de activiteiten maar heeft ook een overzicht gemaakt van de resultaten. Deze resultaten zijn/worden gedeeld met de raad en de betrokken partners.

	Wat gaan we daarvoor doen?	Wat hebben we gedaan?
	Ad A Kwaliteit, Landschap van Het authentieke agrarisch landschap is groen, weids en waterrijk. Met koeien in de wei, monumentale boerderijen, (trek)vaarten en goed verzorgde erven. In het agrarisch landschap kunnen rust en weidsheid ten opzichte van de stad ervaren worden. Versterking van de ruimtelijke kwaliteit is van belang voor de toekomst van Midden-Delfland. Dit geldt voor de veenweiden en cultuurhistorische (lint)bebouwing en -structuren. Het authentieke veenweidelandschap is kwetsbaar. Ontwikkeling is nodig om dit landschap in stand te houden. Bij nieuwe ontwikkelingen staat kwaliteit voorop. Centraal bij deze opdracht staan draagvlak en bestuurlijke bescherming. Draagvlak voor de bewustwording bij inwoners, gebruikers en andere overheden. Een betere borging van de kwaliteiten van het bijzondere landschap van Midden-Delfland. Deze opgave voeren we uit met de partners die vertegenwoordigd zijn in de gebiedstafel Bijzonder Provinciaal Landschap Midden-Delfland. De voorzitter is de burgemeester van Delft, mevrouw Van Bijsterveldt.	
	Actiepunten opgave A: 1. Nader uitwerken van het ontwikkelperspectief en uitvoeringsprogramma voor het Bijzonder Provinciaal Landschap Midden-Delfland. Aandachtspunten hierbij voor het komend jaar zijn, naast behoud en versterking van landschappelijke kwaliteit en economische vitaliteit, klimaatadaptatie en duurzaamheid. Hier ligt ook een directe relatie met de op te stellen omgevingsvisie en warmtetransitie.	1. In de Gebiedstafel Bijzonder Provinciaal Landschap Midden-Delfland is in 2020 gewerkt aan een visie voor het Bijzonder Provinciaal Landschap met bijbehorende kaarten. Ook zijn kansen en knelpunten in kaart gebracht. In de visie staan zeven thema's beschreven: • Ruimtelijke Kwaliteit • Landbouw • Biodiversiteit • Stadsranden, recreatie en groenstructuur • Water en Klimaat • Energietransitie • Vergroten van de bekendheid van het gebied De visie geeft input voor de omgevingsvisie van de betrokken gemeenten, maar kan ook bijdragen aan andere ontwikkelingen. Publicatie vindt plaats in 2021. De gemeente Midden-Delfland is niet alleen deelnemer aan de Gebiedstafel

	Wat gaan we daarvoor doen?	Wat hebben we gedaan?
		Bijzonder Provinciaal Landschap Midden-Delfland, maar voert ook het secretariaat en is ambtelijk trekker.
	2. Structureel inzet van de Polderarchitect, die gevraagd en ongevraagd advies geeft aan gemeente en andere publieke en private partijen over het vergroten van de ruimtelijke kwaliteit van plannen, projecten en beleid	2. De Polderarchitect heeft niet alleen geadviseerd bij ruimtelijke ontwikkelingen, maar heeft ook een belangrijke rol gespeeld bij het opstellen van de visie Bijzonder Provinciaal Landschap Midden-Delfland.
	3. Mede vanuit het Weidevogelpact optimaliseren van de kwaliteit van de leefomgeving voor de weidevogels door maatregelen, zoals bevorderen kruidenrijk grasland, aanleg plasdras en het kappen van bomen	3. Vanuit het Weidevogelpact is gewerkt aan de kwaliteit van de leefomgeving voor de weidevogels. Belangrijk resultaat is het Kraaiennest als weidevogelfourageergebied.
	4. Biodiversiteit vergroten door onder andere het toepassen van ecologisch bermbeheer en aanleg van natuurvriendelijke oevers	4. Het vergroten van biodiversiteit door onder andere ecologisch bermbeheer en aanleg van natuurvriendelijke oevers maakt deel uit van het reguliere werk van Beheer Openbare Ruimte.
	5. Kwaliteitsversterking landschap, waaronder voortgang problematiek saneren verspreid liggend glas en verplaatsen niet agrarisch gebonden bedrijfslocaties	5. Het project 'Saneren verspreid liggende glastuinbouw' is met de geplande sanering van de kas aan de Kwakelweg in 2021 zo goed als afgerond. Het college is voornemens het kleine resterende budget in te zetten voor ruimtelijke kwaliteitsverbetering. Dit is conform de voorwaarden die het Rijk heeft gesteld aan haar financiële bijdrage voor dit project
	6. De gemeente maakt zich sterk voor een verantwoorde ruimtelijke en verkeerskundige in- en aanpassing van de provinciale wegen N223, N211 en de N468	6. De gemeente heeft zich ingezet voor een verantwoorde ruimtelijke en verkeerskundige in- en aanpassing van de provinciale wegen N223, N211 en de N468. Bij de N223 was de landschappelijke inpassing één van de criteria waarvoor de inschrijvers bij de aanbesteding een apart plan moesten maken en waarop de inschrijving beoordeeld werd.
	7. Bij het Rijksplan verbreding A4 zetten wij in op een goede ruimtelijke inpassing en het benutten van koppelkansen om de recreatieve en groene structuur rondom het wegtracé te verbeteren.	7. Voor de verbreding van de A4 is voor de landschappelijke inpassing een apart ontwerp gemaakt. Bij het opstellen hiervan zijn wij nauw betrokken.

	Wat gaan we daarvoor doen?	Wat hebben we gedaan?
	8. Vaststellen van het definitief ontwerp voor de ecologische verbindingszone tussen de Vlietlanden en de Ackerdijkse Plassen	8. Vanwege corona is vanuit Staatsbosbeheer een digitaal proces met geïnteresseerden doorlopen om te komen tot een definitief ontwerp. In december 2020 heeft Staatsbosbeheer informatiebijeenkomsten georganiseerd waarbij ontwerp en planning besproken zijn. De planning is dat de realisatie van het gedeelte van de ecologische verbindingszone vanaf de Vlietlanden tot aan de spoorlijn in het derde kwartaal van 2021 start en in het tweede kwartaal van 2022 gereed is.
	9. Stakeholders enthousiasmeren om de beleving en de kwaliteit van de trekvaarten te versterken.	9. De gemeenten Midden-Delfland, Vlaardingen en Maassluis werken samen om stakeholders te enthousiasmeren. Ook Delft is inmiddels betrokken bij het regionale stakeholdersnetwerk. In 2020 was het door corona niet mogelijk om fysiek bijeen te komen. Aan de hand van informatieve mails zijn betrokken partijen actief geïnformeerd over de lopende processen. Een regionaal netwerk voor cultuurhistorie is een toegevoegde waarde. Opbrengst is dat de trekvaarten beleefbaarheid en kwaliteit toevoegen aan het Bijzonder Provinciaal Landschap voor bezoekers.
	10. In samenspraak met omliggende gemeenten een plan uitwerken voor de regionale water- en recreatieopgave met klimaatadaptatie	10. In 2020 heeft de gemeente Midden-Delfland gewerkt aan de strategie klimaatadaptatie met daarin aandacht voor wateroverlast, droogte en hitte. Deze is gedeeld met de raad. Ook in regionaal verband is er gewerkt aan kennisuitwisseling op het gebied van klimaatadaptatie. Eind 2020 is in de Bestuurlijke Watertafel besloten om de mogelijkheid te verkennen van een regionaal plan voor klimaatadaptatie.
	Ad B Betrokken duurzaam Centraal in deze opdracht staat het vergroten van de betrokkenheid van ondernemers, agrarisch en niet-agrarisch, en gebruikers bij het beheer van het landschap. Het beheer van het gebied Midden-Delfland is van directe invloed op de kwaliteitsbeleving door inwoners van onze gemeente en omliggende	

	Wat gaan we daarvoor doen?	Wat hebben we gedaan?
	gemeenten en overige recreanten. Boeren zijn van cruciaal belang voor het beheer en onderhoud van het landschap. Samen met andere overheden (o.a. via de CBG) en gebiedsorganisaties zorgt de gemeente voor een betere afstemming tussen de vraag en het aanbod en vooral ook de kwaliteit van de natuur- en recreatiegebieden. Het betrekken van lokale partijen bij beheer en onderhoud is het uitgangspunt.	
	Actiepunten opgave B:	
	1. Vaststellen en uitvoeren van een nieuwe (ecologische) beheervisie voor de gronden van het voormalig recreatieschap in samenhang met de gebieden in eigendom van gemeenten, Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten.	1. Het liquidatieproces als gevolg van de opheffing van het Recreatieschap Midden-Delfland en tegelijkertijd de overdracht en 'inrichting' van de Coöperatie Beheer Groengebieden Midden-Delfland u.a. is afgerond. Een Samenwerkingsovereenkomst (SOK) die onder meer de basis is voor samenwerking bij het beheer van de groengebieden is ondertekend eind 2020. Ten behoeve van de aansturing van de gezamenlijke werkzaamheden ontwikkelen de CBG en Staatsbosbeheer gezamenlijk één beheervisie. Afstemming met Natuurmonumenten vindt plaats.
	2. Verder uitvoering geven aan het project Grondinstrument (IODS), met de onderdelen ruilverkaveling, grondruilbank, kwalitatieve verplichtingen en innovatie. LTO Delflands Groen vervult hierin een cruciale rol.	2. De kavelruilcoördinator heeft gedurende 2019 een analyse gemaakt van de huidige verkaveling en mogelijkheden voor een betere verkaveling in onderzocht. Één kavelruilplan in Abtswoude is uitgevoerd. In maart 2021 wordt aan de gemeenteraad een notitie overlegd over de resultaten van 10 jaar Duurzaam Boer Blijven en Grondinstrument. Daarin staan de resultaten van de afgelopen jaren tot en met 2020 uitvoering in beschreven.
	3. Verder uitvoering geven aan het Meerjarenprogramma Duurzaam Boer Blijven in Midden-Delfland 2016-2020 (IODS), met de onderdelen studieprogramma kringlooplandbouw, het jonge boeren netwerk en het innovatienetwerk Midden IN Delfland (MIND).	3. Er is ondanks de corona-maatregelen uitvoering gegeven aan het studieprogramma kringlooplandbouw. In samenwerking met Farmhack is het digitale kennisplatform Winterseizoen Midden-Delfland Online opgericht. Boeren en deelnemers kunnen zodoende toch met elkaar in contact komen (leren en kennis delen) ten aanzien van de uiteenlopende thema's

	Wat gaan we daarvoor doen?	Wat hebben we gedaan?
		van het programma Duurzaam Boer Blijven. Er zijn op gebiedsniveau weer goede resultaten geboekt. Het jonge boeren netwerk heeft i.v.m. corona niet bij elkaar kunnen komen. Onderling is er nog wel veel sprake van cohesie. Voor de pijler Experimenten/MIND: zie punt 4. In maart 2021 is aan de gemeenteraad een notitie overlegd over de resultaten van 10 jaar Duurzaam Boer Blijven en Grondinstrument. Daarin staan de resultaten van de afgelopen jaren tot en met 2020 uitvoering beschreven.
	4. De ontwikkelde initiatieven en experimenten gericht op innovatie worden voortgezet en/of verder ondersteund en waar gewenst en mogelijk uitgerold naar het gehele Bijzonder Provinciaal Landschap.	4. Initiatieven en experimenten vanuit de agrarische ondernemers zijn verbreed met meerdere deelnemers. De voornaamste innovatieve trajecten in 2020 zijn de opwek van duurzame energie, de leidraad bodemdaling en korte ketens (o.a. oprichting Heerlijk van Dichtbij).
	5. Permanent werken aan het versterken van korte ketens naar de direct omliggende stedelijke omgeving. Hierbij spelen lokale en gebiedspartijen (o.a. ook via de Stichting PUUUR Midden-Delfland), St. Groenfonds Midden-Delfland en andere private partijen een belangrijke rol.	5. Met inzet van een subsidie van de gemeente is de streekcoöperatie Heerlijk van Dichtbij opgericht. In Samenwerking met Stichting Groenfonds Midden-Delfland zijn initiatieven tot verwaarding van het landschap op gebied van zuivel en vlees aangewakkerd (subsidie vanuit het Groenfonds) en tot uitvoering gekomen. Door corona hebben er geen bijeenkomsten plaatsgevonden. PUUUR Midden-Delfland heeft hier ook op ingezet: door nieuwe routes te ontwikkelen (wandelen en fietsen voor je eten langs producenten streekproducten) en door losse berichten over duurzame streekproducten bij PUUUR-partners.
	6. Permanente aandacht voor mogelijkheden nieuwe en aanvullende financiering voor behoud en versterking van de kwaliteiten van het landschap Midden-Delfland.	6. Waar mogelijk wordt gebruik gemaakt van nieuwe en bestaande subsidieregelingen. Een voorbeeld is de Europese POP-3 subsidieregelingen via de provincie, Vrije Tijdseconomie via MRDH.
	7. Permanente aandacht voor (nieuwe) kansen en	7. Met oog op het uitrollen van het aanbieden van maatwerkadvies voor

	Wat gaan we daarvoor doen?	Wat hebben we gedaan?
	mogelijkheden van bedrijfsopvolging (met name door jongeren) en hier een handelingsperspectief aan koppelen.	starters en stoppers die willen overdragen, is een pilot succesvol verlopen.
	8. Permanente aandacht voor versterken van de biodiversiteit.	8. Het studieprogramma Kringlooplandbouw kent permanente aandacht voor biodiversiteit met de diverse themagroep.
	9. Opstellen, in samenwerking met het Hoogheemraadschap van Delfland, van een handelingsperspectief om versnelde bodemdaling in het landelijk gebied tegen te gaan, met inzet van één of meerdere pilotprojecten.	9. Er is gewerkt aan de ontwikkeling van een Leidraad Bodemdaling voor het agrarisch gebied, samen met LTO Noord Delflands Groen, het Hoogheemraadschap van Delfland en de provincie Zuid-Holland. Bij het handelingsperspectief wordt niet alleen gekeken naar hoe bodemdaling tegengegaan kan worden maar ook hoe bodemdaling eventueel gecompenseerd kan worden met ook voor biodiversiteit en cultuurhistorie.
	Ad C Ontmoeting tussen stad en land In deze opgave staat centraal de doelstelling dat de stedeling makkelijker en vaker het gebied Midden-Delfland kan bezoeken en beleven. Deze beleving vraagt een gedoseerde groei om de kwaliteiten rust en ruimte in stand te houden. Het gebied kan beter ontsloten worden door recreatieve (fiets- en water) verbindingen te verbeteren en te realiseren tussen de stadscentra en groengebieden. Bij startpunten voor een bezoek aan Midden-Delfland en digitaal is informatie verkrijgbaar en makkelijk toegankelijk. Een verbetering van waterverbindingen is nodig met als uitgangspunt een doorvaart van 1,80 meter. Samen met andere overheden en private partijen blijven we ons hiervoor inzetten. Ondernemers en gebiedsorganisaties verzorgen de beleving, waarbij lokaal, eerlijk en duurzaam geproduceerd voedsel een volwaardige plek heeft. De Stichting PUUUR Midden-Delfland subsidiëren we om hier een zeer actieve speler in te zijn.	Dit onderwerp staat geagendeerd op de Gebiedstafel Bijzonder Provinciaal Landschap Midden-Delfland.

	Wat gaan we daarvoor doen?	Wat hebben we gedaan?
	Actiepunten opgave C: 1. Benutten kansen Maaslandse Poort voor recreatieve verblijfsmogelijkheid en waterrecreatie in samenwerking met ondernemers, de gemeente Maassluis en de regio. 2. In stand houden en uitbreiden fietspaden en -netwerken, bijvoorbeeld via aansluiting recreatieve paden op het Metropolitane fietsnetwerk. De ontbrekende schakels in het recreatief fietsnetwerk zijn in samenwerking met de Landschapstafel Hof van Delfland en MRDH in beeld gebracht en nu is de inzet om waar nodig 'barrières' op te heffen. 3. Verder verdichten en variëren recreatieve verbindingen.	1. Met de gemeente Maassluis werken wij samen aan kansen voor verbetering van de recreatiemogelijkheden in het gebied tussen de Monstersche Sluijs en de Maaslandse Poort. Gezamenlijke deelprojecten die een impuls kunnen geven aan de beleving op het water voor inwoners en bezoekers uit de stedelijke omgeving zijn in kaart gebracht. Het gezamenlijk ontwikkelbudget vanuit de reserves wordt ingezet om de stad-landverbinding met Maassluis te verbeteren. 2. De MRDH heeft onze gemeente assistentie aangeboden om schakels die nu ontbreken in het fietsnetwerk daadwerkelijk te kunnen realiseren. MRDH-gemeenten hebben daarnaast vanuit Vrijetijdseconomie een gezamenlijk project voor een Optimale fietsregio ontwikkeld. Doel is de recreatieve fietsmogelijkheden te verbeteren door nieuwe regionale beleefroutes te ontwikkelen, routekaarten op te zetten, ontbrekende schakels in beeld te brengen en Toeristische Overstappunten te optimaliseren. 3. Verdichting en variatie in recreatieve verbindingen wordt aangebracht zo lang dit niet in strijd is met de kwaliteiten van het agrarisch landschap en de biodiversiteit. Prioriteit ligt bij het verbeteren van de vindbaarheid van routes, oplossen van ontbrekende schakels en verbetering van aansluiting van stedelijke op landelijke fietspaden. In 2020 is de

	Wat gaan we daarvoor doen?	Wat hebben we gedaan?
		vindbaarheid verbeterd door activiteiten van PUUUR Midden-Delfland. Het gaat hierbij om activiteiten op sociale media. In 2020 was sprake van ruim 1 miljoen unieke views op de website, Facebook, Youtube en Instagram.
	4. Aanleg nieuwe ruiterpaden.	4. Met het aannemen van motie 743 hebben Provinciale Staten van Zuid-Holland gevraagd een plan op te stellen dat gericht is op 'meer ruiters in het groen'. In overleg met provinciale – en ruitervertegenwoordigers is in kaart gebracht hoe een nieuwe verbinding kan worden gerealiseerd in samenhang met de herontwikkeling van de N468. Aandachtspunten hierbij zijn het beheer en de slappe bodem.
	5. Ondersteunen aanleg fruittuin naast het vrachtwagenparkeerterrein in Schipluiden.	5. De aanleg van de fruittuin is opgenomen in een POP3-subsidieaanvraag. De projectleiding ligt bij onze gemeente. In 2020 zijn de rooi- en grondwerkzaamheden uitgevoerd. Bij de start van de werkzaamheden heeft de gemeente samen met de vrijwilligers en Staatsbosbeheer een communicatiemoment georganiseerd. De ontsluiting van de pluktuin wordt gerealiseerd in samenhang met de herinrichting van het vrachtwagenparkeerterrein. In 2021 vindt de afronding van het project plaats als de beplanting is aangebracht en de subsidie is verantwoord.
	6. Ondernemers stimuleren realiseren uitbreiding verkooppunten van lokale producten en korte ketens.	6. Het stimuleren van ondernemers om streekproducten te verkopen is één van de speerpunten van het programma Duurzaam Boer Blijven. De consument vraagt steeds meer om gemak en daarmee ook om verkooppunten in de stad. Wij hebben ondernemers gestimuleerd hun productie te vergroten, o.a. met de subsidie aan Heerlijk van Dichtbij en onze bijdrage aan het traject van Stichting Groenfonds Midden-Delfland waarmee we Delft zijn ingegaan om bekendheid te geven aan onze streekproducten.

	Wat gaan we daarvoor doen?	Wat hebben we gedaan?
	7. Verder verbeteren recreatieve vaarroutes door in te zetten op regionale inzet.	7. De blauwe stuurgroep is opgericht en in de laatste landschapstafel is voor de ondersteuning budget beschikbaar gesteld vanuit het Landschapsfonds, gedurende twee jaar. Deze ondersteuning is gedetacheerd vanuit de Vereniging Regio Water. Dhr. Snijders van gemeente Westland vertegenwoordigt de gebiedstafel Bijzonder Provinciaal Landschap Midden-Delfland. Afstemming vindt plaats via Dhr. Snijders. Eind 2021 vindt een evaluatie plaats.
	8. Ondersteunen initiatieven realisatie Historische scheepswerf.	8. De initiatiefnemers van de Stichting Zorg en Vlijt doen onderzoek naar een locatie voor de historische Scheepswerf. Een locatie in Midden-Delfland is niet haalbaar en was sowieso geen doel voor de gemeente. Nu is de stichting in overleg met de gemeente Maassluis over een potentieel geschikte locatie.
	9. Ondersteunen en eventueel subsidiëren van concrete maatschappelijke initiatieven die zorgen voor een versterking van de stad-land-relaties.	9. Afgelopen jaar heeft de gemeente op een aantal punten bijgedragen aan de stad - land verbinding: ➢ Bijgedragen aan de verdere ontwikkeling van Stichting PUUUR Midden-Delfland voor de gebieds- en productmarketing. Vanwege corona heeft het bestuur in 2020 besloten om geen partnerbijdrage te vragen. Voor potentiële partners is er bovendien een gunstig aanbod: zij mogen anderhalf jaar lang, gratis lid zijn van PUUUR. Dit ter extra ondersteuning van ondernemers en organisaties in het gebied. ➢ PUUUR Midden-Delfland heeft campagnes afgestemd op coronamaatregelen. Onder meer is ingezet op ondersteuning van afhaalmaaltijden en versterking van activiteiten van logiesaccommodaties.
	10. Realiseren van faciliteiten voor recreanten zoals bankjes en rustpunten.	10. Vockestaert heeft de haalbaarheid van rustpunten onderzocht. Hiervoor bleek onvoldoende draagvlak te zijn. De plaatsing van extra bankjes wordt meegenomen wanneer er werkzaamheden zijn in het gebied.
	11. Verbeteren van de kwaliteit en de belevingswaarde van de Delflandse Trekvaarten in	11. De gemeenten Midden-Delfland, Vlaardingen en Maassluis werken samen om stakeholders te

	Wat gaan we daarvoor doen?	Wat hebben we gedaan?
	samenwerking met Vlaardingen, Maassluis en Delft.	enthousiasmeren. Ook Delft is inmiddels betrokken bij het regionale stakeholdersnetwerk. In 2020 was het door corona niet mogelijk om fysiek bijeen te komen. Aan de hand van informatieve mails zijn betrokken partijen actief geïnformeerd over de lopende processen. Verschillende intergemeentelijke projecten zoals de Overtoom en de stadskraan in Vlaardingen, de Snikschuit in Maassluis, het regionale routeproject, de informatiezuilen en het arrangement zijn in een verschillend stadium van uitvoering.
	12. Benutten kansen vestiging hotelketen op het Bedrijvenschap Harnaschpolder om lokale producten te promoten bij bezoekers en recreatieve mogelijkheden gebied Midden-Delfland te promoten.	12. Een landelijke hotelketen vestigt zich op de Harnaschpolder. Dit bedrijf heeft het voornemen in het horecagedeelte gebruik te maken van streekproducten Hiervoor is een continue aanlevering van producten noodzakelijk, waarover men in overleg is met verschillende aanbieders en met PUUUR Midden-Delfland. Ook wil het hotel wandel- en fietsroutes aanbieden die starten bij het hotel.
	13. Regionale inzet van Bijzonder Provinciaal Landschap voor stedelijke omgeving in het kader van klimaatadaptatie, gezondheid en verstedelijkingsopgave vanuit mogelijkheden versterken kwaliteit landschap en vergroten van ecologische en recreatieve structuren en verbindingen	13. De visie over het Bijzonder Provinciaal Landschap Midden-Delfland is bestuurlijk vastgesteld. Een uitvoeringsprogramma en een actieplan voor de verschillende thema's wordt in 2021 ontwikkeld als een vervolgstap. De bekendmaking van het Bijzonder Provinciaal Landschap Midden-Delfland bij 2,3 miljoen stedelingen om ons heen en bij de achterban van de betrokken organisaties is een belangrijk aandachtspunt.
	Ad D Het A-merk Midden-Delfland® 2025 Centraal bij deze opgave is een eenduidige branding van het 'product' Midden-Delfland, gebaseerd op de kwaliteit van het landschap, de producten en evenementen. Branding is hierbij geen doel op zich, maar een middel om de opgaven te realiseren. Een eenduidige communicatie wekt verwachtingen bij de recreanten over de kwaliteiten, die vervolgens ook zijn waar te maken bij een bezoek aan het gebied. De Stichting PUUUR Midden-Delfland, een initiatief van	

	Wat gaan we daarvoor doen?	Wat hebben we gedaan?
	ondernemers en gebiedspartijen ondersteunen wij hiervoor. ***Actiepunten opgave D:***	
	1. Eenduidige communicatie gericht op 'warme' branding en bekendheid van het Bijzonder Provinciaal Landschap Midden-Delfland.	1. De bekendmaking van het Bijzonder Provinciaal Landschap Midden-Delfland bij 2,3 miljoen stedelingen om ons heen en bij de achterban van de betrokken organisaties is een belangrijk aandachtspunt. Belangrijke actiepunten zijn de realisatie van bruine ANWB-borden bij de snelwegen en het vergroten van de bekendheid van het BPL MD bij de stedeling door de organisatie van activiteiten tijdens Midden-Delfland dag in 2021. Onderzocht wordt welke rol PUUUR Midden-Delfland hierbij kan spelen.
	2. Samen met agrariërs, groene gebiedsorganisaties, voedselproducenten, horeca en recreatieondernemers wordt invulling gegeven aan gebiedsmarketing PUUUR Midden-Delfland.	2. Fase 3 van Gebiedsmarketing PUUUR Midden-Delfland is van start. De afgelopen periode is invulling gegeven aan een website en social media. De campagnes zijn aangepast aan de coronamaatregelen, waarbij vooral is ingezet op ondersteuning van ondernemers die het moeilijk hebben. Het draagvlak is verstevigd door de gerealiseerde brede deelname van 60 agrarische- en recreatieondernemers en groene gebiedsorganisaties. Samenwerking met marketingorganisaties in ons omringende gemeenten zorgt voor grotere bekendheid van Midden-Delfland bij de stedeling. Het bezoekerscentrum Midden-Delfland maakt geen onderdeel uit van de activiteiten van PUUUR Midden-Delfland. Op eigen kracht en met ondersteuning van de Midden-Delfland Vereniging continueren de activiteiten nog twee jaar.
	3. Het groen in de MRDH op de kaart zetten bij de stedeling door samenwerking met onder andere de gemeente Maassluis binnen de Alliantie Vrijetijdseconomie en de regionale samenwerking op het gebied van marketing binnen de Hoek van Zuid-Holland.	3. De regionale versterking van de kwaliteit van het Economisch vestigingsklimaat en de Bereikbaarheid vindt plaats door samenwerking op het gebied van de vrijetijdseconomie binnen de Metropoolregio Rotterdam-Den Haag. Het project Optimale fietsregio zet in op het verbeteren van de recreatieve fietsmogelijkheden. Op

	Wat gaan we daarvoor doen?	Wat hebben we gedaan?
		bestuurlijk initiatief van de gemeente Den Haag verkennen de gemeenten binnen Haaglanden de samenwerking op het gebied van marketing, verbetering stad-landverbindingen en bewegwijzering.
	4. Nauwere samenwerking met de gemeente Maassluis op onder andere mogelijkheden waterrecreatie, ontwikkeling Maaslandse Poort.	4. Samenwerking met bijvoorbeeld Maassluis vindt plaats op het gebied van cultuur en erfgoed (waaronder het routeproject erfgoedlijn trekvaarten) en de recreatieve ontwikkeling van het gebied tussen de Monstersche Sluis en de Maaslandse Poort.
	5. Ondersteunen initiatieven recreatieve sector gericht op uitbreiding fijnschalige voorzieningen voor inwoners en omliggende steden en activiteiten gericht op verdere verbinding tussen bedrijven en initiatieven.	5. De gemeente heeft via MIND (Midden in Delfland) actief en op verzoek initiatieven van ondernemers ondersteund die passen bij de aard en de schaal van het landschap van Midden-Delfland. Gezocht wordt naar verbindingen met PUUUR Midden-Delfland. Voorbeelden zijn Pluktuin Schipluiden, Vleesmeesters. In 2020 vonden de grondwerkzaamheden plaats om de Pluktuin om te vormen tot een pluktuin en fruitboomgaard met schaapbeweiding. De bekostiging van de werkzaamheden vindt plaats vanuit de subsidie voor het Plattelandsontwikkelings-programma (POP). Voor het toekomstig beheer is een overeenkomst afgesloten met vrijwilligers. Deze vrijwilligers zijn bezig met het voorbereiden van plannen om de Pluktuin duurzaam te beheren.
	6. Versterking kwaliteit Oostgaag-Westgaag	6. Er zijn vorderingen gemaakt, de geplande sanering van de kas aan Kwakelweg 12 is daar onderdeel van.
	7. Belevenisboerderij/Boerderij van de toekomst	7. De gemeenteraad heeft in januari 2020 besloten de ontwikkeling van de Boerderij van de toekomst niet meer actief aan te jagen, maar de grondpositie wel te consolideren. De gemeente Midden-Delfland staat open voor partijen die een boerderij in lijn met het betreffende ambitiedocument willen ontwikkelen. In 2020 is contact geweest met Herenboeren. Dit contact wordt vervolgd in 2021.

	Wat gaan we daarvoor doen?	Wat hebben we gedaan?
	8. Ondersteuning initiatief agrariërs om hun producten en duurzame bedrijfsvoering onder de aandacht te brengen bij de stedeling.	8. De gemeente Midden-Delfland heeft afgelopen jaar actief ondernemers, die streekproducten willen ontwikkelen en verkopen, ondersteund. Dit vond plaats met inzet van de zogenaamde kennisvouchers. De gemeente heeft verder een subsidie verstrekt aan Heerlijk van Dichtbij voor het opzetten van de verkoop en marketing. De gemeente participeert in Stichting Groenfonds Midden-Delfland, en heeft in dat kader ondernemers geholpen met het leggen van contacten en openen van netwerken.
3. Instrumenten	– LOP Midden-Delfland® 2025 (gemeentelijke structuurvisie voor het buitengebied) – Stichting Groenfonds Midden-Delfland – Coöperatief beheer groengebieden Midden-Delfland U.A. – Bestemmingsplannen, in het bijzonder buitengebied Gras en Glas – Visie *Behoud door ontwikkeling* (Vitale Dorpen) – Lidmaatschap Cittaslow, inclusief kennisuitwisseling binnen landelijk en internationaal netwerk – Startnotitie recreatie Midden-Delfland – EGTS Cittaslow – Plan van aanpak Saneren verspreid liggend glas – Plan van aanpak Duurzaam boer blijven in Midden-Delfland – Evaluatie en uitvoeringsvoorstel Grondinstrument december 2015 – Uitvoeringsprogramma Gebiedsvisie Midden-Delfland® 2025 – Visie en uitvoeringsprogramma Gebiedstafel Bijzonder Provinciaal Landschap Midden-Delfland – Uitvoeringsprogramma Hof van Delfland – Stichting Landschapsfonds Hof van Delfland – Stichting PUUUR Midden-Delfland	De hiernaast beschreven instrumenten hebben bijgedragen aan het beoogde vanuit de begroting en komen aan de orde in de bovengenoemde teksten

Wat is de betrokkenheid van de verbonden partijen?

Stichting Landschapsfonds Hof van Delfland	Deelname aan de stichting heeft als doel om in samenwerking met andere overheden en gebiedsorganisaties de financiële ondersteuning van het beleid tot behoud, versterking en verdere ontwikkeling van de groene landschappen efficiënt te reguleren. De rechtsvorm van de stichting wordt hierbij gebruikt om middelen te werven en ondersteuning te bieden aan projecten die: a. De kwaliteiten van de open groene landschappen behouden en versterken; b. De gebruiks- en belevingswaarden van natuur, recreatie, (cultuur)historie en agrarisch cultuurgebruik of een combinatie van deze gebruiksbestemmingen behouden en versterken; c. De gebruiks- en belevingswaarden voor de inwoners van het omliggend stedelijk gebied vergroten door meer inhoud te geven aan de relatie stad en land.
Stichting groenfonds	<u>Wat willen we met de deelname bereiken?</u> De doelstellingen van de Stichting Groenfonds Midden-Delfland sluiten aan op de gemeentelijke missie, zoals ook vastgelegd in Midden-Delfland® 2025. De pijler van het open groene agrarische cultuurlandschap, de melkveehouderij, staat onder druk. Door middel van groene diensten (middels een puntensysteem) wordt gewerkt aan de doelen van de stichting, te weten: - instandhouding van het open agrarisch cultuurlandschap - verbetering van de relatie stad en platteland. <u>Wat zijn de beleidsvoornemens?</u> Zorgen voor continuering van de activiteiten zoals de stichting deze ontwikkelt. Dit houdt in: beloning van groene diensten op het gebied van natuur en landschap (doelstelling 1) en educatie en recreatie (doelstelling 2). Ook wordt er gewerkt aan de vervaarding van producten van het agrarisch cultuurlandschap.

Wat heeft het gekost?

Beschikbare middelen		werkelijk 2019	primitieve begroting 2020	Begroting incl. wijzigingen	werkelijk 2020	verschil
Lasten :	Midden-Delfland en Vitale Dorpen	3.279.603	752.742	1.251.310	1.723.492	-472.182
	Toerisme en recreatie	119.582	129.761	129.761	130.583	-822
Baten :	Midden-Delfland en Vitale Dorpen	3.118.117	269.223	1.032.482	1.912.606	-880.124
	Toerisme en recreatie	0	0	0	0	0
Saldo	Midden-Delfland en Vitale Dorpen	161.486	483.519	218.828	-189.114	407.942
	Toerisme en recreatie	119.582	129.761	129.761	130.583	-822

Toelichting financiële afwijkingen

De meeste uitgaven op de posten voor de instandhouding van het Bijzonder Provinciaal Landschap van Midden-Delfland worden gedekt uit andere posten. Dit is o.a. het IODS-budget en provinciale en Europese subsidies. Het betreft voornamelijk uitgaven voor Grondinstrument en Duurzaam Boer Blijven. Dit verloopt budgettair neutraal.
Het verschil tussen lasten en baten is vooral door eigen personeelskosten veroorzaakt. Deze mogen niet altijd vanuit ontvangen subsidies e.d. gedekt worden.

Lasten

<u>Overschrijding lasten € 472.182</u>
De overschrijding op dit taakveld wordt voornamelijk veroorzaakt door de kosten binnen enkele projecten die gedekt worden uit externe middelen. Voor de gemeentebegroting zijn deze budgettair neutraal. Een restantsaldo van externe middelen (veelal subsidies) presenteren en verantwoorden wij in de balans (onder overlopende passiva).
Het betreft hier onder andere:
- IODS groen ondernemen (Grondinstrument en Duurzaam Boer Blijven (€ 187.413)
- De projecten vanuit het Plattelandsontwikkelingsprogramma de POP3 (€ 151.967) waarbij de kostenoverschrijding geheel gecompenseerd worden door direct gerelateerde opbrengsten van

in dit geval de subsidie PZH. Voor deze projecten hebben wij een subsidie ontvangen vanuit de "POP3 Regeling Niet-productieve investeringen weidevogels, biodiversiteit en landschap Zuid-Holland 2017".
- Daarnaast is er een overschrijding van de lasten die verband houdt met de kosten voor de landschapstafel Hof van Delfland (€ 186.802). Aangezien de landschapstafel geen aparte entiteit is, zijn wij belast met de administratieve ondersteuning ervan. De uitgaven en opbrengsten (deelnemer- en subsidiebijdragen) verantwoorden wij daarom in onze administratie. Hier staan dus ook hogere baten tegenover.
- De overige posten bevatten per saldo een onderschrijding van circa € 54.000. Het gaat hierbij met name om werkgeverslasten, de verantwoording heeft op een ander programma plaatsgevonden.

Baten

Overschrijding baten € 880.124
De overschrijding op de baten van dit taakveld houdt grotendeels verband met de projecten die gedekt worden uit externe middelen (zie ook lasten). Op deze projecten hebben we meer uitgegeven dan geraamd en daardoor onttrekken we ook meer baten dan geraamd aan de betreffende middelen (veelal subsidies).
Naast bovengenoemde lasten van totaal € 472.182, betreft de aanvullende overschrijding (€ 407.942) op de baten het volgende:

- Voor het IODS-uitvoeringsprogramma Duurzaam Boer blijven is het financieel overzicht 2018-2020 opgesteld t.b.v. de uiteindelijke subsidievaststelling voor de PZH. Hieruit komt naar voren dat er gedurende deze periode meer lasten gemaakt zijn, welke alsnog met de baten gedekt worden (€ 180.472).
- Het IODS-programma Grondinstrument biedt dekking voor de kosten Polderarchitect en projectleider (€ 93.795).
- Voor de bodemsanering bij Abtswoude 52 zijn met de provincie afspraken gemaakt over de verdeling van de kosten voor het projectmanagement. Over 2020 is hiervoor een bijdrage van ontvangen, welke niet in het jaar geraamd is (€ 50.000).
- Tot slot waren de pachtopbrengsten voor de graslanden die wij in eigendom hebben (vanuit het project Saneren verspreid liggend glas) niet volledig geraamd. Dit leidt tot een overschrijding van de baten van € 83.675.

Mutaties reserve

Mutaties Reserves programma 1	werkelijk 2019	primitieve begroting 2020	Begroting incl. wijzigingen	werkelijk 2020	verschil
Lasten	109.130	0	87.750	87.750	0
Baten	16.322	0	38.000	35.960	2.040
Totaal mutaties reserves	92.808	0	49.750	51.790	-2.040

Investeringen

In 2020 zijn er geen investeringen gedaan met betrekking tot dit programma.

2.1.2 Programma 2: Bestuur en veiligheid

Beleidsveld bestuurlijke organisatie

Beleidsdoel

Het doel van het beleid is dat we een herkenbaar en toegankelijk bestuur hebben.

Wat willen we bereiken?

Gewenst maatschappelijk effect
Met dit bestuur willen wij bereiken dat er aandacht is voor het behoud en de versterking van de identiteit van de gemeente Midden-Delfland, haar dorpen en gemeenschappen.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

Wensen en ideeën vanuit de lokale samenleving vormen de identiteit van gemeenschappen. Bij de voorbereiding van de visies *Midden-Delfland®2025* in 2005 en *Behoud door ontwikkeling* in 2007 werd de lokale gemeenschap nauw betrokken. Het authentieke veenweidelandschap bepaalt de identiteit van de gemeente Midden-Delfland. Behouden en versterken van de kwaliteit van het landschap is een kernopgave.

De identiteit vanuit de dorpen is het behoud van het goede, zoals het sociale klimaat en de cultuurhistorie. Citaat *Behoud door ontwikkeling*: 'Wij streven naar vitale dorpen met een menselijk gezicht, dorpen waarin de bewoners centraal staan en zij samen een dynamische en betrokken gastvrije gemeenschap vormen die levenskracht uitstraalt, dorpen waarin ondernemers een belangrijke plek innemen.'

Kenmerkende elementen die voortvloeien uit Cittaslow en identiteit zijn kwaliteit, sociale cohesie, duurzaamheid, cultuurhistorie, gastvrijheid en ondernemerschap. Deze algemene onderwerpen beïnvloeden in belangrijke mate de keuzes binnen de andere beleidsvelden van deze programmabegroting.

Beleidsveld bestuurlijke organisatie

	Wat gaan we daarvoor doen?	Wat hebben we gedaan?
Operationeel doel om het beoogde maatschappelijk effect te bereiken	Burgerparticipatie en cocreatie is voor veel ontwikkelingen waar de gemeente bij betrokken is de norm. De organisatie is daarop aangepast. Dit betekent dat het betrekken van inwoners bij deze ontwikkelingen onze gewoonte is. Wij gaan hiermee door. Dit college zal ervoor zorgen dat aan het einde van de collegeperiode het proces om te komen tot een hernieuwde visie *Midden-Delfland® 2025-2045* op gang is.	De raad heeft in de diverse openbare vergaderingen hier invulling aan gegeven. Er is ook goed gebruik gemaakt van het spreekrecht en de mogelijkheid om de raad per brief of email te benaderen. De collegeleden zijn aanspreekbaar als dorpswethouder. Ook hebben zij vanuit de eigen portefeuille vele overleggen gevoerd met partners en belanghebbenden. In principe kunnen al degene die een verzoek indienen rekenen op een gesprek met een bestuurder. Het college is als gremium ook geregeld in overleg met (gebieds)partners. *Verlies* Het overlijden van wethouder Hans Horlings op 31 maart was een enorme schok. Het persoonlijk drama zal altijd blijven. Bestuurlijk is er na een periode van bezinning invulling

	Wat gaan we daarvoor doen?	Wat hebben we gedaan?
		gegeven aan het oppakken van zijn portefeuille door het benoemen van de heer Ten Have als wethouder. Daarmee is in de continuïteit van de invulling van deze portefeuille voorzien.
Concrete doelen/acties voor 2020	We hebben voor de uitvoering van dit beleidsonderdeel voor 2020 geen nieuwe specifieke doelen opgesteld.	We zijn een aanspreekbaar en betrokken bestuur. Zowel door de wijze waarop Raad en college zich opstellen als door de "rechten", vastgelegd in verordeningen, die inwoners hebben.
Instrumenten	– Inspraakverordening – Klachtenverordening – Reglement van orde voor de raadsvergaderingen (spreekrecht) – Verordening op de commissies (spreekrecht) – Beleidskader communicatie – Nota burgerparticipatie – Social Media	Onze aanspreekbaarheid is dus ook vastgelegd in diverse regelingen zoals: de inspraakverordening, klachtenverordening, reglement van orde voor de raadsvergaderingen (spreekrecht) en de verordening op de commissies (spreekrecht) maar ook in de nota burgerparticipatie. Deze regelingen worden toegepast

Wat heeft het gekost?

Beschikbare middelen		werkelijk 2019	primitieve begroting 2020	Begroting incl. wijzigingen	werkelijk 2020	verschil
Lasten:	Bestuurlijke samenwerking	109.132	136.588	136.588	113.651	22.937
	Bestuursondersteuning	318.195	185.602	201.162	328.110	-126.948
	Bestuursorganen	1.021.390	567.575	567.807	1.156.794	-588.987
	Burgerzaken	824.367	696.894	696.705	676.787	19.918
	Raad en raadscommissie	319.795	305.108	369.662	320.631	49.031
	Bestuursondersteuning/ P&C cyclus					0
Baten:	Bestuurlijke samenwerking					0
	Bestuursondersteuning	0				0
	Bestuursorganen	19.443	19.400	19.400	11.532	7.868
	Burgerzaken	284.361	227.498	216.758	214.838	1.920
	Raad en raadscommissie	0			-301	301
	Bestuursondersteuning/ P&C cyclus	0				0
Saldo	Bestuurlijke samenwerking	109.132	136.588	136.588	113.651	22.937
	Bestuursondersteuning	318.195	185.602	201.162	328.110	-126.948
	Bestuursorganen	1.001.948	548.175	548.407	1.145.262	-596.855
	Burgerzaken	540.006	469.396	479.947	461.950	17.997
	Raad en raadscommissie	319.795	305.108	369.662	320.932	48.730
	Bestuursondersteuning/ P&C cyclus	0	0	0	0	0

Toelichting financiële afwijkingen

Lasten

Overschrijding Bestuursondersteuning (€ 126.948)
De voornaamste reden voor deze overschrijding is dat er meer uren geschreven zijn op deze post dan geraamd. Dit heeft geen effect op het saldo maar betekent een verschuiving binnen de begroting.

Overschrijding Bestuursorganen (€ 588.987)
Dit betreft een storting in de voorziening voor pensioenen en wachtgeld van (oud)-wethouders. Aan de hand van de jaarlijkse berekening is een storting gedaan om te kunnen voldoen aan alle toekomstige pensioen- en wachtgeldverplichtingen.

Onderschrijding Raad en raadscommissies (€ 49.031)
Deze onderschrijding heeft verschillende oorzaken. Ten eerste zijn de kosten van de raadsvergoeding lager uitgevallen dan begroot (€ 36.731) en ten tweede zijn er mede door de coronacrisis minder kosten gemaakt voor de verslaglegging van de raadsvergaderingen (€ 10.596) en zijn er geen werkbezoeken geweest (€ 5.418). De kosten voor de faciliteiten voor de raad zijn daarnaast overschreden door hogere licentiekosten (€ 8.982). Daarnaast zijn er diverse kleine onderschrijdingen (€ 5.268).

Beleidsveld openbare orde en veiligheid

Beleidsdoel

Het doel van het beleid is dat de gemeente Midden-Delfland een veilige gemeente is om in te wonen, te werken en te recreëren.

Wat willen we bereiken?

Gewenst maatschappelijk effect
Wij willen bereiken dat inwoners, ondernemers en bezoekers zich veilig voelen in Midden-Delfland. Als er een incident, ramp of crisis is of deze zich dreigt voor te doen, merken inwoners dat de gemeente dit adequaat oppakt.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

Een goede en veilige leefomgeving is een basisvoorwaarde bij de beleving van de kwaliteit van leven in een gemeente. Om de kwaliteiten van de gemeenten te borgen moeten we voldoen aan de regelgeving, onder meer op het terrein van milieu en ruimtelijke ordening. Daarnaast besteedt Cittaslow bij de fysieke leefomgeving aandacht aan herstel en herbestemming van vervallen locaties, leegstaande panden en handhaving van het landbouwareaal.

Wat gaan we daarvoor doen en wat hebben we bereikt?

Beleidsveld Openbare orde en veiligheid.

	Wat gaan we daarvoor doen?	Wat hebben we gedaan?
Operationeel doel om het beoogde maatschappelijk effect te bereiken	We zetten in op het continueren van ons veiligheidsniveau. We zetten lopende activiteiten voort. De meeste aandacht gaat uit naar de veiligheidsaspecten die we noemen in het geldende actieprogramma veiligheid. Het operationele doel staat eveneens in dit actieprogramma	Vanaf begin maart kwam bij zowel de gemeente als bij de diverse partners op veiligheid de prioriteit bij de corona aanpak. In het weekend van 15 maart 2020 werd de horeca gesloten. Voor de gemeenten was dat op die avond ook nieuws. Dat was niet eerder bekend gemaakt. Diezelfde avond hebben we een ronde langs de horeca gemaakt. Een ronde waarbij alleen werd gesproken en geluisterd. Deze werkwijze is daarna nog vele malen gevolgd. Beginnend met een persconferentie die ook voor ons als uitvoerders nog onbekende informatie geeft. Gevolgd door een ronde langs de betrokkenen, waarbij telkens is

	Wat gaan we daarvoor doen?	Wat hebben we gedaan?
		gekozen voor het gesprek in plaats van het bonnenboekje. Voor deze inzet zijn de BOA, de OO&V adviseurs en ook toezichthouders ingezet. De toezichthouders zijn overigens medewerkers die deze taak bovenop hun reguliere werk oppakten. We hebben gemerkt dat inwoners en ondernemers in 2020 echt gehoor hebben gegeven aan de opgelegde maatregelen. Natuurlijk zijn er kleine issues geweest maar in verhouding tot de effecten die sommigen ondervinden van de maatregelen is er vanuit veiligheidsperspectief echt sprake van een zeer begripvolle en redelijke reactie. Positie OO&V Door de ramp "corona" kwamen de adviseurs OO&V in een bijzondere rol. De maatregelen van de rijksoverheid werden namelijk vanuit de rampenstructuur (grip 4) opgelegd. De maatregelen betroffen echter ondernemers, sportverenigingen, uitvaartbedrijven, welzijnsorganisaties. Vanuit deze gemeente zijn hele andere gemeentelijke afdelingen bij deze partners betrokken. Er is dus een werkwijze ontwikkeld die snel de informatie op de juiste plek kreeg en waarbij intern (zoveel mogelijk) voorkomen is dat een vraag niet of dubbel beantwoord werd. In de frequent verstuurde raadsupdate is goed terug te vinden hoeveel verschillende aspecten meespelen bij deze aanpak. Enerzijds zijn we tevreden dat met een klein team deze prestatie is geleverd. We zijn er echter niet verheugd om omdat anderzijds er het harde besef is dat deze pandemie alleen verlies oplevert. De medewerkers OO&V hebben hun prioritering dus aanzienlijk moeten veranderen. Het handhaven van de diverse door het rijk opgelegde maatregelen heeft veel inzet gevergd. Er is voor €100.000 aan extra externe inzet nodig geweest. Een bedrag van €60.000 is hiervoor vanuit het rijk "gelabeld" gecompenseerd. Daarnaast heeft het Rijk nog andere compensatie geboden, vanuit die middelen is €40.000 ingezet. Daarnaast zijn ook

	Wat gaan we daarvoor doen?	Wat hebben we gedaan?
		veel reguliere werkuren door de diverse collega's op corona ingezet.
Concrete doelen/acties voor 2020	Voor de periode 2019-2022 zijn de volgende nog steeds actuele prioriteiten vastgesteld; – Woninginbraken voorkomen – Verkeersveiligheid verbeteren – De aanpak van kleine ergernissen versnellen – Inspelen op nieuwe ontwikkelingen op het snijvlak van zorg en veiligheid – Het bevorderen van de veiligheid van kwetsbare groepen die langer zelfstandig blijven wonen – Vroegsignalering bij (jeugd)overlast en –criminaliteit bevorderen – (Huiselijk) geweld terugdringen – Overlast en maatschappelijke onrust terugdringen – Ondermijning terugdringen – Aangiftebereidheid stimuleren – Integrale aanpak van gebiedsgebonden overlastgevende thema's – Werken met een gebiedsregisseur Als er een incident, ramp of crisis is of deze zich dreigt voor te doen, pakken we dit adequaat op. Elk 4 jaar wordt het geldende beleid herijkt en een nieuw actieplan vastgesteld. Indien dat leidt tot een andere prioritering, dan treedt dat in de plaats van de hiervoor genoemde prioriteiten.	Door de corona-maatregelen is er een behoorlijke verandering geweest op de gebieden waar we, voor corona prioriteit aan hebben gegeven. - Door het vele thuis zijn is bijvoorbeeld het aantal woninginbraken afgenomen. - Door het thuiswerken is ook de ervaren verkeersoverlast afgenomen. - De druk op kwetsbare gezinnen werd echter vaak juist groter door het thuis zijn. Er is dus extra aandacht gegeven aan het voorkomen van geweld. Onder andere is mogelijk gemaakt dat ook kinderen uit deze doelgroep naar de buitenschoolse opvang mogen. Ook is er vanuit het maatschappelijk team extra aandacht voor deze groep geweest. Op het gebied van de ondermijning is actief deelgenomen aan de regionale samenwerking op dit gebied. Het doel is om via regionale afstemming de APV, het Damoclesbeleid en Bibob zo sluitend mogelijk te krijgen. De regionale afstemming is bijna afgerond. Dat zal in de advisering over het lokale beleid worden meegenomen. In de APV is het advies al overgenomen.
Instrumenten	-Handhavingsbeleid en uitvoeringsprogramma -Algemene Plaatselijke Verordening Midden-Delfland 2010 (wordt geactualiseerd in 2020) -Evenementenbeleid-Horecabeleid -Gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Haaglanden -Regionaal Crisisplan Haaglanden	Ten aanzien van de instrumenten is de doelstelling 2020 geweest om het Integraal veiligheidsbeleid en de APV te actualiseren. Beide doelen zijn gehaald (de APV ligt begin 2021 voor bij de Raad).

Wat is de betrokkenheid van de verbonden partijen?

Stadsgewest Haaglanden I.L.	Per 1 januari 2015 is het Stadsgewest Haaglanden in liquidatie. In 2016 zijn 'oude' verplichtingen afgehandeld ten aanzien van (nationale) subsidies jeugdzorg en Luchtkwaliteit en regionale subsidies Fonds Groen Haaglanden en regeling Zwethzone. Hiermee zijn alle beleidsmatige taken van het Stadsgewest Haaglanden in liquidatie afgerond.
Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH)	De beleidsmatige uitgangspunten zijn gebaseerd op de Strategische bereikbaarheidsagenda Vervoersautoriteit en de Agenda Economisch Vestigingsklimaat. Het Investeringsprogramma Vervoersautoriteit is onderdeel van de begroting en hieraan als vaste bijlage toegevoegd. Het Werkplan van de MRDH is met ingang van 2017 geïncorporeerd in de begroting. Op basis van het advies van professor Tordoir zijn vier kernopgaven benoemd: - Metropolitaanse verbindingen: verbetering interne en internationale verbindingen - Economische vernieuwing - Transitie naar toonaangevende duurzaamheid - Attractiviteit
Veiligheidsregio Haaglanden (VRH)	<u>Wat willen we met de deelname bereiken?</u> Met de deelname aan de gemeenschappelijke regeling willen wij bereiken dat efficiënt en doelmatig invulling wordt gegeven aan de wettelijke en eventueel extra taken die genoemd zijn in de Wet Veiligheidsregio's c.a., waarvoor onze gemeente (mede) verantwoordelijk is, waaronder taken op het gebied van de brandweerzorg, incidentmanagement, rampenbestrijding, crisisbeheersing en de geneeskundige hulpverlening. Aan de gemeenschappelijke regeling nemen de gemeenten Delft, Den Haag, Leidschendam-Voorburg, Midden-Delfland, Pijnacker-Nootdorp, Rijswijk, Wassenaar, Westland en Zoetermeer deel. <u>Wat zijn de beleidsvoornemens?</u> De Veiligheidsregio streeft naar, nu de regionalisering een feit is, naar een efficiënte werkwijze waardoor de veiligheid in de regio ten minste op peil blijft, maar bij voorkeur toeneemt en verder dat met minder of geen meerkosten nieuw (nationaal) beleid ingevoerd kan worden. De beleidsvoornemens zijn onder meer vastgelegd in het Regionaal Beleidsplan 2015-2018 van de VRH en de beleidsnota Koersen op 2020. <u>Wat is er bereikt?</u> De VRH heeft haar ambities waargemaakt. De afgelopen jaren heeft zij de bestuurlijke opdracht om ingaande 2015 structureel 10% goedkoper te zijn waar gemaakt. Daarbij is de veiligheid niet in het geding gekomen. Met de inzet van flexibele eenheden is de paraatheid op orde. De aanrijtijden worden ruimschoots gehaald. Diverse werkprocessen zijn geregionaliseerd. Het personeelsbestand is afgenomen. Bij de brandweerzorg is de informatievoorziening verder verbeterd en geïntegreerd.

Wat heeft het gekost?

Beschikbare middelen		werkelijk 2019	primitieve begroting 2020	Begroting incl. wijzigingen	werkelijk 2020	verschil
Lasten:	Brandweer en rampenbestrijding	1.067.219	1.108.827	1.096.467	1.090.988	5.479
	Openbare orde en veiligheid	309.641	429.752	417.075	509.576	-92.501
Baten:	Brandweer en rampenbestrijding					0
	Openbare orde en veiligheid	19.209	23.917	20.630	14.880	5.750
Saldo	Brandweer en rampenbestrijding	1.067.219	1.108.827	1.096.467	1.090.988	5.479
Saldo	Openbare orde en veiligheid	290.432	405.835	396.445	494.696	-98.251

Toelichting financiële afwijkingen

Lasten

Overschrijding Openbare orde en veiligheid (€ 92.501)
Om inzichtelijk te krijgen welke directe kosten we maken voor het uitvoeren van de coronamaatregelen is een boekingspost "corona" aangemaakt. Op deze post hebben medewerkers ook uren geboekt. De toerekening van deze uren aan deze post zorgt hier dus voor een overschrijding. De hier verantwoorde uren zouden anders aan een ander product zijn toegewezen. Per saldo is er gemeentebreed dus geen sprake van een toename van de kosten.

Mutatie reserves

Mutaties Reserves programma 2	werkelijk 2019	primitieve begroting 2020	Begroting incl. wijzigingen	werkelijk 2020	verschil
Lasten	0		30.828	30.828	0
Baten	31.178		65.949	65.949	0
Totaal mutaties reserves	-31.178	0	-35.121	-35.121	0

Investeringen

In 2020 zijn er geen investeringen gedaan met betrekking tot dit programma.

2.1.3 Programma 3: Beheer, verkeer en milieu

Beleidsveld beheer openbare ruimte

Beleidsdoel

Het leveren van een kwalitatieve bijdrage aan de aanleg, de verbetering en de instandhouding van de boven- en ondergrondse infrastructuur, de leefbaarheid van de woonomgeving en de natuur-ontwikkeling.

Wat willen we bereiken?

Gewenst maatschappelijk effect
Handhaving van een onderhoudsniveau van de openbare ruimte waarbij inwoners zich prettig voelen.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

De inrichting van de openbare ruimte draagt bij aan de beleving van de kwaliteit van de dorpen en het landschap. Cittaslow ondersteunt bewustwording van de inrichting van die ruimte, waarbij rekening wordt gehouden met de directe omgeving. Een historische omgeving vraagt om een ander bestratingsmateriaal, inrichtingselementen zoals openbare verlichting dan een nieuwbouwwijk. In het open veenweidegebied wordt rekening gehouden met zichtlijnen en het voorkomen van lichtvervuiling door bijvoorbeeld groene Ledverlichting toe te passen. Aandacht voor duurzaamheid door het gebruik van milieuvriendelijke materialen, hergebruik van bestratingsmateriaal en relinen riolering zijn binnen dit terrein belangrijke aspecten.

Wat hebben we Gedaan

Wegen, kunstwerken en openbare verlichting

	Wat gaan we daarvoor doen?	Wat hebben we gedaan?
Operationeel doel om het beoogde maatschappelijk effect te bereiken	**Wegen** Het onderhoud vindt zoveel mogelijk plaats op basis van wegvakonderdeel gericht onderhoud[1]. De financiële middelen worden doelgericht ingezet op de wegvakonderdelen die onvoldoende scoren. Het vastgestelde doel was om in 2020 94% van ons wegenareaal op beeldkwaliteitsniveau A en B (voldoende volgens de CROW-norm) te brengen. Door de structurele bezuinigingen in de afgelopen jaren komt in 2020 naar verwachting 82% op beeldkwaliteit A en B (dus 18% onvoldoende). [1] Bij profielbreed onderhoud worden naast elkaar gelegen wegvakonderdelen in een werk hersteld (een goed of matig onderdeel wordt ook meegenomen). Bij wegvakonderdeel gericht onderhoud wordt alleen het onvoldoende scorende wegvakonderdeel hersteld.	

	Kunstwerken Alle kunstwerken (bruggen, duikerbruggen, tunnels en duikers) die in eigendom en/of onderhoud zijn van de gemeente zijn in 2014 geïnspecteerd. Deze geactualiseerde gegevens en onderhoudsacties zijn verwerkt in het beheerplan 2015-2019. In verband met bezuinigingen is ervoor gekozen om de herziening van het beheerplan civiele kunstwerken uit te stellen tot 2024. **Openbare verlichting** Conform het huidige energieakkoord is ons beleidsplan opgesteld. Deze gaat uit van een energiebesparing op de openbare verlichting van 20% in 2020 ten opzichte van 2013. In 2020 gaan wij door met het toepassen van aanvullende technieken binnen de openbare verlichtingsinstallatie. Onze doelstelling is dat de openbare verlichting conform de Richtlijn voor Openbare Verlichting ROVL-2011 in een goede staat van onderhoud blijft. Waar mogelijk zorgen wij voor verbetering en een nog energiezuinigere openbare verlichting. In verband met bezuinigingen is er voor gekozen om de herziening van het openbaar verlichtingsplan uit te stellen tot 2024.	
Concrete doelen/acties voor 2020	**Wegen** Al vanaf 2011 zijn structurele bezuinigingen doorgevoerd op het budget voor wegonderhoud. Deze bezuiniging is verwerkt in het beheerplan wegen 2015 – 2020. Om de wegen op een verantwoord kwaliteitsniveau te behouden (beeldkwaliteit A en B, voldoende volgens de CROW-norm), wordt wegvakonderdeel gericht onderhoud uitgevoerd ([1. Zie voor uitleg vorige pagina). De verwachting is dat in 2020 voor ca. 84% van het wegenareaal de CROW-norm A en B (voldoende) beeldkwaliteit haalbaar is. Belangrijkste doelen/acties om dit in 2020 te realiseren zijn: – reconstructie Willemsoordseweg; – opwaarderen fietsstrook en asfalteren Westgaag; – reconstructie Hof van Delftstraat (in synergie met verkeer en centrumplan);	**Wegen** Het percentage van het wegenareaal dat aan de CROW-norm A en B voldoet is nog niet bekend. We verwachten in mei 2021 over deze informatie te beschikken. De reconstructies van de Willemsoordseweg, Hof van Delftstraat en Rijksstraatweg en het opwaarderen van de fietsstrook en asfalteren van de Westgaag zijn doorgeschoven naar 2021. Deels heeft dit te maken met samenhang met andere projecten waarvan de uitvoering vertraagd is, zoals centrumplan Den Hoorn. Deels heeft dit te maken met capaciteitsgebrek. Door het capaciteitsgebrek is ook een deel van het geplande reguliere onderhoud niet uitgevoerd. Er is in 2020 vooral aan klein onderhoud en klachtenbeheer gewerkt. Door de achterstand zal het percentage dat niet aan de CROW-norm A en B voldoet toenemen. In reconstructies en onderhoud is wel zo veel mogelijk materiaal hergebruikt.

	– reconstructie deel Rijksstraatweg (gelegen tussen de Hoornsewal en Zuidhoornseweg); – onderhoud asfaltwegen op basis van de actuele wegenschouw gegevens uit ons beheerpakket. Uitvoering in wegvakonderdeel gericht onderhoud; – onderhoud elementverhardingen op basis van de actuele wegenschouw gegevens uit ons beheerpakket. Uitvoering in wegvakonderdeel gericht onderhoud; – bij iedere reconstructie of onderhoudsklus op basis van technische levensduur mogelijkheid hergebruik van materialen in dat plan bepalen. Indien hergebruik ter plaatse niet mogelijk is, deze materialen als grondstof voor funderingen af te voeren. **Kunstwerken** In 2015 is het beheerplan bruggen 2015-2019 vastgesteld. Het beheerplan geeft inzicht in het kwaliteitsniveau van de kunstwerken, doelstellingen en hiervoor benodigde middelen. In verband met bezuinigingen is ervoor gekozen om de herziening van het beheerplan civiele kunstwerken uit te stellen tot 2024. **Openbare verlichting** Door het op tijd vervangen van afgeschreven openbare verlichting verbetert de lichttechnische kwaliteit zonder extra milieubelasting. Door te kiezen voor de juiste verlichtingstechniek wordt energie bespaard. Belangrijkste doelen/acties in 2020 zijn: – afgeschreven armaturen vervangen en verbeteren; – conform de keuzenotitie energie- en CO2-besparende maatregelen uitvoeren in de vorm van dimmers, Telemanagement units en het toepassen van (groene) ledverlichting; – verlichten van achterpaden (sociale veiligheid)	**Kunstwerken** Alle kunstwerken zijn in 2020 geïnspecteerd en het onderhoud is uitgevoerd conform de adviezen in het inspectierapport. Bij deze inspecties zijn geen bijzonderheden geconstateerd. **Openbare verlichting** In 2020 zijn 310 afgeschreven armaturen en lichtmasten vervangen, waarbij dimmers en ledverlichting zijn toegepast. Ook zijn er enkele achterpaden verlicht waar klachten waren over sociale veiligheid. De energiebesparing op de openbare verlichting van 20% in 2020 ten opzichte van 2013 is behaald.
Instrumenten	– beheerplan wegen 2015 - 2020 – keuzenotitie openbare verlichting 2015 – beheerplan civiele kunstwerken 2015-2019 – gladheidsbestrijdingsplan	

Wat heeft het gekost?

Beschikbare middelen		werkelijk 2019	primitieve begroting 2020	Begroting incl. wijzigingen	werkelijk 2020	verschil
Lasten:	Wegen	2.042.143	2.336.864	3.721.941	1.891.107	1.830.834
	Binnenhavens en waterwegen	133.991	141.987	141.987	129.171	12.816
	Waterk., afwater.en landaanw.	135.301	185.613	134.113	150.782	-16.669
Baten:	Wegen	82.031	79.843	62.909	153.651	-90.742
	Binnenhavens en waterwegen	7.164	7.000	7.000	5.660	1.340
	Waterk., afwater.en landaanw.	0	0	1.371	1.371	0
Saldo	Wegen	1.960.112	2.257.021	3.659.032	1.737.456	1.921.576
	Binnenhavens en waterwegen	126.827	134.987	134.987	123.511	11.476
	Waterk., afwater.en landaanw.	135.301	185.613	132.742	149.411	-16.669

Toelichting financiële afwijkingen

Lasten

Onderschrijding Wegen (€ 1.830.834)
Deze onderschrijding wordt voornamelijk veroorzaakt door het budget voor het Centrumplan Den Hoorn. Deze is in 2020 minimaal aangesproken. Het restant (€ 1.743.727) zal worden doorgeschoven naar 2021. Dit laatste heeft geen invloed op het resultaat omdat de kosten gedekt worden door een onttrekking aan de reserve Investeringsprogramma.
Het overige deel (€ 87.107) zit voornamelijk in het niet uitgevoerde, maar wel geplande asfaltonderhoud.

Baten

Overschrijding Wegen (€ 90.742)
De inkomsten voor degeneratie van de wegen door de aanleg van kabels in leidingen zijn hoger dan begroot (€ 59.387). Hiernaast zijn er zijn meer schades geweest waardoor ook het bedrag aan schadeverhaal hoger is (€ 28.273). Daarnaast zijn er diverse kleine overschrijdingen (€ 3.082).

Wat hebben we bereikt en wat heeft het gekost?

Groen

	Wat gaan we daarvoor doen?	Wat hebben we gedaan?
Operationeel doel om het beoogde maatschappelijk effect te bereiken	In stand houden en ontwikkelen van een hoogwaardige groenstructuur met de daarin passende functies en het bevorderen van een aantrekkelijke woon-, werk- en recreatieomgeving als karakteristieke kwaliteit van de gemeente Midden-Delfland. Invulling geven aan geformuleerde doelen in het Groenbeleidsplan Midden-Delfland 2007-2022 en bomenbeleidsplan	
Concrete doelen/acties voor 2020	– voortzetten terugbrengen aantal onderhoudscontracten (groenbestekken). – verkoop van percelen snippergroen/ gemeentegrond – toepassen bomenbeleid bij herinrichtingen van straten – afronden inventarisatie waardevolle bomen in buitengebied	– Met een nieuwe Europese aanbesteding is het aantal onderhoudscontracten teruggebracht van 10 naar 3. Er is nu per kern 1 onderhoudscontract. – In 2018 is er een project uitgevoerd om het gebruik van gemeentegronden in beeld te brengen. Op basis daarvan is een aanpak gemaakt voor verkoop en gebruik van snippergroen. In 2020 zijn er veel

		percelen snippergroen verkocht als afronding van dit project. – Het bomenbeleid is toegepast bij herinrichtingen. – De inventarisatie van waardevolle bomen door vrijwilligers is afgerond en wordt door ons gevalideerd. Hierna wordt de Bomenlijst vastgesteld.
Instrumenten	– groenbeleidsplan Midden-Delfland 2007-2022 – bomenbeleidsplan Midden-Delfland 2009	

Wat heeft het gekost?

Beschikbare middelen		werkelijk 2019	primitieve begroting 2020	Begroting incl. wijzigingen	werkelijk 2020	verschil
Lasten:	Openbaar groen en openluchtrecreatie	1.282.416	1.160.090	1.147.145	1.239.196	-92.051
	Begraafplaatsen	239.687	176.277	169.829	166.849	2.980
Baten:	Openbaar groen en openluchtrecreatie	62.241	246.525	254.297	293.449	-39.152
	Begraafplaatsen	215.528	133.515	133.515	101.861	31.654
Saldo	Openbaar groen en openluchtrecreatie	1.220.175	913.565	892.848	945.747	-52.899
	Begraafplaatsen	24.159	42.762	36.314	64.987	-28.673

Toelichting financiële afwijking

Lasten

Overschrijding Openbaar groen (€ 92.051)
De begeleiding van de Europese aanbesteding voor de nieuwe groenbestekken heeft meer tijd en geld gekost dan verwacht (€ 46.559). Daarnaast zijn de kosten voor het regulier groenonderhoud in de kernen hoger uitgevallen dan verwacht (€ 36.121). Verder is er extra verkoop van snippergroen geweest, waardoor de verkoop/notariskosten hoger zijn uitgevallen (€ 9.371).

Baten

Overschrijding Openbaar groen (€ 39.152)
Deze overschrijding is grotendeels te verklaren door de verkoop van snippergroen, deze opbrengsten zijn hoger dan verwacht (€ 39.152).

Onderschrijding Begraafplaatsen (€ 31.654)
Er zijn minder begrafenissen en verlengingen van grafrechten geweest dan verwacht (€ 31.654).

Wat gaan we daarvoor doen en wat hebben we bereikt?

Speelvoorziening

	Wat gaan we daarvoor doen?	Wat hebben we gedaan?
Operationeel doel om het beoogde maatschappelijk effect te bereiken	Het beleid is gericht op het in stand houden van speelvoorzieningen die voldoen aan de landelijke veiligheidsnormen. Door het opstellen en bijhouden van een beheer-, vervangings- en een onderhoudsprogramma blijven de speelterreinen kwalitatief in goede conditie. De speeltoestellen voldoen aan recente veiligheidseisen.	

	Invulling geven aan de doelen die genoemd zijn in het speelplaatsen beleidsplan.	
Concrete doelen/acties voor 2020	– in stand houden bestaande voorzieningen en uitvoeren renovaties – doorvoeren speelplaatsenbeleid	Het dagelijks beheer en onderhoud is uitgevoerd conform de Nota Spelen in Cittaslow Midden-Delfland 2016. Er zijn in 2020 twee speelplaatsen gerenoveerd.
Instrumenten	Beleidsplan speelplaatsen	

Wat heeft het gekost?

Beschikbare middelen		werkelijk 2019	primitieve begroting 2020	Begroting incl. wijzigingen	werkelijk 2020	verschil
Lasten:	Speelvoorzieningen	188.694	179.437	159.870	170.653	-10.783
Baten:	Speelvoorzieningen	500				0
Saldo	Speelvoorzieningen	188.194	179.437	159.870	170.653	-10.783

Toelichting financiële afwijking

Gezien de beperkte afwijkingen behoeven de verschillen niet verklaard te worden.

Beleidsveld verkeer

Beleidsdoel

Het hoofddoel van het verkeersbeleid blijft het terugdringen van de overlast van het gemotoriseerde verkeer in de dorpen. Dit doen we via drie routes:
- Het actief ontmoedigen van het gebruik van de wegen in Midden-Delfland voor doorgaand verkeer;
- Het verbeteren van de alternatieve vervoersmogelijkheden, zoals openbaar vervoer, fiets en wandelen;
- Verduurzamen van het wagenpark door het aanleggen en faciliteren van oplaadpunten voor elektrische voertuigen.

Verder blijft het verkeersbeleid van de gemeente erop gericht om:
- De veiligheid voor alle verkeersdeelnemers te verbeteren, met een extra prioriteit voor schoolroutes;
- De recreatiemogelijkheden in Midden-Delfland te vergroten door het verbeteren van fiets- en wandelverbindingen.

Wat willen we bereiken?

- Verbeteren voorzieningen voor fietsers en wandelaars;
- Realisatie van de Zuidhoornseweg;
- Verbeteren verkeerssituatie Oude Veiling-Maassluiseweg;
- Monitoren verkeerssituatie N468/A4/Woudseweg/polderwegen na openstelling A4 en Blankenburgtunnel.

Gewenst maatschappelijk effect
De afwikkeling van het verkeer op een zodanige wijze organiseren dat voor de inwoners geen of beperkte overlast wordt veroorzaakt.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

Stimuleren van alternatieve vervoersmethoden vloeit voort uit de uitgangspunten van Cittaslow. Binnen de dorpen wordt rekening gehouden met veilige routes voor fietsers en voetgangers. Fietsroutes zijn beschikbaar voor recreatie en woon-werkverkeer. De gemeente beheert 28 kilometer vrij liggend fietspad, ongeveer 15% van het totale beheerareaal. Binnen de MRDH is een actieve inzet om voor fietsverkeer 'Hollandse Banen' (Slowlanes) te creëren; deze 'Hollandse Banen' vormen op verschillende locaties in het gebied Midden-Delfland doorgaande routes voor recreanten en woon-werkverkeer. De Route Den Haag-Delft-Rotterdam is de eerste pilot. Verder werken wij aan Hollandse banen Delft-Den Hoorn- De Lier en Delft-Schipluiden-Maasland-Maassluis.

Wat gaan we daarvoor doen en wat hebben we bereikt?

Verkeer

	Wat gaan we daarvoor doen?	Wat hebben we gedaan?
Operationeel doel om het beoogde maatschappelijk effect te bereiken	In stand houden van het openbaar vervoer in Midden-Delfland, verbeteren van de verkeersveiligheid, terugdringen van verkeersoverlast en zorgdragen voor goede fiets- en voetgangersvoorzieningen.	
Concrete doelen/acties voor 2020	<u>Kortetermijnmaatregelen</u> – besluitvorming en planprocedures N223, N211 en N468 van de provincie; – planprocedure A4 Haaglanden-N14 van Rijkswaterstaat; – verbeteren parkeersituatie en verkeercirculatie in het centrum van Den Hoorn. – participatieproces/voorbereiding herinrichting centrum Den Hoorn; – onderzoeken en monitoren verkeerssituatie; N468/A4/Woudseweg/A20/Polderwegen in relatie tot openstelling A4, fileverplaatsingsysteem Ketheltunnel en in de toekomst de Blankenburgtunnel; – Aanbesteden beheer en exploitatie laadpalen Midden-Delfland. <u>Lange termijnmaatregelen</u> – terugdringen van doorgaand verkeer door de dorpen; – actualisatie parkeerbeleid en nota parkeernormen Midden-Delfland; – uitvoering centrumplan Den Hoorn; – verbeteren van fietspaden en fietsroutes en oplossen van knelpunten en barrières; invulling omgevingsvisie en omgevingsplannen in het kader van de omgevingswet.	– N223: Voor fase 3a is de uitvoering gestart, voor fase 3b is een bestemmingsplan opgesteld. – N211: Gemeente Westland is gemachtigd en doorloopt de vergunningsprocedure. Midden-Delfland heeft een positief advies afgegeven. De provincie bereidt de uitvoering van de werkzaamheden voor. – N468: De provincie Zuid-Holland en het Hoogheemraadschap van Delfland werken aan de – voorbereiding van de kade- en wegreconstructie. De gemeente en andere partijen zijn hierbij goed aangehaakt. – A4: In 2020 is het Ontwerp Tracébesluit vastgesteld. Rijkswaterstaat werkt aan de uitwerking van het definitieve Tracébesluit. Hierbij wordt ook het effect op het onderliggend wegennet meegenomen. – Voor het centrum van Den Hoorn is het voorlopig ontwerp vastgesteld. – Voor het aanbesteden van het beheer en de exploitatie van de laadpalen werken we samen met meerdere gemeenten in de regio, waarvan Rotterdam de trekker is. De voorbereidingen zijn gestart en de aanbesteding staat gepland medio 2021. – De Nota parkeernormen Midden-Delfland 2020 is vastgesteld.

Instrumenten	– onderzoek verkeersafwikkeling aansluiting 6 en 7 op de A20; – verkeersplan Den Hoorn 2016; – nota parkeernormen 2012; – routestructuurplan (Recreatieschap Midden-Delfland); – structuurschets Harnaschpolder e.o. 2002; – bestuurlijke overeenkomst IODS; – uitvoeringsagenda Bereikbaarheid MRDH 2016-2025; – regionaal Investeringsprogramma; – Green Deal	

Wat heeft het gekost?

Beschikbare middelen		werkelijk 2019	primitieve begroting 2020	Begroting incl. wijzigingen	werkelijk 2020	verschil
Lasten:	Verkeer	171.533	277.144	335.266	194.390	140.876
	Parkeren	1.557	6.000	31.000	4.280	26.720
Baten:	Verkeer	15.674	21.500	76.790	20.120	56.670
	Parkeren	4.793	5.000	5.000	4.919	81
Saldo	Verkeer	155.859	255.644	258.476	174.269	84.207
	Openbaar vervoer	-3.236	1.000	26.000	-639	26.639

Toelichting financiële afwijking

Lasten

Onderschrijding Verkeer (€ 140.876)

- Er is een bedrag begroot (€ 75.000) als bijdrage aan de provincie voor aanpassingen aan de kruising Lotsweg-Woudseweg. Dit wordt betaald na realisatie. Dit werk is in 2020 gestart en wordt in de eerste helft van 2021 afgerond.
- Daarnaast stond er een bedrag begroot (€ 47.000) voor inspectie en inventarisatie van de bebording. Door gebrek aan capaciteit is het niet gelukt om deze opdracht in 2020 uit te zetten. De voorbereidingen zijn wel gestart. In 2021 willen we deze inspectie en inventarisatie alsnog uit laten voeren om daarna het areaal aan bebording beter te kunnen beheren.
- Daarnaast is er minder uitgegeven aan adviezen derden dan begroot (€ 18.876). Diverse geplande advieswerkzaamheden zijn doorgeschoven naar 2021. In 2021 is het begrote bedrag lager dan in 2020, maar zijn er meer adviezen van derden nodig, bijvoorbeeld voor het uitwerken van de varianten om het verkeer op de Maassluiseweg te verminderen.

Onderschrijding Parkeren (€ 26.720)
Voor het laten opstellen van parkeerbeleid is een bedrag (€ 25.000) in de begroting opgenomen. Uiteindelijk is deze parkeernota door de eigen verkeerskundige opgesteld.

Baten

Onderschrijding Verkeer (€ 56.670)
Er is een bijdrage van stadsgewest Haaglanden (MRDH) begroot (€ 56.000) voor aanpassingen aan de Lotsweg. Dit werk wordt door de provincie aangepakt samen met de verbreding van de N223 (Woudseweg), en is in 2020 gestart en wordt in de eerste helft van 2021 afgerond. De bijdrage ontvangen wij na realisatie in 2021.

Beleidsveld milieu

Beleidsdoel

Het behouden en versterken van een veilige, gezonde en aangename leefomgeving zoals omschreven in de wet Milieubeheer. Het versterken van duurzaam wonen en werken in Midden-Delfland en het realiseren van 30% minder CO_2-uitstoot in 2020 ten opzichte van 2010.

Wat willen we bereiken?

Het realiseren en in stand houden van een veilige, gezonde en aangename leefomgeving en bijdragen aan een duurzaam Midden-Delfland.

In het investeringsoverzicht zijn voorstellen opgenomen die bijdragen aan het behoud en ontwikkelen van een goed milieuniveau. De inhoudelijke uitwerking van de wettelijke verplichtingen en de verplichtingen voortvloeiend vanuit het COM (Covenant of Mayors) zijn vastgelegd in het Duurzaam Energie Actieplan en uitvoeringsprogramma's.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

Duurzaamheid is een van de basisprincipes van Cittaslow. Hierbij gaat het om handhaving van de minimale regelgeving op deze terreinen en zorgen voor bewustwording, zodat inwoners en bedrijven meer maatregelen treffen dan wettelijk moet. Hierdoor zijn inwoners en bezoekers zich meer bewust dat zij zich bevinden in een groen landschap van hoge kwaliteit. Voorbeelden hiervan zijn de 'supporters van Cittaslow Midden-Delfland' die bewust met hun bedrijfsvoering bezig zijn en zorgen voor het terugdringen van de milieubelasting van de 'ecologische voetafdruk'. Veel maatregelen op het terrein van duurzaamheid vallen binnen andere beleidsvelden, zoals groene Ledverlichting, zonnepanelen bij melkveehouderijen.
Gebruik en afhankelijkheid van fossiele brandstoffen zijn belangrijke factoren bij het bepalen van de 'ecologische voetafdruk'. Maatregelen om minder energie te gebruiken en meer duurzame energiebronnen te gebruiken sluiten nauw aan bij Cittaslow. Cittaslow is supporter van het Europese Convenant of Mayors, waar Midden-Delfland deelnemer van is. Uitvoering van het Duurzaam Energie Actieplan zorgt dat de gemeenschap van Midden-Delfland nog duurzamer wordt. Bovendien vormt de vastgestelde Energievisie een kader voor maatregelen. Met deze maatregelen ondersteunen en stimuleren wij de verdere energietransitie van fossiele brandstoffen naar duurzaam opgewekte energie. Doelstelling daarbij is dat Midden-Delfland in 2040 CO_2 neutraal is.

Een belangrijke factor op de leef- en woonkwaliteit is geluidhinder. Door de provincie zijn voor grote delen van Midden-Delfland gebieden aangewezen als stiltegebied. Ook daarbuiten wordt soms overlast ervaren door geluid. Ook als de geluidsproductie binnen de wettelijke grenzen blijft is de overlast soms schadelijk voor het gebied. Om die reden onderzoeken wij of er mogelijkheden bestaan om aanvullend op het provinciaal stiltebeleid een eigen gemeentelijk stiltebeleid op te stellen. Afvalbeleid is een ander onderdeel dat binnen dit beleidsveld en Cittaslow belangrijk is. Cittaslow roept op tot voorkomen van verspilling, preventie op het ontstaan van afval en bij het ontstaan van afval zoveel mogelijk gescheiden verwerken. In 2012 was de emissie CO_2 per inwoner met 0,23 ton lager dan het landelijk gemiddelde van 0,25 ton.

Wat gaan we daarvoor doen en wat hebben we bereikt?

Milieu

	Wat gaan we daarvoor doen?	Wat hebben we gedaan?
Operationeel doel om het beoogde maatschappelijk effect te bereiken	De Wet milieubeheer legt de gemeente een aantal verplichtingen op. Deze verplichtingen zijn uitgewerkt in operationele plannen en kaarten die aansluiten bij de Wet milieubeheer. Op basis van die plannen en kaarten zijn per beleidsveld operationele doelen vastgesteld en kosten inzichtelijk gemaakt. De bestaande plannen en kaarten hebben betrekking op de volgende milieuthema's:	Er is gewerkt in lijn met de hiernaast beschreven doelen.

	– Riolering – Afval – Handhaving en vergunningverlening (jaarplan ODH, bestemmingsplannen) – Bodem (Bodemfunctiekaart/Bodemkwaliteitskaart) – Water – Geluid (Geluidsactieplan/Geluidskaart) – Luchtkwaliteit – Externe Veiligheid – Klimaat (Duurzaam energie actieplan) – Energie (Energievisie) – Groen/Natuur – Stiltebeleid Via gerichte investeringen worden impulsen gegeven aan projecten die voortvloeien uit deze plannen en kaarten.	
Concrete doelen/acties voor 2020	Bij de realisatie van de plannen is sprake van een directe relatie en overloop tussen de verschillende operationele doelen. Tegelijkertijd kennen de verschillende projectonderdelen een meerjarige looptijd en betrokkenheid van een groot aantal partijen, zoals gebiedsorganisaties en andere overheden. **<u>Handhaving en vergunningverlening</u>** Met bestemmingplannen stelt de gemeenteraad vast waar welk type bedrijfsactiviteit plaats mag vinden. Vervolgens worden de individuele benodigde bedrijfsactiviteiten getoetst aan het bestemmingsplan. Daarnaast worden de bedrijfsactiviteiten door de Omgevingsdienst Haaglanden (ODH) getoetst aan en gecontroleerd op de voorschriften van de Wet milieubeheer en andere milieuregelgeving. De gemeenteraad geeft jaarlijks een zienswijze af op de operationele begroting van de ODH. Het werkplan van de ODH is jaarlijks onderwerp van besluitvorming voor het college.	**<u>Handhaving en vergunningverlening</u>** De Omgevingsdienst Haaglanden (ODH) voert taken voor ons uit op het gebied van milieutoezicht, handhaving, toetsing en vergunningverlening. **<u>Toezicht en handhaving</u>** Het toezicht en handhaving door de ODH is risico gestuurd. Bedrijven met een hoger milieurisico zijn vaker gecontroleerd dan bedrijven met een lager milieurisico. De controles in 2020 bestonden uit periodieke-, administratieve-, her controles en incidentele controles. De ODH heeft de gemeente ondersteund door op wisselende tijden zeven dagen per week controlerondes te maken in alle wijken en buurten. Daarmee zijn de toezichthouders de extra ogen en oren geweest van de gemeente. Dit signaaltoezicht liep tot 1 augustus 2020. Deze inzet is vertaald naar extra 309 uren boven de in het werkplan opgenomen uren. Het gerealiseerde aantal planmatige toezicht controles in het kader van de Wet milieubeheer is conform de jaarplanning uitgevoerd. De

		themacontroles zijn conform de raming afgerond. Geconstateerd is dat het naleefgerag op de thema's lager is dan tevoren ingeschat. De tijdsbesteding is hoger dan opgenomen in het jaarwerkplan. Dit komt door Covid-19 maatregelen en extra inventarisatiecontroles die op verzoek van de gemeente tijdens de 1e lockdown periode uitgevoerd zijn op in het kader van corona signaaltoezicht.
	Bodem Met het vaststellen van de bodemfunctiekaart is gekozen voor het stand-still beginsel. Dit houdt in dat de bodem in Midden-Delfland niet vuiler mag worden. De bodemfunctiekaart maakt de gewenste bodemkwaliteit inzichtelijk. Voor de Harnaschpolder is een aparte bodemkwaliteitskaart vastgesteld.	In 2020 is onderzoek gestart naar loodbelasting van de bodem bij volkstuinen. Dit onderzoek is geïnitieerd door de Provincie Zuid-Holland. Zij hebben ook de onderzoeken bekostigt. De uitwerking van de resultaten vindt nu plaats. Het toezicht had naast reguliere controles bij bedrijven en bodemactiviteiten ook onder meer betrekking op propaantanks bij particulieren, assimilatiebelichting bij glastuinbouwbedrijven en controle op juiste indiening van de verplichte rapportage door de glastuinbouw bij de UO-IMT. Ook zijn controles uitgevoerd bij vuurwerverkooppunten en zijn controles uitgevoerd bij asbestsaneringen. Propaantanks particulieren In Midden-Delfland zijn twee propaantanks gecontroleerd. Een tank bleek inmiddels gesaneerd. Bij de andere tank voldeed niet aan de regelgeving tijdens de 1e controle. Vuurwerkverkooppunten De controles zijn door de landelijke lockdown en het verbod op verkoop van consumentenvuurwerk anders uitgevoerd dan in voorgaande jaren. De vuurwerkverkooppunten zijn met een brief geïnformeerd met informatie over de nieuwe maatregelen. Daarin is ook aandacht geweest voor de opslag van carbid. Tijdens de vuurwerkverkoopdagen is gecontroleerd of de vuurwerkverkooppunten openwaren en of deze alleen het toegestane fop- en schertsvuurwerk verkochten. Er is tijdens de controles geen carbid aangetroffen.

		<u>Asbesttaken</u> Op 1 december 2019 zijn de asbesttaken van de gemeente overgedragen aan de ODH. Door de Covid-19 maatregelen zijn asbestcontroles in sommige gevallen niet fysiek maar administratief uitgevoerd. Alleen bij controles die een hoge risicoklassering hadden en asbestsaneringen in de buitenlucht zijn fysiek bezocht. Dit heeft uiteindelijk geresulteerd in vier sanctiecontroles. <u>Assimilatiebelichting</u> In 2020 zijn er drie controle rondes gereden op het gebruik van assimilatiebelichting. Er zijn vier bedrijven nader bezocht. Tijdens de laatste controleronde zijn er geen overtredingen geconstateerd. <u>Registratie UO en zuiveringsplicht glastuinbouw</u> Ook in 2020 is inzet gepleegd op de verplichte registratie op het gebruik van meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen door glastuinbouwbedrijven in het UO-registratiesysteem. De indieningsgraad ligt inmiddels op 99%. Samen met Het Hoogheemraadschap zijn in totaal 15 UO-controles (waarvan 4 door de ODH) uitgevoerd. Daarin is beoordeeld of de ingediende registratie juist is. In 2020 is capaciteit ingezet op de zuiveringsplicht voor glastuinbouwbedrijven die vanaf 1 januari 2019 is ingegaan. De uren inzet is gebruikt voor interne- en externe discussies, technische vragen over zuiveringstechniek en handhavingsaanpak. Tijdens reguliere controles bij glastuinbouwbedrijven die niet zijn aangesloten bij een collectief wordt gecontroleerd of gecertificeerde zuiveringsapparatuur aanwezig is. <u>Overlast</u> Door de Covid-19 problematiek zijn horecagelegenheden (deels) gesloten geweest. In 2020 zijn 15 overlastmeldingen ontvangen. De aspecten geur, geluid en licht waren de

		belangrijkste aspecten van de meldingen. <u>Energiebesparingsplicht</u> Op 1 juli 2019 is de informatie-energiebesparingsplicht voor bedrijven ingegaan. De ODH heeft bedrijven die onder deze plicht vallen daarover geïnformeerd tijdens toezichtbezoeken en per brief. In 2020 zijn bedrijven aangeschreven die volgens gegevens van de ODH wel onder de energiebesparingsplicht vallen, maar nog geen gegevens in het E-loket hebben ingevoerd. In Midden-Delfland zijn 40 bedrijven gemeld in het E-loket. Naar schatting 117 bedrijven hebben dit nog niet gedaan. Tijdens reguliere controles wordt getoetst of het gecontroleerde bedrijf of instelling aan de informatieplicht heeft voldaan. Dan wordt ook getoetst of het bedrijf alle verplichte energiebesparingsmaatregelen heeft uitgevoerd. Uit informatie van het E-loket lijkt dat veel energiebesparende matregelen te treffen zijn. Door de Covid-19 maatregelen zijn in 2020 13 van de 15 duurzaamheidscontroles uitgevoerd en is er een sanctiecontrole uitgevoerd. <u>Gesloten bodemenergiesystemen</u> De gemeente is bevoegd gezag voor gesloten bodemenergiesystemen. In 2020 zijn naast administratieve controles ook fysiek controles uitgevoerd bij werkzaamheden van boorbedrijven. Daaruit blijkt dat er de nodige overtredingen waren. Deze gingen onder andere over het niet op de juiste locatie boren, zonder goedgekeurde melding boorwerkzaamheden starten, gebruik van onjuiste middelen om gescheiden grondwaterlagen af te dichten. Tijdens het toezichtbezoek wordt aangestuurd op gedragsverandering. Dit heeft geresulteerd in een hoger naleefgedrag van de wet- en regelgeving. <u>Opslag grond in depot</u>

		In 2020 is gecontroleerd op de opslag van grond in depots. Daaruit bleek dat bij de gecontroleerde bedrijven de grond conform de regelgeving was opgeslagen. <u>Handhaving</u> In verband met Covid-19 maatregelen heeft de ODH per half maart het versturen van handhavingsbrieven (voornemen, lasten, invoerdingen) voor inrichtingen in de horeca, scholen, zorg en sierteelt opgeschort en in een wachtrij gezet. Vanaf 15 juni is gestart met regulier toezicht en de handhaving van de regelgeving. Op verzoek van bedrijven om verlenging van de begunstigingstermijn in verband met Covid-19 maatregelen is coulant gereageerd tenzij er in het kader van mens en/of milieu dringende redenen waren om dart niet te doen. Er is in 2020 meer inzet op handhaving gepleegd dan verwacht. Dit komt onder meer door een aantal asbestdossiers en door doordat het invorderen van dwangsommen relatief veel tijd kost. Vooral een specifiek complex dossier is daar debet aan, maar ook het feit dat overtreders in de gelegenheid gesteld moeten worden om zienswijzen in te dienen voordat wordt ingevorderd. In 2020 is 19 maal een voornemen voor het opleggen van een dwangsom verstuurd. Er zijn 7 lasten onder dwangsommen opgelegd en 2 dwangsommen verbeurd en ingevorderd. Vijf dwangsommen zijn ingetrokken. In 2020 zijn er geen bezwaar- en beroepszaken in de gemeente Midden-Delfland geweest. <u>Bestuurlijke boete</u> In 2020 is in Midden-Delfland geen gebruik gemaakt van de mogelijkheid om een bestuurlijke boete op te leggen. Uit het totaalbeeld blijkt dat het aantal uitgevoerde zaken binnen het jaarprogramma liggen. De tijdsbesteding is echter iets meer geweest dan verwacht.

		Toetsing en Vergunningverlening Toetsing en Vergunningverlening De ODH voert taken voor ons uit op het gebied van Vergunningverlening, toetsing van milieurapportages, advisering en afgeven van besluiten hogere grenswaarden. Vanaf halverwege maart zijn de werkzaamheden als gevolg van de Covid-19 maatregelen en de intelligente lockdown volledig vanaf de tuiswerkplek uitgevoerd. De ODH heeft haar werksystemen zodanig ingericht dat werkzaamheden plaats- en tijdonafhankelijk uitgevoerd kunnen worden. De werkzaamheden konden daardoor vrijwel ongestoord doorgang vinden. Het totaalaantal aantal WM-zaken ligt onder de werkplanraming. Dit komt vooral door de lagere aantallen meldingen. Het aantal toetsingen en adviezen naar aanleiding van onderzoeken en plannen op geluid en externe Veiligheid lag net boven de werkplanraming. Ook het aantal vergunningen ligt hoger dan de werkplanraming. Het aantal meldingen in het kader van het Activiteitenbesluit ligt rond de werkplanraming. Voor het thema bodem lag in 2020 lag het aantal behandelde meldingen Besluit bodemkwaliteit en het aantal meldingen Besluit lozen buiten inrichtingen ruim boven de werkplanning. Het aantal adviezen en toetsen op het aspect bodem lag onder de geraamde aantallen. Het totaal aantal bodemzaken lag in totaal ruim boven de werkplanning. De inzet op overige taken zoals ondersteuning van beleidsafdelingen, inbreng in crisisorganisatie e.d. ligt ruim onder de werkplanning. Over heel 2020 zijn er in 2020 iets minder zaken behandeld dan was voorzien in de werkplanraming. Het aantal gerealiseerde uren ligt iets boven de werkplanraming. In 2020 is door enkele gemeenten van de regio Haaglanden en de ODH

		gestart met het opstellen van een bodemkwaliteitskaart voor PFAS. Deze kaart wordt in twee fasen opgesteld. De 1e fase is afgerond. In deze fase is geïnventariseerd welke bodemonderzoeken van PFAS in het gebied al aanwezig waren. Deze resultaten zijn aangevuld met extra bodemonderzoek. Doel van de 1e fase is het bepalen van statistische kentallen voor de boven en ondergrond dat gebruikt kan worden als addendum op de vigerende bodemkwaliteitskaart. In de 2e fase wordt een kaart opgesteld. Uit de resultaten van fase 1 blijkt onder meer dat er op verschillende locaties grote heterogeniteit aanwezig is. Ook zijn er op enkele locaties grote verschillen in concentratie PFAS in de bovengrond. Dit terwijl er geen PFAS-verdachte activiteiten op die locaties hebben plaatsgehad. In het buitengebied zijn geen hogere PFAS-gehalten gemeten terwijl dit op basis van atmosferische depositie wel verwacht werd. Om meer inzicht te verkrijgen in de oorzaak van de heterogeniteit worden de resultaten vergeleken met de resultaten van aangrenzende regio's. Fase 2 is daarom nog niet gestart in 2020. **<u>Geluid</u>** In 2020 heeft de ODH diverse geluidsrapporten in het kader van ruimtelijke ontwikkelingen of bouwplannen beoordeeld en daarover geadviseerd. In 2020 zijn geen evenementen gehouden. Er zijn daarom geen geluidsmetingen uitgevoerd om te beoordelen of voldaan werd aan de geluidsnormen. Eind 2020 is de gemeente door Rotterdam-The Hague Airport betrokken bij de start van het proces om te komen tot een nieuw luchthavenbesluit. Aandachtspunt hierbij vanuit de gemeente is stilte als onderdeel van de ruimtelijke kwaliteit. Er is één besluit genomen voor een hogere grenswaarde geluid. Dit
	<u>Geluid</u> *Uitgangspunten:* – voldoen aan de wettelijke verplichtingen voor omgevingslawaai en geluid belaste woningen. – ondersteunen van het provinciale beleid voor stiltegebieden en houden daar rekening mee met de vergunningverlening. – Geen nieuwe overlast gevende activiteiten zoals helikoptervluchten. *Europese richtlijn omgevingslawaai (Actieplan Geluid)* Het Actieplan Geluid is een wettelijke verplichting van de Europese commissie. Het gemeentelijk actieplan bestaat uit een geluidskaart en een actieplan voor de aanpak van de knelpunten. Het is een verplichting die iedere vijf jaar terugkeert. Het huidige actieplan is vastgesteld in 2018. Nieuwe	

	situaties toetsen wij aan de Wet geluidhinder en worden in de vorm van voorwaarden/maatregelen volgens de wettelijke voorschriften opgenomen in de omgevingsvergunning. **<u>Luchtkwaliteit</u>** *Uitgangspunten:* In het kader van het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL) monitoren wij jaarlijks of de luchtkwaliteit voldoet aan de wettelijke norm. Bij nieuwe planontwikkelingen nemen wij het aspect luchtkwaliteit mee. Wij ondersteunen regionale plannen die de luchtkwaliteit verbeteren. Het NSL is verlengd tot de inwerkingtreding van de Omgevingswet. Zowel onder het verlengde NSL als onder de Omgevingswet wordt de luchtkwaliteit gemonitord. **<u>Externe Veiligheid</u>** *Uitgangspunten:* – Binnen de mogelijkheden, situaties voorkómen die kunnen leiden tot een verhoogd extern veiligheidsrisico. – Risicovolle bedrijven en activiteiten weren uit woonomgevingen en verplaatsten waar mogelijk. – Voorbereid blijven op risico's. – Jaarlijks actualiseren van het rampenplan. – Structurele borging van externe veiligheid in beleid ruimtelijke ordening en milieu. – Vergroting van de bestuurlijke bewustwording voor de externe veiligheidsaspecten en –verantwoordelijkheden. – Behoud en beheer van kennis, data, netwerk en samenwerking.	besluit had betrekking op een bestemmingsplan. **<u>Luchtkwaliteit</u>** In 2020 is de luchtkwaliteit in Midden-Delfland langs wegen gemonitord. Dit is een onderdeel van het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit. De periode waarvan de luchtkwaliteit is bepaald, is van het voorgaande jaar (2019). Er zijn geen knelpunten gesignaleerd. Daarnaast is ook in 2020 het aspect luchtkwaliteit betrokken bij het opstellen van nieuwe bestemmingplannen, uitwerkingsplannen en ontwikkelingen. In 2020 is extra aandacht gevraagd voor overlast door houtrook van open haarden en houtkachels. Daarvoor is een communicatieplan opgesteld. Er zijn gedurende het stookseizoen in de Schakel Midden-Delfland publicaties gedaan om meer bewustwording te creëren, daarbij zijn ook tips gegeven om overlast zoveel mogelijke te voorkomen. Ook sociale media zijn ingezet en is er informatie op de gemeentepagina gezet. Deze campagne zal de komende jaren herhaald worden. **<u>Externe Veiligheid</u>** Externe Veiligheid gaat over het beheersen van risico's bij de productie, opslag en transport van gevaarlijke stoffen. De aard en hoeveelheid van de gevaarlijke stoffen in relatie tot de omgeving is daarbij bepalend. In 2020 is bij diverse ruimtelijke procedures en bij diverse ontwikkelingen aandacht besteed aan dit thema.

	Klimaatbeleid Gemeentelijke doelstelling is om in 2020 in totaal 30% CO_2-uitstoot te besparen ten opzichte van 2010. Daarvoor is een Duurzaam Energie Actieplan opgesteld en goedgekeurd door de Europese Commissie. In 2020 geven wij verder uitvoering aan het Duurzame Energie Actieplan en uitvoeringsprogramma van de Energievisie 'Samen naar een CO_2-neutraal Midden-Delfland'. Het Duurzaam Energie Actieplan en de Energievisie met het uitvoeringsprogramma zijn de pijlers van ons klimaatbeleid. Wij richten ons onder meer op het saneren van verspreid liggend glas, aardwarmte, warmte-koude opslag, zonne-energie en energiebesparing als middelen om onze doelstelling te halen. Het plaatsen van bijvoorbeeld grote windmolens steunen wij niet omdat deze landschapsvervuilend zijn. Niet-duurzame energiewinning ondersteunen wij niet.	**Klimaatbeleid** Daarnaast is gewerkt aan klimaatadaptatie. **WarmtelinQ** In het kader van de concretisering van het klimaatakkoord is er enige tijd terug een initiatief genomen om te komen tot een leiding die warm water transporteert van de Maasvlakte naar den Haag. Voor WarmtelinQ (voorheen Leiding door het Midden) zijn we de afgelopen periode bezig geweest mee te denken en te werken om Gasunie voldoende comfort te geven bij het nemen van het finale investeringsbesluit (voorzien mei 2021). 'We' betreft hier een samenwerking van gemeenten liggend aan het beoogde tracé, i.s.m. woningbouwcorporaties en Provincie Zuid-Holland. Voor de gemeenten hangt dit dossier samen met de Regionale Structuur Warmte in de RES 1.0 en (de uitwerking van) de lokale Transitievisie Warmte. **Warmtesysteem Westland** Net als het dossier WarmtelinQ is Warmtesysteem Westland onderdeel van de Regionale Structuur Warmte. Voor WSW werken wij nauw samen met gemeente Westland en JUVA-Capturam aan plannen om te komen tot een geïntegreerd lokaal warmtesysteem, bestaande uit koppeling van lokale geothermiebronnen. Hierbinnen is samenwerking met onder meer energie- en afvalbedrijf HVC een belangrijk onderdeel. Vanuit onze rol als aandeelhouder van JUVA-Capturam werken we momenteel mee aan de mogelijke toekomstscenario's voor WSW. **Regionale Energie Strategie** In 2020 is hard gewerkt aan de bijdrage van Midden-Delfland voor de concept RES 1.0 van de Metropool Regio Rotterdam-Den Haag (MRDH). De raad is ook in 2020 nauw betrokken geweest bij het proces en de inhoud van de concept RES, onder andere middels de wensen en bedenkingen. Dit heeft geresulteerd in focus op Bijzonder Provinciaal Landschap Midden-Delfland: wat kan en willen we met het BPL en wat is wat ons

		betreft niet gewenst. Het is onze inzet te laten zien welke kansen het BPL biedt voor de RES-regio, waarbij we grootschalige opwek voor zon en wind in het BPL uitsluiten. **Transitievisie Warmte** In 2020 is veel inzet gepleegd bij het opstellen van de Transitievisie Warmte (TVW) voor Midden-Delfland. We zijn medio maart begonnen met een masterclass van een hele dag waarin we, samen met brede vertegenwoordiging van bewoners en stakeholders, de contouren van de startnotitie hebben geschetst. Deze startnotitie is in de zomer goedgekeurd, waardoor we na de zomer formeel hebben kunnen starten. Belangrijk resultaat in 2020 was de oplevering van de conceptnotitie Uitgangspunten en Selectiecriteria. De basis hiervan vormen de uitgangspunten uit de startnotitie. Deze uitgangspunten hebben we middels een enquête in december (online en in De Schakel) getoetst bij de inwoners en met de zeer bruikbare output daarvan is de notitie definitief gemaakt. Tevens hebben we in 2020 een start gemaakt met de zogenaamde robuuste analyse: een financieel-technische analyse om tot een robuust beeld te komen van de kansrijke alternatieven voor aardgas per buurt/wijk. De TVW moet uiterlijk 31 december 2021 zijn vastgesteld. **Onderzoek energietransitie buitengebied** In navolging op de verkenning buitengebied (2019) hebben we in samenwerking met LTO energiescans laten uitvoeren bij geïnteresseerde boeren (deel van de kosten hiervoor is door gemeente Midden-Delfland vergoed). Met als focus: zon op daken en kleine windmolens bij het erf. Uiteindelijk heeft dat geresulteerd in 28 scans waarmee boeren duidelijk inzicht hebben in de financiële en operationele impact van eigen opwek. Met een deel van de boeren pakken in gezamenlijke dialoog door om te kijken naar de mogelijkheden tot verduurzaming op korte- en middellange termijn.

	<u>Groen/natuur</u> Ons natuurbeleid is verwoord in programma 1. Daarnaast voeren we de volgende zaken uit: – Waar mogelijk ecologisch beheer van wegkanten en oevers. – Toetsen van omgevingsvergunningen aan de wet Flora en Fauna. *Overige concrete acties* – Interne en externe communicatie over het milieu. – Opstellen/actualiseren en uitvoeren van de bovengenoemde plannen. – Waar mogelijk subsidie aanvragen ter ondersteuning van projecten. – Participatie in een regionaal project om emissie van meststoffen en bestrijdingsmiddelen naar het oppervlaktewater door de glastuinbouwsector te verminderen. – Actieve deelname aan de Leiding door het Midden.	**<u>Groen/natuur</u>** – Wij onderhouden de bermen en oevers op een natuurvriendelijke manier wanneer dit mogelijk is. – Omgevingsvergunningen worden getoetst aan de Wet natuurbescherming wanneer wij bevoegd gezag hiervoor zijn. In de praktijk is meestal de provincie Zuid-Holland bevoegd gezag voor deze toets.
Instrumenten	– Wet Milieubeheer – Duurzaam Energie Actieplan – Energievisie 'Samen naar een CO_2-neutraal Midden-Delfland' – LOP Midden-Delfland® 2025 – Bestemmingsplan Buitengebied Gras – Visie *Midden-Delfland® 2025* (Vitale Dorpen) – Lidmaatschap Cittaslow, inclusief kennisuitwisseling binnen landelijk netwerk. – Plan van aanpak Saneren verspreid liggend niet duurzaam glas – Plan van aanpak Duurzaam boer blijven in Midden-Delfland – Plan van aanpak grondinstrument – De omgevingsvergunning – Regionaal bodembeleid Zuid-Holland	

Wat is de betrokkenheid van de verbonden partijen?

Regionaal Reinigingsbedrijf Avalex	Met de deelname aan de gemeenschappelijke regeling wordt beoogd op een efficiënte en doelmatige wijze invulling te geven aan de wettelijke verplichtingen op het gebied van afvalinzameling. Daarbij maken het bedrijf en de deelnemers toetsbare afspraken over de omvang en kwaliteit van de te leveren producten en diensten, evenals de daarbij behorende kosten. Deze afspraken worden jaarlijks neergelegd in een Dienst Verlening Overeenkomst (DVO).

Wat heeft het gekost?

Beschikbare middelen		werkelijk 2019	primitieve begroting 2020	Begroting incl. wijzigingen	werkelijk 2020	verschil
Lasten:	Afvalverwijdering- en verw.	2.344.551	2.452.122	2.482.122	2.454.184	27.938
	Riolering	1.669.912	1.601.401	1.551.905	1.563.745	-11.840
	Milieubeheer	867.296	845.541	1.321.089	1.054.403	266.686
Baten:	Afvalverwijdering- en verw.					0
	Milieubeheer	500		20.660	0	20.660
	Baten afvalstoffenheffing	2.609.051	2.992.182	3.022.182	2.978.915	43.267
	Baten rioolheffing	1.926.253	1.857.139	1.807.643	1.878.431	-70.788
Saldo	Afvalverwijdering- en verw.	2.344.551	2.452.122	2.482.122	2.454.184	27.938
	Riolering	1.669.912	1.601.401	1.551.905	1.563.745	-11.840
	Milieubeheer	866.796	845.541	1.300.429	1.054.403	246.026
	Baten afvalstoffenheffing	-2.609.051	-2.992.182	-3.022.182	-2.978.915	-43.267
	Baten rioolheffing	-1.926.253	-1.857.139	-1.807.643	-1.878.431	70.788

Toelichting financiële afwijking

Lasten

Onderschrijding Afvalverwijdering (€ 27.938)
Mede door corona hebben de medewerkers van de buitendienst minder uren hoeven maken voor afvalverwerking in de openbare ruimte (€ 37.346). De uitgaven voor afvalinzameling vallen lager uit (€ 49.945). Hiernaast een naheffing BTW over voorgaande jaren opgenomen (€ 29.679) en is er vanwege een gunstig resultaat, een storting in de voorziening afvalstoffenheffing welke niet begroot is geweest (€ 29.674). (zie baten).

Onderschrijding Milieubeheer (€ 266.686)
Deze onderschrijding wordt voornamelijk veroorzaakt door de van het Rijk ontvangen budgetten "transitievisie warmte/energieloket/wijkaanpak" (€ 257.758). Dit budget wordt in 2021 benut. Hiernaast zijn er minder uren voor milieu gemaakt door de afdeling (€ 29.745) evenals de uitbestede werkzaamheden ODH (€ 19.327). De kosten voor verduurzaming gemeentelijke gebouwen is hoger uitgevallen (€ 40.144).

Baten

Overschrijding Afvalverwijdering (€ 43.267)
Zowel de inkomst uit afvalstoffenheffing (€ 17.031) als ook de bijdragen van derden is hoger dan begroot (€ 47.251) Hiernaast werd een onttrekking aan de voorziening (€ 107.550) begroot, werkelijk is dit een storting in de voorziening waarmee deze positief wordt. (zie lasten).

Overschrijding Rioolheffing (€ 70.788)
Deze overschrijding heeft verschillende oorzaken. Er is meer rioolheffing woningen ontvangen (€ 12.425) en een hogere bijdrage van derden (€ 7.077). Hiernaast heeft een aanpassing van de kapitaallasten plaatsgevonden als gevolg van de Jaarrekening 2019 (€ 49.496).

Mutaties reserves

Mutaties Reserves programma 3	werkelijk 2019	primitieve begroting 2020	Begroting incl. wijzigingen	werkelijk 2020	verschil
Lasten	196.708	423.654	629.654	573.654	56.000
Baten	302.153	712.952	2.975.050	842.104	2.132.946
Totaal mutaties reserves	-105.445	-289.298	-2.345.396	-268.450	-2.076.946

Lasten:

Onderschrijding € 56.000

Algemene reserve
- De begrote uitgaven subsidie MRDH van € 56.000 is niet binnen gekomen.

Baten:

Onderschrijding € 2.132.946

Algemene reserve
- De totale onderschrijding op transitievisie warmte, energieloket en wijkaanpak betreft € 237.098
- De totale onderschrijding op energievisie betreft € 6.023
- De totale onderschrijding van verkenning oplossing verkeersdrukte Maassluiseweg/Oude Veiling betreft € 20.702
- De totale onderschrijding Inspecteren, inventariseren en digitaliseren borden en bewegwijzering betreft € 47.000
- De totale onderschrijding van project N223/oversteek Lotsweg betreft € 57.882

Reserve investeringsprogramma
- De totale onderschrijding Centrumplan Den Hoorn betreft € 1.764.223

Investeringen

Omschrijving investering	Bedrag begroot	Bedrag werkelijk	Bedrag restant krediet	afsluiten ja/nee	Opmerkingen
reconstructie kruispunt Oude Veiling	€ 59.621,00		€ 59.621,00	Nee	Investering zal plaatsvinden in 2021.

Omschrijving investering	Bedrag begroot	Bedrag werkelijk	Bedrag restant krediet	afsluiten ja/nee	Opmerkingen
Projecten ontwikkeling Zwethzone uitvoering	€ -6.259,00		€ -6.259,00	Ja	Investering afgerond.
Aanleg Zuidhoornseweg Hooipolder	€ 3.858.985,00	€ 301.428,56	€ 3.557.556,44	Ja	Investering afgerond.
Reconstructie Veenakkerweg	€ 34.723,00		€ 34.723,00	Nee	Investering zal plaatsvinden in 2021.
Reconstructie Burg. v.d. Lelijkade	€ 211.325,00		€ 211.325,00	Nee	Investering zal plaatsvinden in 2021.
Reconstructie Lijsterbesstraat	€ 195.391,00	€ 80.887,94	€ 14.503,06	Nee	Restant investering zal plaatsvinden in 2021.
Reconstructie Commandeurskade	€ 55.568,00		€ 55.568,00	Nee	Investering zal plaatsvinden in 2021.
Reconstructie Boezemkade/Kwakelweg	€ 808.204,00	€ 42.375,00	€ 65.829,00	Nee	Restant investering zal plaatsvinden in 2021.
Reconstructie Anna van Raesfeltstraat	€ 32.794,00		€ 32.794,00	Nee	Investering zal plaatsvinden in 2021.
Reconstructie Wilgenlaan	€ 9.660,00		€ 9.660,00	Ja	Investering afgerond.
Aanp. Dijkshoornseweg t.b.v. dorpsvernieuwing	€ 58.000,00		€ 58.000,00	Nee	Investering zal plaatsvinden in 2021.
Reconstructie Kerkweg	€ 27.688,00	€ 7.687,73	€ 0,27	Ja	Investering afgerond.
Reconstructie Kluiskade	€ 90.211,00		€ 90.211,00	Nee	Investering zal plaatsvinden in 2021.
Parkeerplaatsen kern Schipluiden	€ 65.000,00		€ 65.000,00	Nee	Investering zal plaatsvinden in 2021.

Wegdekverlichting	€ 50.000,00		€ 50.000,00	Nee	Investering zal plaatsvinden in 2021.
Extra maatregelen OV 2017	€ 805,00		€ 805,00	Ja	Investering afgerond.
Verv. grondk. Middelvlietbrug/Oude Veiling M002	€ 97.000,00	€ 2.983,74	€ 24.016,26	Nee	Restant investering zal plaatsvinden in 2021.
Verv. grondk. Noordvlietbrug/Oude Veiling M003	€ 133.606,00	€ 125.744,93	€ 7.861,07	Nee	Restant investering zal plaatsvinden in 2021.
Reconstructie Trambrug Schipluiden	€ 1.199.919,00	€ 1.213.719,01	€ -13.800,01	Nee	Restant investering zal plaatsvinden in 2021.
Reconstructie Hof van Delftstraat	€ 145.000,00		€ 145.000,00	Nee	Investering zal plaatsvinden in 2021.
Reconstructie Rijksstraatweg wegvak 1 en 2	€ 205.000,00		€ 205.000,00	Nee	Investering zal plaatsvinden in 2021.
Reconstructie Willemsoordseweg	€ 305.000,00		€ 305.000,00	Nee	Investering zal plaatsvinden in 2021.
Reconstructie Maassluiseweg	€ 20.000,00		€ 20.000,00	Nee	Investering zal plaatsvinden in 2021.
Vervangen lichtmasten 2018	€ 25.756,00	€ 5.756,00	€ -	Ja	Investering afgerond.
Vervangen lichtmasten 2019	€ 166.200,00	€ 13.059,06	€ 53.140,94	Nee	Restant investering zal plaatsvinden in 2021.
Vervangen lichtmasten 2020	€ 169.200,00		€ 169.200,00	Nee	Investering zal plaatsvinden in 2021.
Strooier 3 m3 Maasland	€ 36.200,00	€ 35.969,00	€ 231,00	Ja	Investering afgerond.
Strooier 3 m3 Den Hoorn	€ 37.800,00	€ 37.748,55	€ 51,45	Ja	Investering afgerond.
Verkeersmaatregelen Zouteveenseweg	€ 60.000,00		€ 60.000,00	Nee	Investering zal plaatsvinden in 2021.

Omschrijving investering	Bedrag begroot	Bedrag werkelijk	Bedrag restant krediet	afsluiten ja/nee	Opmerkingen
Reconstructie Kwakelweg deel 2	€ 206.285,00	€ 45.790,75	€ 160.494,25	Nee	Restant investering zal plaatsvinden in 2021.
Onderzoek afwaardering Hoornseweg	€ 50.000,00		€ 50.000,00	Nee	Investering zal plaatsvinden in 2021.
Onderzoek doseerinstallaties	€ 25.000,00		€ 25.000,00	Nee	Investering zal plaatsvinden in 2021.
Opwaarderen fietspad en asfalteren Westgaag	€ 20.000,00		€ 20.000,00	Nee	Investering zal plaatsvinden in 2021.
Parkeerplaats Centrum Maasland	€ -19.256,00		€ -19.256,00	Ja	Investering afgerond.
Slagboominstallatie Kerkpolderbrug S005	€ 94.000,00		€ 94.000,00	Nee	Investering zal plaatsvinden in 2021.
Voetpad van 's-Herenstr. naar Annie M.G Schmidpl.	€ 36.000,00		€ 36.000,00	Nee	Investering zal plaatsvinden in 2021.
Vervangen Beschoeiing Dorpsstraat	€ 11.890,00		€ 11.890,00	Nee	Investering zal plaatsvinden in 2021.
Sanering verspreid liggend glas	€ 852.643,00	€ 852.642,72	€ 0,28	Nee	
Herinrichting openbaar groen	€ 25.000,00		€ 25.000,00	Nee	Investering zal plaatsvinden in 2021.
Vervangen beschoeiing damwand Rotterdamseweg	€ 40.000,00		€ 40.000,00	Nee	Investering zal plaatsvinden in 2021.
Vervangen beschoeiing Kerkweg	€ 10.141,00		€ 10.141,00	Nee	Investering zal plaatsvinden in 2021.

Herinrichting openbaar groen 2018	€ 14.449,00	€ 6.269,46	€ 8.179,54	Nee	Restant investering zal plaatsvinden in 2021.
Herinrichting openbaar groen 2019	€ 25.000,00		€ 25.000,00	Nee	Investering zal plaatsvinden in 2021.
Herinrichting openbaar groen 2020	€ 25.000,00		€ 25.000,00	Nee	Investering zal plaatsvinden in 2021.
Vervangen beschoeiingen/damwanden 2018	€ 45.170,00	€ 246,00	€ 44.924,00	Nee	Restant investering zal plaatsvinden in 2021.
Vervangen beschoeiingen damwanden 2019	€ 229.274,00	€ 744,15	€ 228.529,85	Nee	Restant investering zal plaatsvinden in 2021.
Vervangen beschoeiingen/damwanden 2020	€ 200.000,00		€ 200.000,00	Nee	Investering zal plaatsvinden in 2021.
Reconstructie speelvoorzieningen 2019	€ 29.384,00	€ 29.384,00	€ -	Ja	Investering afgerond.
Reconstructie speelvoorzieningen 2020	€ 95.000,00	€ 51.210,42	€ 43.789,58	Nee	Restant investering zal plaatsvinden in 2021.
Aanpassen ondergrond (tegels) speelplaatsen	€ 54.571,00	€ 32.282,77	€ 22.288,23	Nee	Restant investering zal plaatsvinden in 2021.
Aanleg groenvoorziening binnenterrein Centr. Maasl	€ 30.000,00		€ 30.000,00	Nee	Investering zal plaatsvinden in 2021.
Vervangen pompen hoofdgemalen (GRP 2016)	€ 57.020,00	€ 57.382,25	€ -362,25	Ja	Investering afgerond.
Vervangen pompen hoofdgemalen (GRP) 2017	€ 68.239,00	€ 68.182,09	€ 56,91	Ja	Investering afgerond.
Niet geprognosticeerde rioolvervanging	€ 200.000,00		€ 200.000,00	Nee	Investering zal plaatsvinden in 2021.
Vervangen pompunits drukriolering 2018	€ 49.497,00	€ 49.661,46	€ -164,46	Ja	Investering afgerond.
Vervangen pompunits drukriolering 2019	€ 104.000,00	€ 101.425,24	€ 2.574,76	Nee	Restant investering zal plaatsvinden in 2021.
Vervangen pompunits drukriolering 2020	€ 104.000,00	€ 27.230,68	€ 76.769,32	Nee	Restant investering zal plaatsvinden in 2021.

Omschrijving investering	Bedrag begroot	Bedrag werkelijk	Bedrag restant krediet	afsluiten ja/nee	Opmerkingen
Vervangen pompen hoofdgemalen 2018	€ 49.000,00	€ 48.466,07	€ 533,93	Ja	Investering afgerond.
Vervangen pompen hoofdgemalen 2019	€ 36.243,00		€ 36.243,00	Nee	Investering zal plaatsvinden in 2021.
Vervangen pompen hoofdgemalen 2020	€ 49.000,00	€ 422,50	€ 48.577,50	Nee	Restant investering zal plaatsvinden in 2021.
Vervangen vrijvervalriolering 2019	€ 202.965,00	€ 198.542,48	€ 4.422,52	Nee	Restant investering zal plaatsvinden in 2021.
Vervangen vrijvervalriolering 2020	€ 230.000,00	€ 195,00	€ 229.805,00	Nee	Restant investering zal plaatsvinden in 2021.
Uitbreiding begraafplaats Maasland 2019	€ 18.445,00	€ 11.748,19	€ 6.696,81	Nee	Restant investering zal plaatsvinden in 2021.
Vervangen Slagboominstallatie Bolle Kickert DH004	€ 43.000,00		€ 43.000,00	Nee	Investering zal plaatsvinden in 2021.
Vervanging 2 houten bruggen Breeveldpad	€ 25.000,00	€ 25.000,00	€ -	Ja	Investering afgerond.
Aanleg parkeerverharding	€ 280.000,00		€ 280.000,00	Nee	Investering zal plaatsvinden in 2021.
Vervangen dek Hofsingelbrug M008	€ -	€ 4.686,00	€ -4.686,00	Nee	Restant investering zal plaatsvinden in 2021.
Vervangen beschoeiing Breeveldpad	€ 95.000,00	€ 89.890,25	€ 5.109,75	Ja	Investering afgerond.

Annpassingen minicontainers i.v.m. zijbelading	€ 170.000,00		€ 170.000,00	Nee	Investering zal plaatsvinden in 2021.

2.1.4 Programma 4: Onderwijs

Beleidsdoel

Passend onderwijs voor alle jongeren. Dat streven wij na in Midden-Delfland. Zo thuisnabij mogelijk, maar indien nodig in de regio. Zo ondersteunen wij de optimale ontwikkeling van jongeren. Voor actieve deelname aan de maatschappij en de arbeidsmarkt hebben jongeren bij het verlaten van het onderwijs minimaal een startkwalificatie nodig. De gemeente zet zich ervoor in dat zoveel mogelijk jongeren een startkwalificatie behalen. En de gemeente spant zich in om kinderen met een onderwijsachterstand of een risico daarop extra (taal)ondersteuning te bieden, zodat zij het onderwijs kunnen volgen dat het beste aansluit op hun ontwikkelingsmogelijkheden. De gemeente zorgt voor goede huisvesting voor de basisscholen, afgestemd op de behoefte van de inwoners van de dorpen in Midden-Delfland. Het meer dan evenredige aantal kinderen uit de buurgemeenten (met name Delft) dat gebruik maakt van de scholen in het dorp Den Hoorn blijft een belangrijk aandachtspunt. Afstemming met buurgemeenten Delft en Rijswijk is hierbij noodzakelijk.

Wat willen we bereiken?

Gewenst maatschappelijk effect
We willen optimale deelname aan de maatschappij en de arbeidsmarkt bereiken. En daarnaast onderwijshuisvesting afgestemd op de behoefte van de inwoners van Midden-Delfland.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

De mogelijkheid om onderwijs te volgen en daarmee kansen op de arbeidsmarkt te vergroten is een toetsingscriterium van Cittaslow. De percentages kinderen met een (onderwijs)achterstand en jeugdwerkloosheid zijn in Midden-Delfland lager dan het landelijke en regionale gemiddelde.
Niet het bepalen van de keuzes van mensen, maar mensen bewust maken van de gevolgen van hun eigen keuzes is onderdeel van de filosofie van Cittaslow.

Wat gaan we daarvoor doen en wat hebben we bereikt?

Onderwijs

	Wat gaan we daarvoor doen?	Wat hebben we gedaan?
Operationeel doel om het beoogde maatschappelijk effect te bereiken	De gemeente, kinderopvang en scholen maakten afspraken over voor- en vroegschoolse educatie. De gemeente en de scholen maakten afspraken over extra ondersteuning voor kinderen van statushouders. Alle jongeren die zonder startkwalificatie het onderwijs verlaten, krijgen een oproep voor een gesprek. Dit gesprek moet leiden tot een passend traject naar scholing of werk.	- In januari 2020 vond de gezamenlijke ondertekening plaats van het nieuwe LEA-convenant. - De Ambtsinstructie (het protocol) is aangepast in 2020. Dit biedt de gemeente een juridische basis om met jongeren in gesprek te kunnen. - Regionaal is er een nieuwe VSV-RMC-agenda 2021-2024 ondertekend. Hierin staan de nieuwe lange termijn doelstellingen om het verzuim van jongeren te reduceren.
Concrete doelen/acties voor 2020	– Ondersteuning van het basisonderwijs – Uitvoeren van de Lokaal Educatieve Agenda (LEA). De LEA is een landelijk richting-gevend instrument voor een	– De financiële ondersteuning van de basisscholen voor het lokaal onderwijsbeleid is in 2020 voortgezet. – In het jaar 2020 vonden er twee LEA-vergaderingen plaats. Daarin is het nieuwe LEA-convenant ondertekend én

	plaatselijk onderwijs- en jeugdbeleid. De gemeente voert de regie over het overleg en de afspraken tussen de besturen voor onderwijs en kinderopvang. – Afstemming met de kinderopvang en het onderwijs over het voorkomen en bestrijden van (taal)onderwijsachterstanden. Gemeente, kinderopvang en onderwijs geven gezamenlijk invulling aan de afspraken over Voor- en Vroegschoolse Educatie, ieder vanuit hun eigen verantwoordelijkheid. – Overleg met de samenwerkingsverbanden over de invulling van het passend onderwijs en de uitvoering van de ondersteuningsplannen. De Wet passend onderwijs is vanaf 1 augustus 2014 in werking. De gemeente Midden-Delfland is ingedeeld in vier verschillende regionale samenwerkingsverbanden; twee voor het primaire en twee voor het voortgezet onderwijs. – Afstemming met de RMC-regio (Regionaal Meld- en Coördinatiepunt) over de aanpak van voortijdig schoolverlaten. – In overleg met de schoolbesturen de onderwijshuisvesting (blijven) bespreken. – In overleg met buurgemeenten komen tot een meer evenredige verdeling van de onderwijshuisvesting. – Onderzoek naar de toekomstige huisvesting van scholen in de dorpen Maasland en Schipluiden.	in juli is de lokale Leerlingenanalyse rondom het huisvestigingsvraagstuk besproken. – Voor de ondersteuning van kinderen met taalachterstand vond er afstemming plaats over het Beleidskader VVE met de kinderopvangorganisaties en het basisonderwijs. In december 2020 stelde de gemeenteraad dit kader vast. - Voor de wet Passend Onderwijs vonden de voorbereidingen plaats voor twee nieuwe Ondersteuningsplannen 2021-2025 vanuit de samenwerkingsverbanden PPO Delflanden en SWV VO Delflanden. Begin 2021 wordt dit ondertekend. - De RMC-regio heeft overeenstemming bereikt over de Regio-agenda RMC/VSV 2021-2024. – Er is een leerlingenprognose 2020-2037 opgesteld en tevens een prognose waarbij een uitgangspunt van maximaal 10% leerlingen die niet in Midden-Delfland wonen. Deze stukken dienen als achtergrondinformatie voor het overleg met de schoolbesturen over de onderwijshuisvesting. – Met de gemeenten Delft en Rijswijk is afgesproken in 2021 een leerlingenprognose op te laten stellen voor het gebied Harnaschpolder/Look-West/RijswijkBuiten. – Met de schoolbesturen voor De Ark en Jozefschool in Schipluiden is het overleg gestart over het gebruik van de onderwijshuisvesting in dat dorp en de mogelijkheden tot medegebruik van de kinderopvang.
Instrumenten	– Integraal Huisvestingsplan – Huisvestingsverordening onderwijs – Leerlingenprognose	

	– Verordening leerlingenvervoer – Jaarlijks huisvestingsprogramma (B&W) – Leerplichtverslag – Overeenkomst LEA – Wet ontwikkelingskansen door kwaliteit en educatie – Wet passend onderwijs – Wet Educatie en Beroepsonderwijs – Regio-agenda VSV/RMC 2021-2024 – Regioplan WEB 2021 – Beleidskader Voor- en Vroegschoolse educatie 2021-2024 (vastgesteld december 2020)	

Wat heeft het gekost?

Beschikbare middelen		werkelijk 2019	primitieve begroting 2020	Begroting incl. wijzigingen	werkelijk 2020	verschil
Lasten:	Huisvesting openbaar basisond.	1.092.518	1.118.133	1.053.306	1.000.331	52.975
	Gemeensch. baten/lasten ond.	511.610	555.894	724.986	654.917	70.069
Baten:	Huisvesting openbaar basisond.	186.863	179.721	179.721	190.845	-11.124
	Gemeensch. baten/lasten ond.	62.779	61.354	124.642	128.841	-4.199
Saldo	Huisvesting openbaar basisond.	905.654	938.412	873.585	809.486	64.099
	Gemeensch. baten/lasten ond.	448.832	494.540	600.344	526.076	74.268

Toelichting financiële afwijking

Lasten

Taakveld Huisvesting Openbaar basisonderwijs
Een voordelig saldo van € 64.099 (V) laat zich verklaren door:

- Minder werkgeverslasten doordat er minder uren door de medewerkers op dit taakveld zijn geboekt € 40.566.
- Het resterende bedrag € 23.533 (V) laat zich verklaren door diverse mutaties < € 25.000.

Taakveld Gemeensch. Baten/lasten onderwijs.
Een voordelig saldo van € 74.268 (V) laat zich verklaren door:

- De afrekeningen m.b.t. subsidies in het kader van het Onderwijsachterstandenbeleid over 2019 en 2020. Dit heeft geleid tot een onderschrijding van de lasten (€ 53.873 V).
- Het resterende bedrag € 20.395 (V) laat zich verklaren door diverse mutaties < € 25.000.

Mutaties reserves

Mutaties Reserves programma 4	werkelijk 2019	primitieve begroting 2020	Begroting incl. wijzigingen	werkelijk 2020	verschil
Lasten	0	0	72.500	72.500	0
Baten	307.533	257.984	257.984	257.984	0
Totaal mutaties reserves	-307.533	-257.984	-185.484	-185.484	0

Investeringen

Omschrijving investering	Bedrag begroot	Bedrag werkelijk	Bedrag restant krediet	afsluiten ja/nee	Opmerkingen
Aanpak klimaatprobleem MFA onderwijs	€ 72.395,00		€ 72.395,00	Nee	Investering zal plaatsvinden in 2021.
Dakrenovatie schoolwoningen Goudappel 3 Den Hoorn	€ 42.265,00	€ 42.265,31	€ -0,31	Ja	Investering afgerond.

2.1.5 Programma 5: Sociaal domein en Welzijn

Beleidsveld sociaal domein

Per 1 januari 2015 heeft de gemeente via decentralisaties diverse nieuwe wettelijke taken gekregen, die we clusteren binnen het programma sociaal domein.

Beleidsdoel

Met dit programma trachten we iedere inwoner zoveel mogelijk – zelfstandig- te laten participeren in de maatschappij, gebruik makend van de eigen kracht en dat van het eigen netwerk.
Voor dit programma staat de komende jaren de realisatie van de Transformatie centraal.

Beleidsveld sociaal domein

a. *Wmo*
b. *(Nieuwe) Jeugdtaken*
c. *Participatiewet*

Voor de uitvoering van de Participatie verwijzen wij naar programma 6.

Wat willen we bereiken?

- Iedereen neemt deel aan de samenleving.
- Inwoners kunnen zo lang als mogelijk zelfstandig thuis (blijven) wonen
- Ondersteuning van de zelfredzaamheid en participatie van onze inwoners

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

Midden-Delflanders zijn gewend om binnen hun eigen omgeving naar oplossingen te zoeken en maken daarbij veelal gebruik van de algemene maatschappelijke voorzieningen die aanwezig zijn. Deze houding is de identiteit van de inwoners en past goed in de beleidsdoelen binnen het sociaal domein. We willen dat inwoners vanuit hun eigen kracht handelen en wanneer inwoners daar ondersteuning bij kunnen gebruiken, organiseren wij met één plan maatwerk dicht bij de (sociale) omgeving van de inwoners. De inwoner houdt daarbij zelf de regie in handen en zet in op zijn aanwezige kwaliteiten. Op deze manier maken wij gebruik van de ondernemende identiteit van de inwoners.

Wat gaan we daarvoor doen en wat hebben we bereikt?

Sociaal Domein

	Wat gaan we daarvoor doen?	Wat hebben we gedaan?
Operationeel doel om het beoogde maatschappelijk effect te bereiken	Waar mogelijk de zorg dichter bij de inwoners organiseren. In partnerschap en co-creatie hierbij een schakel vormen tussen burgers en zorgaanbieders. Hierbij inzetten op preventie en kwalitatief goede zorg wanneer dat nodig is. Werken volgens de principes van één gezin/huishouden – één plan – één regisseur.	Ondanks de impact volgend uit corona en de corona mogelijkheden, hebben wij in 2020 onze inwoners wederom de benodigde zorg en ondersteuning kunnen bieden. Ingezette (door)ontwikkelingen in werkwijze en organisatie zijn voortgezet.
Concrete doelen/acties voor 2020	**Algemeen:** – De mogelijkheden tot het opstellen van een integraal beleidsplan preventie sociaal domein, inclusief uitvoeringsprogramma, worden	In 2020 is gestart met het aanpassen van de verordening Wmo en Jeugd aan de nieuwe situatie. Verwacht wordt dat deze medio 2021 gereed is.

	onderzocht. Dit is mede afhankelijk van de financiële mogelijkheden. Implementatie van de in de 2e helft van 2019 aangepaste integrale verordening Wmo en Jeugd op basis van nieuwe inkoopvoorwaarden Wmo en Jeugd	
	– Doorontwikkelen aansluiting 18-/18+	In 2020 is er een bijeenkomst geweest over 18-/18+. Met de opbrengsten uit deze bijeenkomst wordt een nieuwe werkwijze vormgegeven.
	– Doorontwikkeling Maatschappelijk Team	De ontwikkeling van het Maatschappelijk Team is in 2020 voortgezet. Er is functiescheiding aangebracht tussen zorgregie en licht ambulante hulp. Medewerkers met gemeentelijke taken (toegang, zorgregie) zijn in dienst gekomen van de gemeente. De contacten met het voorliggend veld zijn versterkt door te werken met school contactfunctionarissen en contactfunctionarissen naar de huisartsen.
	<u>Wmo</u>: – Transformatie van het Wmo aanbod d.m.v. de omvorming naar resultaatgerichte inkoop. 2019 was daarvoor het implementatiejaar (=samen met de H4 gemeenten). Doorontwikkeling vindt plaats in 2020.	De in 2019 ingevoerde werkwijze van het resultaat gericht werken is in 2020 verder verfijnd. Er heeft een financiële analyse plaatsgevonden en vanaf 2021 worden er een aantal maatregelen/verbeteringen doorgevoerd.
	– Implementatie van maatregelen ten behoeve van de –op termijn- efficiëntere en kwalitatief betere inrichting van het vervoer binnen het sociaal domein.	Ondanks corona is het vervoer voor onze burgers zo goed als mogelijk voortgezet in 2020.
	– Doorontwikkeling en transformatie van de beleidstaken Beschermd Wonen en Maatschappelijke opvang.	Er is een regionale Ontwikkeltafel H4 opgezet, waar zowel zorgaanbieders als wooncorporaties en H4 gemeenten in deelnemen om de transformatie Beschermd Wonen naar Beschermd Thuis vorm te geven. Dit is een continu proces.
	– Nieuwe wet verplichte geestelijke gezondheidszorg door ontwikkelen en borgen	Nieuwe wet Wvggz is per 1 januari 2020 van kracht. De uitvoering van de gemeentelijke taken hierin is belegd bij maatschappelijk team.
	<u>Jeugd:</u> *Algemeen* – Lokale en regionale implementatie van de resultaatgerichte inkoop jeugdhulp 2020-2024.	Vanwege de gerechtelijke uitspraak eind 2019 is de inkoop jeugd met een jaar opgeschoven naar 2021. In 2020 is er gewerkt aan nieuwe inkoopcontracten met

	Verdere uitvoering van de regionale en lokale plannen kostenbeheersing jeugdzorg. - Versterken aansluiting JGZ-voorschoolse voorzieningen **Regionaal** – Implementatie inkoop GI's 2020-2024 – Verdere doorontwikkeling van de Jeugdgezondheidszorg Zuid-Holland West, o.a. met betrekking tot uitbreiding wettelijke taken, betere zichtbaarheid en vindbaarheid, kwaliteit en monitoring, etc.	veel aandacht voor kostenbeheersing. De nieuwe contracten gaan in op 1 januari 2021. In mei 2020 is het Beleidskader Jeugd 2020-2023 vastgesteld. In 2020 is er op regionaal niveau gestart met de ontwikkeling van een meerjarige regiovisie. In oktober 2020 hebben we in de Raadswerkgroep de analyse van de kostenstijging Jeugd besproken. In december 2020 is het Beleidskader Voor- en Vroegschoolse educatie 2021-2024 vastgesteld. De nieuwe contracten met de GI's zijn ingegaan in 2020. Met de Jeugdgezondheidszorg zijn we op constante basis in gesprek over ontwikkelen en door ontwikkelen.
Instrumenten	– Algemene Subsidieverordening (ASV) – Calamiteitenprotocol Sociaal Domein Midden-Delfland – Beleidsregels jeugdhulp 2018 – Inkoopstrategie regio Haaglanden 2020-2024 – Transformatieplan Haaglanden 2019-2021 – Beleidskader Jeugd 2020-2023 (vastgesteld mei 2020)	

Wat heeft het gekost?

Beschikbare middelen		werkelijk 2019	primitieve begroting 2020	Begroting incl. wijzigingen	werkelijk 2020	verschil
Lasten:	Maatschappelijk team	39.368	705.595	620.352	632.275	-11.923
	Vreemdelingen	37.567	38.408	40.778	32.543	8.235
	Wmo	2.802.964	2.853.468	3.086.281	3.172.482	-86.201
	Jeugd	3.877.175	3.230.248	4.245.677	4.321.161	-75.484
	Wmo en Jeugd	2.285.953	1.602.617	1.333.577	1.079.166	254.411
	Overig sociaal-cultureel werk	1.145	6.203	6.203	3.114	3.089
	Kinderopvang	194.453	172.906	115.906	163.697	-47.791
	Openbare gezondheidszorg	269.159	257.527	300.634	236.988	63.646
	Jeugdgezondheidszorg (uniform)	345.753	460.773	555.093	574.800	-19.707
Baten:	Maatschappelijk team					0
	Vreemdelingen	0			6.023	-6.023
	Wmo	173.561	97.740	81.149	128.763	-47.614
	Jeugd	0		25.950	108.072	-82.122
	Wmo en Jeugd	341.536	112.975	112.975	109.696	3.279
	Overig sociaal-cultureel werk	6.303	6.358	6.358	6.469	-111
	Kinderopvang	76.541			4.852	-4.852
	Openbare gezondheidszorg	15.200	15.200	15.200	15.200	0
	Jeugdgezondheidszorg (uniform)				11.559	-11.559
Saldo	Maatschappelijk team	39.368	705.595	620.352	632.275	-11.923
	Vreemdelingen	37.567	38.408	40.778	26.520	14.258
	Wmo	2.629.402	2.755.728	3.005.132	3.043.719	-38.587
	Jeugd	3.877.175	3.230.248	4.219.727	4.213.090	6.637
	Wmo en Jeugd	1.944.417	1.489.642	1.220.602	969.470	251.132
	Overig sociaal-cultureel werk	-5.158	-155	-155	-3.354	3.199
	Kinderopvang	117.911	172.906	115.906	158.845	-42.939
	Openbare gezondheidszorg	253.959	242.327	285.434	221.788	63.646
	Jeugdgezondheidszorg (uniform)	345.753	460.773	555.093	563.241	-8.148

Toelichting financiële afwijking

Lasten

Taakveld Maatschappelijk team:
Een nadelig saldo van € 11.923 (N) wordt voornamelijk veroorzaakt door:

- Hogere uitgaven dienstverlening maatschappelijk team € 17.664 (N) Voor de overname van personeel van Stichting Mee zijn er extra kosten betaald (frictiekosten).
- Het resterende bedrag € 5.741 (V) laat zich verklaren door diverse mutaties < € 25.000.

Taakveld Wmo:
Nadelig saldo WMO € 38.587 (N) laat zich met name verklaren door:

- Hogere uitgaven huishoudelijke hulp € 81.360 (N). Ten tijde van de 4e periodieke begrotingswijziging was het beeld dat het budget voor huishoudelijke hulp voldoende zou zijn. Nu is gebleken dat de uitgaven toch hoger zijn dan verwacht.
- Lagere uitgaven Begeleiding € 77.398 (V). Ten tijde van de 4e periodieke begrotingswijziging was het beeld dat de uitgaven van Begeleiding hoger uit zouden vallen, conform voorgaande jaren, waardoor er een bedrag is bijgeraamd van € 207.000. Nu is gebleken dat de besteding lager is dan verwacht.
- Lagere uitgaven PGB WMO € 87.902 (V) doordat er minder PGB-rechten zijn toegekend dan verwacht.
- Hogere uitgaven woonvoorzieningen € 26.205 (N) i.v.m. een dure woningaanpassing.
- Hogere uitgaven rolstoelen en scooters € 27.728 (N) i.v.m. de verstrekking van een aantal dure elektrisch bewogen rolstoelen.
- Afhandeling compensatieregeling 2019 € 25.270 (V)

- Meer werkgeverslasten doordat er meer uren door de medewerkers op dit taakveld zijn geboekt € 124.615 (N). De toedeling van de uren over de posten Wmo, Jeugd en Jeugd en Wmo zal opnieuw worden bekeken, zodat de raming en de boekingen weer in overeenstemming zijn.
- Het resterende bedrag van € 30.751 (V) laat zich verklaren door diverse mutaties < 25.000.

Taakveld Jeugd:
Voordelig saldo Jeugd € 6.637 (V) laat zich met name verklaren door:
- Vrijval balans jeugdkosten 2015 € 70.818 (V). Op de balans stond nog een bedrag aan te ontvangen declaraties 2015. Dit bedrag kan in overeenstemming met het Servicebureau vrijvallen.
- Bij de jaarrekening 2019 is er een restant bedrag € 165.874 op basis van het plan van Aanpak Kostenbeheersing Jeugd doorgeschoven naar 2020. Een aanzienlijk deel betreft de kosten voor personeel van het maatschappelijk team. Deze kosten hebben we in 2020 op kunnen vangen binnen de vacature ruimte (zie werkgeverslasten) van de afdeling Dienstverlening en Samenleving. Hierdoor kan het bedrag van € 99.975 (V) vrijvallen.
- Lagere uitgaven Jeugdhulp 2020: € 87.459 (V) Ten tijde van de 4e periodieke begrotingswijziging is er i.v.m. de stijgende Jeugdkosten een bedrag bijgeraamd van € 675.000. Nu is gebleken dat de uitgaven lager uitvallen.
- Meer werkgeverslasten doordat er meer uren door de medewerkers op dit taakveld zijn geboekt € 234.314 (N). Dit wordt voornamelijk veroorzaakt doordat lopende 2020 medewerkers die voorheen via een subsidierelatie werden betaald in dienst zijn genomen. Hierdoor is de subsidie aan de Kwadraat lager. Verder heeft er in 2020 een verschuiving plaatsgevonden van de verantwoorde uren van taakveld Wmo en Jeugd naar taakveld Jeugd.
- Het resterende saldo € 17.301 (N) laat zich verklaren door diverse mutaties < 25.000.

Taakveld Wmo en Jeugd:
Een voordelig saldo € 251.132 (V) laat zich verklaren door:
- Minder werkgeverslasten doordat er minder uren op dit taakveld zijn geboekt € 146.969 (V). Er heeft een verschuiving plaatsgevonden van de verantwoorde uren taakveld Jeugd en taakveld Wmo.
- Het resterende saldo € 104.436 laat zich verklaren door diverse mutaties < 25.000.

Taakveld Kinderopvang:
Een nadelig saldo van € 42.939 (N) laat zich verklaren door:
- De afrekeningen m.b.t. subsidies in het kader van Peuteropvang over 2019 en 2020. Dit heeft geleid tot een overschrijding van de lasten (€ 38.572 N).
- Het resterende bedrag € 4.367 (N) laat zich verklaren door diverse mutaties < € 25.000.

Taakveld Openbare gezondheidszorg:
Een voordelig saldo € 58.169 (V) laat zich voornamelijk verklaren door:
- De kosten van de lokale taken GGD en andere partners t.b.v. lokaal gezondheidsbeleid en preventie zijn lager uitgevallen € 9.000 (V), omdat we vanwege corona minder activiteiten hebben kunnen organiseren. Verzoek is dit bedrag bij de bestemming van het resultaat voor de jaarrekening over te hevelen naar 2021 ten behoeve van activiteiten in het kader van het lokale preventie-akkoord.
  In 2020 is de nieuwe wet Wvggz ingegaan. De kosten voor uitvoering Wvggz zijn in 2020 lager uitgevallen dan was voorzien € 14.300 (V) We zijn voor de uitvoering aangesloten bij Khonraad. Aangezien de aansluiting bij Khonraad later in het jaar 2020 was, is niet het gehele budget gebruikt dat begroot was. Het verzoek is om dit bedrag bij de bestemming van het resultaat jaarrekening over te hevelen naar 2020.
- Minder werkgeverslasten doordat er minder uren door de medewerkers op dit taakveld zijn geboekt € 15.482 (V).
- Het resterende bedrag € 19.387 (V) laat zich verklaren door diverse mutaties < € 25.000.

Beleidsveld welzijn

Beleidsdoel

De bedoeling is dat iedere inwoner de kans krijgt zichzelf optimaal te ontwikkelen en te ontplooien, zodat hij volwaardig aan de maatschappij kan deelnemen. Het behoud van ons erfgoed draagt bij aan het behoud van de eigen identiteit en de beleving van de dorpen en het buitengebied en daarmee ook aan het welzijn van de inwoners.
Het culturele en verenigingsleven in Midden-Delfland dragen in belangrijke mate bij aan de leefbaarheid in de dorpen in onze gemeente. De gemeente ondersteunt organisaties zodat zij in staat zijn hun activiteiten zo goed mogelijk uit te voeren.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

De identiteit van een gemeenschap vloeit voor een belangrijk deel voort uit de gezamenlijke historie. Het beleefbaar maken van de historie maakt inwoners bewust van hun geschiedenis. Voorbeelden zijn de aanwijzing van beschermde monumenten, publicatie van de historie van gebouwen en locaties, de provinciale aanwijzing van de erfgoedlijn 'Trekvaartroute' en straatnamen die verwijzen naar de historie van een gebied. Cittaslow erkent de Kindermonumentendag als een goed voorbeeld.
Een 'levende' geschiedenis ondersteunt het besluitvormingsproces om landschapselementen zoals het verkavelingpatroon van het veenweidegebied te handhaven.
Daarnaast vraagt Cittaslow specifiek aandacht voor het behoud van de culturele, lokale evenementen en toegang tot maatschappelijke voorzieningen zoals een bibliotheek.
Binnen de dorpen hebben de evenementen een groot draagvlak bij inwoners. Behoud door ontwikkeling richt zich in belangrijke mate op het behoud en versterken van maatschappelijke voorzieningen en de lokale cultuurhistorie.

Wat willen we bereiken?

Gewenst maatschappelijk effect
Om iedere inwoner mee te kunnen laten doen in de maatschappij is het belangrijk dat alle doelstellingen van de Wmo gerealiseerd worden. De programmaonderdelen voor Welzijn leveren hier een positieve bijdrage aan.

Wat gaan we daarvoor doen en wat hebben we bereikt?

Welzijn

	Wat gaan we daarvoor doen?	Wat hebben we gedaan?
Operationeel doel om het beoogde maatschappelijk effect te bereiken	– Taalvaardigheid verbeteren, waardoor een beter functioneren in het maatschappelijk leven en kansen op de arbeidsmarkt verbeteren. – Verenigingen ondersteunen door o.a. bekendheid te geven aan de vele mogelijkheden voor sport en cultuur en hen te informeren over belangrijke ontwikkelingen. – De aangewezen monumenten zijn in 2025 nog als monument aanwezig	– In de prestatieafspraken met de bibliotheek is extra aandacht voor taal- en digitale vaardigheden opgenomen. – In samenwerking met meer dan 30 organisaties voor sport en bewegen in het Sportakkoord Midden-Delfland opgesteld. – We hebben in 2020 alle gemeentelijke monumenten aangemeld bij de registratie publiekrechtelijke beperkingen van het Basisregistratie Kadaster (BRK-PB).
Concrete doelen/acties voor 2020	– Aanpak laaggeletterdheid.	- In het regio-overleg WEB is er gewerkt aan een Regioplan Laaggeletterdheid 2021-2025. Begin 2021 wordt dit vastgelegd.

	– (Ondersteuning van) adequate huisvesting van verenigingen/organisaties in de dorpen van Midden-Delfland.	- Sportorganisaties zijn actief geïnformeerd over de mogelijkheden tot gebruik van de accommodaties en financiële compensaties in verband met corona.
	– Bevorderen van sport/bewegen voor jong en oud.	- In samenwerking met meer dan 30 organisaties op het gebied van sport en bewegen is het Sportakkoord Midden-Delfland opgesteld.
	– Deelname aan de regeling Cultuureducatie met Kwaliteit. Samen met het onderwijs en het culturele veld ontwikkelen wij een levendig, uitdagend en samenhangend programma van cultuureducatie. Dit programma is gericht op het ontwikkelen van de identiteit, trots en betrokkenheid, het vergroten van de toegankelijkheid, de beleving en de herkenbaarheid. Dit draagt bij aan een opstap naar en draagvlak voor landelijke thema's.	- De gemeente Midden-Delfland heeft een aanvraag bij het FCP ingediend én deze aanvraag is gehonoreerd. Dit betekent dat Midden-Delfland deelneemt aan Cultuureducatie met Kwaliteit 3 (CMK3) van 2021 tot en met 2024.
	– Mogelijke aanpassing van financiering en subsidiering van de peuteropvang (afhankelijk van aanpassing in wet- en regelgeving).	- In navolging van het Beleidskader VVE is de Subsidieregeling Peuteropvang en VVE hernieuwd. Daarnaast is er eerste slag gemaakt in Beleidsregels SMI. Begin 2021 worden deze beleidsregels formeel gepubliceerd.
	– Het oppakken van diverse accommodatievraagstukken in verband met diverse ontwikkelingen in de bevolkingssamenstelling (bijvoorbeeld vergrijzing, ontgroening) en het voeren van een kostenefficiënt beleid hierin.	- In Den Hoorn is het onderzoek naar de locatie De Hoornbloem gestart. Onderdeel hiervan is dat in overleg met de gemeente Delft de mogelijkheden om te komen tot een binnensportaccommodatie in het Kerkpoldergebied worden onderzocht.
	– Zorgen dat sport en andere maatschappelijke organisaties voor iedereen bereikbaar blijven.	- Met Sportservice Zuid-Holland vindt, samen met de gemeenten in de regio Haaglanden overleg en afstemming plaats over regionale en andere relevante sportzaken. Sportservice is tevens het contactadres voor het Sportfonds Jeugd en Cultuur waarvan ook inwoners uit onze gemeente gebruik
Instrumenten	– Subsidieverordening (raad), subsidieregelingen (college)	

	– Voorlichting richting eigenaren (en bewoners/gebruikers) van monumenten over rechten en plichten – Coöperatief Beheer Groengebieden Midden-Delfland – Erfgoedverordening – Kerkenvisie – Gecombineerde commissie erfgoed en monumenten, en werkgroep erfgoed – Handboek Erfgoed – Beleidskader kunst en cultuur – Monumentschildjes – Notitie Delflandse Trekvaarten	

Wat heeft het gekost?

Beschikbare middelen		werkelijk 2019	primitieve begroting 2020	Begroting incl. wijzigingen	werkelijk 2020	verschil
Lasten:	Openbaar bibliotheekwerk	431.569	438.944	438.944	431.453	7.491
	Sport	1.121.572	778.056	928.680	858.013	70.667
	Oudheidkunde/monumenten	114.857	134.185	139.949	102.912	37.037
	Kunst	273.035	93.626	124.637	106.805	17.832
	Volksfeesten	34.526	27.667	27.360	18.197	9.163
Baten:	Openbaar bibliotheekwerk					0
	Sport	274.017	207.654	288.314	266.003	22.311
	Oudheidkunde/monumenten	1.898	2.365	2.356	2.056	300
	Kunst	7.785	10.546	30.546	35.570	-5.024
	Volksfeesten	0	0	0	2.750	-2.750
Saldo	Openbaar bibliotheekwerk	431.569	438.944	438.944	431.453	7.491
	Sport	847.555	570.402	640.366	592.010	48.356
	Oudheidkunde/monumenten	112.959	131.820	137.593	100.856	36.737
	Kunst	265.250	83.080	94.091	71.235	22.856
	Volksfeesten	34.526	27.667	27.360	15.447	11.913

Toelichting financiële afwijking

Taakveld Sport:
Een voordelig saldo € 48.356 (V) laat zich met name verklaren door:

- In verband met de onzekerheid omtrent de toekomst van de Hoornbloem wordt er op dit moment alleen nog noodzakelijk onderhoud gedaan, waardoor de kosten lager zijn uitgevallen € 15.335 (V)
- Minder werkgeverslasten doordat er minder uren door de medewerkers op dit taakveld zijn geboekt € 18.017 (V).
- Het resterende bedrag € 15.004 (V) laat zich verklaren door diverse mutaties < € 25.000

Lasten

Oudheidkunde/monumenten (€ 37.037)
Deze onderschrijding ontstaat voornamelijk vanwege de keuze om beschikbare capaciteit elders in te zetten.

Mutaties reserves

Mutaties Reserves programma 5	werkelijk 2019	primitieve begroting 2020	Begroting incl. wijzigingen	werkelijk 2020	verschil
Lasten	5.957	3.189	224.466	224.466	0
Baten	750.945	156.832	402.812	252.319	150.493
Totaal mutaties reserves	-744.988	-153.643	-178.346	-27.853	-150.493

Baten:

Onderschrijding € 150.493

Algemene reserve
- De totale onderschrijding op plan van aanpak jeugdkosten betreft € 117.874
- De totale onderschrijding op OGGZ en GGD betreft € 16.053

Reserve monumenten
- De totale onderschrijding op monumenten betreft € 16.566

Investeringen

Omschrijving investering	Bedrag begroot	Bedrag werkelijk	Bedrag restant krediet	afsluiten ja/nee	Opmerkingen
Uitbreiding SV Den Hoorn	€ 169.503,00		€ 169.503,00	Nee	Restant investering zal afgesloten worden in 2021.
Luifel en buitenruimte Tramstation Schipluiden	€ 210.164,00	€ 9.632,67	€ 200.531,33	Nee	Restant investering zal plaatsvinden in 2021.

2.1.6 Programma 6: Economische- en Sociale zaken

Beleidsdoel

Versterking van de economische structuur van de gemeente en optimalisering van de gemeentelijke inzet.

Wat willen we bereiken?

Gewenst maatschappelijk effect
Behoud van de vitaliteit van Midden-Delfland. Dit betreft zowel de dorpen als het landelijk gebied. De vitaliteit komt terug in zowel de economische dynamiek als in de leefbaarheid.
Dynamiek uit zich onder andere door het vestigen van nieuwe economische dragers. Bijvoorbeeld op het gebied van recreatie en toerisme, waaronder leisure in de vorm van verdere ontwikkelingen van de hippische sport. Belangrijke voorwaarde voor de vitaliteit is een goed vestigingsklimaat, waarbij wonen, voorzieningen en werken met elkaar in evenwicht zijn.
Daarnaast willen we de structuur bevorderen waarbij ondernemers in overleg gaan met de gemeente
als kans om hun (nieuwe) ondernemersactiviteiten te faciliteren. Hierbij doelen we op voorbeelden zoals het verplaatsen van bedrijven. Hiermee willen we het lokaal ondernemerschap versterken.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

Het Cittaslow keurmerk kent toetsingscriteria die passen in een toekomstgerichte economische ontwikkeling. Het gaat hierbij om een economie die minder of niet afhankelijk is van fossiele brandstoffen, korte ketens heeft van voedselproductie, producten heeft waarvan bekend is waar die vandaan komen, productie heeft gebaseerd op 'oude' technieken die innovatief zijn doorontwikkeld en herstel en behoud van duurzame landbouwgebieden voor biodiversiteit en voedselproductie.
Het Cittaslow keurmerk geeft lokale ondernemers een instrument om zich te onderscheiden. Bedrijven die werken volgens de principes van maatschappelijk verantwoord ondernemen kunnen zich als 'Supporter Cittaslow Midden-Delfland' aanmelden.

Wat gaan we daarvoor doen en wat hebben we bereikt?

Economische en Sociale zaken

	Wat gaan we daarvoor doen?	Wat hebben we gedaan?
Operationeel doel om het beoogde maatschappelijk effect te bereiken	Leidraad voor het opereren van de gemeente op het terrein van economische zaken is het door de raad in 2012 vastgestelde Economisch Beleidskader 2012-2016 'Samen werken aan een duurzame economie'. Het doel is om de thema's werken, wonen en landschap in Midden-Delfland vanuit economisch perspectief te versterken.	Er is zoveel mogelijk gewerkt in lijn met de hiernaast beschreven doelen, waarbij prioriteiten gesteld zijn in verband met de beperkt beschikbare ambtelijke capaciteit op dit beleidsveld.
Concrete doelen/acties voor 2020	Het beleid is vooralsnog gebaseerd op het Economisch Beleidskader 2012-2016 'Samen werken aan een duurzame economie'. De thema's uit dit kader zijn nog passend, maar een actualisatie is wenselijk. Hierbij dienen actuele thema's zoals het verduurzamen en digitaliseren van de economie, de	Het Economisch beleidskader 2012-2016 is vervallen maar blijft relevant voor de beleidsmatige analyse vanuit de thema's werken, wonen en landschap. Economisch beleid is vooral effectief vanuit de regionale samenwerking, met als belangrijkste partners de Metropoolregio Rotterdam-Den Haag, de Greenport West-Holland en de provincie Zuid-Holland (Economic Board Zuid-

	actuele ontwikkelingen vanuit de samenwerking binnen de Greenport West-Holland en het benutten van het economisch potentieel van de hippische sport (Equestrum) en Vrije tijdseconomie als versterking voor de vitaliteit van het landschap en dorpen beleidsmatig verankerd gaan worden. De diverse ontwikkelingen op deze actuele thema's, de beschikbare ambtelijke capaciteit en bezuinigingen zijn redenen om aan de actualisatie van het beleidskader in 2020 geen hoge prioriteit te geven. Het economisch beleidskader formuleert de gemeentelijke opgaven. Het beleidskader onderscheidt vooralsnog de drie thema's werken, wonen en landschap.	Holland, Groeiagenda Zuid-Holland). Kern van de gemeentelijke inzet is gericht op samenwerken aan het versterken van de economie, economisch vestigingsklimaat en de transformatie naar een nieuwe digitale en circulaire economie. In de begroting 2021 is de praktische ondersteuning vanuit de overheid voor het versterken van de economie beschreven vanuit 10 actiepunten. Het jaar 2020 heeft vanuit ondernemersperspectief en economie nagenoeg volledig in het teken gestaan van de economische gevolgen van de Covid-19 maatregelen. Vanuit de overheid en gemeente is op bedrijfsmatig vlak ondersteuning geboden waar dat mogelijk was. In enkele gevallen is uitstel van betaling verleend voor gemeentelijke belastingen en (beperkt) op erfpacht. Vrijwel alle vorderingen zijn inmiddels voldaan.
Thema Werken	Opgaven bij het thema 'werken': - Voorzien in duurzame werklocaties (duurzame glastuinbouwclusters, bedrijventerreinen, detailhandel in dorpen, grondgebonden landbouw in agrarisch kerngebied en recreatief-toeristische activiteiten in Poorten); - Voorzien in goede bereikbaarheid; - Voorzien in maatschappelijk verantwoord ondernemen; - Voorzien in goede dienstverlening. *Acties bij het thema 'werken':* – Voortgang afronden invulling bedrijventerrein Harnaschpolder waarmee we werkgelegenheid creëren aansluitend op het arbeidsaanbod in de regio; – Afstemmen gemeentelijk beleidskader economie op nieuw vastgestelde regionale visie MRDH-provincie op werklocaties (kantoren, detailhandel en bedrijfsterreinen);	Werklocaties zijn planologisch beschermd in de verschillende bedrijfsterreinen. Deze worden wederom vastgelegd in de Omgevingsvisie 1.0. Deze gemeentelijke plannen sluiten aan op de regionale plannen (MRDH) ten aanzien van werklocaties en bereikbaarheid. De uitgifte in het bedrijventerrein HarnaschPolder gaat voorspoedig. Het aantal nog uit te geven kavels is beperkt (ca. 16% van de gronden per 1/7/2020) en het uitgifte beleid is aangescherpt om tot meer regionale daadkracht te komen, meer banen en meer duurzaamheid. Het bedrijvenschap heeft een economische effectrapportage opgesteld en deelt deze ook met de raden. Hierin staat aangegeven wat de impact is van het bedrijventerrein op zowel werkgelegenheid als de duurzaamheidsopgave. Regionale beleidskaders sluiten na overleg aan op gemeentelijke uitgangspunten.

	– Actualiseren Beleidskader recreatie en toerisme en in regionale samenhang intensiveren beleid Vrije tijdseconomie met als doel economische potentie te benutten en vergroten vitaliteit dorpen en landschap;	Belangrijkste ontwikkelingen en sturing op de doelstellingen die we willen bereiken met recreatie in Midden-Delfland vinden plaats vanuit Vrijetijdseconomie (MRDH) en binnen het Bijzonder Provinciaal Landschap Midden-Delfland (vanuit stadsranden en groenstructuren en bekendheid van het gebied). De startnotitie recreatie Midden-Delfland is vastgesteld in de gemeenteraad in 2019. • Deze notitie vormt enerzijds de basis voor de input vanuit recreatie (en vrijetijdseconomie) voor de op te stellen omgevingsvisie. • Ook vormde de notitie een basis voor het uitzetten van enkele onderzoeken die een onderbouwing zouden betekenen voor de recreatieve doelstellingen voor Midden-Delfland (zie ook Programma 1). Intensivering heeft plaatsgevonden door deelname aan project vrije tijdseconomie MRDH, gebieds- en productmarketing PUUUR Midden- Delfland en diverse projecten, zoals trekvaarten, streekproducten, recreatieve routes. Met buurgemeente Maassluis werken wij samen aan kansen voor verbetering van de recreatieve verbindingen in het plangebied tussen de Monstersche Sluis en de Maaslandse Poort. We werken toe naar bestuurlijke vastlegging van kansrijke deelprojecten die een impuls geven aan de beleving van het gebied voor recreanten en toeristen. Daarbij benoemen we ook aspecten van haalbaarheid en planning, in combinatie financiële onderbouwing. Daarvoor is een ontwikkelbudget vanuit de liquidatie van het recreatieschap beschikbaar. De projecten zijn tevens gericht op optimalisering van de bestaande verbindingen voor langzaam verkeer over water, en fiets- en wandelpaden.
	– Uitwerken toeristisch-recreatieve invulling Maaslandse Poort;	De locatie Oude Veiling 1 (voorheen 'In Zight') heeft sinds eind 2020 een nieuwe eigenaar. Helaas verviel hiermee ook het eerdere reeds in gang gezette initiatief van de vorige eigenaar. De nieuwe investeerder beziet kansen om passend bij het 'Ontwikkelkader Maaslandse Poort' een ontwikkeling te realiseren welke aansluit bij de gewenste verbetering van recreatieve mogelijkheden.

		Voor de locatie voormalige kistenfabriek traden wij in overleg met diverse potentiele investeerders over de kansen voor een passende ontwikkeling van de locatie. Het blijkt voor partijen lastig om binnen de gestelde planologische kaders een goede economisch verantwoorde ontwikkeling te realiseren. Helaas leidden de gesprekken daarom in 2020 niet tot concrete resultaten.
	- Regionale ondersteuning bieden bij aansluiting op provinciale agenda Human Capital via de MRDH en Greenport West-Holland en uitwerking campusontwikkeling Equestrum en World Horti Center (actie 58 collegewerkprogramma);	Binnen de Greenport West-Holland is als eerste project vanuit de EBZ een programmamanager HCA aangesteld. Binnen de MRDH zijn de afspraken voor de campusontwikkeling vastgesteld, waarbij het uitgangspunt is meer onderlinge verbinding tussen de campussen, versterken ondernemersinitiatief en versnelling naar een digitale en circulaire economie. Ontwikkeling van Equestrum en ook het World Horti Centre zijn hier onderdeel van.
	– Samenwerking met provincie en gemeente Westland binnen MIRT-verkenning Duurzame Greenport in Westland 3.0;	Vanuit het MIRT is ingestemd met de volgende fase van dit project richting een gebiedsuitwerking. Hiervoor zijn diverse kortetermijnmaatregelen uitgewerkt die in hoofdlijnen betrekking hebben op vergroten mobiliteit en bereikbaarheid. Medio 2021, richting het BO-MIRT overleg 2021, volgt een meer ruimtelijke uitwerking die voornamelijk betrekking zal hebben op de gemeenten Westland (Greenport en ABC-terrein Poeldijk) en Den Haag (uitwerken woonopgave).
	– Regionale samenwerking gericht op vermindering energiegebruik binnen Greenport West-Holland, benutten potentieel aardwarmte en aansluiten op Warmtestructuur Westland (actiepunt 22 collegewerkprogramma);	December 2020 is ingestemd met een verlenging van het EnergieAkkoord Greenport West-Holland. De uitwerking van de Warmtestructuur is onderdeel van WarmtelinQ. Voortgang realisatie geothermieboring Kraaiennest is door initiatiefnemers 'on hold' gezet vanuit de verwachting van een lagere warmteopbrengst en hogere energiekosten (ODE-heffing), waardoor het project op dit moment economisch niet rendabel is.
	– Ondersteunen duurzame innovatie Greenport gericht op aanvullende teelten en realiseren cross-overs andere economische sectoren (actie 51 collegewerkprogramma;	Is onderdeel van uitwerking EnergieAkkoord.

	– Benutten economische potentie hippische sector in relatie tot de ontwikkeling van Equestrum;	Equestrum is het Internationaal Hippisch Kennis- en Innovatiecentrum. Onderwijs, innovatie, recreatie en maatschappij ontmoeten en versterken elkaar. Technologie en innovatie worden in de hippische sport steeds belangrijker. Het voorkomen en genezen van ziekten, fokkerij (verdeling), verbeteren van sportprestaties, ontwikkelen van duurzame en circulaire manier van werken rondom het paard zijn hier enkele voorbeelden van. Equestrum pakt deze uitdagingen op en benut met dit project de economische potentie van de hippische sector. Het Lentiz college verzorgt hier een hippische opleiding en in het project is ruimte opgenomen voor kantoor- en onderzoeksruimte.
	– Ondersteunen en initiëren initiatieven verkorte ketens, zoals duurzame veehouderij vanuit MIND, distributie streekproducten	Korte ketens van duurzaam lokaal voedsel heeft onze continue aandacht. Vanuit het programma Duurzaam Boer Blijven, in het bijzonder vanuit de pijler Experimenten (MIND) hebben we actief de boeren die streekproducten maken ondersteund. We hebben dat gedaan in samenwerking met het Groenfonds Midden-Delfland door het 'Melkbartraject' in Delft. We hebben daarnaast een startsubsidie gegeven aan de streekcoöperatie Heerlijk van Dichtbij.
	Opgaven bij het thema 'wonen': – Voorzien in kwalitatieve en kwantitatieve woningbehoefte en hoogwaardige leefomgeving;	Ook in 2020 hebben we de Woonagenda gebruikt als kader voor de kwalitatieve invulling van de ambitie om woningen toe te voegen.
	– Versterken vitaliteit dorpen door ondersteuning ondernemers en vereniging bij aanbod voorzieningenniveau.	Wij werken aan centrumplannen in alle drie de kernen. Dit moet leiden tot aantrekkelijker centra. Daarnaast leidt de toename van het aantal woningen bij aan het aantal inwoners en daarmee ook aan het in stand houden van de winkelvoorzieningen op langere termijn.
	Acties bij het thema 'wonen': – De Woonagenda en gemeentelijke woonopgave vertalen in gemeentelijke en particuliere bouwprojecten, zodat het vestigingsklimaat voor ondernemers verbetert en er voldoende financiële draagkracht is om (detailhandel)voorzieningen te accommoderen;	De gewenste centrumontwikkeling in Den Hoorn is nog niet tot stand gekomen. Hier spelen juridische procedures een rol. Het aantal woningen in Den Hoorn neemt wel toe. Vooral door de verdere ontwikkeling en afronding van de Kreek.
	– Invullen centra, (winkel)voorzieningen en horeca Den Hoorn, Maasland en	Binnen het centrum van Schipluiden zijn particuliere initiatieven die leiden tot meer woningbouw in het gewenste segment (Woonagenda). Dit gaat samen

	Schipluiden (actie 63 collegewerkprogramma).	met de herinrichting en verbetering van het openbaar gebied. Het terugbrengen van historische waarden (zoals de luifel van het tramstation) dragen bij aan een vitaal en aantrekkelijk centrum. De werkzaamheden zijn daarvoor in 2020 gestart. Het vaststellen van het bestemmingsplan van Keenenburg V fase 2 ligt weliswaar buiten het centrum, maar draagt door toename van het aantal inwoners op termijn wel bij aan het in stand kunnen houden van de voorzieningen. Dat geldt ook voor de ontwikkeling van Zuidrand Schipluiden waaraan in 2020 gewerkt is en leidt tot besluitvorming over het bestemmingsplan in 2021. Binnen Maasland lopen in het centrum zowel een particulier bouwinitiatief als en een gemeentelijke grondexploitatie. Beiden zijn gericht op meer woningen en daarmee door een bijdrage te leveren aan de afzet bij de detailhandel. De belangrijkste toename van het aantal woningen is in het project Maaslandse Zoom waarover wij in 2020 de bewoners informeerden. In 2020 is gewerkt aan het herijken van de Nota Standplaatsenbeleid Midden-Delfland 2008 in verband met de tijdelijke standplaatslocatie in Maasland en een aantal andere knelpunten waar de gemeente tegenaan liep. Een participatief locatieonderzoek was onderdeel hiervan. Een geactualiseerd standplaatsenbeleid draagt positief bij aan de voorzieningenstructuur in de dorpen. Vaststelling is voorzien in 2021. Voor alle drie de dorpen werken we aan woningbouwplannen, gericht op het versterken van de dorpse vitaliteit. In 2020 hebben we ruim 100 woningen toegevoegd. Het merendeel hiervan is in De Kreek in Den Hoorn. In dit nieuwbouwproject is een hoogwaardige leefomgeving gerealiseerd. Met de gunstige ligging van De Kreek, zowel ten opzichte van het dorpscentrum als ten opzichte van hoogwaardig bedrijventerrein HarnaschPolder, bestaat er een goede verbinding tussen de belangen van wonen en werken.

Thema Landschap	Opgaven bij het thema 'landschap': – Behoud en versterken kwalitatief hoogwaardig landschap in samenwerking met grondgebonden veehouderij; – Toegankelijk en aantrekkelijk hoeden van het groene landschap als vestigingsfactor in de metropoolregio.	Zie ook programma 1: we ondersteunen en faciliteren actief met het programma Duurzaam Boer Blijven de grondgebonden landbouw (melkveehouderij) als landschappelijk en economisch drager van het gebied.
	Acties bij het thema 'landschap': – Landschap is onderdeel van het Uitvoeringsprogramma 2015-2025 Midden-Delfland® 2025 en opgenomen in programma 1;	Zie programma 1
	– Versterken economisch vestigingsklimaat MRDH door actief Vrije tijdseconomie als nieuwe economische drager voor het Bijzonder provinciaal landschap van Midden-Delfland te ondersteunen. Het gaat hierbij om het beter benutten van de belevingswaarden van het landschap met een belangrijke rol vanuit PUUUR Midden-Delfland, de culturele organisaties en activiteiten die zij organiseren in de gemeente en 'story-telling' op basis van de rijke geschiedenis (bijv. trekvaarten) en aanwezige monumenten en landschapselementen;	Vanuit de versterking van het economisch vestigingsklimaat richt de MRDH zich sinds 2019 op de Vrijetijdseconomie (VTE). Gekoppeld aan de pijlers economie en bereikbaarheid/mobiliteit is het de bedoeling een programma te ontwikkelen dat de vrijetijdseconomie versterkt en de diversiteit binnen de regio voor het voetlicht brengt. Onze gemeente maakt onderdeel uit van een economische kopgroep. Van een programmaplan wil de MRDH concrete regionale projecten ondersteunen die VTE versterken. Onder meer is het projectplan voor een optimale fietsregio MRDH opgesteld (zie ook programma 1).
	– Op basis van gemeentelijke zienswijze actief meewerken aan Strategische agenda MRDH, zoals die door het AB is vastgesteld op 12 juli 2019. Gemeentelijke inzet is primair gericht op versterken economisch vestigingsklimaat, waarbij vanuit identiteit Midden-Delfland in het bijzonder gewerkt wordt aan het behoud en versterken van het groene landschap als vestigingsfactor;	Dit is als vast onderdeel opgenomen in de samenwerking binnen de MRDH. In 2020 is actief gewerkt aan de mogelijkheid vanuit het AB MRDH een Bestuurlijke Tafel Groenblauwe Leefomgeving op te richten.
	– Vanuit het doel om de landschappelijke kwaliteit te verbeteren ontwikkelingen ondersteunen die ondernemers ter plaatse of elders groeimogelijkheden bieden binnen de randvoorwaarden van het Landschapsontwikkelingsperspectief Midden-Delfland® 2025;	In 2020 is de bedrijfsontwikkeling binnen het lint van de Westgaag planologisch vastgesteld en uitgewerkt door ondernemers. Tevens zijn enkele kleinere incidentele initiatieven ondersteund, waarbij geldt voor de agrarische ondernemers dat zij in het bestemmingsplan een ruimere planologische marge hebben om nevenactiviteiten te ontplooien.

	– Samen met agrariërs, groene gebiedsorganisaties, voedselproducenten, horeca en recreatieondernemers wordt invulling gegeven aan gebiedsmarketing PUUUR Midden-Delfland. In 2019 is het meerjarenplan met financiële onderbouwing opgeleverd, dat nader vorm krijgt in 2020	In 2020 is de derde fase van PUUUR Midden-Delfland gestart. In deze fase is de stichting actief. Tijdens deze realisatiefase wordt gebiedsmarketing steeds beter zichtbaar voor buitenstaanders. Aan een goed functionerende marketingorganisatie wordt gebouwd. De vooraf gestelde doelstellingen zijn gehaald, alhoewel corona de nodige invloed heeft gehad op de activiteiten. Het draagvlak is verstevigd door de deelname van ongeveer 60 partners. Producten als een website, een recreatieve plattegrond en fiets- en wandelroute zijn opgeleverd. Regionale samenwerking is verstevigd.
Overig	Overkoepelend boven deze drie thema's is het uitgangspunt om voor ondernemers een toegankelijke gemeente te zijn. Beoordeling van initiatieven vindt plaats met een positieve intentie. De gemeente is faciliterend en heeft periodiek overleg met ondernemers om bijvoorbeeld op basis van praktijkervaringen inefficiënte procedures en regels aan te passen. Praktische onderwerpen die hiervoor geregeld zijn: – Vast aanspreekpunt ambtelijke organisatie in de vorm van de bedrijfscontactfunctionaris; – Periodiek bestuurlijk overleg vertegenwoordigers ondernemersorganisaties; Digitaal ondernemersloket en gebruik maken van E-herkenning voor bedrijven.	Door corona is de dienstverlening t.a.v. ondernemers geïntensiveerd. Via verschillende kanalen zijn ondernemers geïnformeerd over zowel landelijke steun- en herstelpakketten als gemeentelijke (financiële) regelingen. Op de gemeentelijke webpagina is deze informatie gebundeld en wordt steeds geactualiseerd. Middels een ondernemersbrief zijn alle 2500 ondernemers hierover geïnformeerd. Een verruiming van opening- en bevoorradingstijden is winkeliers toegezegd om zoveel mogelijk de bezoekersstroom te kunnen spreiden en daarmee te voldoen aan de 1,5 meter maatregel. Dit is ook het uitgangspunt geweest om maatwerk toe te passen voor het verruimen van terrassen voor de horeca per 1 juni 2020. Een positieve insteek en houding is het uitgangspunt geweest bij het beoordelen van initiatieven van ondernemers. Ondanks het feit dat er geen persoonlijk contact mogelijk is geweest en er geen bedrijfsbezoeken plaats konden vinden, is er wel intensief contact geweest met brancheorganisaties en ondernemersverenigingen. Zo kon uit eerste hand vernomen worden welke branche gerelateerde problemen er mede door corona waren en hierop ingespeeld worden. Na de versoepeling zijn er weer bedrijfsbezoeken ingepland en zijn specifiek ondernemers bezocht die gevolgen hebben ondervonden n.a.v. de maatregelen. In verband met bezuinigingen is de subsidieverstrekking aan Westland en Delft On Stage gestopt per 2020.

Instrumenten	– Economisch beleidskader Midden-Delfland 2012-2016; – Midden-Delfland® 2025, inclusief uitvoeringsprogramma 2015-2025; – Visie behoud door ontwikkeling (vitale dorpen) 2025; – IODS-MIND: Kringlooplandbouw en Grondinstrument; – Startnotitie recreatie Midden-Delfland; – Leefstijlenonderzoek (onderdeel startnotitie recreatie). – Tweejaarlijkse Ondernemersmanifestatie, inclusief het uitreiken van de OndernemersAward Cittaslow Midden-Delfland; – Werkbezoeken portefeuillehouders; – Gemeentelijk inkoop- en aanbestedingsbeleid met gebruik maken mogelijkheid duurzaam en lokaal aan te besteden; – Beursvloer, Delftse uitdaging en bijdrage aan matchbijeenkomsten en foundersoverleg; – Westland On Stage en Delft On Stage; – Bestemmingsplannen, onder andere Buitengebied gras en glas; – Standplaatsenbeleid; – Gemeenschappelijke Regeling Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH); – Strategische agenda MRDH 2022 'Samen aan het werk'; – Werklocaties MRDH (detailhandel, bedrijfsterreinen en kantoorlocaties); – Rapportage OESO (OECD Metropolitan Review Rotterdam The Hague) – Roadmap Next Economy (MRDH-provincie); – Regionaal Investeringsprogramma MRDH-provincie (http://investeringsprogramma.nl); – Gemeenschappelijke regeling Bedrijvenschap Harnaschpolder; – Stichting Businesspark Haaglanden; – Stichting Greenport West-Holland; – Greenportvisie 2030 Mondiale tuinbouwkern voor voedselvoorziening, gezondheid en welbevinden; – Regionale betrokkenheid bij Human Capital Agenda, Campusontwikkeling en Fieldlabs; – Deelname aan Energieakkoord Greenport en Innovatiepact Greenport;	

	– Aandeelhouderschap Westland Infra; – Aandeelhouderschap Waterbedrijf Evides	

Wat is de betrokkenheid van de verbonden partijen?

B.V. Gemeenschappelijk Bezit Evides (GBE)	De Drinkwaterwet versterkt de publieke verankering van drinkwaterbedrijven, stelt eisen aan het opereren van deze bedrijven en voorziet in een vorm van financiële regulering van de drinkwateractiviteiten. Wat willen wij bereiken? Wij verwachten dat er altijd schoon en hoogwaardig drinkwater geleverd wordt en dat er continu industriewater beschikbaar is dat aan strenge normen voldoet. Daarnaast verwachten wij een rendement op onze investering te ontvangen door goede bedrijfsvoering.
N.V. Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)	Wat willen we bereiken? Deze deelneming is een duurzame belegging. BNG Bank is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.
Juva N.V.	Wat willen we bereiken? Met de deelname in Juva N.V. is een ongestoorde levering van gas en elektriciteit aan burgers en bedrijven binnen de gemeente gegarandeerd. Juva N.V. opereert volgens de vastgestelde Netbeheer^{+} strategie. Netbeheer^{+} houdt in dat de kerncompetenties die in de organisatie aanwezig zijn om de wettelijke, gereguleerde taken van de netbeheerder op een goede wijze uit te voeren, ook worden ingezet voor activiteiten in de vrije markt. Dit zijn de zogenoemde 'nevenactiviteiten'. De nevenactiviteiten zijn een integraal onderdeel van het netwerkbedrijf. De nevenactiviteiten zorgen voor extra inkomsten en ook voor extra dekking van kosten die de netbeheerder voor het uitvoeren van zijn wettelijke taken moet maken. De nevenactiviteiten zorgen voor een klantgerichte- en dynamische omgeving en voor prikkels tot productontwikkeling en innovatie. Dit beleid wordt door de aandeelhouders onderschreven.

Wat heeft het gekost?

Beschikbare middelen		werkelijk 2019	primitieve begroting 2020	Begroting incl. wijzigingen	werkelijk 2020	verschil
Lasten:	Handel, Ambacht en Industrie	794.078	290.644	325.968	251.216	74.752
Baten:	Handel, Ambacht en Industrie	323.529	248.323	336.706	340.308	-3.602
Saldo	Handel, Ambacht en Industrie	470.549	42.321	-10.738	-89.092	78.354

Toelichting financiële afwijking

Lasten

Onderschrijding Handel, Ambacht en Industrie (€ 74.752)
De onderschrijding van de lasten laat zich voornamelijk verklaren door de geraamde manuren. Vanwege afwezigheid door ziekte van betrokken medewerkers zijn deze uren niet gemaakt.
Gelet op de economische impact op individueel niveau is prioriteit gegeven aan het ondersteunen van lokale ondernemers. Hierdoor is minder aandacht besteed aan beleidsmatige aspecten en een actieve bijdrage aan regionale samenwerkingsverbanden. Het gaat hierbij dan om regionale initiatieven zoals digitalisering en 5G, Sterker uit de Crisis, regionale bedrijfsterreinen en behoefteramingen, Businesspark Haaglanden. Op beleidsmatig niveau heeft dit betrekking op

nieuwe ontwikkelingen ten aanzien van grondbeleid en onderzoek naar fondsen voor lokale ondernemers.

Beleidsveld participatiewet en minimabeleid

Beleidsdoel

Iedereen doet mee in Midden-Delfland. De inwoner die in staat is om betaalde arbeid te verrichten zo snel mogelijk doorgeleiden naar de reguliere arbeidsmarkt, al dan niet met ondersteuning. De inwoner die (nog) niet in staat is om te werken, participeert naar vermogen in de samenleving. De inwoner die niet in staat is om zelfstandig in het inkomen te voorzien (bij voorkeur tijdelijk) ondersteunen. Het voorkomen en/of het bestrijden van armoede onder onze inwoners. De stijging van het uitkeringenbestand stoppen/ombuigen door het voeren van een effectief re-integratiebeleid in combinatie van het streng handhaven van de wet- en regelgeving.

Wat willen we bereiken?

- Iedereen in Midden-Delfland werkt, werkt aan of werkt mee! Zoveel mogelijk inwoners van Midden-Delfland werken om te voorzien in hun eigen onderhoud. De inwoner die (nog) niet in staat is om te werken werkt aan het vergroten van zijn/haar mogelijkheden of participeert naar vermogen in de maatschappij.
- Zo min mogelijk inwoners van Midden-Delfland leven in armoede.
- De stijgende lijn van het uitkeringenbestand doorbreken.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

Bestrijding van de sociale armoede is een belangrijk uitgangspunt van de filosofie van Cittaslow. Een eigen inkomen en maatschappelijke participatie dragen bij aan het vergroten van de kwaliteit van leven en de sociale cohesie. Het percentage uitkeringen en kinderen die leven in een 'uitkeringsgezin' is in Midden-Delfland lager dan het landelijke en regionaal gemiddelde, tegelijkertijd is sprake van een hoger besteedbaar inkomen.

Wat gaan we daarvoor doen en wat hebben we bereikt?

Participatie en Minimabeleid

	Wat gaan we daarvoor doen?	Wat hebben we gedaan?
Operationeel doel om het beoogde maatschappelijk effect te bereiken	Ons motto is: Iedereen in Midden-Delfland werkt, werkt aan of werkt mee! Het uitkeringenbestand steeg sinds de tweede helft van 2015, onder andere door de extra instroom van statushouders in de gemeente, de gevolgen van de recessie van de afgelopen jaren en het stijgen van de Aow-leeftijd waardoor oudere werkzoekenden langer een Participatiewet uitkering houden. Met extra inzet op bemiddeling naar werk, ondersteunen bij re-integratie en het streng handhaven van de wet- en regelgeving hebben we deze stijgende lijn in 2018 doorbroken. Het uitkeringenbestand daalt licht. Dit omdat de instroom in de bijstand hoog blijft. Werk en participatie draagt bij aan het verbeteren van de positie van inwoners op alle leefgebieden. Bij de	In afgelopen jaar is er wederom sterk ingezet op re-integratie van onze werkzoekenden om ervoor te zorgen dat iedereen in Midden-Delfland zoveel mogelijk werkt of, indien werken niet mogelijk is, participeert in onze samenleving. In het begin van 2020, voor de uitbraak van corona, hebben Work8 en Delta8 veel mensen richting werk weten te begeleiden. Vanaf maart, bij aanvang van de corona-crisis, is de uitstroom circa 2 maanden gestagneerd. Er is in die maanden door Work8 veel aandacht besteed aan het bemiddelen van ex-werkzoekenden binnen de gemeente, die door corona hun baan kwijtraakte. Hierna is de uitstroom voorzichtig weer op gang gekomen. Overall is de instroom van de werkzoekenden in 2020 hoger dan de uitstroom. Hierdoor is per saldo ons bestand met werkzoekenden het

	inzet van middelen gaan we daarom uit van wat nodig is om onze inwoners te laten werken en/of hun participatie te vergroten, zonder de eigen kracht van de inwoner uit het oog te verliezen.	afgelopen jaar door de corona-crisis met 17% toegenomen. Work8 en Delta8 hebben gedurende het gehele jaar alle nieuwe instroom opgepakt en direct richting werk begeleid dan wel getraind om uitstroom richting werk te bevorderen.
Concrete doelen/acties voor 2020	• Borgen van de randvoorwaarden voor Focus op werk (na ons vorige 'uitvoeringsprogramma Werk en inkomen') om de komende jaren een nieuwe impuls te geven aan de concretisering van ons doel/motto: Iedereen in Midden-Delfland werkt, werkt aan of werkt mee • Voortzetting van uitvoering van integraal armoedebeleid en inzet op preventie van schulden • Uitvoering van Beschut Werk conform de taakstelling overheid • Intensivering van onze inzet en sturing op actieve werkgeversdienstverlening richting Midden-Delflandse ondernemers • Blijvend actualiseren bestaande verordeningen en beleidsregels	Het borgen voor randvoorwaarden voor Focus op werk is gerealiseerd. Dit is in de reguliere aanpak geïmplementeerd. We hebben uitvoering gegeven aan de nieuwe regelgeving TOZO in 2020. • In 2020 is het ingezette beleid verder uitgevoerd. In totaal hebben 161 klanten één of meerder aanvragen in het kader van de bijzondere bijstand toegekend gekregen. Daarnaast hebben 47 kinderen via het Jeugdfonds Sport & Cultuur deelgenomen aan een sportactiviteit en 6 kinderen aan een culturele activiteit. Tot slot hebben 213 personen gebruik gemaakt van de collectieve aanvullende verzekering. • Eind 2020 was de taakstelling realisatie beschut werk (vijf personen) voor dat jaar nog niet behaald. Vier personen zijn reeds werkzaam op een beschutte werkplek. De overige personen met een indicatie beschut in de gemeente zijn in beeld en op dit moment vanwege verschillende redenen nog niet beschikbaar voor een beschutte werkplek. • Sinds 2015 voert Werkse! op basis van regionale afspraken voor Midden-Delfland de werkgeversdienstverlening uit. Sinds de samenwerking met Work8 in 2018 is een groot deel van deze taken overgenomen door Work8. In 2020 is dan ook besloten de samenwerking met Werkse! op het gebied van werkgeversdienstverlening vanaf 2021 niet langer voort te zetten. • In 2020 zijn de beleidsregels terugvordering en verhaal geactualiseerd en de beleidsregels BBZ opgesteld.

Instrumenten	– Re-integratieverordening en beleidsregels re-integratie – Beleidsregels beschut werk – Verordening tegenprestatie – Regionale toolbox – Maatregelenverordening – Verordening verrekening bestuurlijke boete bij recidive – Handhavingplan – Handhavingverordening – Beleidsregels bestuurlijke boete – Beleidsregels terugvordering en verhaal – Verificatieplan – Beleidsregels vrijlating inkomsten en giften – Verordening individuele inkomenstoeslag – Verordening individuele studietoeslag – Beleidsregels bijzondere bijstand – Beleidsregels BBZ Midden-Delfland 2020 – Beleidsregels terugvordering en verhaal Participatiewet BBZ2004, IOAW en IOAZ 2020 – Beleidsregels Collectieve Aanvullende Verzekering – Jeugdsportfonds-/ Jeugdcultuurfonds – Verordening cliëntenparticipatie sociaal domein – Verordening kinderopvang – Beleidsplan, beleidsregels en preventieplan schuldhulpverlening	

Wat heeft het gekost?

Beschikbare middelen		werkelijk 2019	primitieve begroting 2020	Begroting incl. wijzigingen	werkelijk 2020	verschil
Lasten:	Bijstand	2.543.898	2.370.921	6.087.849	4.128.582	1.959.267
	Sociale werkvoorziening	149.520	224.953	263.314	189.113	74.201
	Minimabeleid	555.343	602.354	655.154	596.900	58.254
	Participatiefonds	670.090	432.006	440.442	458.141	-17.699
Baten:	Bijstand	2.268.527	1.650.840	5.998.453	4.358.763	1.639.690
	Sociale werkvoorziening					0
	Minimabeleid	40.433	76.000	36.000	38.041	-2.041
	Participatiefonds		0	0	8.067	-8.067
Saldo	Bijstand	275.371	720.081	89.396	-230.181	319.577
	Sociale werkvoorziening	149.520	224.953	263.314	189.113	74.201
	Minimabeleid	514.910	526.354	619.154	558.859	60.295
	Participatiefonds	670.090	432.006	440.442	450.074	-9.632

Toelichting financiële afwijking

Taakveld Bijstand:
Een voordelig saldo van € 319.577 (V) laat zich met name verklaren door:

- In 2020 hebben we een positief voordeel behaald door een verbeterde administratie van de debiteuren Participatiewet € 478.808 (V) Onze interne controles daarop hebben wij ook verbeterd.
- Lagere uitgaven € 70.007 (V) op de uitvoeringskosten bijstandsregeling, door minder inhuur personeel en lagere kosten handhaving. De tijdelijke inhuur van personeel is grotendeels gefinancierd uit tijdelijke Corona-gerelateerde budgetten vanuit het Rijk. Handhaving heeft mede vanwege de toegenomen Corona-gerelateerde werkdruk (o.a. Tozo's) minder aandacht gekregen dan vooraf gedacht. Het verzoek is het bij de bestemming van het resultaat jaarrekening € 70.000 over te hevelen naar 2021.
- Een voordelig saldo Tozo (Tijdelijke ondersteuning zelfstandig ondernemers) uitvoeringskosten € 129.000 (V) Ten behoeve van TOZO is extra inzet geleverd. In eerste instantie is dit bekostigd vanuit beschikbare bestaande budgetten. Lopende het jaar zijn deze kosten bekostigd uit de TOZO-uitvoeringskosten. Hierdoor is een deel onbenut gebleven. Gezien de doorloop van Tozo zijn deze middelen benodigd voor 2021. Het verzoek is om dit bedrag bij de bestemming van het resultaat jaarrekening over te hevelen naar 2020.
- Dotatie voorziening dubieuze debiteuren participatiewet € 105.000 (N)
- Meer werkgeverslasten doordat er meer uren door de medewerkers op dit taakveld zijn geboekt € 235.419 (N). Dit heeft met name te maken met een toename van aantal bijstandsaanvragen en werkzaamheden gerelateerd aan de nieuwe TOZO-regelingen.
- Het resterende bedrag € 15.181 (V) laat zich verklaren door diverse mutaties < € 25.000.

<u>Taakveld Sociale Werkvoorziening:</u>
Een voordeling saldo € 74.201 (V) laat zich verklaren door:
- Lagere uitgaven op het gebied van de sociale werkvoorziening € 49.090 (V), dit is het gevolg van een hogere uitstroom uit de WSW en een lagere instroom in beschut werk. In 2020 is, om wachtlijsten te voorkomen, ruimte binnen het WSW-budget gereserveerd voor een extra beschutte werkplek. Naast de bestaande taakstelling van vijf plaatsen. Echter deze plek is, door veranderde omstandigheden bij de persoon met een indicatie beschut werk, vooralsnog niet ingevuld.
- Lagere uitgaven voor beschut werk € 25.111 (V). Dit overschot is ontstaan doordat de taakstelling van vijf personen niet volledig is ingevuld voor 2020. Eén persoon met een indicatie beschut is gestart met een werkervaringsplaats om te bezien of een beschutte werkplek de meest passende plek is voor deze persoon. Voor 2021 is dit budget deels nodig voor de invulling van beschutte werkplekken, waarvan de kosten voor 2021 exponentieel toenemen.

<u>Taakveld Minimabeleid:</u>
Een voordelig saldo van € 60.295 (V) laat zich verklaren door:
- Lagere uitgaven € 87.607(V) op de bijzondere bijstand, de leenbijstand en kwijtschelding publiekrechtelijke heffingen. De lagere uitgaven voor de genoemde voorzieningen zijn veroorzaakt, doordat de verwachte toename van het aantal aanvragen door corona zich niet heeft voorgedaan € 60.992 (V) en anderzijds door een onttrekking uit de voorziening dubieuze debiteuren m.b.t. de leenbijstand inrichtingskosten € 26.615 (V).
- Hogere uitgaven op schuldhulpverlening (€ 11.055 N), doordat we te maken hebben met een toename in het aantal aanvragen schuldhulpverlening.
- Meer werkgeverslasten doordat er door een toename van het aantal aanvragen meer uren door de medewerkers Schuldhulpverlening op dit taakveld zijn geboekt € 18.298 (N).
- Het resterende bedrag € 2.041 (V) laat zich verklaren door diverse mutaties < € 25.000.

<u>Taakveld Participatiefonds:</u>
Een voordelig saldo € 9.632 (V) laat zich voornamelijk verklaren door:
- Lagere uitgaven op re-integratie van € 81.667 (V), door de corona-crisis is het niet mogelijk geweest extra in te zetten op trainingen voor bepaalde subgroepen, bijvoorbeeld extra taaltrainingen voor statushouders. Tevens is de keuze gemaakt zoveel mogelijk gebruik te maken van de dienstverlening van Work8, waardoor nauwelijks aanvullende dienstverlening bij Werkse! is ingekocht. Work8 is in staat geweest de extra toeloop van werkzoekenden binnen de bestaande contractafspraken op te vangen. Verzoek is een bedrag van € 40.000 bij de bestemming van het resultaat voor de jaarrekening over te hevelen naar 2021 ten behoeve van activiteiten in het kader re-integratie. De verwachting is dat er een verdere stijging zal zijn bij de bijstandsuitkeringen door corona.

- Hogere uitgaven voor de inhuur van personeel € 31.487 (N), door de komst van corona en de daarmee samenhangende aanwas van bijstandsaanvragen was er extra inzet van klantmanagers binnen het team Uitvoering nodig.
- Meer werkgeverslasten doordat er meer uren door de medewerkers op dit taakveld zijn geboekt € 42.292 (N). Dit vanwege de toegenomen aanwas van bijstandsaanvragen.
- Het resterende bedrag € 1.744 (V) laat zich verklaren door diverse mutaties < € 25.000.

Mutaties reserves

Mutaties Reserves programma 6	werkelijk 2019	primitieve begroting 2020	Begroting incl. wijzigingen	werkelijk 2020	verschil
Lasten	22.925		67.563	67.563	0
Baten	556.263	25.000	47.925	47.925	0
Totaal mutaties reserves	-533.338	-25.000	19.638	19.638	0

Investeringen

Omschrijving investering	Bedrag begroot	Bedrag werkelijk	Bedrag restant krediet	afsluiten ja/nee	Opmerkingen
Reclamemast Bedrijvenschap	€ 288.000,00	€ 288.000,00	€ -	Ja	

2.1.7 Programma 7: Ruimtelijke Ordening, Ontwikkeling en Volkshuisvesting

Beleidsveld ruimtelijke ordening

Beleidsdoel

In de ruimtelijke ordening spelen diverse belangen en ontwikkelingen. Deze hebben invloed op de bestaande en toekomstige leefomgeving van de inwoners van onze gemeente. Wij willen mede door participatie van onze inwoners ruimtelijke projecten tot ontwikkeling brengen. Op deze wijze streven wij een groter maatschappelijk draagvlak na voor de ontwikkelingen van woningbouwlocaties en bedrijfsterreinen. Daarnaast biedt het ruimtelijk beleid, dat is vastgelegd in bestemmingsplannen en beleidsnota's zoals het Landschapsontwikkelingsperspectief, handvatten voor het bestuur om tot goede belangenafwegingen te komen. Verder vormt dit beleid een praktisch toetsingskader voor planvorming, vergunningverlening en handhaving. In aansluiting en vooruitlopend op de invoering van de Omgevingswet is alle ontwikkeling gericht op een goede ruimtelijke kwaliteit.

Wat willen we bereiken?

Gewenst maatschappelijk effect.
Het ruimtelijk ordeningsbeleid is ondersteunend aan de missie van de gemeente en de gebiedsvisie Midden-Delfland® 2025 en Vitale dorpen in 2025. We ordenen ruimte zodanig dat de gebruikers ervan zich maximaal kunnen ontplooien. Daarnaast hebben we respect voor de medegebruiker en nemen we eenieders verantwoordelijkheid voor de wet in acht (ruimte maken en ruimte delen). Ook willen we komen tot een harmonieuze, evenwichtige, duurzame en leefbare samenleving. De componenten wonen, werken, verzorgen, recreëren, verkeer, natuur en milieu moeten ieder voor zich en in gezamenlijkheid de juiste aandacht krijgen.
De regering wil het stelsel van het omgevingsrecht ingrijpend veranderen met de invoering van de Omgevingswet. Het omgevingsrecht moet eenvoudiger, sneller en overzichtelijker worden. Er moet ruimte komen voor een meer integrale benadering van de fysieke leefomgeving. Een intensievere samenwerking met betrokken partijen moet leiden tot meer lokaal maatwerk. Het verder ontwikkelen van deze aspecten past in het door ons ingezette organisatie ontwikkelingsproces. De invoering vergt de komende jaren de nodige aandacht. Daar waar mogelijk worden actuele ontwikkelingen in de herziening van de bestemmingsplannen opgenomen in het licht van de nieuwe Omgevingswet.
Beleid van andere overheden zoals Rijk en Provincie beoordelen we in het kader van gewenst maatschappelijk effect voor onze gemeente. Doel is het realiseren van een zo hoog mogelijke ruimtelijke kwaliteit.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

Cittaslow richt zich op behoud en versterking van de ruimtelijke kwaliteit. Het gaat hierbij om handhaving van natuur en agrarische gronden, tegengaan en herbestemmen van leegstaande gebieden en gebouwen en een kwalitatieve inrichting van de openbare ruimte. De visies Midden-Delfland® 2025 en Behoud door ontwikkeling kennen een belangrijke ruimtelijke component. Deze bestaat uit bescherming via het bestemmingsplan, herontwikkeling via een grondexploitatie en aanpak van vervallen of leegstaande locaties.

Wat gaan we daarvoor doen en wat hebben we bereikt?

Grondzaken

	Wat gaan we daarvoor doen?	Wat hebben we gedaan?
Operationeel doel om het beoogde maatschappelijk effect te bereiken	Het volgens planning beschikbaar hebben van gronden voor de doeleinden van andere programma's, zoals wonen, onderwijs en welzijn. De planningen zijn onderdeel van de door	Er is gewerkt in lijn met de hiernaast beschreven doelen.

	het college van B&W vastgestelde projectplannen. In 2016 heeft de raad de woonagenda en de hieruit voortkomende woningbouwprogrammering 2016-2020 vastgesteld. Bij de uitvoering van woningbouwprojecten wordt zo goed mogelijk bij de woonagenda aangesloten.	Ook in 2020 hebben we de Woonagenda gebruikt als kader voor de invulling van de ambitie om woningen toe te voegen.
Concrete doelen/acties voor 2020	In de woningbouwplanning is voor 2020 opgenomen dat voor 99 woningen gronden worden uitgegeven. Hiervan vallen 22 woningen binnen de sociale sector.	In de vastgestelde Woonvisie staat dat wij woningen in alle drie de dorpen willen toevoegen. Dit is nodig om zowel sociale als economische voorzieningen beter in stand te kunnen houden op langere termijn. In 2020 hebben we ruim 100 woningen toegevoegd in onze gemeente. Het merendeel hiervan is in De Kreek in Den Hoorn, daarvan behoort 40% van de woningen in totaal tot de sociale sector. In 2020 is er verder gewerkt aan de realisatie, verkoop en verhuur van woningen in deze hoogwaardige nieuwbouwwijk. Ook in de andere dorpen werkten wij in 2020 aan de ontwikkeling van woningbouw. In Schipluiden maakten wij stappen voor de centrumontwikkeling met het plan Hof van Keenenburg. Daarnaast verzorgden wij de planvorming voor Keenenburg V fase 2 en maakten wij belangrijke stappen in de voorbereiding van de benodigde grondverwerving. Ook werkten wij aan de ontwikkeling van Zuidrand Schipluiden zodat verdere besluitvorming in 2021 kan plaatsvinden. De grootste toevoeging van woningen die wij momenteel in Maasland voorbereiden is het plan Maaslandse Zoom. In samenwerking met de grondeigenaar, ontwikkelaar werken wij aan de te doorlopen stappen in de planontwikkeling. Daarnaast zijn ontwikkelingen gepland rondom het oude gemeentehuis en de voormalige kerkgebouw daar tegenover. Ook beide locaties zullen woningen ontwikkeld worden.
Instrumenten	Nota Grondbeleid en jaarlijkse herziening grondexploitaties. Onder deze laatste vallen ook de bijbehorende risicoanalyse en het meerjarenprogramma grondexploitaties (ontwikkeling reserve grondexploitaties).	Alle grondexploitaties worden jaarlijks herzien ten behoeve van de jaarrekening, zo ook over 2020.

	Deelname aan de gemeenschappelijke regeling Bedrijvenschap Harnaschpolder.	

Wat is de betrokkenheid van de verbonden partijen?

Gemeenschappelijke regeling archeologie Midden-Delfland	Wat willen we met de deelname bereiken? Met de deelname aan de gemeenschappelijke regeling wordt beoogd op een efficiënte en doelmatige wijze invulling te geven aan de gemeentelijke wettelijke verplichtingen op het gebied van archeologisch onderzoek en het scheppen van de mogelijkheid om vondsten uit opgravingen in een eigen depot onder te brengen. Wat zijn de beleidsvoornemens? Door de benoeming van de archeoloog van Delft tot archeoloog van de gemeente Midden-Delfland en het creëren van een depot voor de vondsten uit opgravingen, is invulling gegeven aan de doelstelling van de deelname aan de gemeenschappelijke regeling met Delft. Op basis van de Wet op de Archeologische Monumentenzorg doet de gemeente een beroep op de capaciteit van de archeologische dienst van Delft voor met name bouwplannen gesitueerd in het buitengebied, waarvoor archeologisch onderzoek nodig is.
Omgevingsdienst Haaglanden (ODH)	Wat willen we met de deelname bereiken? We willen bereiken dat de Omgevingsdienst Haaglanden (ODH) op een efficiënte wijze milieutaken uitvoert voor de gemeente Midden-Delfland. De ODH is opgezet als een regionale uitvoeringsdienst voor de uitvoering van de vergunningverlening en handhavingstaken gerelateerd aan diverse milieuwetten en de groene wetgeving. De doelstelling van de ODH is om bij de uitvoering van de genoemde taken te voldoen aan de landelijke kwaliteitscriteria, te zorgen voor specialismenvorming op inhoud en een bijdrage leveren aan een constante en eenduidige taakuitvoering.

Wat heeft het gekost?

Beschikbare middelen	werkelijk 2019	primitieve begroting 2020	Begroting incl. wijzigingen	werkelijk 2020	verschil
Lasten: Ruimtelijke ordening	781.063	837.590	1.173.090	622.592	550.498
Baten: Ruimtelijke ordening	-55.939	46.108	50.108	31.070	19.038
Saldo Ruimtelijke ordening	837.002	791.482	1.122.982	591.523	531.459

Toelichting financiële afwijking

Lasten

Onderschrijding Ruimtelijk ordening (€ 550.498)

- Naast ziekteverzuim in het team Ruimtelijke ordening, namen nagenoeg alle medewerkers in 2020 ontslag. Dit leidt tot een flinke onderschrijding op het budget werkgeverslasten. Het was niet mogelijk om alle vacatures (direct) met vast personeel in te vullen. Inzet van externe inhuur was benodigd om de taken uit te kunnen blijven voeren. De lasten voor de inhuur 2020 waren nagenoeg gelijk aan de onbenutte werkgeverslasten. Echter, de verantwoording vindt plaats op een ander programma. (onderschrijding € 272.000)

- In de begroting staan werkgeverslasten begroot op projecten op Ruimtelijke ordening (681001), bouwplannen niet zijnde grexen, particulier initiatief (681002) en bouwplannen niet zijnde grexen, gemeentelijk initiatief (681005). In sommige gevallen is een project vooraf niet altijd goed onder te verdelen tussen deze drie begrotingsposten. Dit leidt tot vertroebeling tussen deze posten. De totale salarislasten van deze drie posten (exclusief de medewerkers van het team RO) waren nagenoeg in evenwicht met de verantwoorde salarislasten of kosten voor vervangende inhuur (onderschrijding € 9.000).

- In de begroting was een restantbudget opgenomen voor de dekking van personele capaciteit, gemeentelijke initiatieven voor potentiële woningbouwlocaties. Wij stelden u voor om het restant door te schuiven naar 2021 en in te zetten als dekking voor centrumplan Schipluiden. (onderschrijding € 199.000)

- In de begroting was het digitaliseren van een tweetal bestemmingsplannen begroot, zodat voldaan kan worden aan de wettelijke eisen van de nieuwe Omgevingswet. Als gevolg van een latere start van het project invoering Omgevingswet is het niet meer gelukt de werkzaamheden in 2020 uit te voeren (onderschrijding € 27.000).

-In deze jaarrekening is het verzoek opgenomen om de herinrichting van Centrum Schipluiden door te schuiven naar 2021. De benutting van dit budget is afhankelijk van het doorlopen van de planologische procedures. (onderschrijding € 94.500)

-Hiernaast zijn de sloop- saneringskosten en voorbereidingskosten op bouwplannen (nog) niet zijnde grex op gemeentelijk initiatief hoger dan begroot (overschrijding € 51.002).

Beleidsveld volkshuisvesting

Beleidsdoel

Wij stemmen de woningvoorraad af op de behoefte van de inwoners. De Woonagenda 2016-2020 laat zien dat het accent per dorp verschilt. Dit beleidsveld heeft een sterke relatie met Welzijn (onder andere Wmo, statushouders, voorrangsverklaringen, langer zelfstandig wonen, sociale cohesie en veilige woonomgeving), Locatieontwikkeling en Ruimtelijke ordening (randvoorwaarden nieuwe woningbouwlocaties).

Wat willen we bereiken?

Gewenst maatschappelijk effect
Een woningvoorraad en woningtoewijzing die past binnen de Woonagenda 2016-2020 en daarmee binnen het streefbeeld Vitale dorpen in 2025. Een belangrijk gewenst maatschappelijk effect daarbij is voldoende aanbod van betaalbare woningen in de drie dorpen.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

De kwaliteit van leven en wonen liggen in elkaars verlengde. Vanuit Cittaslow gaat het bij dit beleidsveld om een kwalitatieve inrichting van de woon- en leefomgeving. Het lokaal beleid is gericht op de persoonlijke omstandigheden van inwoners en verschillende doelgroepen in de gemeente. Bij de planvorming voor woningbouw zijn duurzaamheid, veiligheid en de bijdrage aan de vitaliteit van de dorpen belangrijke beleidsonderdelen. Het bouw- en woningtoezicht is gericht op het voorkomen van verpaupering van de leefomgeving.

Wat gaan we daarvoor doen en wat hebben we bereikt?

Volkshuisvesting

	Wat gaan we daarvoor doen?	Wat hebben we gedaan?
Operationeel doel om het beoogde maatschappelijk effect te bereiken	De door de raad vastgestelde Woonagenda 2016-2020 geeft richting aan het woonbeleid, waarmee we vitale dorpen beogen door meer diversiteit te brengen in het woningaanbod en doorstroming te bevorderen.	Ook in 2020 hebben we de Woonagenda gebruikt als kader voor de kwalitatieve invulling van de ambitie om woningen toe te voegen.
Concrete doelen/acties voor 2020	In 2020 vervolgen wij de uitwerking van de doelen uit de Woonagenda 2016-2020 en de prestatieafspraken. Wij werken hierbij nauw samen met Wonen Midden-Delfland. Ook blijven we samenwerken met de gemeenten	In 2020 hebben we ruim 100 woningen toegevoegd in onze gemeente. Het merendeel hiervan is in De Kreek in Den Hoorn. In 2020 is er verder gewerkt aan de realisatie, verkoop en verhuur van woningen in deze hoogwaardige

	binnen de woningmarktregio Haaglanden. De bebouwingsmogelijkheden in de dorpen zijn beperkt en worden uitgewerkt in actiepunt 63 van het Collegewerkprogramma (Goed wonen in een vitaal dorp). Dit heeft geresulteerd in een forse ambitie voor te realiseren woningbouw. Op basis van de woonagenda maken we daarom in overleg met de gemeenteraad afgewogen keuzes, voor welke doelgroep wij woningen toevoegen. Tegelijkertijd werken wij in elk dorp aan het bevorderen van doorstroming uit de bestaande eengezinswoningen. In 2020 actualiseren wij het gemeentelijk woonbeleid (woonvisie/woonagenda vanaf 2021).	nieuwbouwwijk. Voor andere locaties hebben we voornamelijk gewerkt aan voorbereidingen voor woningbouw, in zowel Schipluiden als in Maasland. We werken nauw samen met Wonen Midden-Delfland aan de uitvoering van de prestatieafspraken. Ook hebben we, in overleg met de corporatie en met de huurdersverenigingen, nieuwe prestatieafspraken gemaakt voor 2021. In 2020 hebben wij, volgens de kaders van de gemeenteraad, verder gewerkt in het regionale traject voor nieuwe woningmarktafspraken. De gemeenten en de woningcorporaties in de regio Haaglanden en de provincie zijn hierin partij.
Instrumenten	– Woonagenda Midden-Delfland 2016-2020 – Woonvisie Midden-Delfland 2010-2025 – Resultaten woonwensenonderzoek jongeren – Visie Behoud door ontwikkeling (Vitale Dorpen 2025) – Huisvestingsverordening Midden-Delfland 2019 – Regionale prestatieafspraken – Prestatieafspraken met Wonen Midden-Delfland – Wet maatschappelijke ondersteuning en de voorzieningen die daarop gebaseerd zijn (wonen, zorg en welzijn) – Bestuurlijke Tafel Wonen (de ambtelijke en bestuurlijke samenwerking in de woningmarktregio Haaglanden)	

Wat heeft het gekost?

Beschikbare middelen		werkelijk 2019	primitieve begroting 2020	Begroting incl. wijzigingen	werkelijk 2020	verschil
Lasten:	Bouw-en woningtoezicht	868.282	860.473	922.571	779.883	142.688
Baten:	Bouw-en woningtoezicht	1.160.902	636.867	686.867	811.345	-124.478
Saldo	Bouw-en woningtoezicht	-292.620	223.606	235.704	-31.461	267.165
	Stads- en dorpsvernieuwing	0	0	0	0	0

Toelichting financiële afwijking

Lasten

Onderschrijding Bouw- en woningtoezicht (€ 142.688)
Als gevolg van meerdere vacatures zijn vanuit bouw- en woningtoezicht minder uren geboekt dan was voorzien (€ 94.749). Daarnaast was 2020 het laatste jaar dat gebruik kon worden gemaakt van de stimuleringsregeling verwijderen asbestdaken. Hiervan is geen enkele keer gebruik gemaakt, waardoor op de post subsidies een onderbesteding heeft plaatsgevonden (€ 54.000).

Baten

Overschrijding Bouw- en woningtoezicht (€ 124.478)
Het proces voor enkele bouwvergunningen is in 2020 vlotter verlopen dan gedacht waardoor in totaal sprake is van een overschrijding. Gedeeltelijk moeten de werkzaamheden hiervoor nog in 2021 worden verricht en/of afgerond.

Beleidsveld grondzaken

Beleidsdoel

Wij stemmen de woningvoorraad af op de behoefte van de inwoners. De Woonagenda 2016-2020 laat zien dat het accent per dorp verschilt. Dit beleidsveld heeft een sterke relatie met Welzijn (onder andere Wmo, statushouders, voorrangsverklaringen, langer zelfstandig wonen, sociale cohesie en veilige woonomgeving), Locatieontwikkeling en Ruimtelijke ordening (randvoorwaarden nieuwe woningbouwlocaties).

Wat willen we bereiken?

Gewenst maatschappelijk effect
Een woningvoorraad en woningtoewijzing die past binnen de Woonagenda 2016-2020 en daarmee binnen het streefbeeld Vitale dorpen in 2025. Een belangrijk gewenst maatschappelijk effect daarbij is voldoende aanbod van betaalbare woningen in de drie dorpen.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

De kwaliteit van leven en wonen liggen in elkaars verlengde. Vanuit Cittaslow gaat het bij dit beleidsveld om een kwalitatieve inrichting van de woon- en leefomgeving. Het lokaal beleid is gericht op de persoonlijke omstandigheden van inwoners en verschillende doelgroepen in de gemeente. Bij de planvorming voor woningbouw zijn duurzaamheid, veiligheid en de bijdrage aan de vitaliteit van de dorpen belangrijke beleidsonderdelen. Het bouw- en woningtoezicht is gericht op het voorkomen van verpaupering van de leefomgeving.

Wat gaan we daarvoor doen en wat hebben we bereikt?

Ruimtelijke ordening

	Wat gaan we daarvoor doen?	Wat hebben we gedaan?
Operationeel doel om het beoogde maatschappelijk effect te bereiken	De gemeente beschikt over bestemmingsplannen die aansluiten bij de actuele situatie voor het totale grondgebied.	Er is gewerkt in lijn met de beschreven doelen.
Concrete doelen/acties voor 2020	– Voorbereiding implementatie Omgevingswet – Starten met de werkzaamheden voor een omgevingsvisie voor de gehele gemeente waar mogelijk en nodig in samenwerking met omliggende gemeenten	– De werkzaamheden voor de Omgevingswet zijn gestart in 2020. Voorbereidingen zijn getroffen om te komen tot een Plan van Aanpak en voorstel tot implementatie. – Aan een extern bureau is opdracht verstrekt een omgevingsvisie op te stellen overeenkomstig de door de raad vastgestelde startnotitie. Twee maal is

	– Vaststellen van enkele kleine postzegelbestemmingsplannen voor individuele percelen – Opstellen partiele herzieningen van bestemmingsplannen voor de uitvoering van projecten – Ontwikkeling centrum Maasland, Schipluiden, Den Hoorn	met de raadswerkgroep Omgevingsvisie aan de hand van presentaties over de inhoud van de omgevingsvisie gesproken. Ook zijn alle ambtelijke disciplines bij het tot stand komen van de visie betrokken. – Er zijn 8 postzegelbestemmingsplanen/uitgebreide omgevingsvergunningen vastgesteld in 2020. – Er is een uitwerkingsplan voor Harnaschpolder Vastgoedzone-Noord vastgesteld. Het zuidelijk deel is in voorbereiding. Centrumontwikkelingen: **Den Hoorn**: De gewenste centrumontwikkeling in Den Hoorn is nog niet tot stand gekomen. Hier spelen juridische procedures een rol. Het aantal woningen in Den Hoorn neemt wel toe. Vooral door de verdere ontwikkeling en afronding van de Kreek. **Schipluiden**: In 2016 stelde de gemeenteraad de Structuurvisie Centrum Schipluiden vast. De Structuurvisie vormt het kader voor het project Centrumplan Schipluiden. Inmiddels zijn benodigde stappen gezet in de voorbereiding van verschillende deelprojecten op basis van particuliere initiatieven. In september 2020 is het bestemmingsplan Hof van Keenenburg vastgesteld. Het bestemmingsplan maakt onder andere 50-55 woningen mogelijk voor de kern van Schipluiden. Een aanzienlijk deel hiervan valt in de categorie sociaal/betaalbaar. De openbare ruimte is een belangrijke verbindende factor in het centrumplan. Daar spraken wij ook in 2020 met de betrokken partijen over. Investeringen in de openbare ruimte vormen een logische samenhang met realisatie van particuliere initiatieven. In 2021 volgt er een aanvraag voor de benodigde budgetten. Het terugbrengen van historische waarden (zoals de luifel van het tramstation) dragen bij aan een vitaal en aantrekkelijk centrum. De werkzaamheden zijn daarvoor in 2020 gestart. Een belangrijke toevoeging van woningbouw in Schipluiden is de tweede fase van het project Keenenburg V. Wij verzorgden de planvorming en maakten belangrijke stappen in de voorbereiding van de benodigde grondverwerving.

	– Vaststellen herziening bestemmingsplan Glastuinbouwgebieden	Voor het project Zuidrand Schipluiden is in 2019 een stedenbouwkundig plan vastgesteld. In 2020 heeft Provinciale Staten het Wijzigingsbesluit Omgevingsverordening Zuid-Holland vastgesteld. Dit besluit maakt een bestemmingsplanwijziging op de locatie Zuidrand mogelijk. Inmiddels is het voorontwerp-bestemmingsplan in voorbereiding. **Maasland**: Het voormalig gemeentehuis en huize Barendregt aan de 's-Herenstraat zijn verkocht en geleverd. De nieuwe eigenaar vestigt er een restaurant respectievelijk een tandartspraktijk in. Met deze nieuwe invulling levert de nieuwe eigenaar een bijdrage aan de versterking van de levendigheid van het centrum van het dorp Maasland. Op de locatie van de kantoorvleugel worden de randvoorwaarden gecreëerd voor een woningbouwplan voor diverse doelgroepen. Hiervoor is een grondexploitatie vastgesteld. Zodra de budgettaire situatie het toelaat komen er voorstellen voor de verbetering van loop en fietsroutes in het centrum. Ook dit moet een bijdrage leveren aan de versterking van de levendigheid in het dorpscentrum. Tegenover het oude gemeentehuis begeleidden wij een particuliere ontwikkelaar die de voormalige nieuwe kerk/zalencentrum "De Magneet" ontwikkelt voor de bouw van 18 woningen. De grootste toevoeging van woningen die wij momenteel in Maasland voorbereiden is het plan Maaslandse Zoom. In samenwerking met de grondeigenaar, ontwikkelaar werken wij aan de te doorlopen stappen in de planontwikkeling. Tenslotte faciliteren wij een laatste deelproject in de Commandeurspolder waar een CPO (collectief particulier opdrachtgeverschap) project tot realisatie komt. – De actualiteit van Buitengebied Glas is bekeken. Er is overleg gevoerd met Glastuinbouw Nederland. De noodzaak tot totale herziening bleek niet aanwezig. Er is besloten om niet tot herziening over te gaan. Enkele aanpassingen op kavelniveau doorgevoerd als postzegelbestemmingsplannen. – Zie postzegelbestemmingsplannen.

	– Begeleiden van uitgebreide procedures voor aanvragen omgevingsvergunning en projecten – Opstellen en beoordelen van ruimtelijke onderbouwingen – Het voeren van verweer in beroep op de diverse vastgestelde bestemmingsplannen – Het faciliteren van kleinere plannen en projecten – Oplossingsgerichte uitvoering van het handhavingsbeleidsplan	– Onderdeel uitgebreide procedures/bestemmingsplannen. – Er is verweer gevoerd voor 1e herziening buitengebied gras, waarvoor een reparatie is vastgesteld. Er loopt een beroep tegen Hof van Keenenburg en de bouwvergunning met vrijstelling Rijksstraatweg 21 voor het sociaal cultureel centrum Op Hodenpijl. – Kleinere plannen en projecten werden gefaciliteerd i.o.m. Locatieontwikkeling. – Waar nodig is oplossingsgericht meegedacht over geconstateerde strijdigheden met het bestemmingsplan.
Instrumenten	– Midden-Delfland® 2025 – Grondbeleid – Bestemmingsplannen – Grondinstrument – Sanering van verspreid liggend niet duurzaam glas – Stichting Groenfonds Midden-Delfland – Structuurvisies – Ontheffingenbeleid – Beeldkwaliteitsplannen – Landschapsontwikkelingsperspectief – Ruimtelijke Visie Hof van Delfland – Uitvoeringsprogramma Bijzonder Provinciaal Landschap – Provinciaal beleid – Handhavingsbeleid plan	

Wat is de betrokkenheid van de verbonden partijen?

Bedrijvenschap Harnaschapolder	<u>Wat willen we met de deelname bereiken?</u> Beoogd wordt de werkgelegenheid en de lokale en regionale economie een impuls te geven, een kwalitatieve invulling te geven aan het bedrijventerrein en zorg te dragen voor de beleidsmatige afstemming met de woningbouw in de Harnaschpolder. De gemeente Midden-Delfland is een volwaardig partner bij de ontwikkeling, waarmee een externe oriëntatie vanuit de gemeente Midden-Delfland is gewaarborgd. Binnen de bestuurlijke en ambtelijke organisatie is sprake van een functiescheiding om te zorgen dat de algemene publieke taken vergunningverlener-toezichthouder onafhankelijk en objectief worden uitgevoerd ten opzichte van de rollen deelnemer en eigenaar van de gemeenschappelijke regeling. <u>Wat zijn de beleidsvoornemens?</u> Via de deelname aan het Algemeen Bestuur en Dagelijks Bestuur geven wij invulling aan de bovengenoemde uitgangspunten. Daarnaast stelt de gemeentelijke organisatie capaciteit beschikbaar om de genoemde doelstellingen te bereiken (via detachering).

Wat heeft het gekost?

Beschikbare middelen		werkelijk 2019	primitieve begroting 2020	Begroting incl. wijzigingen	werkelijk 2020	verschil
Lasten:	Grondexploitaties	4.532.362	8.982.014	9.844.598	5.257.750	4.586.848
Baten:	Grondexploitaties	7.813.113	10.754.106	10.725.790	5.794.449	4.931.341
Saldo	Grondexploitaties	-3.280.751	-1.772.092	-881.192	-536.698	-344.494

Toelichting financiële afwijking

Lasten en baten

Grondexploitaties
Bij zowel de uitgaven als de inkomsten is de feitelijke uitvoering van grondexploitaties sterk afhankelijk van procedures die doorlopen moeten worden en de momenten waarop kavels grond (kunnen) worden afgenomen. Inhoudelijke wijzigingen in de plannen worden aan de raad voorgelegd middels de jaarlijkse herzieningen van de grondexploitatieberekeningen (grexen). De hierna genoemde grote verschillen betreffen mede daarom vooral verschuivingen van uitgaven en inkomsten in de tijd.

De grootste verschuivingen bij de lasten zijn:

- Bedrijventerreintjes Hooipolder
  Bij de vorige herzieningen hadden wij de verwachting de grond in 2020 te verkopen. Aangezien de (financiële) verkenning van de geïnteresseerde partij langer duurt dan vorig jaar ingeschat, is de looptijd van het project met één jaar toegenomen. Op basis van de huidige stand van zaken verwachten wij de grond in 2021 uit te geven (circa € 300.000 lagere lasten).
- Vastgoedzone Den Hoorn
  De daadwerkelijke levering van de Noord en Zuid kavel zijn voorzien in 2021. Daarna volgt de realisatiefase. Mede door de pandemie heeft het project een tijdje stilgelegen en geven wij de gronden één jaar later uit dan vooraf ingeschat (circa € 170.000 lagere lasten.)
- Centrum ontwikkeling Den Hoorn
  Het te realiseren programma bevat in totaal 22 woningen en 1.750m² te realiseren supermarkt. Op dit moment hebben wij nog niet alle gronden in ons bezit. Mede door de hogere beroep procedure is de looptijd van het project met twee jaar toegenomen (circa € 1.300.000 lagere lasten).
- Keenenburg V
  Op dit moment hebben wij als gemeente nog niet alle gronden in ons bezit. De Johannahoeve is in particulier eigendom. De koopovereenkomst is begin maart door de grondeigenaren van de Johannahoeve ondertekend. In 2021 gaan wij tot verwerving van de grond over. Doordat de onderhandelingen langer hebben geduurd dan vooraf ingeschat is de looptijd van het project met twee jaar toegenomen (circa 2.500.000 lagere lasten).
- Maaslandse Dam/Ruimte voor Ruimte
  De inschatting van de planning van zowel de Maaslandse Dam als de Zuidrand is bij de vorige herzieningen te positief geweest. Op basis van de huidige inzichten hebben wij voorzichtigheidshalve de looptijd van de Maaslandse Dam met één jaar en de Zuidrand met twee jaar verlengd (circa 1.800.000 lagere lasten).
- Kreekzone
  In mei 2021 verwachten wij klaar te zijn met de laatste werkzaamheden voor het woonrijp maken van fase 2. Hier is in 2020 al grotendeels mee gestart waar de nodige kosten voor gemaakt zijn (circa € 700.000 hogere lasten).
- Centrum Maasland
  De vooraf in de begroting opgenomen werkzaamheden rondom het bouwrijp maken zijn nog niet uitgevoerd (circa € 130.000 lagere lasten).
- Bedrijventerrein Harnaschpolder
  In 2020 heeft nog een afrekening plaatsgevonden tussen de gemeente en het Bedrijvenschap over gemaakte uren en kosten voor oudere bestemmingsplannen. Daarnaast is een detachering omgezet naar inhuur. Dit zorgt voor een verhoging van

uitgaven en inkomsten, maar het uitgangspunt blijft kostendekkende detachering (circa € 50.000 hogere lasten).

- Complex Geothermie Kraaiennest
  Dit project gaat niet door, de gemaakte uren proberen wij te verhalen, ondanks dat de anterieure overeenkomst nog niet ondertekend was (circa € 40.000 hogere lasten).

In bovenstaande verschillenanalyse is zichtbaar dat de inschatting van de planning in een aantal gevallen te positief is geweest. Mede hierdoor zit de onderschrijding van de baten € 4.931.341 voornamelijk in de vooruitgeschoven grondverkopen. Hiernaast is er een inkomst verwerkt in verband met een aanpassing van de voorziening Bedrijventerrein Harnaschpolder.

Mutaties reserves

Mutaties Reserves programma 7	werkelijk 2019	primitieve begroting 2020	Begroting incl. wijzigingen	werkelijk 2020	verschil
Lasten	3.340.056	26.686	119.726	1.522.727	-1.403.001
Baten	3.155.100	100.000	469.500	1.487.422	-1.017.922
Totaal mutaties reserves	184.956	-73.314	-349.774	35.305	-385.079

Baten:

Overschrijding (€ 1.017.922)

Algemene reserve
- De totale onderschrijding op Centrum Schipluiden betreft € 94.500
- De totale onderschrijding op inhuur potentiële ontwikkellocaties betreft € 199.354

Reserve investeringsprogramma
- De totale onderschrijding op Centrum Maasland Sanering betreft € 27.799
- De totale onderschrijding op Stimuleringsbijdrage verwijderen asbestdaken betreft € 54.000

Fonds sociale woningbouw
- De totale onderschrijding op centrumplan Maasland betreft € 9.425

Lasten

Overschrijding (€ 1.403.001)

Reserve grondexploitatie
- De overschrijding van € 1.403.001 volgt uit het resultaat van de reserve grondexploitatie.

Investeringen

Omschrijving investering	Bedrag begroot	Bedrag werkelijk	Bedrag restant krediet	afsluiten ja/nee	Opmerkingen
Grond in erfpacht	€ 2.435.057,00	€ -350.300,00	€ 2.785.357,00	Nee	Restant doorschuiven naar 2021.
Particulier initiatief Scharnier	€ 3.070,00	€ 7.294,80	€ -4.224,80	Nee	
Aankoop locatie Oude Veiling 2 & 3	€ 6.093,00		€ 6.093,00	Ja	Aangekocht en afgerond.
Complex 14 (Centrumontwikkeling Den Hoorn)		€ 167.925,34	€ -167.925,34	Nee	

Complex Kreek zone Look West		€ 2.173.790,92	€ -2.173.790,92	Nee	
Grondexploitatie vastgoedzone Den Hoorn		€ 303.193,00	€ -303.193,00	Nee	
Erfpacht Delta	€ 9.742.263,00	€ 9.742.263,00	€ -	Ja	Aangekocht en afgerond.
Erfpacht Brouwerij		€ 350.300,00	€ -350.300,00	Nee	
Grondexploitatie Woudselaan		€ 13.652,64	€ -13.652,64	Nee	
Complex 13 Hooipolder		€ -5.950,65	€ 5.950,65	Nee	
Complex 17 (Keenenburg V)		€ 43.354,41	€ -43.354,41	Nee	
Complex 22 Grondexploitatie Ruimte voor Ruimte		€ -71.770,44	€ 71.770,44	Nee	
Complex Centrum Maasland		€ 30.575,25	€ -30.575,25	Nee	
Complex Commandeurspolder IV		€ -448.214,40	€ 448.214,40	Nee	

2.2 Overzicht van algemene dekkingsmiddelen

Het overzicht algemene dekkingsmiddelen is geen (beleid)programma en heeft daardoor een aparte plaats. De financiële middelen in al hun verschijningsvormen zijn dienstbaar aan het beleid. Tegelijkertijd zijn de financiële middelen de randvoorwaarden voor het te voeren beleid. Daarbij wordt een evenwicht gezocht tussen ambities en mogelijkheden.
De voorschriften en regelgeving met betrekking tot het financiële beleid nemen ieder jaar toe. Hierdoor wordt de financiële ruimte beperkt maar tegelijkertijd wordt voorkomen dat onverantwoorde toepassingen worden gekozen.

In algemene termen kan gesteld worden dat het financiële beleid erop gericht is op korte en lange termijn te voorzien in voldoende financiële middelen om mogelijkheden en ambities met elkaar in evenwicht te houden. Omdat de voorgeschreven meerjarencijfers niet verder gaan dan het begrotingsjaar en de drie daaropvolgende jaren is een financieel perspectief opgesteld voor de langere termijn (zie hoofdstuk 3). Op deze manier wordt bereikt dat het korte termijnbeleid past in en bijdraagt aan de noodzakelijke aanpassingen op langere termijn.

In de volgende tabel wordt een overzicht gegeven van de algemene dekkingsmiddelen. Onder de tabel worden de onderdelen toegelicht.

Beschikbare middelen		werkelijk 2019	primitieve begroting 2020	Begroting incl. wijzigingen	werkelijk 2020	verschil
Lasten:	Treasury	641.364	910.540	948.140	974.286	-26.146
	Algemene baten en lasten	0	6.000			0
	OZB niet woning	55.308				0
	OZB woning	328.721	399.756	476.067	362.280	113.787
Baten:	Treasury	3.619.683	2.901.262	3.698.625	3.671.393	27.232
	Algemene uitkering	19.343.003	19.877.322	20.666.610	20.787.643	-121.033
	Algemene baten en lasten	0				0
	OZB niet woning	1.580.563	1.606.844	1.781.844	1.730.349	51.495
	OZB woning	3.003.784	3.265.894	3.340.894	3.379.619	-38.725
Saldo	Treasury	-2.978.319	-1.990.722	-2.750.485	-2.697.106	-53.379
	Algemene uitkering	-19.343.003	-19.877.322	-20.666.610	-20.787.643	121.033
	Algemene baten en lasten	0	6.000	0	0	0
	OZB niet woning	-1.525.255	-1.606.844	-1.781.844	-1.730.349	-51.495
	OZB woning	-2.675.063	-2.866.138	-2.864.827	-3.017.339	152.512

Toelichting financiële afwijkingen

Lasten
Overschrijding Treasury (€ 26.146)
Door onder andere de negatieve rente van de bankrekening zijn de rentelasten hoger dan begroot. We hebben echter ook negatieve rente ontvangen (zie baten).

Onderschrijding OZB woning (€ 113.787)
De onderschrijding van € 113.787 laat zich verklaren door:
Een onderschrijding op de uitgaven ad. € 88.900. Dit betreft budget voor de werkzaamheden voor het project 'Waarderen op GBO'. Dit project is gestart in 2019 en loopt, met vertraging, door tot in 2022.
Daarnaast zijn er minder uren aan deze post toegeschreven dan begroot (€ 24.887).

Baten

Onderschrijding Treasury (€ 27.232)
Er is minder dividend ontvangen van de BNG dan verwacht (€ 39.000). Daarnaast hebben we negatieve rente ontvangen door aangetrokken kortlopende geldleningen (€ 12.000).

Overschrijding Algemene uitkering (€ 121.033)
In de decembercirculaire van 2020 zijn een aantal bedragen beschikbaar gekomen ter compensatie van coronakosten in 2020 en 2021 (voornamelijk voor de afdeling Samenleving en Dienstverlening ten behoeve van het Sociaal domein).

Onderschrijding OZB niet-woningen (€ 51.495)
Voor het begroten van de te verwachten opbrengst wordt rekening gehouden met de te verwachten waardeontwikkeling van de niet-woningen. Ook wordt ingeschat wat er aan areaalontwikkeling en gegronde bezwaren te verwachten is. Voor de niet-woningen is er ook een gebruikersbelasting OZB, daarom wordt een inschatting gemaakt van de leegstand. Wanneer één of meer van deze factoren afwijkt van waar rekening mee is gehouden, zorgt dit voor een meer- of minderopbrengst, in dit geval een minderopbrengst.

Overschrijding OZB woningen (€ 38.725)
Voor het begroten van de te verwachten opbrengst OZB wordt rekening gehouden met de te verwachten waardeontwikkeling van de woningen. Ook wordt ingeschat wat er aan areaalontwikkeling en gegronde bezwaren te verwachten is. Wanneer één of beide van deze factoren afwijkt van waar rekening mee is gehouden, zorgt dit voor een meer- of minderopbrengst, in dit geval een meeropbrengst.

Mutaties Reserves algemene dekkingsmiddelen	werkelijk 2019	primitieve begroting 2020	Begroting incl. wijzigingen	werkelijk 2020	verschil
Lasten	5.775.984	143	89.346	89.346	0
Baten	4.980.206		1.175.357	1.782.357	-607.000
Totaal mutaties reserves	795.778	143	-1.086.011	-1.693.011	607.000

Overschrijding mutatie reserve (€ 607.000)
Compensatie dividenden en huuropbrengst.
De overschrijding van € 607.000 volgt uit het de extra onttrekking uit de reserve Dividenden om het tekort in de reserve Grondexploitaties te dekken. Dit tekort in de reserve Grondexploitaties is ontstaan doordat de verliesnemingen die dit jaar genomen moesten worden groter waren dan het saldo van de reserve..

2.3 Overzicht van overhead

In het gewijzigde Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) worden baten en lasten van de overhead niet meer onder de afzonderlijke programma's geregistreerd, maar centraal onder een afzonderlijk taakveld. Hiermee vervalt de noodzaak van een complexe en veelal ondoorzichtige kostentoerekening aan alle gemeentelijke taken en activiteiten.

Hiermee wint de begroting en verantwoording aan transparantie. De gemeenteraad kan beter sturen op de bedrijfsvoering.
Bovendien kan door het hanteren van een eenduidige systematiek een betere vergelijking worden gemaakt met andere gemeenten.

Om te voorkomen dat er verschillen gaan optreden in de wijze van toerekening van overhead is een algemene definitie van overhead voorgeschreven:

Alle bedrijfskosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces.

Uitgangspunt van deze definitie is dat kosten zoveel mogelijk direct worden toegerekend aan de betreffende taken/activiteiten.

Volgens deze nieuwe methodiek wordt in de begroting en verantwoording niet meer gerekend met de integrale kostprijs. In een aantal gevallen speelt het hanteren van een integrale kostprijs nog wel een rol. Dit om te voorkomen dat dit voor deze gevallen leidt tot een tekort in de begroting. Als voorbeelden kunnen worden genoemd: de grondexploitaties, investering en andere (subsidie)trajecten, die gepaard gaan met activering en afschrijving, waar vaak specifieke dekkingsposten voor bestaan. Voor deze gevallen is het toerekenen van overhead en (eventueel) rente wel toegestaan.

Ten aanzien van taken/activiteiten en daarmee samenhangende diensten waarvoor kostendekkende tarieven berekend mogen worden (bijvoorbeeld afval en riolering), geldt dat het niet meenemen van overhead betekent dat voor die producten een positief resultaat kan ontstaan. Dit komt doordat gemeenten overhead wel mogen meenemen in de berekening van de tarieven. Om die reden is in het gewijzigde BBV de verplichting opgenomen om in de paragraaf lokale heffingen toe te lichten hoe de algemene overhead zich verhoudt tot taken/activiteiten/heffingen volgens een nader omschreven systematiek. Deze verplichte toelichting is nog niet in de paragraaf lokale heffingen in deze begroting opgenomen. Wij informeren u hierover separaat bij de aanbieding van de verordeningen voor 2018.

Hieronder volgt in lijn met het format van onze begroting het overzicht van de overhead:

Wat heeft het gekost?

Beschikbare middelen		werkelijk 2019	primitieve begroting 2020	Begroting incl. wijzigingen	werkelijk 2020	verschil
Lasten:	Overhead bestuurorgaan	651.472	743.645	743.645	775.608	-31.963
	Overhead D, C en I	2.052.245	1.787.795	1.823.599	1.881.094	-57.495
	Overhead ambtelijke organisatie	6.219.394	4.953.733	5.743.039	5.535.688	207.351
	Overhead Openbare werken	68.021	183.330	206.000	-4.093	210.093
Baten:	Overhead bestuurorgaan	0				0
	Overhead D, C en I	2.673			4.575	-4.575
	Overhead ambtelijke organisatie	303.302	166.915	245.586	270.490	-24.904
	Overhead Openbare werken	6.549	4.500	6.810	4.545	2.265
Saldo	Overhead bestuurorgaan	651.472	743.645	743.645	775.608	-31.963
	Overhead D, C en I	2.049.572	1.787.795	1.823.599	1.876.519	-52.920
	Overhead ambtelijke organisatie	5.916.092	4.786.818	5.497.453	5.265.198	232.256
	Overhead Openbare werken	61.472	178.830	199.190	-8.638	207.828

Toelichting financiële afwijkingen

Lasten

Overschrijding Overhead bestuur (€ 31.963)
Omdat in werkelijkheid meer uren zijn geschreven op het product Overhead bestuur is een overschrijding te zien op deze post. Per saldo is dit geen extra last maar een verschuiving van de lasten.

Overschrijding Overhead DC&I (€ 57.495)
Omdat in werkelijkheid meer uren zijn geschreven op het product Overhead DC&I is een overschrijding te zien op deze post. Per saldo is dit geen extra last maar een verschuiving van de lasten.

Onderschrijding Overhead ambtelijke organisatie (€ 278.361)
Deze onderschrijding heeft te maken met een verschil in urenschrijven tussen de begroting en de werkelijkheid. In werkelijkheid zijn er meer uren geschreven op andere producten waardoor hier een onderschrijding ontstaat.

Onderschrijding Overhead openbare werken (€ 210.093)
De verklaring van deze onderschrijding heeft met name te maken met een verschil tussen de werkelijke urenverantwoording ten opzichte van de oorspronkelijk opgenomen raming.

Mutaties reserves

Mutaties Reserves overhead	werkelijk 2019	primitieve begroting 2020	Begroting incl. wijzigingen	werkelijk 2020	verschil
Lasten	41.400		47.650	47.650	0
Baten	1.184.183	569.097	273.400	261.752	11.648
Totaal mutaties reserves	-1.142.783	-569.097	-225.750	-214.102	-11.648

Investeringen

Omschrijving investering	Bedrag begroot	Bedrag werkelijk	Bedrag restant krediet	afsluiten ja/nee	Opmerkingen
Koppeling Corsa-GWS4all(Centric & BCT)	€ 40.000,00		€ 40.000,00	Nee	Investering zal plaatsvinden in 2021.
Koppeling Corsa-Key2burgerz. (Centric & BCT)	€ 35.000,00		€ 35.000,00	Nee	Investering zal plaatsvinden in 2021.
E-depot (digitale archiefbewaarplaats	€ 25.000,00		€ 25.000,00	Nee	Investering zal plaatsvinden in 2021.
Informatiebeleidsplan	€ 40.000,00		€ 40.000,00	Nee	Investering zal plaatsvinden in 2021.
Aanschaf en vervangen Ipads	€ 55.000,00		€ 55.000,00	Nee	Investering zal plaatsvinden in 2021.
Vervangen hardware automatisering 2019	€ 427.154,00	€ 417.393,88	€ 9.760,12	Nee	Restant investering zal plaatsvinden in 2021.
Informatiebeleidsplan 2019	€ 65.891,00		€ 65.891,00	Nee	Investering zal plaatsvinden in 2021.
Informatiebeleidsplan/GT connect 2020	€ 40.000,00		€ 40.000,00	Nee	Investering zal plaatsvinden in 2021.
Implementatie digitalisering inwonerszaken	€ 70.000,00		€ 70.000,00	Nee	Investering zal plaatsvinden in 2021.
Implementatie DMS 2017	€ 24.077,00		€ 24.077,00	Nee	Investering zal plaatsvinden in 2021.
Aanbrengen ontgasser gemeentehuis	€ 9.406,00	€ 9.405,93	€ 0,07	Ja	Investering is afgerond.

Kosten zonwering in de zijgevel gemeentehuis	€ 45.000,00		€ 45.000,00	Nee	Investering zal plaatsvinden in 2021.
Kosten verbetering luchtvochtigheid gemeentehuis	€ 36.000,00		€ 36.000,00	Ja	Investering wordt in 2021 opnieuw aangevraagd

Omschrijving investering	Bedrag begroot	Bedrag werkelijk	Bedrag restant krediet	afsluiten ja/nee	Opmerkingen
Oracle migratie 2019	€ 16.871,00	€ 403,25	€ 16.467,75	Nee	Restant investering zal plaatsvinden in 2021.
Camerabeveiliging gemeentehuis	€ 37.500,00		€ 37.500,00	Nee	Investering zal plaatsvinden in 2021.
Aanschaf en implementatie zaaksysteem	€ 50.000,00	€ 43.089,83	€ 6.910,17	Nee	Restant investering zal plaatsvinden in 2021.
Migratie CSM (website) platform	€ 20.000,00	€ 20.203,59	€ -203,59	Ja	Investering is afgerond.
BAG-WOZ koppeling	€ 4.588,00		€ 4.588,00	Nee	Investering zal plaatsvinden in 2021.
Basisregistratie grootschalige topografie	€ 46.887,00		€ 46.887,00	Nee	Investering zal plaatsvinden in 2021.
Aanschafkosten CMS	€ 30.281,00		€ 30.281,00	Nee	Investering zal plaatsvinden in 2021.
Vrachtwagen klein	€ 87.677,00	€ 87.677,31	€ -0,31	Ja	Investering is afgerond.
VW Transporter	€ 39.000,00		€ 39.000,00	Nee	Investering zal plaatsvinden in 2021.
Gesloten bestelwagen	€ 35.217,00		€ 35.217,00	Nee	Investering zal plaatsvinden in 2021.
Vervangen Isuzu 8-VHN-21	€ 32.000,00		€ 32.000,00	Nee	Investering zal plaatsvinden in 2021.
Vervangen Pick-up Renault Master 55-VRR-7	€ 31.100,00		€ 31.100,00	Nee	Investering zal plaatsvinden in 2021.
Vervangen VW Crafter (snipper) 5-VBZ-67	€ 47.700,00		€ 47.700,00	Nee	Investering zal plaatsvinden in 2021.
Vervangen VW Crafter 4-VBN-69	€ 42.700,00		€ 42.700,00	Nee	Investering zal plaatsvinden in 2021.
Vervangen Opel Combo 4-VBN-86	€ 27.400,00	€ 27.376,95	€ 23,05	Ja	Investering is afgerond.
Vervangen riooldoorspuitwagen	€ 33.500,00		€ 33.500,00	Nee	Investering zal plaatsvinden in 2021.
Vervanging Hardware 2020	€ 200.000,00	€ 186.706,80	€ 13.293,20	Nee	Restant investering zal plaatsvinden in 2021.

2.4 Paragrafen

In dit hoofdstuk wordt in gegaan op de verplicht voorgeschreven toelichtingen vanuit het besluit begroting en verantwoording.

2.4.1 Lokale heffingen

Inleiding

De gemeentelijke belastingen vormen een belangrijk onderdeel van de inkomsten van de gemeente. Van de lokale heffingen die bij de algemene dekkingsmiddelen horen, is de onroerendezaakbelasting (OZB) de belangrijkste. Daarnaast zijn er heffingen die niet tot de algemene dekkingsmiddelen behoren. De belangrijkste hiervan zijn de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. In deze paragraaf beschrijven wij de actuele stand van zaken.

Nota lokale heffingen Midden-Delfland

De raad stelde op grond van de 'Financiële verordening gemeente Midden-Delfland' op 26 april 2016 de nota Lokale heffingen Midden-Delfland 2016 vast. Deze nota beschrijft de samenstelling van de gemeentelijke belastingen en heffingen. Maar ook andere zaken die nauw samenhangen met de heffing en inning van gemeentelijke belastingen en heffingen.

Onroerendezaakbelastingen (OZB)

De grondslag van de OZB is de waarde van de onroerende zaken in de gemeente. De OZB bestaat uit een eigenarenbelasting voor woningen en niet-woningen en een gebruikersbelasting voor niet-woningen. De onroerende zaken worden jaarlijks getaxeerd voor de Wet waardering onroerende zaken (Wet WOZ). Voor het belastingjaar 2020 geldt de waarde van peildatum 1 januari 2019.

De raad heeft tijdens haar vergadering van 23 juni 2015 besloten om voor de jaren 2016 tot en met 2019 OZB te heffen tegen een vast tarief. De opbrengst voor 2017 tot en met 2019 is begroot op basis van het tarief voor 2016 en de verwachte marktontwikkeling voor woningen en niet-woningen. Ook voor 2020 is dit tarief gehanteerd. Deze manier van berekenen van de OZB wordt in het eerste halfjaar van 2021 heroverwogen.

OZB-tarieven	**2018**	**2019**	**2020**
Tarief eigenaren woningen	0,1205%	0,1205%	0,1205%
Tarief eigenaren niet-woningen	0,2267%	0,2267%	0,2267%
Tarief gebruikers niet-woningen	0,1627%	0,1627%	0,1627%
Opbrengst OZB	**Werkelijk 2019**	**Begroot 2020**	**Werkelijk 2020**
Woning	€ 2.993.477	€ 3.340.894	€ 3.367.908
Niet-woning	€ 1.580.563	€ 1.781.844	€ 1.730.349
Totale opbrengst OZB	**€ 4.574.040**	**€ 5.122.738**	**€ 5.098.257**

De verklaring voor het verschil in opbrengst is te vinden bij de Algemene dekkingsmiddelen.

Afvalstoffenheffing

Uitgangspunt van de afvalstoffenheffing is om met de opbrengst hiervan de kosten van de afvalinzameling voor 100% te dekken. Dit wordt bereikt door kostenreductie enerzijds en verhoging van de afvalstoffenheffing anderzijds. Voor 2020 bedraagt het tarief afvalstoffenheffing voor een eenpersoonshuishouden € 281,40. Voor een meerpersoonshuishouden is het tarief € 373,20. Het uitgangspunt voor de komende jaren blijft een kostendekking van 100%.

Tarieven afvalstoffenheffing	2018	2019	2020
Eenpersoonshuishouden	€238,68	€238,56	€281,40
Meerpersoonshuishouden	€318,00	€318,00	€373,20
Opbrengst afvalstoffenheffing	**Werkelijk 2019**	**Begroot 2020**	**Werkelijk 2020**
Afvalstoffenheffing	€ 2.299.476	€ 2.704.632	€ 2.721.663

Het overschot of tekort op het onderdeel afvalstoffenheffing wordt gestort in of onttrokken aan de egalisatievoorziening. De onttrekking aan de egalisatievoorziening was begroot op € 107.550 terwijl de werkelijke storting € 29.674 bedraagt. Het verschil wordt veroorzaakt door lagere kosten. Per 31 december 2020 is de egalisatievoorziening (positief) € 29.674 in plaats van licht negatief (zoals verwacht werd in de begroting 2020).

Vanaf 2021 is een uitsplitsing van de inkomsten uit afvalinzameling opgenomen in de 'Begroting in één oogopslag'. Het gaat hierbij om de inzameling glas, papier/karton en PMD.
Het totaaloverzicht van de inkomsten afvalinzameling over 2020 is als volgt:

***Uitsplitsing inkomsten uit afvalinzameling:**

Afvalstoffenheffing		€ 2.743.000
Afvalinzameling		€ 210.000
Inzameling glas	€	19.000
Inzameling karton	€	3.000
Inzameling PMD	€	188.000

Rioolheffing

De opbrengsten van deze heffing dekken de lasten van het rioolstelsel. De kosten van de uitvoering van het gemeentelijke rioleringsplan en het daarmee samenhangende investeringsschema zijn verwerkt in programma 3 Beheer, Verkeer en Milieu. De raad heeft tijdens haar vergadering van september 2016 het verbreed Gemeentelijk RioleringsPlan 2016-2020 vastgesteld. Daarbij is gekozen om voor 2017 tot met 2020 een tarief van € 227,64 te hanteren.

Tarieven rioolheffing	2018	2019	2020
Rioolheffing	€227,64	€227,64	€227,64
Opbrengst rioolheffing	**Werkelijk 2019**	**Begroot 2020**	**Werkelijk 2020**
Rioolheffing	€ 1.848.043,57	€ 1.835.006	€ 1.846.748,47

Kostendekking en egalisatiereserve rioolheffing

Het overschot op het onderdeel riolering wordt gestort in de egalisatievoorziening. De storting in de egalisatievoorziening was begroot op € 294.279 terwijl in de jaarrekening een storting van € 245.438,88 opgenomen is. Het verschil wordt veroorzaakt door hoger uitgevallen lasten voor de riolering.
Per 31 december 2020 is de egalisatievoorziening positief € 7.218.169.

Vergelijking van de tarieven met omliggende en vergelijkbare gemeenten

Tarieven 2020 omliggende gemeenten	OZB woning	OZB woning waarde € 356.000	Afvalstoffen-hef. Mph	Rioolheffing	Totaal
Midden-Delfland	0,1205%	€ 428,00	€ 373,20	€ 227,64	€ 1.028,00
Delft	0,1191%	€ 423,00	€ 353,66	€ 219,98	€ 996,00
Vlaardingen	0,1426%	€ 507,00	€ 351,53	€ 161,36	€ 1.019,00
Maassluis	0,1337%	€ 475,00	€ 427,80	€ 178,00	€ 1.080,00
Lansingerland	0,1003%	€ 357,00	€ 305,58	€ 249,35	€ 911,00
Westland	0,1008%	€ 358,00	€ 366,84	€ 252,17	€ 977,00

OZB-aanslag en totaal afgerond naar beneden op hele euro's / mph = meerpersoonshuishouden		
grondslag rioolheffing	Midden-Delfland	gebruik woning
	Vlaardingen	eigendom woning
	Delft	eigendom woning € 171,78 gebruik woning € 48,20
	Lansingerland	€ 245,18 tot 500m³ waterverbruik
	Maassluis	eigendom woning
	Westland	eigendom woning 0,0212% van de WOZ-waarde + gebruik woning € 176,60

Tarieven 2020 vergelijkbare gemeenten	OZB woning	OZB woning waarde € 356.000	Afvalstoffen-hef. Mph	Rioolheffing	Totaal
Midden-Delfland	0,1205%	€ 428,00	€ 373,20	€ 227,64	€ 1.028,00
Nieuwkoop (SVHW)	0,1266%	€ 450,00	€ 266,88	€ 208,12	€ 925,00
Zoeterwoude (BSGR)	0,1100%	€ 391,00	€ 172,00	€ 260,00	€ 823,00
Bodegraven-Reeuwijk (BSGR)	0,1225%	€ 436,00	€ 265,32	€ 242,64	€ 943,00

OZB-aanslag en totaal afgerond naar beneden op hele euro's / mph = meerpersoonshuishouden		
grondslag rioolheffing	Midden-Delfland	gebruik woning
	Nieuwkoop	gebruik woning
	Zoeterwoude	gebruik woning
	Bodegraven-Reeuwijk	Vast tarief van € 130,44 + variabel tarief van minimaal € 112,20 bij verbruik tot 50m³. Dit loopt op per 50m³ extra gebruik.
opmerking afvalstoffenheffing	Zoeterwoude	€ 172,00 per belastingjaar + € 1,50 per 60 liter aanbieding ondergrondse verzamelcontainer.

Kwijtscheldingsbeleid

De gemeente voert een actief kwijtscheldingsbeleid. Op het aanslagbiljet staat informatie over de kwijtscheldingsmogelijkheid en de procedure voor het verkrijgen van kwijtschelding. Beoordeling van een verzoek gebeurt op basis van het vermogen en het netto besteedbare inkomen van de volledige huishouding.
Voor belastingplichtigen die daar toestemming voor geven, worden relevante gegevens automatisch getoetst bij de Belastingdienst, het Uitvoeringsinstituut Werknemers Verzekeringen (UWV) en de Rijksdienst voor het Wegverkeer (RDW). Blijkt uit deze toetsing dat een belastingplichtige in aanmerking komt voor kwijtschelding, dan krijgt hij dat meteen. Het invullen van een kwijtscheldingsformulier is dan niet nodig. Kwijtschelding voor de afvalstoffen- en de rioolheffing kan tot 100% worden toegekend.

Lasten kwijtscheldingsbeleid in €	Werkelijk 2019	Begroot 2020	Werkelijk 2020
Gemeentelijke heffingen	**€ 95.260**	**€ 110.988**	**€ 93.033,77**

Opbrengst leges en belastingen

Overzicht geraamde inkomsten	Werkelijk 2019	Begroot 2020	Werkelijk 2020
Burgerlijke stand	€ 66.627	€ 49.129	€ 54.761
Rijbewijzen en reisdocumenten	€ 198.473	€ 155.331	€ 146.499
Leges gehandicaptenparkeerkaarten	€ 7.181	€ 4.103	€ 4.799
BRP	€ 7.600	€ 6.614	€ 7.617
Leges vergunningen ligplaatsen	€ 0	€ 0	€ 0
Monumenten	€ 1.898	€ 1.290	€ 2.056
Huisvestingsvergunning	€ 1.533	€ 102	€ 0
Algemeen plaatselijke verordening	€ 12.210	€ 18.579	€ 4.000
Bijzondere transporten	€ 1.899	€ 2.500	€ 1.486
Afvalstoffenheffing	€ 2.299.476	€ 2.704.632	€ 2.721.663
Rioolheffing	€ 1.848.044	€ 1.835.006	€ 1.846.748
Bouwvergunningen	€ 1.111.749	€ 655.903	€ 784.071
OZB	€ 4.584.347	€ 5.122.738	€ 5.098.257

2.4.2 Verbonden partijen

Deze paragraaf geeft een overzicht van derde rechtspersonen waarmee de gemeente bestuurlijke en/of financiële banden heeft. Deze rechtspersonen worden de verbonden partijen genoemd. Onder bestuurlijk belang wordt verstaan: een zetel in het bestuur of het hebben van stemrecht. Financieel belang wil zeggen dat de gemeente middelen ter beschikking heeft gesteld. De gemeente kan deze middelen kwijtraken als de verbonden partij failliet gaat of als financiële problemen van de verbonden partij op de gemeente worden verhaald.

Deze paragraaf is om de volgende twee redenen van belang voor de raad:
- De verbonden partijen voeren vaak beleid uit dat de gemeente in beginsel zelf kan doen. De gemeente blijft verantwoordelijk voor het realiseren van de beoogde doelstellingen van de programma's. De raad heeft een kaderstellende en controlerende taak over die programma's.
- Het budgettaire beslag en de financiële risico's die de gemeente met de verbonden partijen kan lopen, en de daaruit volgende budgettaire gevolgen.

Overzicht verbonden partijen

1. Gemeenschappelijke regelingen
   - Stadsgewest Haaglanden
   - Bedrijvenschap Harnaschpolder
   - Metropoolregio Rotterdam – Den Haag
   - Veiligheidsregio Haaglanden
   - Gemeentelijke Gezondheidsdienst Haaglanden
   - Regionaal Inkoopbureau H-10
   - Recreatieschap Midden-Delfland
   - Gemeenschappelijke regeling Archiefbeheer Midden-Delfland
   - Gemeenschappelijke regeling Archeologie Midden-Delfland
   - Omgevingsdienst Haaglanden
   - Regionaal reinigingsbedrijf Avalex

2. Vennootschappen en coöperaties

   A. Besloten vennootschappen
      - B.V. Evides

   B. Naamloze vennootschappen
      - NV Bank Nederlandse Gemeenten
      - NV Juva

   C. Coöperatieve vereniging
      -Coöperatief beheer groengebieden Midden-Delfland U.A.

3. Stichtingen en verenigingen

   A. Stichtingen
      - Stichting Groenfonds
      - Stichting Landschapsfonds Hof van Delfland

1. Gemeenschappelijk regelingen

Naam	Stadsgewest Haaglanden
Vestigingsplaats	Den Haag
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling Regionaal Openbaar Lichaam
Activiteiten	In 2014 is het proces tot liquidatie van het Stadsgewest Haaglanden gestart. Relevante besluitvorming over liquidatie van Haaglanden en oprichting van de Metropoolregio heeft plaatsgevonden in de raadsvergadering van 23 september 2014. Definitieve liquidatie is nu rond zal in juni 2021 definitief worden afgrond.
Financieel belang gemeente	In de gemeentebegroting is het niet noodzakelijk voor het Stadsgewest Haaglanden in liquidatie uitgaven of inkomsten te ramen.
Vermogenspositie	Prognose van het liquidatiesaldo is € 1.558.615.
Bestuurlijk belang gemeente	Het Stadsgewest Haaglanden in liquidatie vervult geen functie meer. Belang gemeente beperkt zich nog tot een zorgvuldige liquidatie. Het proces van

	liquidatie is vertraagd als gevolg van een BTW claim die door de verhuurder van het voormalig kantoor van het Stadsgewest Haaglanden is ingediend.
Eventuele risico's	Voor de btw-claim is voor het gehele bedrag een voorziening opgesteld. Uit extern juridisch advies blijkt dat de claim te hoog is ingediend en na afronding van de gerechtelijke procedure lager uitvalt. De verplichtingen die voortvloeien uit de liquidatie ten aanzien van personeel en afrekening subsidies zijn volledig afgerond per 31 december 2017. Er wordt vanuit gegaan dat de afwikkeling van de liquidatie binnen de begroting en reserve(s) van de gemeenschappelijke regeling eind 2019 wordt opgevangen. Deze datum is afhankelijk van de voortgang van de juridische procedure. In maart 2021 is er een oplossing gekomen. Er is tussen de advocaten van het SGH en CSAM toch nog een keer onderhandeld en CSAM heeft een laatste bod gedaan. Een bod ter hoogte van 275.000 euro – bovenop het eerder betaalde bedrag. Als SGH dit zou betalen zou een langdurig juridisch geschil, waarvan de uitkomst onduidelijk is, worden voorkomen. Daarnaast betekent dit dat CSAM bereid is ruim € 1 miljoen van haar opgevoerde (lees: beweerdelijke) totaalvordering op geeft. Dit schikkingsvoorstel is voorgelegd aan de leden van het Dagelijks Bestuur en zij gaan hiermee akkoord Op dit moment wordt de vaststellingsovereenkomst opgesteld en de verwachting is dat deze in maart 2021 ondertekend zal worden. Gevolg is dat er geen baten en lasten meer zijn en dat er definitief geliquideerd kan worden. De planning nu is om dit in juni 2021 te doen. Zodra de liquidatie definitief ondertekent is zal de afwikkeling plaats gaan vinden.
Overige informatie	<u>Wat hebben we met de deelname bereikt?</u> Deelname aan deze gemeenschappelijke regeling had een verplichte grondslag. Als gevolg van een wetswijziging is die verplichting vervallen. Een gedeelte van de taken van het Stadsgewest Haaglanden is overgeheveld naar de Metropoolregio Rotterdam-Den Haag. Daarna is proces tot liquidatie in gang gezet. Deelname beperkt zich tot een ordentelijke afwikkeling van het proces van liquidatie. Voordat een definitieve liquidatie moet het juridisch proces over de btw-claim afgerond zijn. Niet bekend is wanneer dit zal gebeuren. Naar verwachting hebben de deelnemers geen financiële risico's, doordat een voorziening aanwezig is die het bedrag van de gehele claim afdekt. Het liquidatieproces wordt begeleid door de gemeente Zoetermeer.

Naam	**Bedrijvenschap Harnaschpolder**
Vestigingsplaats	Schipluiden
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling (GR)
Financieel belang gemeente	De gemeenten Midden-Delfland en Den Haag participeren beiden risicodragend. Een tekort wordt verdeeld in de verhouding 15% (Midden-Delfland) en 85% (Den Haag). De laatst vastgestelde grondexploitatieberekening is van prijspeil 01-07-2020. Het tekort wordt door het Bedrijvenschap op prijspeildatum 31-12-2020 geschat op € 8,77 miljoen. Het aandeel voor gemeente Midden-Delfland bedraagt daarbij € 1,31 miljoen. Dit tekort hebben wij afgedekt in de "Voorziening bijdrage tekort Bedrijvenschap". Daarnaast draagt de gemeente zorg voor het afdekken van haar aandeel van 15% van de risico's en kansen.
Bestuurlijk belang gemeente	Lid van het Algemeen Bestuur zijn de portefeuillehouders: F. ten Have, S. Smit en W. Renzen; De heer Ten Have is ook lid van het Dagelijks bestuur. Het voorzitterschap rouleert jaarlijks tussen beide gemeenten. De portefeuillehouder van de gemeente Midden-Delfland is in 2021 weer voorzitter van het DB en AB.
Vermogenspositie	<u>31-12-2020</u> <u>31-12-2019</u> Eigen vermogen € 8.770.000 € - 11.630.000 Vreemd vermogen € 55.527.000 € 71.583.000
Eventuele risico's	De meest actuele grondexploitatieberekening is van prijspeil 1-7-2020. Daarin wordt het tekort geraamd op (netto contante waarde per 1-7-2020) € 9,45 miljoen.

Overige informatie	<u>Wat willen we met de deelname bereiken?</u> Met de deelname wordt onder meer beoogd de werkgelegenheid en de lokale en regionale economie een impuls te geven, een kwalitatieve invulling te geven aan het bedrijventerrein en zorg te dragen voor de beleidsmatige afstemming met de woningbouw in de Harnaschpolder. Verder is de gemeente Midden-Delfland een volwaardig partner bij de ontwikkeling, waarmee een sterke externe oriëntatie vanuit de gemeente Midden-Delfland is gewaarborgd. Binnen de bestuurlijke en ambtelijke organisatie is sprake van een functiescheiding om te zorgen dat de algemene publieke taken vergunningverlener-toezichthouder onafhankelijk en objectief worden uitgevoerd ten opzichte van de rollen deelnemer en eigenaar van de gemeenschappelijke regeling. <u>Wat zijn de beleidsvoornemens?</u> Via de deelname aan het Algemeen Bestuur en Dagelijks Bestuur geven wij invulling aan de bovengenoemde uitgangspunten. Daarnaast stelt de gemeentelijke organisatie capaciteit beschikbaar om de genoemde doelstellingen te bereiken (via detachering).

Naam	**Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH)**
Vestigingsplaats	Den Haag
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling (GR)
Activiteiten	Deelnemende gemeenten bij de MRDH zijn: Albrandswaard, Barendrecht, Brielle, Capelle aan den IJssel, Delft, Den Haag, Hellevoetsluis, Krimpen aan den IJssel, Lansingerland, Leidschendam-Voorburg, Maassluis, Midden-Delfland, Nissewaard, Pijnacker-Nootdorp, Ridderkerk, Rijswijk, Rotterdam, Schiedam, Vlaardingen, Wassenaar, Westland, Westvoorne en Zoetermeer. De provincie Zuid-Holland heeft in de regeling de positie van agendalid. Centrale doelstelling van de MRDH is het versterken van de regionale economie. De MRDH werkt met de 23 gemeenten, de provincie Zuid-Holland, diverse samenwerkingsverbanden, kennisinstellingen en bedrijfsleven aan het versterken van het economisch vestigingsklimaat. Tweede belangrijke opdracht voor de MRDH zijn de taken op het terrein van verkeer en vervoer, benoemd als Vervoersautoriteit (VA). Centrale doelstelling van de VA is het verbeteren van de bereikbaarheid. Om dit te bereiken verricht de VA taken op het terrein van het openbaar vervoer en verbetering van interne en externe verkeerskundige verbindingen gericht op het versterken van de agglomeratiekracht.
Financieel belang gemeente	*Totale omvang begroting* De totale omvang van de begroting in 2020 is € 724,2 miljoen. De omvang van het programma exploitatie verkeer en openbaar vervoer is € 422,6 miljoen en het programma infrastructuur verkeer en openbaar vervoer is € 284 miljoen. Het programma economisch vestigingsklimaat is begroot op € 4,9 miljoen. Voor overhead is € 6,5 miljoen opgenomen. Aan de risicoreserve financiering OV-bedrijven wordt € 6,1 miljoen toegevoegd. *Inkomsten MRDH* De MRDH heeft twee permanente inkomstenbronnen. Voor de taken Economisch vestigingsklimaat is dat de inwonersbijdrage. Voor de taken op het terrein van verkeer en openbaar vervoer ontvangt het rechtstreeks vanuit het Rijk budget, genaamd BDU (brede doeluitkering) verkeer en vervoer. *Versterken economisch vestigingsklimaat* Dit programma wordt volledig gefinancierd vanuit de gemeentelijke bijdragen. Het aandeel van Midden-Delfland is ongeveer 1%. De inwonersbijdrage 2020 is € 2,68. Deze bijdrage is bestemd voor de

	gezamenlijke activiteiten gericht op het versterken van het regionaal economisch vestigingsklimaat. Van de inwonersbijdrage is maximaal € 1,11 bestemd voor de apparaatslasten. Het restant van deze bijdrage is bestemd voor concrete maatregelen en subsidies die bijdragen aan het versterken van de regionale economische ontwikkeling en innovatie.
Vermogenspositie	31-12-2020 / 31-12-2019 Eigen vermogen € 30.206.327 / € 22.023.334 Vreemd vermogen € 1.472.506.678 / € 1.555.686.899
Bestuurlijk belang gemeente	*Gemeentelijke vertegenwoordiging* De burgemeester is lid van het Algemeen Bestuur. Wethouder Ten Have is op basis van zijn portefeuille in het college qualitate qua lid van de Bestuurscommissie Vervoersautoriteit en de Bestuurscommissie Economisch Vestigingsklimaat. De raadsleden mevrouw E.C. Snethlage-Barnard en de heer A.J. Gebben zijn benoemd in de Adviescommissie economisch vestigingsklimaat. Mevrouw D. Langeveld en de heer T.A. Buitelaar zijn benoemd in de adviescommissie Vervoersautoriteit. Het raadslid de heer R.H.P. Ringeling is benoemd in de Rekeningencommissie. Op basis van de uitkomst van de tussentijdse evaluatie is in Midden-Delfland de Bestuurlijke Regiegroep MRDH ingesteld. Dit is een inhoudelijk afstemmingsoverleg tussen de raadsleden uit de adviescommissie, de collegeleden en ambtelijk adviseurs. *Inhoudelijk belang* De formele taken van de gemeenschappelijke regeling MRDH zijn verlengd lokaal bestuur. Uit diverse onderzoeken blijkt dat de economische potentie binnen de regio groter is dan de feitelijke situatie. Doelstelling van de huidige samenwerking is om vanuit het faciliteren van de versterking van het economische vestigingsklimaat, met ondersteuning van een verbeterde bereikbaarheid, de regionale economie hoger dan gemiddeld te laten groeien. Dit moet een duurzame en innovatieve ontwikkeling zijn gebaseerd op de Roadmap Next Economy. De lokale economie profiteert van een regionale economische groei. In het bijzonder geldt dit voor de Greenport. Uitwerking van deze doelstelling voor de periode 2019-2022 is vastgelegd in de Strategische Agenda MRDH (vastgesteld Algemeen Bestuur op 12 juli 2019). Het verbeteren van de bereikbaarheid is erop gericht dat inwoners beter gebruik kunnen maken van regionale voorzieningen. Extra aandachtspunt is om de financiering van het openbaar vervoer en voor Midden-Delfland beschikbaar blijven van een publieke vervoersvoorziening. Deze voorziening is van direct belang voor inwoners van Midden-Delfland en vice versa kunnen de omliggende stedelingen beter gebruik maken van de recreatieve faciliteiten van het Bijzonder Provinciaal Landschap van Midden-Delfland. Naast de formele taken is de gemeentelijke inzet erop gericht om de MRDH meer te benutten als een netwerkorganisatie. De grootschalige maatschappelijke opgaven zoals de verstedelijking, bereikbaarheid en klimaatadaptatie vragen een integrale regionale benadering waar taken op het gebied van ruimte, wonen en landschap onderdeel van moeten zijn. De MRDH kan als netwerkverband van 23 gemeenten op deze onderdelen zorgen voor onderlinge afstemming en overleg met provincie en Rijk. Op termijn kunnen de huidige taken van de Landschapstafel Hof van Delfland overgaan naar een informele vorm van netwerksamenwerking binnen de MRDH.
Eventuele risico's	Binnen het programma Economisch Vestigingsklimaat zijn geen financiële risico's bekend. Subsidies worden toegekend aan de gemeente op basis van de beschikbare financiële middelen. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de gereedmelding en financiële afwikkeling van subsidies waar zij penvoerder voor zijn.

	Binnen de programma's 'Exploitatie verkeer en openbaar vervoer' en 'Infrastructuur en openbaar vervoer' is het risico dat vanuit het Rijk onvoldoende middelen voor de BDU worden toegekend. Hierdoor is de regio onvoldoende in staat om te investeren in de kwaliteit en kwantiteit van het openbaar vervoer en infrastructurele maatregelen aan het wegennet. Hierdoor kan niet aan de doelstellingen van de bereikbaarheid worden voldaan en remt dit de economische ontwikkeling en beïnvloedt dit op een negatieve wijze het economisch vestigingsklimaat.
Overige informatie	

Naam	**Veiligheidsregio Haaglanden**
Vestigingsplaats	Den Haag
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling Regionaal Openbaar Lichaam
Activiteiten	In de gemeenschappelijke regeling is ten aanzien van de doelstelling het volgende opgenomen: 1. De Veiligheidsregio behartigt de belangen van de gemeenten op het gebied van brandweerzorg, rampenbestrijding en crisisbeheersing, en geneeskundige hulpverlening. 2. Aan het Algemeen Bestuur zijn de taken overgedragen genoemd in artikel 10 van de Wet veiligheidsregio's. Dit zijn: - Het inventariseren van risico's van branden, rampen en crises; - Het adviseren van het bevoegd gezag over risico's van branden, rampen en crises in de bij of krachtens de wet aangewezen gevallen alsmede in de gevallen die in het beleidsplan zijn bepaald; - Het adviseren van het college van burgemeester en wethouders over de taak, bedoeld in artikel 3, eerste lid (brandweerzorg); - Het voorbereiden op de bestrijding van branden en het organiseren van de rampenbestrijding en de crisisbeheersing; - Het instellen en in stand houden van een brandweer; - Het instellen en in stand houden van een GHOR; - Het voorzien in de meldkamerfunctie; - Het aanschaffen en beheren van gemeenschappelijk materieel; - het inrichten en in stand houden van de informatievoorziening binnen de diensten van de veiligheidsregio en tussen deze diensten en de andere diensten en organisaties die betrokken zijn bij de onder d, e, f, en g genoemde taken.
Financieel belang gemeente	De Veiligheidsregio stelt jaarlijks een begroting op die door het Algemeen Bestuur wordt vastgesteld. Voorafgaand kan de raad haar zienswijze uitbrengen op de ontwerpbegroting. Ongeveer 81% van de inkomsten van de VRH wordt ingebracht door de deelnemende gemeenten. Van deze totale gemeentelijke bijdrage neemt Midden-Delfland 1,25% voor haar rekening. In 2020 is de bijdrage van de gemeente Midden-Delfland €1.088.906.
Bestuurlijk belang gemeente	De burgemeester is lid van het Algemeen Bestuur. De burgemeester van Midden-Delfland is door het Algemeen Bestuur benoemd tot lid van het Dagelijks Bestuur.
Vermogenspositie	31-12-2020 / 31-12-2019 Eigen Vermogen € 8.193.000 / € 8.777.000 Vreemd Vermogen € 118.671.000 / € 110.871.000
Eventuele risico's	De ratio van het weerstandsvermogen is voldoende.
Overige informatie	Wat willen we met de deelname bereiken? Met de deelname aan de gemeenschappelijke regeling willen wij bereiken dat efficiënt en doelmatig invulling wordt gegeven aan de gemeentelijke taken op het gebied van de brandweerzorg, het ambulancevervoer, de rampenbestrijding en de geneeskundige hulpverlening bij rampen. Aan de gemeenschappelijke regeling nemen de gemeenten Delft, Den Haag, Leidschendam-Voorburg, Midden-Delfland, Pijnacker-Nootdorp, Rijswijk, Wassenaar, Westland en Zoetermeer deel. Wat zijn de beleidsvoornemens?

	De Veiligheidsregio streeft naar efficiencyverbetering waardoor de veiligheid in de regio toeneemt en voorts dat met minder of geen meerkosten nieuw (nationaal) beleid ingevoerd kan worden. De VRH voert haar taken nog steeds uit overeenkomstig de eerder geformuleerde ambities. Met die ambities hebben de gemeenten ingestemd. Met de inzet van flexibele eenheden is de paraatheid op orde.

Naam	**Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst Haaglanden (GGD) en Veilig Thuis (VT)**
Vestigingsplaats	Den Haag
Rechtsvorm	De nieuwe Gemeenschappelijke regeling GGD en VT Haaglanden is sinds 1/1 2018 van kracht. De GGD en VT zijn als organisatie ondergebracht bij de gemeente Den Haag. Het Algemeen Bestuur van de GR GGD en VT Haaglanden stelt voor negen gemeenten in Haaglanden het takenpakket vast. Dit takenpakket bevat zowel wettelijke als regionale taken.
Financieel belang gemeente	De GR GGD en VT Haaglanden stelt jaarlijks een begroting op die door het Algemeen Bestuur wordt vastgesteld. Voorafgaand kan de raad haar zienswijze uitbrengen op de ontwerpbegroting. De gemeenten dragen deels bij op basis van een bedrag per inwoner en deels op basis van historisch gebruik. Sommige specifieke taken, zoals kinderopvanginspecties, worden op basis van p*q afgerekend. Daarnaast kunnen er lokale taken apart worden ingekocht.
Bestuurlijk belang gemeente	De wethouder Jeugdzorg, WMO en Volksgezondheid is lid van het Algemeen Bestuur. Het Algemeen Bestuur monitort de efficiency en effectieve uitvoering van de taken.
Vermogenspositie	Niet van toepassing, het betreft een dienstverleningsmodel.
Eventuele risico's	Er zijn geen risico's op de bedrijfsvoering, om dat er sprake is van een dienstverleningsmodel. De jaarrekening van de gemeenschappelijke regeling is gelijk aan de begroting of reeds ingediende begrotingswijziging. Dit tenzij er acuut sprake is geweest van extra taken (zoals grootschalige vaccinaties ter afwending van een infectieziekte-epidemie) of dat er meer of minder is afgenomen van producten die per prestatie worden afgerekend (zoals kinderopvanginspecties of lijkschouwing). Het bestuur van de gemeenschappelijke regeling toetst jaarlijks de geleverde prestaties in relatie tot het afgesproken volume en kwaliteitsniveau.
Overige informatie	<u>Wat willen we met de deelname aan de GR bereiken?</u> Efficiënter en effectiever regelen van de taken uit de WPG en veiligheid bij huiselijk geweld. De GGD voert taken uit die vermeld staan in de Wet publieke gezondheid (met uitzondering van jeugdgezondheidszorg zoals bedoeld in artikel 5, tweede lid onder a tot en met d), alsmede de taken die bij of krachtens andere wetten aan de GGD worden opgedragen en overige taken waarvan het algemeen bestuur heeft besloten dat zij tot het takenpakket behoren. De GGD bewaakt, beschermt en bevordert de (publieke) gezondheid van de bevolking. Veilig Thuis, bij wet het Advies- en Meldpunt Huiselijk Geweld en Kindermishandeling, voert de volgende taken uit: opstellen veiligheidsplan naar aanleiding van meldingen, geven van advies aan burgers en professionals, coördineren van tijdelijk huisverboden, geven van voorlichting aan ketenpartners, uitvoeren radarfunctie en monitoring. Via de jaarlijkse raadsinformatiebijeenkomst voor zowel Veilig Thuis als de GGD, en daarnaast via de bestuursrapportage die jaarlijks twee keer (bij 4 en 8 maanden) wordt opgesteld is de gemeenteraad op de hoogte gehouden van de inhoudelijke en financiële ontwikkelingen bij de GGD en VT binnen de gemeenschappelijke regeling in 2020. Een jaar dat met name voor de GGD in het teken heeft gestaan van de corona-bestrijding. De werkzaamheden die de GGD hiervoor heeft uitgevoerd heeft zij grotendeels in opdracht van het ministerie gedaan. De extra kosten hiervoor worden vanuit het Rijk vergoed. Met name voor de lokale gezondheidsbevordering en epidemiologie heeft

	corona veel effect gehad op de inzet in 2020 en dit zal voor 2021 niet anders worden. De GGD komt begin 2021 met regionale corona kernboodschappen. Ook Veilig Thuis heeft in de uitvoering te maken gehad met de impact van corona. En hoewel de verwachting was dat corona ook veel impact zou hebben op het aantal meldingen bij VT is dit verwachte effect ten opzichte van 2019 uitgebleven. In Midden-Delfland is slecht sprake van een lichte stijging van het aantal meldingen en adviezen.

Naam	**Inkoopbureau H-10**
Vestigingsplaats	Den Haag
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling in de rechtsvorm van een bedrijfsvoering organisatie met één verantwoordelijk bestuur.
Doelstelling	Het Inkoopbureau behartigt de belangen van de gemeenten op het terrein van uitvoering van inkooptaken binnen het sociaal domein, zoals gezamenlijke inkoop en contractering van Jeugdzorg.
Financieel belang gemeente	De gemeente draagt bij in de regionale taken op basis van een bedrag per inwoner. Het belang in de verbonden partij van Midden-Delfland is 1,72%.
Bestuurlijk belang gemeente	In 2015 is de gemeenschappelijke regeling omgezet van een GR openbaar lichaam naar een GR bedrijfsvoeringsorganisatie met een ongeleed bestuur. Het bestuur bestaat uit drie leden. Midden-Delfland, Delft, Rijswijk en Westland zijn vertegenwoordigd met één lid. Besluitvorming vindt plaats met een gewogen stemverhouding, gebaseerd op inwonertal per gemeente.
Overige deelnemers	Delft, Den Haag, Leidschendam-Voorburg, Pijnacker-Nootdorp, Rijswijk, Voorschoten, Wassenaar, Westland en Zoetermeer.
Ontwikkelingen	In 2019 is gewerkt aan een nieuwe governance. De afbakening van de taken en bevoegdheden van het H10 Inkoopbureau en die van de regionale netwerksamenwerking zijn beter vastgelegd. De Gemeenschappelijke Regeling zal voor onbepaalde duur zijn, wel is opgenomen wat de financiële consequenties zijn voor gemeenten indien zij willen uittreden. Tevens wordt de naam gewijzigd van Inkoopbureau naar Servicebureau. Voor 2020 zal een Dienstverleningsovereenkomst DVO met de GR worden opgesteld.
Eventuele risico's	Omdat het Inkoopbureau zelf niet beschikt over een weerstandsvermogen dient rekening gehouden te worden met het gemeentelijk aandeel in de benodigde weerstandscapaciteit. Dit bedrag wordt geschat op circa € 6.880 (1,72%) van de geraamde benodigde weerstandscapaciteit, €449.328).
Gemeentelijke bijdrage	€ 51.144
Vermogenspositie	31-12-2020 31-12-2019 Eigen vermogen € 43.687 € -38.000 Vreemd vermogen € 958.756 € 1.912.000 Resultaat 2020: € 81.045 (voorlopige cijfers)

Naam	**Recreatieschap Midden-Delfland**
Vestigingsplaats	Schiedam
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Financieel belang gemeente	Gemeente draagt voor 2% bij in het nadelig saldo. Bij de liquidatie van de gemeenschappelijke regeling is afgesproken dat de deelnemers hun financiële bijdragen beschikbaar houden voor de rechtsopvolger van de gemeenschappelijke regeling. In de raadsvergadering van 27 juni 2017 heeft besluitvorming plaatsgevonden over de oprichting van de vereniging Coöperatief Beheer Groengebieden Midden-Delfland U.A. Bij de liquidatie is eveneens besloten om gronden vanuit de gemeenschappelijke regeling en de restanten van het vermogen over te dragen aan de grondgebiedgemeenten. Dit zorgt voor een uitbreiding van de

	bezittingen van de gemeente. Beheer van deze gronden is een taak voor de coöperatieve vereniging.
Bestuurlijk belang gemeente	De portefeuillehouder landschap is lid van de Midden- Delflandraad. Raadslid de heer F.J. van Lier is ook lid van de Midden-Delflandraad. Bij het Recreatieschap Midden-Delfland zijn de gemeenten Delft, Vlaardingen, Schiedam, Maassluis, Westland, Midden-Delfland en de provincie Zuid-Holland betrokken. Door de deelnemers van het Recreatieschap Midden-Delfland is besloten over te gaan tot opheffing van de gemeenschappelijke regeling. Deze is per 1 januari 2017 formeel in liquidatie. Opheffing van de regeling was pas mogelijk nadat alle verplichtingen waren afgehandeld. Het inhoudelijk belang voor de gemeente Midden-Delfland was te zorgen voor een vlot proces van liquidatie van deze gemeenschappelijke regeling. Hierbij is het uitgangspunt dat het beheer van de groene gebieden werd overgedragen aan de coöperatie "Coöperatief Beheer groengebieden Midden-Delfland u.a.", met als doelstelling de kwaliteit van het groenbeheer te verbeteren. Bij de liquidatie van het Recreatieschap Midden-Delfland zijn de vrijkomende (pacht)gronden en financiële reserves behouden voor het gebied van het Bijzonder Provinciaal Landschap Midden-Delfland door deze als ontwikkelbudget over te dragen voor projecten binnen de grondgebied gemeenten.
Vermogenspositie	31-12-2018* Eigen vermogen € 165.812 Vreemd vermogen € 14.773.054 ** laatst bekende cijfers. Per 1-1-2021 volledig geliquideerd*
Eventuele risico's	De liquidatie is afgerond er is geen sprake van een risico.
Overige informatie	Wat willen we met deelname bereiken? De liquidatie van het recreatieschap en de transitie tot coöperatieve vereniging is afgerond. De overgangsfase "recreatieschap in liquidatie" heeft 3 jaar geduurd. In de Midden-Delfland Raad van het schap op 5 juli 2019 is de liquidatie van het schap bekrachtigd en vervolgens ter uitvoering genomen door het Coöperatie Coöperatief beheer groengebieden Midden-Delfland. Jaarrekening Recreatieschap Midden-Delfland 2018 vormde hiertoe de basis. Eind 2019 zijn de (volledige) vorderingen van de gemeenten op het Recreatieschap Midden-Delfland-ontwikkelbudget aan de desbetreffende gemeenten uitgekeerd. *Beheersmatig belang gemeente* Het beheer van de voormalige gebieden van het Recreatieschap Midden-Delfland wordt met ingang van 1 januari 2018 uitgevoerd door de CBG. Doelstelling hierbij is minimaal voortzetting van het huidig beheer en streven naar nieuwe vormen van beheer en vergroten van de kwaliteit. *Beleidsmatig belang gemeente* Regionaal uitgangspunt bij de liquidatie van het Recreatieschap Midden-Delfland is een meer integraal beheer van de groene gebieden. Hiervoor vindt samenwerking plaats met andere overheden, boeren en gebiedsorganisaties. Deze samenwerking vindt plaats binnen de gebiedstafel Bijzonder Provinciaal Landschap Midden-Delfland.

Naam	**Gemeenschappelijke regeling archiefbeheer Midden-Delfland**
Vestigingsplaats	Delft
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Financieel belang gemeente	Voor het beheer, acquisitie en het beschikbaar stellen van de overgebrachte archieven draagt de gemeente per m1 bij aan de gemeente Delft. Het totaal aan overgebrachte archieven in 2020 bedroeg 239 m1. De kosten voor 2019 zijn € 33.930 geweest.

Bestuurlijk belang gemeente	Vóór 1 mei van elk jaar informeert het gemeentebestuur van Delft het gemeentebestuur van Midden-Delfland over de uitvoering van de regeling.
Vermogenspositie	De vermogenspositie is in dit geval moeilijk te bepalen. Het zijn werkzaamheden die door gemeente Delft worden uitgevoerd. Er is niet een aparte entiteit voor gecreëerd.
Eventuele risico's	Op dit moment zijn er geen risico's bekend.
Overige informatie	Wat willen we met de deelname bereiken? Met de deelname aan de gemeenschappelijke regeling wordt beoogd op een efficiënte en doelmatige wijze invulling te geven aan de gemeentelijke verplichtingen als bedoeld in de Archiefwet 1995. Wat zijn de beleidsvoornemens? Door gebruik te maken van de archiefbewaarplaats van de gemeente Delft, waarbij de archivaris van Delft tevens is aangewezen als archivaris van de gemeente Midden-Delfland, is invulling gegeven aan de doelstelling van de deelname aan de gemeenschappelijke regeling. De gemeente Delft is voornemens de GR te gaan herzien vanwege de digitale ontwikkelingen en de inrichting van het e-depot.

Naam	**Gemeenschappelijke regeling archeologie Midden-Delfland**
Vestigingsplaats	Delft
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Financieel belang gemeente	De gemeente draagt jaarlijks een vast bedrag bij in de kosten van de archeoloog van de gemeente Delft. Dit bedrag kan jaarlijks proportioneel worden verhoogd aan de hand van de toepasselijke salarisverhoging voor gemeenteambtenaren. Het bedrag is in de praktijk nooit verhoogd. De bijdrage voor 2020 bedraagt ongeveer € 20.000.
Bestuurlijk belang gemeente	Jaarlijks informeert het gemeentebestuur van Delft het gemeentebestuur van Midden-Delfland over de uitvoering van de regeling.
Vermogenspositie	De vermogenspositie is in dit geval moeilijk te bepalen. Het zijn werkzaamheden die door gemeente Delft worden uitgevoerd. Er is niet een aparte entiteit voor gecreëerd.
Eventuele risico's	Op dit moment zijn er geen risico's bekend.
Overige informatie	Wat willen we met de deelname bereiken? Met de deelname aan de gemeenschappelijke regeling wordt beoogd op een efficiënte en doelmatige wijze invulling te geven aan de gemeentelijke wettelijke verplichtingen op het gebied van archeologie op grond van de Wet op de Archeologische Monumentenzorg. Wat zijn de beleidsvoornemens? Door het mandateren van de taken van de gemeentelijk archeoloog aan Archeologie Delft om is invulling gegeven aan de doelstelling van de deelname aan de gemeenschappelijke regeling met Delft. Op basis van gemeenschappelijke regeling doet de gemeente een beroep op de capaciteit van Archeologie Delft voor bouwplannen en werkzaamheden in gebieden waarvan de te verwachten archeologische waarden planologisch worden beschermd. Voor deze bouwplannen en werkzaamheden geldt een vergunningplicht. Archeologie Delft adviseert over deze vergunningen, beoordeelt de plannen van aanpak voor archeologisch onderzoek en houdt toezicht op de uitvoering daarvan. De tekst van de gemeenschappelijke regeling is verouderd als gevolg van nieuwe nationale wetgeving. Het voornemen is om de gemeenschappelijke regeling te actualiseren.

Naam	Omgevingsdienst Haaglanden
Vestigingsplaats	Den Haag
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Financieel belang gemeente	De ODH stelt jaarlijks een begroting op die door het Algemeen Bestuur wordt vastgesteld. Voorafgaand kan de raad kan haar zienswijze uitbrengen op de ontwerpbegroting. Vaststelling van de begroting gebeurt uiterlijk op 1 juli in het jaar voorafgaande aan het begrotingsjaar. De vorming van de Omgevingsdienst Haaglanden vindt budgetneutraal plaats. De gemeente draagt jaarlijks bij aan de exploitatiekosten.
Bestuurlijk belang gemeente	Midden-Delfland levert een lid voor het algemeen bestuur.
Vermogenspositie	31-12-2020 / 31-12-2019 Eigen Vermogen € 1.071.385 / € 1.071.385 Vreemd Vermogen € 18.667.793 / € 17.357.762
Eventuele risico's	In het Bedrijfsplan ODH is een gewenst weerstandsvermogen van 5% van de lasten bepaald. De concept 'Nota weerstandsvermogen', gaat uit van een maximale waarde van het weerstandsvermogen van 5%.
Overige informatie	Wat willen we met de deelname bereiken? We willen bereiken dat de Omgevingsdienst Haaglanden (ODH) op een efficiënte wijze milieutaken uitvoert voor de gemeente Midden-Delfland. De ODH is opgezet als een regionale uitvoeringsdienst voor de uitvoering van de vergunningverlening en handhavingstaken gerelateerd aan diverse milieuwetten en de groene wetgeving. De doelstelling van de ODH is om bij de uitvoering van de genoemde taken te voldoen aan de landelijke kwaliteitscriteria, te zorgen voor specialismenvorming op inhoud en een bijdrage leveren aan een constante en eenduidige taakuitvoering. De laatste jaren worden nieuwe taken vanuit het Rijk toegevoegd aan de basistaken van de Omgevingsdienst Haaglanden. Een voorbeeld daarvan is het toezicht op de Europese Energie Efficiency richtlijn (EED) en de informatieplicht energiebesparing. Niet voor al deze taken kan ruimte gevonden worden binnen de huidige capaciteit van de ODH. In 2019 is een eenmalige bijdrage door het Rijk verstrekt in de algemene uitkering voor de implementatie hiervan. Er is door het Rijk geen budget toegezegd voor het daadwerkelijk toezicht de komende jaren. Daarnaast zorgen ook enkele andere oorzaken voor een hogere bijdrage van onze gemeente aan de ODH in 2020 en daarna. Wij verwachten dat deze verhoging ca. € 35.000 zal bedragen.

Naam	Regionaal Reinigingsbedrijf Avalex
Vestigingsplaats	Den Haag
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Bestuurlijk belang gemeente	Vanuit het college is Midden-Delfland vertegenwoordigd in het bestuur van Avalex en in het opdrachtgevers overleg.
Vermogenspositie	31-12-2020 / 31-12-2019 Eigen vermogen €4.565.000 / € 4.565.000 Vreemd vermogen €41.574.000 / € 43.363.000
Eventuele risico's	In de begroting van Avalex zijn de verwerkingskosten van het afval meegenomen. Als de te verwachten hoeveelheden afval (gft, Restafval en Grofvuil) in de begroting sterk afwijken van de werkelijke hoeveelheden aangeleverd afval dan kan dit een risico meebrengen. Dit geldt voor afwijkingen die hoger zijn dan begroot.
Overige informatie	Wat willen we met de deelname bereiken? Met de deelname aan de gemeenschappelijke regeling wordt beoogd op een efficiënte en doelmatige wijze invulling te geven aan de wettelijke verplichtingen op het gebied van afvalinzameling. Daarbij maken het bedrijf en de deelnemers toetsbare afspraken over de omvang en kwaliteit van de te

	leveren producten en diensten, evenals de daarbij behorende kosten. Deze afspraken worden jaarlijks neergelegd in een Dienst Verlening Overeenkomst. Wat is er bereikt? Het huishoudelijk afval is in 2020 is overeenkomstig de Dienstverleningsovereenkomst 2020 opgehaald en verwerkt. In 2020 is een begin gemaakt met de overstap naar zijbelading. In aanloop hiertoe zijn afspraken gemaakt met de verenigingen die al sinds jaar en dag het oud papier en karton ophalen binnen onze gemeentegrenzen.

2. Vennootschappen en coöperaties

Naam	**B.V. Gemeenschappelijk Bezit Evides (GBE)**
Vestigingsplaats	Rotterdam
Rechtsvorm	Besloten vennootschap
Financieel belang gemeente	B.V. Gemeenschappelijk Bezit Evides is gezamenlijk eigendom van 22 gemeenten in de provincie Zuid-Holland. De gemeente Midden-Delfland is in het bezit van 23.980 aandelen (1,3% van het totaal).
Bestuurlijk belang gemeente	De gemeente wordt in de aandeelhoudersvergaderingen vertegenwoordigd door de portefeuillehouder Evides. Er is stemrecht naar rato van het aandelenkapitaal.
Vermogenspositie	31-12-2020 / 31-12-2019 Eigen Vermogen € 535,2 miljoen / € 518,5 miljoen Vreemd Vermogen € 713,0 miljoen / € 685,2 miljoen
Eventuele risico's	De gemeente Midden-Delfland heeft een risicodragend vermogen (aandelenkapitaal) van ongeveer € 1 miljoen op de balans staan.
Overige informatie	Wat willen we bereiken? Het altijd kunnen leveren van schoon en hoogwaardig drinkwater en het continu beschikbaar hebben van industriewater dat aan strenge normen voldoet. Wat is er bereikt? De deelnamen in de B.V. GBE heeft geresulteerd in een dividenduitkering over 2020 van € 14,45 miljoen. Hiervan ontvangt de gemeente Midden-Delfland op basis van haar deelnemingspercentage een bedrag van € 235.244.

Naam	**N.V. Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)**
Vestigingsplaats	Den Haag
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap
Financieel belang gemeente	Eigenaar van de bank zijn gemeenten, Provincies en de Staat. De gemeente Midden-Delfland is in het bezit van 48.594 aandelen (0,087% van het totaal) de nominale waarde bedraagt € 2,50.
Bestuurlijk belang gemeente	De gemeente wordt in de aandeelhoudersvergaderingen vertegenwoordigd door de portefeuillehouder Financiën. Er is stemrecht naar rato van het aandelenkapitaal.
Vermogenspositie	31-12-2020 / 31-12-2019 Eigen Vermogen € 5.097 miljoen / € 4.887 miljoen Vreemd Vermogen € 155.227 miljoen / € 144.758 miljoen Achtergestelde schulden € 35 miljoen / € 33 miljoen
Eventuele risico's	De gemeente Midden-Delfland heeft een risicodragend vermogen (aandelenkapitaal) van € 120.674 op de balans staan. De BNG Bank hoort tot de meest kredietwaardige banken ter wereld met een solvabiliteitsratio stabiel op hoog niveau; Tier 1-ratio op 39%.
Overige informatie	Wat willen we bereiken? Deze deelneming is een duurzame belegging.

	BNG Bank is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger. Wat is er bereikt? Over 2020 realiseerde BNG Bank een nettowinst na belastingen van € 221 miljoen (2019: € 163 miljoen).

Naam	**N.V. Juva**
Vestigingsplaats	Poeldijk
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap
Financieel belang gemeente	N.V. Holding Westland Infra is gezamenlijk eigendom van de gemeenten Midden-Delfland en Westland. De gemeente Midden-Delfland is in het bezit van 272 aandelen (13,6% van het totaal).
Bestuurlijk belang gemeente	De gemeente wordt in de aandeelhoudersvergaderingen vertegenwoordigd door de portefeuillehouder Leefomgeving, Economie en Financiën. Er is stemrecht naar rato van het aandelenkapitaal. De portefeuillehouder Financiën is commissaris van de N.V. De commissaris houdt toezicht op de directie en het beleid.
Vermogenspositie	31-12-2020 / 31-12-2019 Eigen vermogen € 138.105.000 / € 135.144.000 Vreemd vermogen € 124.167.000 / € 114.534.000 Deze vermogensposities zijn op basis van de geconsolideerde balans. De jaarrekening 2020 voorlopig ontvangen om te verwerken in onze jaarrekening 2020. Op 28 mei 2021 wordt deze door de RvC besproken en op 30 juni 2021 wordt de jaarrekening vastgesteld in de algemene vergadering van aandeelhouders.
Eventuele risico's	De gemeente Midden-Delfland heeft een risicodragend vermogen (aandelenkapitaal) van € 123.428 op de balans staan.
Overige informatie	Wat willen we bereiken? Met de deelname in N.V. Holding Westland Infra is een ongestoorde levering van gas en elektriciteit aan burgers en bedrijven binnen de gemeente gegarandeerd. Westland Infra opereert volgens de vastgestelde Netbeheer^{+} strategie. Netbeheer^{+} houdt in dat de kerncompetenties die in de organisatie aanwezig zijn om de wettelijke, gereguleerde taken van de netbeheerder op een goede wijze uit te voeren, ook worden ingezet voor activiteiten in de vrije markt. Dit zijn de zogenoemde 'nevenactiviteiten'. De nevenactiviteiten zijn een integraal onderdeel van het netwerkbedrijf. De nevenactiviteiten zorgen voor extra inkomsten en ook voor extra dekking van kosten die de netbeheerder voor het uitvoeren van zijn wettelijke taken moet maken. De nevenactiviteiten zorgen voor een klantgerichte- en dynamische omgeving en voor prikkels tot productontwikkeling en innovatie. Dit beleid wordt door de aandeelhouders onderschreven. Voor het grootste deel van haar inkomsten is Westland Infra afhankelijk van de gereguleerde netwerktarieven. Deze regulering is in handen van de Nederlandse Mededingingsautoriteit (NMa). Aangezien netbeheerders veelal investeringen moeten doen voor de lange termijn, is zekerheid over de ontwikkeling van de inkomsten op lange termijn belangrijk.

Naam	**Coöperatief Beheer groengebieden Midden-Delfland U.A. (CBG)**
Vestigingsplaats	Schipluiden
Rechtsvorm	Coöperatieve vereniging U.A.
Financieel belang gemeente	Voor de gemeente Midden-Delfland zijn dat de inwonersbijdrage (prijspeil 2020 € 37.736) en de pachtopbrengsten. In het kader van de harmonisatie van bijdragen wordt een voorstel in coöperatieverband uitgewerkt. Verschillende voorbereidende onderzoeken vinden plaats. Naar verwachting is over niet al te lange tijd sprake van een forse stijging van onze bijdrage.

Bestuurlijk belang gemeente	Primaire doelstelling van deelname aan de coöperatieve vereniging is het creëren van een efficiënte en beleidsarme organisatie voor het beheer van gronden die bij de opheffing van het Recreatieschap Midden-Delfland in beheer of erfpacht aan de deelnemende gemeenten zijn overgedragen. Secundaire doelstelling is te komen tot een meer integraal beheer van alle groene gebieden binnen het gebied Midden-Delfland.
Eventuele risico's	Een financieel risico is de te verwachten forse stijging van de gemeentelijke bijdrage als gevolg van de harmonisatie. Een ander risico dat heeft gespeeld was het vraagstuk onder welk belastingregime de werkzaamheden van de Coöperatieve vereniging verricht moesten worden. In het bijzonder ging het dan om de vennootschapsbelasting. Een adequate oplossing hiervoor is gevonden waardoor de fiscale risico's zijn gemitigeerd. De belastingdienst heeft deze geaccepteerd.
Vermogenspositie	31-12-2020 / 31-12-2019 Eigen vermogen € 4.647.539 / € 4.778.909 Vreemd vermogen € 4.389.937 / € 3.571.874 De coöperatie vereniging is in het vierde kwartaal 2017 opgericht. De eerste jaarrekening is beschikbaar. Het vermogen komt voort uit de liquidatie van het Recreatieschap Midden-Delfland. De overdracht van de gronden en de vermogens aan de gemeenten heeft plaats gevonden.
Overige informatie	Wat willen we met deelname bereiken? Deelname aan de coöperatieve vereniging heeft als doel om in samenwerking met andere overheden en gebiedsorganisaties te zorgen voor een doelmatige en rechtmatige uitvoering van beheer- en onderhoudstaken van de groengebieden in het landschap van Midden-Delfland. De samenwerking in de coöperatieve vereniging richt zich hierbij op de volgende gemeentelijke kernpunten: - Integrale samenwerking op het gebied van beheer en onderhoud van het landschap van Midden-Delfland, waaronder vallen de recreatieve- , agrarische - en natuurgebieden; - Bijdragen aan het behouden en versterken van de kwaliteiten van het Bijzonder Provinciaal Landschap Midden-Delfland; - Een beleidsarme organisatie met korte bestuurlijke en ambtelijke lijnen; - Een efficiënte en rechtmatige besteding van publieke middelen; Inschakelen van lokale partijen bij beheer en onderhoud, waarbij de deelnemers aan de coöperatieve vereniging binnen de regelgeving voor aanbesteding keuzevrijheid hebben.

3. Stichtingen en verenigingen

Naam	**Stichting Groenfonds Midden-Delfland**
Vestigingsplaats	Midden-Delfland
Rechtsvorm	Stichting
Financieel belang gemeente	Bij de oprichting heeft de gemeente een startbedrag aan de stichting beschikbaar gesteld. Daarnaast heeft de gemeente voor elke opgeleverde nieuwe woning in Look-West en Look-West Noord € 1.361 bijgedragen aan het vermogen van de stichting. Voor de uitvoering heeft de stichting een contractrelatie voor periodes van 6 jaar met de Agrarische Natuurvereniging Vockestaert. De huidige periode loopt van 2018-2023.
Bestuurlijk belang gemeente	De gemeente Midden-Delfland levert de voorzitter van het bestuur van de stichting. Huidige voorzitter is de portefeuillehouder Midden-Delfland en groen.

Vermogenspositie	<u>31-12-2020</u> <u>31-12-2019</u> Eigen vermogen € 10.984.167 € 10.984.167 Vreemd vermogen € 25.193 € 25.193
Eventuele risico's	Er is op dit moment geen risico bekend.
Overige informatie	<u>Wat willen we met de deelname bereiken?</u> De doelstellingen van de Stichting Groenfonds Midden-Delfland sluiten aan op de gemeentelijke missie, zoals ook vastgelegd in Midden-Delfland® 2025. De pijler van het open groene agrarische cultuurlandschap, de melkveehouderij, staat onder druk. Door ondersteuning van deze sector wordt gewerkt aan de doelen van de stichting, te weten: - instandhouding van het open agrarisch cultuurlandschap - verbetering van de relatie stad en platteland. <u>Wat zijn de beleidsvoornemens?</u> Zorgen voor continuering van de activiteiten zoals de stichting deze ontwikkelt. Dit houdt in: beloning van groene diensten op het gebied van natuur en landschap (doelstelling 1) en educatie en recreatie (doelstelling 2). Samen met de stichting wordt gewerkt aan de concretisering van de doelstellingen waarbij ook gewerkt wordt aan de verwaarding van de producten van het agrarisch cultuurlandschap: hoe kan de meerwaarde van deze producten op het gebied van natuur en landschap in de stad vermarkt worden. **<u>Wat hebben we gedaan?</u>** De lijn van de afgelopen jaren is zoveel mogelijk doorgezet. Dat wil zeggen dat de beloning van groene diensten door agrariërs is gecontinueerd. Het belang van de kwaliteit van het agrarisch cultuurlandschap dichtbij huis is in 2020 des te meer gebleken. De lessen van schoolkinderen op de boerderij en de vliegende wandelpaden hebben dit jaar niet plaatsgevonden door corona. Daarnaast is ook gewerkt aan de verwaarding van de producten van het agrarisch cultuurlandschap in stedelijk gebied. Door corona hebben de bijeenkomsten in Den Haag met betrekking tot dit traject niet plaatsgevonden. De beschikbare subsidie is alleen aangevraagd door producenten (melkveehouders), er waren geen aanvragen vanuit afnemers (o.a. horeca), ook hier zal corona een rol hebben gespeeld.

Naam	**Stichting Businesspark Haaglanden**
Vestigingsplaats	Den Haag
Rechtsvorm	Stichting
Financieel belang gemeente	De jaarlijkse gemeentelijke bijdrage kan oplopen € 10.000.
Vermogenspositie	<u>31-12-2019</u> <u>31-12-2018</u> Eigen Vermogen € 11.705 € 9.456 Vreemd Vermogen € 0 € 0
Bestuurlijk belang gemeente	De stichting betreft regionale samenwerking tussen de gemeenten Den Haag, Rijswijk, Pijnacker-Nootdorp en Midden-Delfland op het gebied van bedrijventerreinen. Regionale samenwerking en afstemming vergroten de slagkracht bij de ontwikkeling van bedrijventerreinen en gaat onderlinge regionale concurrentie tegen. Vanuit Midden-Delfland zijn wij zeer geïnteresseerd in het faciliteren van arbeidsintensieve bedrijven en duurzaamheid. Het businesspark probeert vanuit de gebundelde kracht en omvang van de deelnemende gemeenten meer te kunnen bereiken op deze thema's.
Eventuele risico's	Er zijn op dit moment geen risico's bekend.

Overige informatie	Wat zijn de beleidsvoornemens? Het businesspark Haaglanden is een samenwerkingsverband op het gebied van de ontwikkeling en uitgifte van nieuwe bedrijfsterreinen. De huidige deelnemers zijn de gemeenten Midden-Delfland, Den Haag, Rijswijk en Pijnacker-Nootdorp. Uitbreiding met de gemeenten Delft, Zoetermeer en Leidschedam-Voorburg wordt voorbereid. De gemeenten en bedrijvenschappen zijn op dit moment ieder individueel beleidsmatig, financieel en juridisch verantwoordelijk voor de bedrijventerreinen die onder de vlag van het Businesspark Haaglanden worden uitgegeven en ontwikkeld. Wat willen we met deelname bereiken? Het creëren en behouden van werkgelegenheid en het bieden van aantrekkelijke vestigingslocaties en de optimale benutting van de huidige beschikbare bedrijfsterreinen in de regio staan centraal. Dit komt ten gunste van alle deelnemende gemeenten. Doel van de samenwerking is de gronduitgifte voor de klant zo soepel mogelijk te laten verlopen. De samenwerking tussen de ambtelijke accountmanagers en beleidsmedewerkers van gemeenten en bedrijvenschappen is binnen het businesspark georganiseerd. Samen hebben zij meer kennis, meer mogelijkheden en een groter netwerk.

Naam	**Stichting Landschapsfonds Hof van Delfland**
Vestigingsplaats	Midden-Delfland
Rechtsvorm	Stichting
Financieel belang gemeente	Aan deelname is geen gemeentelijk bijdrage gekoppeld. De stichting heeft geen winstoogmerk. De bestuurders ontvangen geen financiële vergoeding voor hun werkzaamheden.
Vermogenspositie	De Stichting Landschapsfonds Hof van Delfland is eind 2017 opgericht. Over 2017 is geen jaarrekening opgesteld. De jaren 2018 en 2019 zijn bedoeld om de ANBI-status van de stichting te realiseren. Tevens zijn die jaren gebruikt om de aanvullende mogelijkheden voor behoud en versterken van groene landschappen te inventariseren en te benutten. Verwachting is dat de provincie Zuid-Holland voor de collegeperiode 2019-2022 wederom subsidie beschikbaar stelt voor het versterken van de groene landschappen. De Stichting Landschapsfonds Hof van Delfland is hierbij de beoogde administratieve organisatie. De gemeente Midden-Delfland heeft is penvoerder van de Landschapstafel Hof van Delfland.
Bestuurlijk belang gemeente	De Stichting is opgericht door de gemeenten Maassluis, Midden-Delfland en Pijnacker-Nootdorp. Andere leden van de Landschapstafel Hof van Delfland kunnen toetreden tot de stichting. De Landschapstafel Hof van Delfland is een formele adviesraad van het stichtingsbestuur. Besluitvorming van het bestuur is gekoppeld aan een instemmend advies, zoals bij het toekennen van subsidie aan projecten. Primaire doelstelling van deelname aan de stichting is het creëren van een efficiënte organisatie voor de financiële ondersteuning van de doelstelling behoud en versterken van het regionale landschap. Secundaire doelstelling op termijn is het vergroten van de kansen op externe fondsen of andere externe financiële middelen voor ontwikkeling en beheer van groene landschappen. Het gaat hierbij om bijdragen van particuliere organisaties en bedrijven. Tevens kunnen financiële middelen voor landschappen vanuit overheidsprojecten tijdelijk geoormerkt gereserveerd worden bij de Stichting Landschapsfonds Hof van Delfland. Het gaat hierbij dan om compensatie van ruimtelijke-economische projecten in groene landschappen.

Eventuele risico's	Er zijn op dit moment geen risico's bekend. Het bestuur van de Stichting kan slechts middelen aan projecten toekennen, voor zover de Stichting daar ook daadwerkelijk de beschikking over heeft.
Overige informatie	<u>Wat willen we met de deelname bereiken?</u> Deelname aan de stichting heeft als doel om in samenwerking met andere overheden en gebiedsorganisaties de financiële ondersteuning van het beleid tot behoud, versterking en verdere ontwikkeling van de groene landschappen efficiënt te reguleren. <u>Wat zijn de beleidsvoornemens?</u> De rechtsvorm van de stichting wordt hierbij gebruikt om middelen te werven en ondersteuning te bieden aan projecten die: a. De kwaliteiten van de open groene landschappen behouden en versterken; b. De gebruiks- en belevingswaarden van natuur, recreatie, (cultuur)historie en agrarisch cultuurgebruik of een combinatie van deze gebruiksbestemmingen behouden en versterken; De gebruiks- en belevingswaarden voor de inwoners van het omliggend stedelijk gebied vergroten door meer inhoud te geven aan de relatie stad en land.

2.4.3 Grondbeleid

De paragraaf grondbeleid is een vast onderdeel van de begroting en de jaarrekening. In deze paragraaf geven wij u informatie over:

- De visie op het grondbeleid in relatie tot de realisatie van de doelstellingen in de begroting;
- Relevante ontwikkelingen en kaders waarbinnen wij ons grondbeleid uitvoeren;
- Een actuele prognose van de te verwachten resultaten van de lopende projecten en activiteiten;
- De beleidsuitgangspunten met betrekking tot de reserves in relatie tot de risico's die zich binnen projecten voordoen.

Met onderstaande informatie voldoen wij aan de eisen die artikel 16 van het BBV stelt aan deze paragraaf.

Grondbeleid

Het grondbeleid is geen doel op zich, maar draagt bij aan het realiseren van de doelstellingen binnen onze begroting die het ruimtelijke beleid bepalen. Het gaat hierbij om wonen, economische ontwikkeling, openbare ruimte/ infrastructuur, recreatie en natuur. Meer specifiek gaat het om het realiseren van woningbouw, werklocaties (bedrijven-detailhandel-kantoren), versterking van de glastuinbouw, horeca en sociale voorzieningen gerelateerd aan onderwijs, zorg, sport en cultuur.

Als gemeente kunnen wij bij het uitvoeren van grondbeleid verschillende rollen kiezen. Er zijn grofweg drie keuzes als het gaat over het realiseren van gewenste bestemmingen: actief, faciliterend of publiek-private samenwerking Bij actief grondbeleid kiezen wij als gemeente voor een ondernemende, risicodragende rol bij gebiedsontwikkeling. Wij produceren bouwrijpe grond voor uitgifte en richten de openbare ruimte in, al dan niet in samenwerking met andere partijen. Bij faciliterend grondbeleid kiezen wij voor een faciliterende rol. Wij stellen randvoorwaarden op, zodat initiatiefnemers op eigen grond een ontwikkeling kunnen realiseren. Onze rol is hierbij beperkt tot het faciliteren van bestemmingsplanprocedures en aanleg/afname van voorzieningen van openbaar nut. De risico's zijn voor de initiatiefnemer en de inspannings- en investeringskosten verhalen wij middels een anterieure overeenkomst op de initiatiefnemer. Aanvullend hierop zijn ook tussenvormen mogelijk waarbij actief en faciliterend grondbeleid verstrengeld zijn. Er is dan sprake van publiek private samenwerking (PPS). Ook bij deze samenwerking zijn verschillende vormen mogelijk.

Nota Grondbeleid

De Nota grondbeleid (2019) vormt het beleidskader waarmee we richting geven aan de wijze waarop wij onze rol kiezen en uitvoeren door middel van eenduidige kaders. In de Nota staan de voor- en nadelen van de verschillende rollen beschreven en dat facilitair grondbeleid ons primaire uitgangspunt is. We gaan er hierbij vanuit dat de doelstellingen helder beschreven zijn en initiatiefnemers in veel gevallen zelf in staat zijn om de gewenste ontwikkelingen ter hand te nemen. In die gevallen waarbij ontwikkelingen niet spontaan tot stand komen is er de mogelijkheid om over te gaan op actief grondbeleid. De vraag of de ontwikkeling/ gemeentelijke doelstellingen belangrijk genoeg zijn om als gemeente de risico's te dragen staat hierbij centraal voor het al dan niet afwijken van het primaire uitgangspunt.

Het speelveld

De gemeentelijke woningmarkt

Op basis van de cijfers van het CBS zijn er vanaf 2018 totaal 233 woningen toegevoegd aan de woningvoorraad van onze gemeente. De woningvoorraad begin 2018 was 8799 en op basis van de voorlopige cijfers eind 2020 9032. We zien aan de interesse voor onze gemeentelijke projecten (grondexploitaties) dat de behoefte aan woningen hoog blijft. Leidraad bij nieuwe ontwikkelingen zijn de vastgestelde beleidskaders.

Wet- en regelgeving

Voor gemeenten en provincies is de regelgeving voor het opstellen van begrotings- en jaarverantwoordingsstukken vastgelegd in het Besluit begroting en verantwoording (BBV). Deze regelgeving wordt uitgewerkt in notities door de Commissie BBV. Deze notities bevatten stellige uitspraken en aanbevelingen op het gebied van grondbeleid.

Vennootschapsbelastingplicht (Vpb)

Per 1 januari 2016 is de Wet modernisering Vennootschapsbelasting overheidsondernemingen in werking getreden. Indien een 'cluster aan activiteiten' binnen de gemeente in fiscale zin kwalificeert als onderneming dan is over de winst die in dat cluster wordt behaald in beginsel 25% vennootschapsbelasting aan de staat verschuldigd. Op basis van de meest recente inschatting zijn we niet vennootschapsbelastingplichtig.

Gemeentelijk beleid

Grondprijs(beleid)

Vanuit het oogpunt van staatssteun is het belangrijk dat we voor bouwrijpe grond een marktconforme grondprijs vragen. Dit doen we door jaarlijks de grondprijzen per project te herzien op basis van actuele waardebepalingen. Dit gebeurt al dan niet middels een taxatie, de residuele grondwaarde- of vergelijkingsmethode. Wij kiezen ervoor om onze grondprijzen niet vast te leggen in een grondprijsbeleid, maar per project de marktconforme grondprijs te bepalen zodat wij per project maatwerk kunnen bieden en onze onderhandelingspositie behouden.

Winstneming

Conform het BBV moeten winsten uit de grondexploitatie worden genomen als daar voldoende zekerheid over bestaat. Deze verplichting is gebaseerd op het realisatiebeginsel. De berekening van de omvang van de winst geschiedt volgens de percentage-of-completion methode (POC). De winsten uit de grondexploitaties (tussentijds en/of bij afsluiting) worden toegevoegd aan de Reserve Grondexploitatie.

Verliesneming

Conform het BBV moeten wij voor grondexploitaties met een negatief exploitatieresultaat direct het volledige verlies nemen. Verliesnemingen worden gedekt uit de voorziening 'tekorten grexen'. Tot 2012 hebben wij tekorten uit de grondexploitaties gedekt uit de Reserve Grondexploitaties. Vanaf 2016 was deze Reserve niet meer toereikend en zijn tekorten gedekt uit de algemene middelen (Reserve compensatie dividenden en huuropbrengsten). Uitgangspunt is dat deze dotatie wordt teruggestort vanuit de Reserve Grondexploitatie naar de Reserve compensatie dividenden en huuropbrengsten, indien en voor zover het saldo van de Reserve Grondexploitatie dit toelaat. Voorzichtigheidshalve hebben we dit niet opgenomen in de begroting.

Kostenverhaal

Uitgangspunt is dat kosten die wij maken om een project te ontwikkelen worden goedgemaakt door het project. Voor actief grondbeleid betekent dit dat de kosten onderdeel uitmaken van de verkoopprijs van bouwrijpe grond. Bij faciliterend grondbeleid ligt dat anders. Om de gemeentelijke kosten op de initiatiefnemers te verhalen sluiten wij in principe een anterieure overeenkomst. Voor grote ruimtelijke initiatieven willen we vooruitlopend op de anterieure overeenkomst een intentieovereenkomst met de initiatiefnemer sluiten, zodat we ook in de intentiefase de onderzoekskosten kunnen verhalen.

Ambities

In het collegeprogramma (2018-2022) hebben wij de ambitie uitgesproken om totaal 700 woningen te realiseren of in planvorming te hebben. Kijkend naar de cijfers van het CBS hebben wij vanaf 2018 233woningen aan de woningvoorraad toegevoegd. Kijkend naar de lopende grondexploitaties en particuliere projecten staan er de komende jaren ongeveer 250 woningen op de planning. We streven ernaar om de ambities uit de Woonagenda voor wat betreft de kwantitatieve en kwalitatieve opgave waar te maken.

Projecten

Actief grondbeleid

Ieder jaar worden de lopende grondexploitatieberekeningen en projecten in voorbereiding geactualiseerd en ter vaststelling aangeboden aan de raad. Dit gebeurt voor de vaststelling van de jaarrekening. De raad wordt dan expliciet om besluitvorming gevraagd. Voor de actualisatie van de berekeningen is gebruik gemaakt van de volgende parameters:

- Kostenstijging civiel (incl. sloop en sanering): 1,5% (2023 e.v. 2%)
- Kostenstijging voorbereiding en toezicht (plankosten): 1,7%
- Opbrengstenstijging woningbouw: 1,7%
- Rekenrente: 0%

De gehanteerde parameters zijn gebaseerd op de Notitie parameters 2020, opgesteld door een deskundig bureau.

Resultaten grondexploitatie

Bouwgronden in exploitatie	Boekwaarde 1-1-2020	gerealiseerd 2020			Boekwaarde 31-12-2020*	prognose			looptijd tot eind	verliesvoorziening 2020	(Tussentijdse) winstneming 2020
		inkomsten (incl.	uitgaven (incl. index)	resultaatneming		inkomsten (incl. index)	uitgaven (incl. index)	eindwaarde saldo**			
Operationeel											
Centrum Den Hoorn	€ -1.577.196	€ 104.860	€ 292.785	€ -187.925	€ -1.765.061	€ 2.591.812	€ 2.486.779	€ -1.170.028	2024	€ 454.000	
Centrum Meerland	€ -373.137		€ 30.575	€ -30.575	€ -403.712	€ 348.380	€ 336.487	€ -371.819	2022	€ -8.000	
Bedrijventerreintjes Hooipolder*	€ 358.362	€ -	€ 16.049	€ -16.049	€ 325.312	€ 501.494	€ 426.723	€ 790.573	2022		€ -22.000
Keersenburg V	€ -680.044		€ 43.354	€ -43.354	€ -753.399	€ 4.688.780	€ 4.555.094	€ -688.693	2024	€ 565.000	
Kreekzone**	€ 4.070.044	€ 6.125	€ 1.655.986	€ -1.649.791	€ 2.420.253	€ 781.105	€ 2.271.234	€ 386.125	2025		€ 524.000
Meerlandse Dam	€ -1.755.377	€ 394.165	€ 322.385	€ 71.770	€ -1.883.607	€ 5.032.387	€ 2.407.336	€ -558.556	2024	€ 382.000	
Vestgoedzone	€ -4.093.363		€ 301.358	€ -301.358	€ -4.336.566	€ 8.671.750	€ 1.938.889	€ 3.896.075	2023		
Waardelaan	€ -2.684.392	€ 189.580	€ 33.683	€ -33.683	€ -2.627.885	€ 4.100.295	€ 1.264.321	€ 208.279	2025		
Afgesloten complexen											
Commandeurspolder IV***	€ -423.661	€ 771.301	€ 29.026	€ 742.274	€ 388.563	€ -	€ -	€ 388.563	2020		€ 294.000
	€ -8.595.585	€ 1.386.571	€ 2.726.927	€ -1.488.556	€ -9.956.111	€ 27.428.494	€ 14.796.873	€ 2.129.389		€ 1.488.000	€ 796.000

*boekwaarde 1-1-2020 is exclusief € 394.000 tussentijdse winstneming. Boekwaarde 1-1-2021 is exclusief € -22.000 tussentijdse winstneming.
**boekwaarde 1-1-2020 exclusief € 805.000 tussentijdse winstneming. Boekwaarde 1-1-2021 is exclusief € 524.000 tussentijdse winstneming.
***Resultaatneming 31-12-2020 is € 294.000. Dit bedrag is exclusief restant voorziening voor € 25.000 voor de weg uit bewerend werkzaamheden.

Faciliterend grondbeleid

Wij verhalen kosten in beginsel op de initiatiefnemers. Deze gemeentelijke kosten worden op de balans als vordering geboekt.

Samenwerkingsverbanden

De financiële gevolgen van de deelname Harnaschpolder worden nader toegelicht in de paragraaf ‘verbonden partijen’.

Ontwikkellocaties

Als gemeente bezitten wij strategische gronden die in de toekomst wellicht in ontwikkeling kunnen worden genomen. Deze eigendommen staan op de balans als materiële vaste activa met als uitgangspunt de boekwaarde of lagere marktwaarde. Op dit moment betreft dit de volgende locaties:

- Doelpad 5 (voormalig Euterpe)
- Noordhoornseweg 43 (Noord Westhoek)
- Maaslandse Poort (voormalige Kistenfabriek)
-

Uitgangspunt voor deze locaties is verkoop aan derden en daarmee faciliterend grondbeleid. Wanneer wij er uiteindelijk toch voor kiezen om deze gronden als gemeente actief te ontwikkelen dan zal dit leiden tot het openen en vaststellen van een grondexploitatie.

Risicoprofiel

Vanwege het risicodragende karakter en de grote omvang van de grondexploitaties vormt een risicoanalyse een wezenlijk onderdeel bij de beoordeling van de projecten en de informatievoorziening naar de raad. Een overzicht met een beschrijving van de algemene risico's van de projecten - en voor enkele projecten ook nog een aantal project specifieke risico's - is schriftelijk onder geheimhouding aan de raad voorgelegd.

Voor alle risico's zijn de financiële consequenties voor de grexen (gezamenlijk) berekend en is een inschatting gemaakt van de kans dat dit risico zich daadwerkelijk voordoet. Deze twee samen vormen een totaalbedrag waarbij bij de beoordeling in aanmerking wordt genomen of de risico's naar verwachting opgevangen kunnen worden binnen de Reserve Grondexploitaties. Nadrukkelijk wordt erop gewezen dat inschattingen of bepaalde ontwikkelingen die zich kunnen voordoen een subjectief karakter dragen. Het stil staan bij eventuele risico's zorgt ervoor dat deze risico's in ieder geval de aandacht krijgen. De ontwikkeling van deze risico's wordt periodiek gemonitord.

De absolute omvang van de risico's wordt bruto risico's genoemd. Als deze bruto risico's vermenigvuldigd worden met de kans dat ze optreden resteren de netto risico's. Het is wenselijk om financiële dekking te hebben voor de som van alle netto risico's.

Uit de risicoanalyse blijkt dat de geraamde exploitatiesaldi en de geschatte risico's op langere termijn binnen de reserve Grondexploitatie opgevangen kunnen worden en dat er dus geen aanvullende middelen uit de algemene reserve nodig zijn.

De Reserve Grondexploitatie

Wij hebben voor de grondexploitatie een Reserve Grondexploitatie ingesteld. Hier worden (tussentijdse) winstnemingen uit grondexploitaties aan toegevoegd en onttrekkingen (verlies-nemingen) gedaan ten behoeve van nadelige plannen.

Op basis van onderstaande tabel kan opgemerkt worden dat wanneer de Reserve Grondexploitaties zich ontwikkelt conform de bij de herziening opgenomen prognoses (€ 4,6 miljoen) er naar verwachting financiële ruimte ontstaat om het beslag per 31-12-2020 op de Algemene Reserve dividenden en huuropbrengsten (€ 4,4 miljoen) terug te storten. Het op termijn terugvloeien van het positieve saldo van de grondexploitaties is echter niet in de begroting opgenomen. Hierdoor lopen we geen risico als de prognoses tegenvallen en het positieve saldo van de grondexploitaties uiteindelijk lager uitvalt.

Verloop Reserve Grondexploitatie*		
Stand Reserve Grondexploitatie per 31-12-2019		€ 926.000
Onttrekking Reserve Grondexploitatie naar Algemene Reserve Dividenden en huuropbrengsten		€ -926.000
Stand Reserve Grondexploitatie per 1-1-2020		€ 0
Toevoegingen		
Tussentijdse winstneming Kreekzone	€ 524.000	
Terugdraaien tussentijdse winstneming Bedrijventerreintjes Hooipolder	€ -22.000	
Winst Commandeurspolder IV	€ 294.000	
Onttrekkingen		
Verhogen verliesvoorziening Centrum Den Hoorn	€ -454.000	
Afname verliesvoorziening Centrum Maasland	€ 8.000	
Verhogen verliesvoorziening Keenenburg V	€ -565.000	
Verhogen verliesvoorziening Maaslandse Dam	€ -392.000	
Totaal Reserve Grondexploitaties per 31-12-2020		€ -607.000
Storting vanuit de Algemene Reserve Dividenden en huuropbrengsten naar de Reserve Grondexploitatie		€ 607.000
Totaal Reserve Grondexploitaties per 1-1-2021		€ 0

Toevoeging aan Reserve Grondexploitatie tot einde looptijd op basis van huidige verwachting		€ 4.624.406
Minimale weerstandscapaciteit op basis van risicoanalyse		€ -845.000

Beslag vanuit Reserve Grondexploitatie op Algemene Reserve Dividenden 1-1-2020		€ -4.218.000
Toevoeging vanuit Reserve Grondexploitatie 2020		€ 926.000
Onttrekking vanuit Reserve Grondexploitatie 2021		€ -607.000
Beslag vanuit Reserve Grondexploitatie op Algemene Reserve Dividenden 1-1-2021		€ -4.399.000
Mogelijke terugstorting vanuit Reserve Grondexploitatie (niet opgenomen in begroting)		€ 4.624.406

*Negatief = onttrekking/ positief = storting

Grondexploitatie	Boekwaarde 2019 (voor winstname)	Nog te realiseren kosten met index	Nog te realiseren opbrengsten met index	Looptijd	Saldo op eindwaarde
Vastgoedzone	€ -4.336.556	€ 1.138.819	€ 8.671.250	2023	€ 3.195.875
Maaslandse Dam	€ -3.183.607	€ 2.407.336	€ 5.032.387	2024	€ -558.556
Kreekzone	€ 2.420.253	€ 2.271.234	€ 761.106	2025	€ 910.125
Keenenburg V	€ -733.399	€ 4.555.074	€ 4.618.780	2024	€ -669.693
Commandeurspolder IV	€ 318.553	€ 0	€ 0	2020	€ 318.553
Centrum Den Hoorn	€ -1.745.061	€ 2.416.779	€ 2.991.812	2024	€ -1.170.028
Bedrijfsterreintjes Hooipolder	€ 335.312	€ 426.223	€ 903.484	2022	€ 812.573
Woudselaan	€ -2.627.895	€ 1.264.121	€ 4.100.295	2025	€ 208.279
Centrum Maasland	€ -403.712	€ 316.487	€ 348.380	2022	€ -371.819

2.4.4 Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

In onderstaande tabel het overzicht van de begrote en werkelijke exploitatiekosten voor groot en regulier onderhoud van de kapitaalgoederen (inclusief kapitaallasten en manuren) in 2020.

Programma	Taakveld	Begroting 2020	Uitgaven 2020
3	Wegen	1.329.490	920.188
3	Openbare verlichting	391.131	363.389
3	Kunstwerken	550.930	491.464
3	Rioleringsplan	1.601.401	1.563.744
3	Binnenhavens & waterwegen	141.987	129.171
3	Beschoeiingplan	185.613	150.781
3	Groen beleids-/ beheerplan	1.136.288	1.209.212
3	Speelplaatsen	179.437	170.653
	Totalen	**5.309.694**	**4.998.602**

Daarnaast is in 2020 een bedrag van € 2.967.897 uitgegeven aan nieuwe investeringen van kapitaalgoederen.

Wegen

Het percentage van het wegenareaal dat aan de CROW-norm A en B voldoet is nog niet bekend. We verwachten in mei 2021 over deze informatie te beschikken. Het onderhoud van het asfalt en de elementverhardingen is in 2020 door capaciteitsgebrek niet planmatig uitgevoerd. Er is vooral aan klein onderhoud en klachtenbeheer gewerkt. Ook zijn er enkele geplande investeringen doorgeschoven naar 2021. Aan het beheer en onderhoud van de wegen is in 2020 € 920.188 uitgegeven inclusief vaste lasten. De directe uitgaven voor het beheer en onderhoud van de wegen bedroegen € 522.790.

Openbare verlichting

Het beheer en onderhoud van de openbare verlichting is uitgevoerd conform het beheerplan en het onderhoudsplan. Bij vervanging is zuinige, slimme en innovatieve verlichting toegepast. De kosten voor het onderhoud waren in 2020 € 363.389 inclusief vaste lasten. De directe uitgaven voor het laten branden en voor het dagelijks beheer en onderhoud van de openbare verlichting bedroegen € 246.484.

Kunstwerken (bruggen)

Alle kunstwerken zijn in 2020 geïnspecteerd en het onderhoud is uitgevoerd conform de adviezen in het inspectierapport. Hiermee was een bedrag van € 491.464 gemoeid.

Openbaar groen

In 2020 zijn de groenbestekken opnieuw aanbesteed. Het aantal onderhoudscontracten is terug gebracht van 10 naar 3. Er is nu per kern 1 onderhoudscontract. Aan het groenonderhoud is in 2020 € 1.209.212 uitgegeven inclusief vaste lasten. De directe uitgaven voor het beheer en onderhoud van het groen bedroegen € 712.568.

Water

Het onderhoud van de watergangen is uitgevoerd conform het onderhoudsplan en voldoet aan de keur. De kosten voor het onderhoud van de watergangen bedroeg in 2020 € 129.171.

Speelvoorziening

Het dagelijks beheer en onderhoud is uitgevoerd conform de Nota Spelen in Cittaslow Midden-Delfland 2016. De kosten hiervoor bedroegen € 170.653. Er zijn twee speelplaatsen gerenoveerd voor een bedrag van € 80.594.

Riolering

Het onderhoud van de riolering is uitgevoerd conform het vastgestelde operationeel programma 2020. De kosten hiervoor bedroegen € 1.563.744.

Verdergaande samenwerking in de (afval)waterketen

Op 13 oktober 2020 hebben wij ingestemd met het ondertekenen van de Bestuurlijke Overeenkomst NAD 2021-2027, inclusief een bijbehorende samenwerkingsagenda. Via deze overeenkomst wordt de samenwerking tussen 12 gemeenten, Hoogheemraadschap van Delfland en de waterleidingbedrijven voortgezet en geïntensiveerd. Tijdens een feestelijke NAD-bijeenkomst op 14 januari 2021 is deze overeenkomst door de NAD bestuurders ondertekend.

In 2020 zijn de volgende projecten in deze samenwerking opgepakt:
- Via het NAD is er een gezamenlijke regionale aanbesteding voor riool-overstortmeters geweest waarmee de riool-overstortmeters in onze gemeente zijn vernieuwd. Via een gezamenlijk web-portaal zijn de gegevens nu in 'real-time' af te lezen;
- Via een gezamenlijke regionale aanbesteding zijn er in 2020 nieuwe grondwatermeters geplaatst. De nieuwe meters zijn voorzien van telemetrie, waardoor direct de juiste hoogtes af te lezen zijn. Bij klachten of problemen is er direct inzicht in de juiste getallen en hoeven de meters niet meer eerst handmatig uitgelezen te worden.
- Er is een gezamenlijk format voor het verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan (vGRP) opgesteld, zodat de vGRP's van de deelnemende gemeenten binnen het NAD vergelijkbaar zijn. Bij de ontwikkeling van dit format is veel kennis over de inhoud met elkaar gedeeld en op elkaar afgestemd.
- Binnen de Optimalisatie Afvalwater Systeem (OAS) zuiveringskring Harnaschpolder is gestart met een integrale modelstudie voor het rioleringssysteem. Met deze modelstudie kan praktisch inzicht verkregen worden in de werking van de riolering. Met deze modelstudie worden onder andere stresstesten uitgevoerd om kwetsbare locaties voor wateroverlast beter in beeld te krijgen.
- Binnen de Optimalisatie Afvalwater Systeem (OAS) zuiveringskring De Groote Lucht is de optimalisatie van het afvalwatersysteem gecontinueerd. Er is onder andere een plan van aanpak voor rioolvreemd water opgesteld.

De voortgang van de regionale samenwerking wordt bewaakt door de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en de Unie van Waterschappen (UvW).

Gebouwenbeheer

In 2020 is vooral klachtenbeheer uitgevoerd. Aan dit onderhoud is € 92.321 uitgegeven. De strategische vastgoedvisie, waarin is opgenomen hoe we in de toekomst omgaan met de gemeentelijke gebouwen, wordt in 2021 opgesteld.

Meldingen buitenruimte

In 2020 zijn ruim 700 meldingen over de buitenruimte meer binnen gekomen dan het jaar ervoor. De grootste toename zit in de categorie groen. Daarnaast is de categorie Handhaving en veiligheid in 2020 toegevoegd. Hieronder het overzicht van het totaal aantal meldingen afgelopen jaren en de uitsplitsing van de meldingen in 2020 per categorie en per kern.

Jaar	Aantal meldingen
2016	2344
2017	2474
2018	3186
2019	2989
2020	3703

Totaal aantal meldingen buitenruimte vanaf 2016

Categorie meldingen	Den Hoorn	Maasland	Schipluiden	Totaal
Straatmeubilair, straatverlichting en verkeerslichten	313	187	264	**764**
Wegen, bruggen en gladheid	221	180	243	**644**
Groen	258	267	177	**702**
Afval en reiniging	208	129	145	**482**
Verkeer en parkeren	153	105	60	**318**
Riolering	67	69	66	**202**
Dieren en ongedierte	70	50	52	**172**
Sloten, vijvers en singels	22	26	16	**64**
Speelvoorzieningen	54	33	28	**115**
Wijk in aanbouw	37	7	n.v.t.	**44**
Begraafplaats	n.v.t.	3	1	**4**
Handhaving en veiligheid	58	61	56	**175**
BuitenBeter	7	5	5	**17**
	1468	**1122**	**1113**	**3703**

Aantal meldingen per categorie en per kern

2.4.5 Bedrijfsvoering

Algemeen: bedrijfsvoering & corona

We hebben in een uitzondelijke periode ons werk moeten doen. Naast het reguliere werk en de veranderingen in de organisatie waren de effecten van de coronacrisis ook duidelijk te merken in onze organisatie, bedrijfsvoering en dienstverlening.

De coronacrisis zorgde over de hele linie voor meer werk. Denk aan meer handhaving, meer ondernemerscontacten, meer afstemming met onderwijs en verenigingen, meer meldingen, meer vragen om betalingsregelingen en meer vragen over corona-maatregelen. En ook meer inzet van de crisisorganisatie, zoals crisiscommunicatie en juridische vraagstukken over de maatregelen.
Er kwam ook werk bij dat nog niet eerder door de gemeente is gedaan, zoals de uitvoering van de regelingen Tozo 1, 2, 3 en 4 en de TONK.
Door de afgekondigde maatregelen moest het werk in zeer korte tijd op andere manieren worden uitgevoerd en georganiseerd. Thuiswerken werd de norm. Dat vroeg versnelde invoering van digitale samenwerking en overleggen, het beschikbaar stellen van thuiswerkfaciliteiten (mobile thin clients) en vergoedingen voor bijvoorbeeld telefoonkosten. Het vroeg om een andere manier van (samen)werken. Overleg via scherm en niet meer live. Afstemming kan niet meer tussendoor aan een bureaublok, maar moet vastgelegd worden in mails of chats. En het meekrijgen wat er in de organisatie gebeurt, gaat niet meer vanzelf. Met het tweedimensionale werken gaat ook veel informatie verloren. Vraagt dus om meer interne communicatie, actiever delen van informatie en blijven inzetten op verbinding.

Een onrustige en onzekere tijd waarin ook het dagelijkse leven van medewerkers behoorlijk is veranderd. Thuiswerken vraagt om discipline, zelfstandigheid en creativiteit. Daarnaast combineert of combineerde een deel van onze medewerkers het thuiswerken met thuisonderwijs en opvang van hun kinderen.

Het ambitieniveau bleef ongewijzigd en er is ondanks de moeilijkheden ontzettend veel werk verzet. Het lukte, met piepen en kraken en corona heeft duidelijk z'n sporen nagelaten. Per programma leest u de gevolgen hiervan voor dat specifieke programma. In deze paragraaf leest u de behaalde resultaten en ook (gemeentebrede) effecten van corona op de bedrijfsvoering

Tot slot heeft de coronacrisis ook in de meest directe vorm effect gehad op onze organisatie. Mensen in onze omgeving werden ziek en overleden, en ook in onze ambtelijke organisatie werden mensen ziek.

Belangrijk vraagstuk in 2020 was dan ook wat we kunnen en moeten doen om medewerkers op een gezonde en prettige manier hun werk te kunnen laten doen.

Cultuur

Wij willen een organisatie zijn die goed in staat is om adequaat om te gaan met de veranderende vraag vanuit de samenleving en de snelheid van ontwikkelingen en veranderingen. Dat dat nodig is en is gelukt, is in 2020 duidelijk aangetoond. Ook willen wij willen een organisatie zijn met een cultuur waarin iedere medewerker bijdraagt aan het realiseren van onze missie en visie en ook trots is om daar deel van uit te maken.

Onze focus is op vakmanschap en gastvrijheid. Het programma 'Thuis! in Midden-Delfland' geeft hier vorm aan. In 2020 stond een aantal voorgenomen acties op een laag pitje als gevolg van de coronamaatregelen. Wel zijn nieuwe ideeën ontstaan en hebben de ruim 30 TiMD ambassadeurs acties opgepakt, vooral gericht op het creëren van verbinding, interactie en collegialiteit. Contact hebben en verbinding houden is essentieel voor het welzijn van de organisatie.

Structuur

In de begroting 2020 staat dat wij verder gaan met onze organisatieontwikkeling en dat op 1 januari 2021 de nieuwe structuur gereed is. Dit is nagenoeg volledig gelukt.
Een van de belangrijke doelen hiervan is om het dagelijks leiderschap dichter bij de uitvoering te brengen zodat de uitvoering van onze taken zo effectief mogelijk is. Met de benoeming en de plaatsing van de teamleiders is dit gebeurd.

Het merendeel van de teamleiders is benoemd en gestart. Zoals bekend staat op dit moment het gebrek aan financiële ruimte de daadwerkelijke invulling van alle teamleider vacatures in de weg. Fase 2 van de organisatieontwikkeling kunnen we daarom nog niet volledig afronden. We hebben nog twee vacatures voor de functie teamleider. Ook is er noodzaak voor een extra teamleider bij de afdeling Landschap, Wonen & Economie.

In 2023 evalueren we de organisatieontwikkeling.

Medewerkers

Een organisatie is gebaat bij een gezonde in-, door- en uitstroom. In de loop van 2020 is het hoge verloop uit 2019 genormaliseerd, en is sprake van een gezond verloop. Er was wel nog steeds een flink aantal vacatures. Dit kwam onder meer door het opnieuw openstellen van eerdere – lastig vervulbare - vacatures.

Uitstroom & instroom
In 2020 zijn 18 medewerkers uit dienst gegaan. De redenen van uit dienst treden variëren van pensionering, het aflopen van een tijdelijk contract of uitstroom naar een andere functie buiten de gemeente. Er zijn
29 (nieuwe) medewerkers in dienst gekomen van onze gemeente. Vanwege corona zijn zij veelal ingewerkt op afstand. Dat vroeg ook een aangepast introductie programma en meer inspanningen om te zorgen voor een warm welkom en een prettige start.

Doorstroom
Een aantal medewerkers is doorgestroomd naar een andere functie binnen de organisatie. De voornaamste reden voor doorstroom kwam door het openstellen van de teamleider functies. Op één vacature na, zijn hier interne medewerkers op geplaatst. Ook is een van de twee trainees doorgestroomd naar een vaste functie in onze organisatie en zijn er collega's die door het ontstaan van vacatures een uitdaging hebben gevonden op een andere vakgebied binnen de gemeente (loopbaanontwikkeling).

Opleiding & ontwikkeling
Het aantrekken en vasthouden van goede mensen is van groot belang. Zeker in een tijd waarin nog steeds – voor een aantal functies – krapte op de arbeidsmarkt is. Dat vraagt investeren in en boeien van de huidige en nieuwe medewerkers. Soms is daarvoor extra inzet nodig op opleiding, ontwikkeling en coaching.
Het opleiden en ontwikkelen van medewerkers ging ondanks corona onverminderd door. Sterker nog, we merkten op een aantal gebieden een versnelling van/toename in behoefte en noodzaak. In 2020 bestond het opleidingsaanbod uit het TOP (Teamleiders Ontwikkel Programma), voor alle teamleiders, het Jong Midden-Delfland programma, coaching on the job, en uiteraard ook uit individuele trainingen. Naast scholing en opleiding hebben we in 2020 ook andere ontwikkelprogramma's vormgegeven. Zo werken we aan een ontwikkeltraject bij DIV, waarbij we nieuwe functies moeten vormgeven om aan te sluiten bij de nieuwe werkzaamheden. Dit gebeurt in overleg met het team, waarbij gebruik gemaakt wordt van de drijfveren, behoeften en talenten van de medewerkers van het team (via TMA). Door dit traject bottom up vorm te geven gebruiken we de kennis van het team, krijgen medewerkers zelf inzicht in hun talenten en wat het beste past én is er draagvlak voor deze noodzakelijke ontwikkeling.

Jong talent
In 2020 hebben zes studenten stage gelopen bij onze gemeente, waarvan twee hun stage begin 2020 afrondden. Dat is nagenoeg gelijk aan voorgaande jaren.

Daarnaast hebben we een traineeprogramma. Dit programma en het bijbehorende opleidingsprogramma voor Jong Midden-Delfland is erop gericht om jonge talenten aan te trekken, en hen te ontwikkelen binnen de organisatie. Daardoor krijgen en behouden we een gezonde leeftijdsopbouw in onze organisatie. Dit draagt ook bij aan een gebalanceerd proces van instroom, doorstroom en uitstroom.

In september 2019 zijn twee nieuwe trainees gestart. Dit traineeship eindigt in september 2021. De trainees pakken verschillende projecten op. Zij worden met name geschoold op vaardigheden en competenties en zijn daardoor breed inzetbaar. In 2020 is één van de trainees al – voor het einde van het traineeship - doorgestroomd naar een vaste functie in onze organisatie.

Inhuur

In 2020 lieten we zien meer inzicht te hebben in en betere sturing te hebben op de inzet van externen en de bekostiging daarvan. Hiermee voorkwamen we dat grote bedragen bijgeraamd moesten worden voor inhuur. Ter toelichting: in 2019 was de totale bijraming voor inhuur via mutaties in de periodieke begrotingswijziging € 690.000[1] en in 2020 was dit € 67.000.

Vanaf 2019 zijn we hard aan het werk om de uitgaven voor inhuur te verminderen. En met succes. We hebben besparingen doorgevoerd door onder andere afscheid te nemen van inhuur om vervolgens medewerkers 'in dienst' aan te nemen.

Ons uitgangspunt is dat vervanging van medewerkers bij ziekte of vacatures intern plaatsvindt. Er zijn echter situaties waarbij het onontkoombaar is om medewerkers extern in te huren. Dit kan zich bijvoorbeeld voordoen bij langdurige afwezigheid van medewerkers, door ziekte of het moeilijk kunnen vervullen van vacatures. Ook is inhuur nodig en juist verstandig voor specialistische, niet structurele werkzaamheden. Hiervoor hebben we zelf de betreffende deskundigheid niet in huis en - gezien het incidentele karakter – hoeven we die ook niet te hebben.

We houden dus aandacht voor welke constructie het best passend is voor de betreffende situatie. Het best passend betekent dat we kijken naar kosten, continuïteit in de organisatie, kennisopbouw en vereiste expertise of in bredere zin beschikbaarheid van potentiele medewerkers.

De inhuurkosten worden – volgens afspraak in plan GRIP - gedekt uit vacaturegelden en project- of afdelingsbudgetten. In de begroting zit een beperkt (specifiek) inhuurbudget van €100.000. Dit budget wordt ingezet wanneer dekkingsmogelijkheden uit vacaturegelden en/of andere budgetten niet toereikend zijn. Dat is bijvoorbeeld het geval bij (langdurige) ziekte van medewerkers of bij een zeer hoog verloop in de organisatie, zoals we in voorgaande jaren hebben ervaren.

Ziekteverzuim

Het ziekteverzuimpercentage geeft inzicht in de omvang van de afwezigheid van medewerkers wegens ziekte. En het geeft signalen over het welzijn van de organisatie. In onderstaand overzicht wordt het verzuimpercentage vergeleken met voorgaande jaren en het landelijk gemiddelde. De landelijke cijfers van 2020 zijn nog niet bekend.

	2016	2017	2018	2019	2020
Midden-Delfland verzuimpercentage (excl. zwangerschap)	4,0%	5,5%	5,6%	5,7%	4%
Landelijke gemeenten 10.000 – 20.000 inwoners (excl. zwangerschap)	4,9%	4,8%	4,9%	5,4%	5,5%
Landelijk alle gemeenten (excl. zwangerschap)	5,6%	5,4%	5,8%	5,8%	5,5%

Corona en de coronamaatregelen hebben effect op het welzijn van de medewerkers. Daarom duiden we de cijfers in dit jaarverslag meer dan we normaal gesproken doen.

Het tweede en derde kwartaal van 2020 lieten een zeer forse daling zien van het ziekteverzuim. Het thuiswerken (vanaf half maart) als gevolg van corona, is vermoedelijk van invloed geweest op de daling. Die dalende lijn is in het laatste kwartaal doorbroken. Landelijk gezien is het verzuim jaarlijks in het vierde kwartaal (en het eerste kwartaal: herfst en winter) het hoogst. Ondanks de stijging in het laatste kwartaal, was er in 2020 over het hele jaar een aanzienlijk lager ziekteverzuim dan in 2019 (4% tegenover 5,7%). Ook was er een forse daling van langdurig verzuim, en zijn medewerkers die langere tijd ziek waren weer aan het werk.

De conclusie die wij kunnen trekken, is dat ondanks alle uitdagingen in deze ingewikkelde periode, het ziekteverzuim een goede en gezonde ontwikkeling laat zien.

[1] € 273.000 hiervan was bij PBW1 om potentiele ontwikkellocaties in kaart te brengen (incl. raadsvoorstel)

Dat laat onverlet dat we aandacht hebben voor de gevolgen van corona(-maatregelen). Onderzoek wijst uit dat de consequenties op de gezondheid van het thuiswerken niet mis zijn. Zowel in fysieke als mentale aspecten. Psychische belasting en (risico op) burn-out zijn serieuze problemen en deze ontwikkelen zich vaak lange tijd niet zichtbaar.

Integriteit

Medewerkers in dienst van onze gemeente of personen die werkzaam zijn voor ons hebben speciale verantwoordelijkheden, omdat zij werken voor een overheidsinstelling. De verantwoordelijkheden zijn beschreven in de Gedragscode integriteit voor medewerkers bij de gemeente Midden-Delfland.

Daarin staat onder andere dat het handelen van medewerkers altijd en volledig is gericht op het belang van de gemeente en op de organisaties en burgers die daar onderdeel van uit maken. Het handelen van medewerkers is transparant, opdat optimale verantwoording mogelijk is en de controlerende organen volledig inzicht hebben in het handelen van medewerkers en hun beweegredenen daarbij.

Wanneer medewerkers in dienst komen bij de gemeente, ondertekenen zij de integriteitverklaring en leggen zij ten overstaan van de burgemeester de eed of belofte af. De bijeenkomst die we hier normaal gesproken voor organiseren maakt onderdeel uit van het introductieprogramma en heeft tot doel dat de medewerker zich bewust is van de speciale verantwoordelijkheden en dat hij/zij belooft zich daarnaar te gedragen. Vanwege de coronamaatregelen, hebben we dit anders vorm moeten geven.

Dienstverlening

Ons dienstverleningsmodel gaat uit van een betrouwbare, pro actieve, klantgerichte en vriendelijke dienstverlening waarbij inwoners en ondernemers zoveel mogelijk zelf de keuze krijgen op welke manier zij zaken willen doen met de gemeente. Daarnaast loopt een continue ontwikkeling dat we de vragen die veel voorkomen door het KCC (eerstelijns dienstverlening) laten afhandelen. Dit moet er voor zorgen dat mensen directer, zonder onnodige doorverwijzingen, worden geholpen. Goede dienstverlening betekent óók een heldere taakafbakening en goede communicatie over wat we wel doen en wat niet. Het is niet mogelijk en niet wenselijk om altijd alles op te pakken en voor iedereen te regelen.

In onze dienstverlening hanteren wij de uitgangspunten van de organisatieontwikkeling, het Cittaslow denken én de Hostmanship filosofie (Thuis! In Midden-Delfland). Belangrijk is om te zorgen voor een welkome cultuur waar bekwame medewerkers werken. Medewerkers die weten hoe wetten, regels en systemen in elkaar zitten en waarom dat zo is. Zij zijn daardoor in staat om te werken volgens de bedoeling.

Voor onze dienstverlening was 2020 een uitdagend jaar: corona en de corona maatregelen maakten het noodzakelijk onze dienstverlening op veel onderdelen aan te passen aan de nieuwe realiteit. Zo zijn we bij het KCC overgegaan op het werken op afspraak, hebben we avondopenstellingen tijdelijk stopgezet, en zijn er veel fysieke maatregelen genomen rond de balies en de spreekkamers (zoals kuchschermen, desinfectiezeep etc.). Omdat vanaf maart 2020 thuiswerken de norm werd, is per afdeling bekeken op welke manier de continuiteit van dienstverlening het beste kon worden geborgd. We hebben waar mogelijk klantcontacten digitaal (Microsoft Teams/Zoom) of telefonisch laten plaatsvinden. De omschakeling die dit vroeg is door onze medewerkers met veel voortvarendheid en opvallend snel opgepakt. Voor sommige functies of afdelingen – zoals het maatschappelijk team en het team Wmo – vonden bepaalde klantcontacten onder voorwaarden wel fysiek plaats. Daarbij hebben we rekening gehouden met de RIVM richtlijnen en corona-maatregelen. Klanten reageerden doorgaans begripvol op de aanpassingen.

De nieuwe visie die wij ontwikkelden op dienstverlening, hebben wij in 2020 nog niet kunnen vaststellen. Wij willen de ruimte nemen om de ervaringen die we nu opdoen uit de corona-maatregelen, mee te nemen in de uiteindelijke dienstverleningsvisie.

In 2020 zijn voorstellen uitgewerkt voor sociale veiligheid (cameratoezicht, interventieteam). In aansluiting op onderzoek uit 2019 naar de vindbaarheid en duidelijkheid in het gemeentehuis, zijn in 2020 werkzaamheden uitgevoerd zoals het plaatsen van bewegwijzering in het gebouw. Hiermee willen we onze bezoekers – wanneer dat weer volop kan - ook ‘fysiek’ meer welkom heten.

Communicatie

Onze communicatiestrategie gaat uit van moderne, doeltreffende en klantgerichte communicatie. We zetten steeds weer in op het neerzetten van de gemeente als gesprekspartner: dichtbij en aanspreekbaar. De communicatie is geen doel op zich, maar altijd dienstbaar aan het realiseren van de gemeentebrede visie en missie.

De manier waarop wij communiceren, draagt bij aan hoe inwoners onze dienstverlening ervaren. Daarom werken we continu aan de begrijpelijkheid van onze brieven, e-mails, advertenties en andere uitingen. Doel hiervan is dat de boodschap helder, begrijpelijk en goed gemotiveerd is en de lezer centraal zet. We ondersteunen dat met trainingen en schrijfcoaches in de organisatie. Ook in 2020 kregen onze medewerkers extra tools om hun schrijfvaardigheid verder te verbeteren.

In 2020 kreeg ook de crisiscommunicatie een voorname rol. Communicatie had een belangrijke functie in het informeren van inwoners en ondernemers tijdens de coronacrisis. Hierbij werd samengewerkt met de (veiligheids)regio.

Website
In 2020 is onze website volledig vernieuwd. We hebben een groot aantal verbeterslagen gemaakt en onze website voldoet aan alle weer scherpere digitale toegankelijkheidseisen.

Sociaal intranet
In 2019 hebben we een nieuw (sociaal) intranet ingevoerd met het doel de interne communicatie en de onderlinge samenwerking naar een hoger plan te tillen. Het platform biedt de mogelijkheid om op interactieve wijze informatie uit te wisselen en kennis te delen. Dit platform was in 2020 juist hierom van groot belang; het kunnen blijven informeren en verbinden van een organisatie die op afstand werkt.

(Social) media & analyse
We zijn aangesloten bij middelen die inwoners ook veel gebruiken. We gebruiken social media naast de traditionele media en maakten vooral gebruik van Facebook en Twitter. In 2020 zijn we meer gebruik gaan maken van LinkedIn en sinds eind 2020 hebben we ook meer ingezet op Instagram. Per doel en doelgroep zetten we een doordachte mix in. Het voordeel van social media is dat interactie mogelijk is en daarmee dus ook meer maatwerk. Daarnaast is de communicatie via social media vaak wat informeler en daarmee toegankelijker.

We gebruiken dagelijks de analysetool Coosto voor een beter zicht op meningen en (opkomende) issues. Dit zorgt ervoor dat we waar nodig de communicatiestrategie kunnen aanpassen of beter kunnen aansluiten bij de informatiebehoefte van onze inwoners en ondernemers. Via deze analysetool monitorden we ook welke vragen leefden tijdens de coronacrisis.

Privacy

De coronamaatregelen hadden ook impact op het taakveld Privacy. Uitdagingen hierin waren vooral gelegen in het bijbrengen van privacy bewustzijn bij medewerkers. Dit kwam voornamelijk doordat het grootste deel van de organisatie thuis werkte én vaak hogere werkdruk ervoer door extra taken en een gewijzigde thuissituatie.
Het ontbreken van regelmatig contact met de privacy officers (‘de gesprekken bij het koffieapparaat’) zorgde ervoor dat de drempel hoger werd om advies te vragen aan de privacy officers. Ook werden voorgenomen uitwisselingen van persoonsgegevens minder vaak binnen teams besproken, waardoor ‘sociale controle’ van directe collega’s beperkt was. Dit alles leidde ertoe dat het aantal spontane vragen bij de privacy officers en de Functionaris Gegevensbescherming (hierna: FG) kleiner werd en de grip op de organisatie verminderde.

Daarnaast ontstond een extra risico op datalekken, doordat medewerkers bij het plotseling invoeren van het thuiswerken bij uitzondering papieren dossiers mee naar huis namen.

Vanuit de privacy officers en de FG is vol ingezet op het verhogen van het privacybewustzijn van de medewerkers via digitale kanalen. Daarnaast is het contact met de privacy-ambassadeurs binnen de teams snel omgezet in digitale overleggen.

Naast het verhogen van het privacybewustzijn is veel aandacht besteed aan het detecteren van privacyrisico’s. Hiervoor worden Data Protection Impact Assessments (DPIA’s) uitgevoerd op

processen met een mogelijk hoog privacy risico. Bij een DPIA benoemen wij risico's binnen het proces en doen wij aanbevelingen voor mitigerende maatregelen. Ten slotte is gewerkt aan professionalisering van de privacy organisatie, onder meer door de aanschaf van een 'privacy dashboard'. Met dit dashboard wordt inzicht gegeven aan medewerkers en management in de belangrijkste privacy parameters, waaronder gemelde datalekken, ingekomen verzoeken om uitoefening van privacyrechten en het register van verwerkingen.

Digitalisering & informatievoorziening

Informatievoorziening
De rol van ICT en informatievoorziening is cruciaal voor het uitvoeren van de gemeentelijke taken. Zonder ICT kunnen de gemeentelijke taken nauwelijks meer uitgevoerd worden. De lokale kabelbreuk in 2019 en de wereldwijde Citrix hack in januari 2020 maakten dit zeer duidelijk. De toenemende digitalisering (en robotisering) biedt mogelijkheden voor betere dienstverlening en bedrijfsvoering. De gemeente Midden-Delfland staat voor een goede, correcte en persoonlijke benadering. Dat betekent dat inwoners onder meer via de digitale snelwegen, waar en wanneer zij maar willen contact met de gemeente leggen. En naast digitaal contact, blijft het mogelijk om persoonlijk via de telefoon of de balie contact te hebben met de gemeente. De burger of de ondernemer kiest het kanaal van zijn of haar voorkeur. Het college stelt een nieuw informatiebeleidsplan vast als opvolger van het aflopende Realisatieplan Informatievoorziening 2016 -2020. Ook is een concept dienstverleningsvisie opgesteld. Door de coronacrisis hebben we versneld ingezet op 'op afstand (samen)werken' en is de vaststelling van het informatiebeleidsplan vertraagd en vindt deze in 2021 plaats.

De verwachting is dat de standaardzaken de komende jaren door digitalisering in toenemende mate geautomatiseerd verlopen. In dat kader is in 2020 een zaaksysteem aangeschaft dat we naar verwachting in Q4 2021 in gebruik gaan nemen.

Alle gemeentelijke werkzaamheden en processen genereren data, daarmee is de gemeente dus ook een informatiebedrijf. En iedere medewerker dus ook een informatiemanager. Dit betekent dat de werkzaamheden en de rol van medewerkers zijn veranderd. Dat vraagt naast het werken met een zaak*systeem* ook aandacht voor die veranderende werkzaamheden en rol van de medewerkers. Eind 2020 zijn we gestart met het optuigen van het veranderproject Zaakgericht Werken. Dit project loopt parallel aan het project voor de implementatie van het Zaaksysteem.

Automatisering
Een juiste en betrouwbare ICT-infrastructuur bepaalt mede de flexibiliteit, veiligheid, toekomstbestendigheid en schaalbaarheid van een organisatie. In 2020 zijn onze vaste Thin Clients (computers van de medewerkers) vervangen door Mobile Thin Cliënts (MTC's) om beveiligd plaats- en tijdonafhankelijk werken mogelijk te maken. Deze MTC's voorzagen direct in het faciliteren van het thuiswerken als gevolg van corona. Ook als gevolg van de coronacrisis hebben we versneld MS Teams geïmplementeerd om het plaats- en tijdonafhankelijk vergaderen te faciliteren. Dit is - vooruitlopend op de migratie van Office 2016 naar Office365 - naar voren gehaald in de planning om te kunnen voorzien in de plots veranderde behoefte en noodzaak.

In 2020 is de Europese aanbesteding voor de vervanging van onze verouderde hardware afgerond. Hierin hebben we samengewerkt met ICT Westland. De aanvankelijke planning was om de feitelijke vervanging ook in 2020 af te ronden. Vanwege de coronacrisis en de daarmee gepaard gaande langere levertijden vindt de daadwerkelijke vervanging plaats in 2021 (Q2).

Samenwerking regionaal en landelijk
In 2020 is de samenwerking met Westland geintensiveerd. Dit kwam niet alleen door de plots toegenomen vraag naar digitaal en op afstand (samen)werken. Ook de generieke tendens is steeds verdergaande informatievoorziening en daarmee ook een steeds intensievere samenwerking om alle ontwikkelingen aan te kunnen. In 2020 is daarom ook gestart met het oriënteren op een nieuwe dienstverleningsovereenkomst met de gemeente Westland.

Verder zetten we in op kennisdeling op ICT gebied met de gemeente Westland. Dit gebeurt ook regionaal, bijvoorbeeld op het terrein van informatiebeveiliging en de ICT-kant van de nieuwe Omgevingswet.

We zijn aangesloten bij de Gemeentelijke Gemeenschappelijke Infrastructuur (GGI). Dit is een ICT-infrastructuur van en voor gemeenten en gemeentelijke samenwerkingsverbanden. Wij nemen onder meer deel aan: GGI-veilig en GT-Connect. Via GGI-Veilig nemen gemeenten onder meer actieve netwerk monitoring af voor het bewaken van dataverkeer op het eigen bedrijfsnetwerk. Ook kunnen beveiligingsproducten en dienstverlening voor de gemeentelijke ICT-infrastructuur worden afgenomen.
GT Connect helpt ons bij de noodzakelijke vervanging van onze telefooncentrale en de integratie van moderne communicatiefunctionaliteiten in onze processen. In 2019 zijn we aangesloten bij een landelijke aanbesteding op dit gebied. Dit is in 2020 uitgevoerd door de VNG. Onze implementatie zou Q2 2021 plaatsvinden. Eind 2020 kwam het nieuws naar buiten dat de VNG namens alle deelnemende gemeenten de overeenkomst heeft ontbonden, omdat de opdrachtnemer volgens de VNG niet aan de afspraken voldeed. De opdrachtnemer heeft een kort geding aangespannen en begin Q2 2021 verwachten we de uitkomst. Hoogstwaarschijnlijk blijft de ontbinding in stand en dat betekent voor onze gemeente dat we versneld zelf (opnieuw) aan de slag moeten met een eigen aanbesteding/aanschaf voor een 'Unified communications' oplossing. Een eventueel vervolgtraject via de VNG zou de voorkeur genieten, zowel qua ambtelijke capaciteit als kosten, maar dat kunnen we ons qua planning niet permitteren. De telefooncentrale is verouderd en technische ondersteuning wordt steeds moeilijker.

Informatiebeveiliging
Gemeentelijke organisaties hebben heel veel waardevolle informatie in het bezit. Betrouwbare informatievoorziening is daarom essentieel. In 2020 is de gemeentelijke standaard voor informatiebeveiliging (BIG) vervangen door de Baseline Informatiebeveiliging Overheden (BIO). Dit is een uniforme richtlijn voor de overheid gebaseerd op de ISO normering 27001 voor informatiebeveiliging. We moeten aan zowel technische als organisatorische normen voldoen. Daarvoor is het Strategisch Informatiebeveiligingsbeleid Midden-Delfland 2020-2023 vastgesteld. Aansluitend daarop is het personeelsbeleid geactualiseerd op de eisen vanuit de BIO. Denk daarbij aan onderwerpen zoals screening functiescheiding, integriteit, training en bewustwording.

In 2020 hebben we een Baselinetoets afgerond waarmee we het Basis Beveiligingsniveau van processen en informatiesystemen bepalen. Deze toets heeft in kaart gebracht welke processen in welke mate risicovol zijn op het gebied van beschikbaarheid, integriteit en vertrouwelijkheid. Dit wordt ook wel dataclassificatie genoemd. De vervolgstap daarop is dat we kijken welke maatregelen daarbij passen, welke we al hebben genomen en welke we nog moeten nemen.

In de VNG resolutie 'Informatieveiligheid, randvoorwaarde voor de professionele gemeente' is onder meer afgesproken dat we in het jaarverslag een onderdeel opnemen over informatiebeveiliging of deze als bijlage toesturen. U ontvangt het "Jaarverslag Informatiebeveiliging Midden-Delfland 2020" als separate bijlage.

2.4.6 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding

Wij voeren actief beleid op de beheersing van de risico's die wij lopen. Wij brengen risico's in kaart en kijken welke maatregelen we (kunnen) om deze risico's af te dekken. Voor de risico's waarvoor we geen maatregelen kunnen treffen, schatten we in welke buffer noodzakelijk is om de risico's op te vangen. Dit is het weerstandsvermogen.

Het weerstandsvermogen is '*het vermogen van de gemeente om niet-structurele risico's op te kunnen vangen om zo haar taken te kunnen voortzetten*'. Door een goed systeem van risicomanagement kunnen bestuurders en managers voor risico's, die het behalen van de doelstellingen bedreigen, passende beheersmaatregelen nemen.

Uit deze paragraaf blijkt dat het weerstandsvermogen uitstekend is. Daarnaast verhouden de wettelijk voorgeschreven indicatoren zich tot de normen die de VNG hiervoor heeft ontwikkeld.

Risicomanagement

Risicomanagement is het beheersen van risico's en het nemen van beslissingen die gericht zijn op het voorkomen of minimaliseren van nadelige effecten. Door een goed systeem van risicomanagement kunnen bestuurders en managers passende beheersmaatregelen nemen. Goed risicomanagement zorgt voor procesoptimalisatie en een betere inrichting en borging van resultaten. Een essentieel instrument voor het bereiken van resultaat, kwaliteit, innovatie en de waarden uit de Cittaslow filosofie.

Binnen de planning-en-controlcyclus (p&c-cyclus) heeft risicomanagement een prominente plek. In alle p&c-producten rapporteren we hierover. Risicomanagement is namelijk een continu proces en is onderdeel van een manier van denken. Het is daarmee ook een hulpmiddel bij het nemen van besluiten door zowel raad als college.

Nota risicomanagement & risicoregister
Op 25 juni 2019 heeft de gemeenteraad de 'Nota Risicomanagement Midden-Delfland' vastgesteld. Deze nota maakt het samen met een actueel (fraude)risicoregister mogelijk om een betrouwbaar oordeel te geven over het benodigde weerstandsvermogen. En dat leidt er uiteindelijk toe dat risico's zo min mogelijk effect hebben op de uitvoering van het lopende beleid en de uitvoering van onze dienstverlening. En ook op het in stand houden van voorzieningen voor onze inwoners en ondernemers. Met een betrouwbaar beeld van het benodigde weerstandvermogen borgen we de continuïteit van de totale bedrijfsvoering en dienstverlening.

In het risicoregister gaat het niet alleen om risico's met financiële gevolgen, maar ook om het inzicht in de niet financiële gevolgen. Dit zijn bijvoorbeeld risico's op politiek-, imago-, milieu-, juridisch- privacy-, informatie- of veiligheidsvlak.

Sommige risico's zijn vertrouwelijk. Daarom publiceren we het risicoregister niet als bijlage bij de programmabegroting en –rekening. De belangrijke openbare risico's benoemen we in deze paragraaf. Wij hebben een actieve informatieplicht. Dat betekent dat wij de raad tussentijds informeren als er (risico)ontwikkelingen zijn buiten de P&C-cyclusmomenten om.

Belangrijkste risico's

Door actieve risicobeheersing heeft de gemeente zicht op de risico's zijn en is het mogelijk om het weerstandsvermogen te bepalen. Wij herijken alle risico's tweemaal per jaar en anticiperen continu op nieuwe risico's. Het getoonde risicoprofiel is ontstaan vanuit de herijking/ inventarisatie zoals uitgevoerd t/m december 2020. Hieronder beschrijven wij de (geconsolideerde) risico's die de grootste invloed hebben bij het bepalen van de benodigde weerstandscapaciteit. Bij ieder risico geven we kort de beheersmaatregelen weer.

Grondexploitatie
Door de grote omvang van de grondexploitatie vormt dit een risico voor de gemeente. Jaarlijks worden de grondexploitaties en de bijbehorende risicoanalyse geactualiseerd. De resultaten van de

grondexploitatie brengen wij ten gunste of ten laste van de reserve grondexploitaties. De laatste actualisatie geeft aan dat het resultaat van de reserve grondexploitaties op termijn een batig saldo laat zien.

Verbonden partijen
De gemeente neemt deel in 18 zogenoemde *verbonden partijen*. Meestal is dat een deelname aan een netwerk of samenwerking met meerdere gemeenten. De afgelopen jaren is enkele malen gebleken dat hier behoorlijke financiële gevolgen uit voort kunnen vloeien (bijvoorbeeld GGD en Avalex). Nauwkeurige bewaking is noodzakelijk om problemen in de toekomst te voorkomen.
In 2020 is besloten om deel te nemen in HVC. Onderdeel van dit besluit is dat de gemeente (mede) garant staat voor de leningen van HVC. De gemeente ontvangt hiervoor jaarlijks een garantstellingsprovisie van HVC (jaarlijks ca. € 47.000). De deelname aan HVC vloeit voort uit het feit dat Midden-Delfland deel uitmaakt van de verbonden partij Avalex.

Sociaal Domein
Vanaf januari 2015 is een groot aantal nieuwe taken overgekomen naar gemeenten. Het betrof aanvankelijk de Participatiewet, de nieuwe Wmo 2015 en taken uit de Jeugdwet. Al vanaf het begin van de decentralisatie hebben gemeenten en VNG aangegeven dat de meegekomen rijksmiddelen bij deze decentralisaties onvoldoende zijn. Ontwikkelingen als de invoering van het abonnementstarief in de Wmo, en het open einde karakter van een aantal regelingen, hebben de financiële druk opgevoerd. Vanaf medio 2018 heeft dit ook in Midden Delfland geleid tot tekorten. Vanaf voorjaar 2019 is door de raad voor één jaar budget beschikbaar gesteld om de benodigde kostenombuiging te realiseren in de jeugdzorg. Mede met deze tijdelijke impuls is vorm gegeven aan de doorontwikkeling van de werkwijzen in het maatschappelijk team, de implementatie van (regionale) instrumenten ter beheersing van de kosten en het anticiperen op de bezuinigingen in daaruit voortvloeiende afbouw van capaciteit in het maatschappelijk team.

Risico's waardoor de dienstverlening, kwaliteit van de zorg, ondersteuning en financiële dienstverlening in gevaar komen:
- Sociaal domein (breed): effecten van corona en corona-maatregelen op de vraag naar ondersteuning op gebied van zorg, inkomen, welzijn en schuldenproblematiek.
- Sociaal domein (breed): uitvoeringskosten voor nieuwe tijdelijke wettelijke regelingen zoals Tozo (1, 2, 3 en 4), Tonk en mogelijk nieuwe volgende regelingen
- Jeugdtaken: risico van een toenemende vraag aan geïndiceerde zorg, mede via de vrije verwijzers, wanneer preventief aanbod niet beschikbaar is.
- Tarieven jeugdzorg: jurisprudentie over tarieven in de jeugdhulp beperkt de gemeentelijke ruimte om tot reëlere tarieven te komen.
- Wmo: toename van zorgbehoefte als gevolg van vergrijzing, gefaseerde afbouw van bijdrage MRDH aan doelgroepenvervoer
- Abonnementstarief Wmo: invoering abonnementstarief leidt tot afname inkomsten uit eigen bijdragen,
- Loonstijgingen via landelijke cao ontwikkelingen.
- Participatiewet: blijvend hoge instroom van mensen in de bijstand, versterkt vanwege economische gevolgen coronamaatregelen (werkgelegenheid neemt af, waardoor instroom in de uitkering stijgt, en uitstroommogelijkheden worden beperkt) .
- Nieuwe gemeentelijke taken: behalve de drie decentralisatie uit 2015 komen meer taken over naar gemeenten, waaronder de Wet verplichte GGZ, Wet inburgering, Beschermd Wonen, uitbreiding taken vroeg-signalering Was.

Garantstellingen
Garant- of borgstellingen voor leningen van derden (voornamelijk ten behoeve van woningbouw). Met Waarborgfonds Sociale Woningbouw is tot 1 januari 2025 (21Z.001718) een gelimiteerde achtervang overeenkomst ten behoeve van Stichting Wonen Midden-Delfland afgesloten. De leningenportefeuille bedraagt maximaal € 75 miljoen. Met deze achtervang overeenkomst is Stichting Wonen Midden-Delfland in staat om tegen een gunstige rente geldleningen aan te trekken voor financiering van hun activiteiten.

Daarnaast zijn aan verenigingen en instellingen gemeentegaranties verstrekt, zodat zij financiering aan hebben kunnen trekken. Goede monitoring van en terughoudendheid bij toekomstige aanvragen is noodzakelijk om het risico voor de gemeente te beperken.

Renteontwikkelingen
Binnen onze begroting hanteren we het zogenaamde renteomslag percentage voor de berekening van de (bespaarde) rente over de reserves/voorzieningen en de rentetoerekening over de boekwaarde van de vaste activa. Het renteomslag percentage is een gemiddelde van de betaalde en ontvangen rente. Als gevolg van diverse ontwikkelingen zoals het verplicht schatkistbankieren, de lage marktrente, BBV voorschriften is het omslagpercentage 0%.

Aantrekken geldleningen
De gronden die door het bedrijvenschap Harnaschpolder zijn aangekocht worden in erfpacht uitgegeven (zie raadsbesluiten 2015-23980 en 2016-32705). Voor de financiering van de aankoop van grond en de betaling van de overeengekomen afkoopsommen voor renteverschillen worden leningen aangetrokken. Het aantal leningen en het totale vreemde vermogen neemt aanzienlijk toe. Gezien de afgesloten erfpachtovereenkomsten is het financieel risico beperkt.

Uitgezette geldleningen
In 1988 heeft de voormalige gemeente Schipluiden een bedrag van € 7,7 miljoen. uitgeleend aan de ABN-AMRO. De lening is later overgegaan naar de Royal Bank of Scotland (RBS). De RBS is grotendeels in handen van de Britse overheid. De vooruitzichten van de bank zijn de laatste jaren verbeterd. De lening staat voor 50 jaar vast en heeft een rente van 8,15% (ACT/360). De lening aan de RBS levert nu jaarlijks € 637.000 aan rente op. Het verstrekken van een lening brengt risico's met zich mee (kredietcrisis en de BREXIT).
Bij de Nederlandse Waterschapsbank is voor € 1,4 miljoen. uitgezet met een rente van 7% (€ 95.300 exploitatie-inkomsten per jaar tot 2043).

Omgevingswet
De Omgevingswet bundelt de wetgeving en de regels voor ruimte, wonen, infrastructuur, milieu, natuur en water. De komst van de Omgevingswet maakt het omgevings*recht* inzichtelijker voor burgers, ondernemers en overheden. Er zijn minder regels en er is meer ruimte voor initiatieven. Dit is een grote inhoudelijke en ook financiële opgave de komende jaren.

Organisatie
Er is een hoge werkdruk in de organisatie met op een aantal vakgebieden duidelijke knelpunten. In de loop van 2020 is het hoge verloop uit 2019 genormaliseerd. Sindsdien is er sprake van een gezond verloop. Er was echter nog steeds een flink aantal vacatures. Daarnaast is sprake van een opzegtermijn van slechts één maand waardoor 'warm inwerken' niet of nauwelijks kan. Dit voert de werkdruk bij overige medewerkers op. In 2020 hadden we goede sturing op de inzet van externen en de bekostiging daarvan. Hiermee voorkwamen we dat er voor inhuur grote bedragen bijgeraamd moesten worden. Het blijft echter een kwetsbare situatie.

Herijking Gemeentefonds
Het Rijk heeft een herijking van het gemeentefonds aangekondigd en uitgevoerd. Een eerste concept is teruggestuurd naar de tekentafel, omdat de staatssecretaris de uitkomsten niet acceptabel vond. Eind 2020 is een tweede concept gepresenteerd. De besluitvorming daarover is uitgesteld tot na de verkiezingen.
Op basis van het tweede concept kan onze gemeente een positief effect verwachten. Er is grote onzekerheid daarom kunnen we nog geen bedrag ramen (p.m.).

Corona
Het coronavirus beïnvloedde het werk en de werkzaamheden. Voor de aanpak van de gevolgen van corona is gekeken wat we, aanvullend op de landelijk maatregelen van het Rijk, konden doen op de beleidsterreinen van onze organisatie. Er is gestreefd naar een zo adequaat mogelijke uitvoering van de reguliere werkzaamheden. En er is hard gewerkt om de dienstverlening goed te blijven doen en de afgesproken mijlpalen uit het collegewerkprogramma te behalen. Er zijn echter risico's. We staan daarbij nader stil in de paragraaf COVID-19.

Tot slot
Naast deze risico's zijn er nog vele andere onzekerheden waarmee gemeenten te maken hebben. In dit verband noemen wij calamiteiten (zoals het vrijkomen gevaarlijke stoffen of saneringen), dubieuze debiteuren, fraude, leegstand van gebouwen, overige schadeclaims en ook aanslagen. Als de kosten die hiermee gemoeid zijn niet op derden verhaald kunnen worden of niet volledig worden gedekt door verzekeringen of voorzieningen, moeten zij binnen de algemene middelen opgevangen worden.
Schades die voortvloeien uit de dagelijkse activiteiten hebben andere oorzaken en uitingsvormen dan calamiteiten. Ze komen meestal frequenter voor en het schadebedrag per keer is kleiner. Deze

structurele schades worden door de gemeente zelf beheerst door te investeren in de bedrijfsvoering. Dit kunnen preventieve maatregelen in de werkprocessen zijn, maar ook informatie en trainingen aan medewerkers en bestuur om hun risicobewustwording te verhogen.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen bestaat uit de middelen en mogelijkheden om onverwachte en substantiële kosten, die niet zijn opgenomen in de begroting, te dekken. En ook voor de risico's waarvoor geen voorzieningen zijn getroffen of verzekeringen zijn afgesloten. Voor structurele risico's wordt normaal gesproken een voorziening gevormd. Het weerstandsvermogen is van belang voor het bepalen van de gezondheid van de gemeentelijke financiën.

Weerstandscapaciteit

Weerstandscapaciteit is de mate waarin de gemeente op dit moment financieel in staat is risico's af te dekken. Hieronder gaan we zowel in op de benodigde weerstandscapaciteit ter afdekking van de risico's als op de werkelijk aanwezige weerstandscapaciteit.

In de raadsvergadering van 25 juni 2019 is het voorstel voor de actualisatie van de reserves en voorzieningen behandeld. Naar aanleiding hiervan is besloten om een reserve weerstandsvermogen in te stellen. De omvang van deze reserve is vastgesteld op € 4 miljoen.
Hierdoor ontstaat enerzijds een buffer die voldoende groot is om de mogelijke gevolgen van risico's op te vangen, anderzijds komt de algemene reserve vrij voor andere bestemmingen.

Ratio weerstandsvermogen (WV)

Het doel van het weerstandsvermogen is dat er een buffer aanwezig is om financiële tegenvallers op te vangen zodra risico's werkelijkheid worden. Een algemeen aanvaarde normstelling voor de hoogte van het weerstandsvermogen is er niet. Het oordeel over de toereikendheid van de weerstandscapaciteit is afhankelijk van de financiële risico's. Een berekening van de 'ratio weerstandsvermogen' zoals hieronder toegelicht, geeft een goed inzicht. Acceptabel is een ratio weerstandsvermogen tussen de 1,0 en 1,4.

Waardering weerstandsvermogen	Ratio	Aanduiding
Groter dan	2,0	Uitstekend
Tussen	1,4 en 2,0	Ruim voldoende
Tussen	1,0 en 1,4	Voldoende
Tussen	0,8 en 1,0	Matig
Tussen	0,6 en 0,8	Onvoldoende
Lager dan	0,6	Slecht

Een 'ratio weerstandsvermogen' wordt als volgt berekend:

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit (res. weerstandsverm)}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit (totaal risico's)}}$$

Beschikbare weerstandscapaciteit

De reserve weerstandsvermogen bedraagt € 4 miljoen. Dit geeft de gemeente meer dan voldoende weerstandscapaciteit om onvoorziene financiële tegenvallers op te vangen.

Alle risico's zijn tegen het licht gehouden en aangepast in het risicoregister. Op basis van de huidige inzichten en de berekening blijkt dat er een kans bestaat dat een bedrag van € 1,9 miljoen noodzakelijk is om aan de zo reëel mogelijk ingeschatte financiële risico's weerstand te bieden.

$$\text{Ratio weerstandsvermogen 2020} = \frac{\text{Beschikbaar weerstandscap. = € 4,0 miljoen.}}{} = 2{,}1$$

Totaal aan risico's = € 1,9 miljoen.

Het streven van de gemeente naar een ratio weerstandsvermogen tussen de 1,0 en 1,4 is in 2020 gehaald.

Overige kengetallen

Om de onderlinge vergelijkbaarheid van gemeenten te verbeteren worden in de begroting en in de jaarstukken nog een aantal financiële kengetallen opgenomen. De kengetallen zijn weergegeven in het volgende model met daarbij de normen volgens de VNG.

Kengetal	Jaarrekening 2019	Begroting 2020	Jaarrekening 2020
Netto schuldquote	99,79%	107,41%	122,37%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle leningen	96,73%	104,28%	119,37%
Solvabiliteitsratio	39,52%	37,39%	36,64%
Grondexploitatie	14,66%	-9,34%	27,06%
Structurele exploitatieruimte	0,95%	-1,15%	2,77%
Belastingcapaciteit	119,59%	138,75%	130,49%

Toelichting kengetallen:
Netto schuldquote
Dit cijfer geeft inzicht in het niveau van de gemeentelijke schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft dus een indicatie van de mate waarin de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie drukken. Een laag percentage is gunstig.

Conclusie op basis van kengetallen:
Het percentage van de netto schuldenquote is verslechterd. Volgens de normen van de VNG is het aan te duiden als 'matig'. Deze verslechtering komt door de geldleningen die nodig zijn voor de aankoop van gronden. Overigens zijn deze gronden in erfpacht uitgegeven en zorgen wel voor structurele opbrengsten.

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen
Omdat bij leningen onzekerheid kan bestaan of ze allemaal worden terugbetaald, wordt dit kengetal zowel berekend inclusief als exclusief de doorgeleende gelden. Zo wordt duidelijk wat het aandeel van de verstrekte leningen in de exploitatie is en wat dit betekend voor de schuldenlast. Hoe lager deze percentages, hoe beter.

Conclusie op basis van kengetallen:
De onzekerheid dat leningen die de gemeente Midden-Delfland heeft verstrekt niet (allemaal) worden terugbetaald is gering, vandaar een minimale afwijking met het kengetal 'netto schuldquote'. De norm ook hier is "matig". Er zijn geen leningen geoormerkt als dubieus.

Solvabiliteitsratio
Dit cijfer geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Hoe hoger dit percentage, hoe gunstiger dit is voor de financiële weerbaarheid van de gemeente. Dit cijfer geeft dus een soort toekomstvisie weer.

Conclusie op basis van kengetallen:
Dit cijfer voor Midden-Delfland is iets afgenomen ten opzichte van 2019. Waardoor een behaalde norm van 'matig'.

Kengetal grondexploitatie
De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van een gemeente. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop. De accountant moet ieder jaar beoordelen of de gronden tegen een actuele waarde op de balans zijn opgenomen.

Conclusie op basis van kengetallen:
De financiering van de grondpositie met eigen vermogen maakt onderdeel uit van de schuldpositie.

De accountant heeft bij de controle van de jaarrekening de jaarlijkse actualisatie van de grondexploitatie beoordeeld. Jaarlijks neemt de boekwaarde van de voorraden grond af door verkopen. Volgens de normen van de VNG is het cijfer aan te duiden als ‘matig’.

Structurele exploitatieruimte
Dit cijfer helpt mee om te beoordelen welke structurele ruimte een gemeente heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Wanneer dit cijfer negatief is, betekent het dat het structurele deel van de begroting onvoldoende ruimte biedt om de lasten te blijven dragen.

Conclusie op basis van kengetallen:
De structurele exploitatieruimte laat zien dat de structurele lasten, waaronder die samenhangend met de schuldenlast van de gemeente (rente en aflossing), volledig worden gedekt door structurele baten. Hier is de norm voldoende.

Belastingcapaciteit
Onder de woonlasten worden verstaan de OZB, de riool- en afvalstoffenheffing voor een woning met gemiddelde WOZ-waarde. De belastingcapaciteit van gemeenten wordt daarom berekend door de totale woonlasten voor een meerpersoonshuishouden in jaar t te vergelijken met het landelijk gemiddelde in jaar t-1 en uit te drukken in een percentage.
Het streven van het college is de woonlasten laag te houden. Door een hoog gemiddelde WOZ-waarde van de woningen, de kostbare afvalstoffen- en rioolheffing door een groot gemeentelijk oppervlakte bewegen de woonlasten steeds meer naar het landelijk gemiddelde toe.

Conclusie op basis van kengetallen:
Het streven van het college is de woonlasten laag te houden. Een hoog gemiddelde WOZ-waarde van de woningen, de kostbare afvalstoffen- en rioolheffing door een groot gemeentelijk oppervlakte en lage woningdichtheid in het buitengebied zorgen voor meer dan gemiddeld hoge woonlasten. Voor de afvalstoffen- en rioolheffing geldt een 100% kostendekking. Daarbij is in het verleden besloten om de rioolheffing volledig bij de gebruiker op te leggen, waardoor de woonlasten hoger zijn dan in gemeenten waar deze heffing aan de eigenaar wordt opgelegd (waaronder woningbouwverenigingen). De woonlasten Midden-Delfland zijn ook daardoor reeds enkele jaren, waaronder ook voor 2020 boven het landelijk gemiddelde. De norm aanduiding is hiervoor ‘onvoldoende’.

2.4.7 Financiering

Kaders en beleid

In de Wet financiering decentrale overheden (Wet FiDO), zijn de kaders gesteld voor een professionele inrichting en uitvoering van de treasuryfunctie van decentrale overheden.

Onder de treasuryfunctie vallen o.a. het beheer van geldstromen, liquiditeit, renterisico's en de financiering van en in de gemeente (zowel lenen als uitzetten van gelden).
De kaders hierbij zijn:
- Treasurystatuut. Een beleidsmatige financiële infrastructuur, waarin verantwoordelijkheden en spelregels voor de gemeentelijke treasury zijn opgenomen.
- Financieringsparagraaf die jaarlijks wordt aangeboden bij de begroting en het jaarverslag.

Treasury houdt zich bezig met alle (toekomstige) kasstromen en daarmee samenhangende risico's. Deze risico's komen voort uit de financieringsbehoefte. Het treasurybeleid is primair gericht op het waarborgen van financiële continuïteit door maatregelen te treffen zodat de activiteiten van de gemeentelijke organisatie financierbaar blijven.

Voor de renterisico's en risico's uit financiële posities treffen we beheersmaatregelen (vermijden, spreiden). Onderstaande uitgangspunten worden gehanteerd:
- Zorgdragen voor voldoende financierbaarheid op korte en lange termijn.
- Bewerkstelligen van passende financieringsvoorwaarden.
- Beheersen van rente- en of financieringsrisico's.
- Risicomijdend uitzetten van gelden en afgeven van garanties.
- Zorgdragen voor een effectief, veilig en efficiënt betalingsverkeer.
- Actief onderhouden van contacten met marktpartijen om toegang tot de financiële markten open te houden.

Door het schatkistbankieren kan de gemeente niet meer vrij beschikken over haar liquide middelen. Er is een verplichte rekening-courant verhouding met het Rijk. Door de huidige negatieve rente op liquide middelen wordt er geen rentevergoeding ontvangen.
Met de introductie van het instrument erfpacht in onze gemeente wordt beoogd de gronduitgiften te stimuleren. Door het toepassen van erfpacht is er een rendement op het geïnvesteerde vermogen en (indien aanwezig) de liquide middelen van de gemeente.

De risico's van lenen worden beperkt doordat gemeenten zich moeten houden aan de kasgeldlimiet en de renterisiconorm.

Renterisico op kortlopende schuld (kasgeldlimiet)

De Wet FIDO bevat instrumenten en regels die de risico's beperken die gemeenten lopen bij het lenen. De kasgeldlimiet (voor leningen met looptijd <1 jaar) zorgt ervoor dat niet teveel kortlopende leningen worden aangetrokken. De kasgeldlimiet geeft weer tot welk bedrag de gemeente maximaal in haar korte financieringsbehoefte mag voorzien.

Deze limiet is gesteld op 8,5% van de totale omvang van de begroting per 1 januari. Op basis van deze norm is de kasgeldlimiet voor onze gemeente circa € 4,5 miljoen.
Indien blijkt dat de kasgeldlimiet wordt overschreden, moet een deel van de kortlopende schuld omgezet worden in langlopende schuld (=lening). Als het kasgeldlimiet gedurende drie opeenvolgende kwartalen wordt overschreden moet Gedeputeerde Staten worden geïnformeerd.

De liquiditeitspositie van de gemeente Midden-Delfland is inmiddels minder sterk.
Het beleid is erop gericht om de financieringsbehoefte af te dekken met kortlopende schulden omdat de rente op de kortlopende middelen in het algemeen lager is dan de rente op langlopende middelen. De afgelopen jaren zijn enkele leningen met een looptijd < 1 jaar aangetrokken met een negatieve rente. Er is dus een vergoeding ontvangen van de bank.

18 maart 2020, vlak voordat de coronacrisis begon, is een lening van € 5 miljoen. met een rente van -0,10% en een looptijd van 1 jaar aangetrokken bij de huisbankier (BNG). Dit met de gedachte dat er een tekort aan geld zou gaan komen.

Kijken we wereldwijd naar geldmarktrentes, waaronder kasgeld, dan zien we dat niveaus onverminderd laag blijven vanwege het extreem hoge niveau van overtollige liquiditeit in het bankwezen. De overtollige liquiditeit in het bankwezen belast de ECB met een tarief van min 0,5%.

	Modelstaat A	Rekening	Begroot	Rekening
KASGELDLIMIET (=KGL x 1.000)		**2019**	**2020**	**2020**
	Berekening KGL regeling			
	Omvang begroting/rekening	50.790	59.458	50.538
	Percentage regeling KGL	8,2%	8,2%	8,2%
	KGL	4.165	4.876	4.144
(1)	Vlottende schuld	31.455	26.671	30.245
{2)	Vlottende middelen	-36.650	-17.190	-44.105
(3)	Netto vlottende (+) of overschot middelen (-)	-5.195	9.481	-13.860
(4)	**Kasgeldlimiet**	4.165	4.876	4.144
	Ruimte KGL (4>3)	**9.360**	**-4.605**	**18.004**
	Overschrijding KGL (3>4)			
	De limiet wordt bepaald voor korte financiering met een rente-typische looptijd van maximaal 1 jaar en wordt gerelateerd aan het begrotings/ rekening totaal.			

Renterisico op langlopende schuld (renterisiconorm)

Op grond van de Wet FIDO mag een gemeente van haar langlopende schulden (looptijd >1 jaar) in enig jaar maximaal 20% van het begrotingstotaal aflossen en/of herfinancieren, wat overeenkomt met een aflossingsperiode van ten minste vijf jaar. Dit is de zogenoemde renterisiconorm. Het doel van de renterisiconorm is de herfinanciering van leningen in omvang en tijd te spreiden waardoor de (eventuele) gevolgen van een rentestijging beperkt blijven en de (mogelijke) renterisico's worden ingeperkt.

19 maart 2020 is er voor de aankoop van (erfpacht)gronden een lening van € 10 miljoen met een stortingsdatum 1 april 2020 aangetrokken bij de huisbankier (BNG) voor 50 jaar met een rente percentage van 0,5%. De erfpachtcanon inkomsten overschrijden deze rentekosten.

	Modelstaat B	Rekening	Begroot	Rekening
RENTERISICONORM (= RRN x 1.000)		**2019**	**2020**	**2020**
	Berekening RRN regeling			
	Omvang begroting/rekening	50.790	59.458	50.538
	Percentage regeling RRN	20%	20%	20%
	RRN	10.158	11.892	10.108

(1)	Renteherzieningen	0	0	0
(2)	Aflossingen	136	5.508	5.508
(3)	Renterisico (1+2)	136	5.508	5.508
(4)	**RRN**	10.158	11.892	10.108
	Ruimte RRN (4>3)	**10.022**	**6.384**	**4.600**
	Overschrijding RRN (3>4)			

Het renterisico op de vaste schuld mag in beginsel niet overschrijden worden. Het overzicht laat zien dat de renterisiconorm van 20% van het begrotingstotaal in meerjarenperspectief niet wordt overschreden.

Renteontwikkeling

De rente op de geld- en kapitaalmarkt was in 2020 historisch laag en zal dat voorlopig ook blijven is de algemene verwachting.
Dit komt voornamelijk door het beleid van de Europese Centrale Bank (ECB). Door de dalende inflatie heeft de ECB in september 2019 de depositorente verlaagd en heeft door de COVID-19-crisis in 2020 de opkoop van staats- en bedrijfsleningen weer hervat. Beide maatregelen hebben een daling van de marktrente tot gevolg.
Naast het beleid van de ECB zijn ook andere macro-economische effecten van belang voor de renteontwikkeling. Het beleid van de Verenigde Staten, China, Rusland en Noord-Korea zijn van belang. Maar bijvoorbeeld ook de uittreding van het Verenigd Koningrijk uit de Europese Unie heeft effect op de rente.
De refirente is in 2020 gehandhaafd op 0%. De refirente is de rente die banken elkaar onderling in rekening brengen (herfinancieringrente).

Inzicht rentelasten/-baten

Op het gebied van de rente wordt er volgens de richtlijnen veel meer dwingend voorgeschreven dan voorheen. Enkele uitgangspunten zijn:
- Het aantrekken en verstrekken van een lening betreft een treasury activiteit. De met deze activiteit gepaarde rentelasten en rentebaten behoren op het taakveld Treasury.
- Aanbeveling is om geen rentevergoeding te rekenen over het eigen vermogen en de voorzieningen.
- Indien de werkelijke rentelasten in euro's die over een jaar aan taakvelden hadden moeten worden doorbelast, afwijken van de rentelasten in euro's die op basis van de voor gecalculeerde renteomslag aan de taakvelden zijn toegerekend, kan de gemeente besluiten tot correctie. Correctie wordt verplicht gesteld indien deze afwijking groter is dan 25%.
- De commissie BBV adviseert het renteschema in de paragraaf Financiering van de gemeentelijke begroting en jaarstukken op te nemen. Hiermee wordt inzicht gegeven in de rentelasten externe financiering, het renteresultaat en de wijze van rentetoerekening.
- Verder zijn wijzigingen voor de rente van het grondbedrijf doorgevoerd. Aan grondexploitaties mag alleen de rente van externe financiering worden doorberekend.
  Omdat er geen leningen voor grondexploitaties zijn aangetrokken betekent dit dat er geen rente wordt doorberekend.
- Via de kapitaallasten mogen alleen werkelijke rentelasten naar de taakvelden worden doorbelast over de boekwaarden van investeringen. Wanneer er geen leningen zijn aangetrokken dan mag er helemaal geen rente worden toegerekend aan de taakvelden. Dit houdt in dat er geen rente meer kan worden doorbelast. De kapitaallasten bestaan dan alleen nog uit afschrijvingen.

Toerekening rente

Indien de gemeente een geldlening aantrekt in het kader van projectfinanciering, zal de werkelijk te betalen rente conform het BBV naar het desbetreffende taakveld worden doorbelast. Dit is van toepassing op de geldleningen voor de aankoop van erfpachtgronden. De rente van deze leningen moet rechtstreeks worden doorbelast naar het taakveld beheer overige gebouwen en gronden.

Financieringspositie en rentekosten

Er wordt een financieringsoverschot verwacht. Hierbij is rekening gehouden met de boekwaarde van de activa de grondexploitatie, eigen financieringsmiddelen (reserves en voorzieningen) en opgenomen vaste geldleningen. De komende jaren wordt er meer rente ontvangen dan betaald (positief renteresultaat).
Het zogenaamde omslagpercentage is gebruikt voor rentetoerekening over de boekwaarde van de vaste activa. Het rente omslagpercentage is een gemiddelde van de betaalde en ontvangen rente. Als gevolg van onderstaande ontwikkelingen blijft het omslagpercentage 0%.

- Schatkistbankieren
- Lage (of zelfs negatieve rente op aangegane leningen
- Hoge rente op uitgezette leningen
- BBV-voorschriften

Renteschema jaarrekening 2020					
a.	De externe rentelasten over de korte en lange financiering			€	843.227
b.	De externe rentebaten (idem)		-/-	€	724.006
	Saldo rentelasten en rentebaten			€	119.221
c	De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	-/- € -			
	De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend (rente aankoop gronden)	-/- € 827.492			
			-/-	€	827.492
	Aan taakvelden toe te rekenen externe rente			€	-708.270
d1	Rente over eigen vermogen			€	-
d2	Rente over voorzieningen			€	-
	Totaal geraamde aan taakvelden toe te rekenen rente			€	-708.270
e	De aan taakvelden toe te rekenen rente (renteomslag)		-/-	€	-
f	Renteresultaat op het taakveld Treasury			€	-708.270

Leningenportefeuille

Een belangrijk onderdeel van het financieringsbeleid vormt de omvang, flexibiliteit, gemiddelde looptijd en rentegevoeligheid van de leningenportefeuille. De leningenportefeuille langer dan één jaar heeft per 1 januari 2021 een omvang van € 66 miljoen.
De reden van deze toename zijn projectfinancieringen voor aankoop gronden. Aangekochte gronden bedrijvenschap Harnaspolder zijn in erfpacht uitgegeven (zie raadsbesluiten 2015-23980 en 2016-32705). Voor deze financiering van aankoop gronden en de betaling van de overeengekomen afkoopsommen voor renteverschillen zijn leningen aangetrokken. Het financieel risico is beperkt omdat erfpachtinkomsten (canon) hoger zijn dan de rentekosten.

Overzicht van vaste schulden 2020 met een looptijd langer dan één jaar							
Omschrijving	**Oorspronkelijk geldlening**	**Laatste aflossing**	**Rente %**	**Restantbedrag geldleningen 1-1-2020**	**Rente 2020**	**Aflossing 2020**	**Restantbedrag geldleningen 31-12-2020**
Onderhandse leningen N.V. Bank Nederlandse Gemeenten:							
BNG 40.89594	907.560,50	1-3-2024	4,670%	181.512,10	8.476,62	36.302,42	145.209,68
BNG 40.91485.01	408.402,22	26-10-2025	3,470%	163.360,89	5.668,62	27.226,81	136.134,07
BNG 40.92017	680.670,32	14-2-2026	5,500%	190.587,69	10.482,32	27.226,81	163.360,88
Projectfinancieringen:							
BNG 40.111437	7.429.045,00	2-7-2029	1,245%	7.429.045,00	92.491,61	0,00	7.429.045,00
BNG 40.111438	1.566.123,00	1-7-2029	0,800%	1.566.123,00	12.528,98	151.056,61	1.415.066,39
BNG 40.112090	6.751.680,00	1-7-2052	1,770%	6.751.680,00	119.504,74	0,00	6.751.680,00
BNG 40.112091	2.381.266,00	1-7-2052	1,570%	2.381.266,00	37.385,88	55.626,20	2.325.639,80
BNG 40.112379	15.983.210,00	1-7-2044	1,760%	15.983.210,00	281.304,50	0,00	15.983.210,00
BNG 40.112494	1.621.575,00	3-1-2039	1,598%	1.621.575,00	25.912,77	0,00	1.621.575,00
BNG 40.112836	13.293.280,00	1-7-2053	1,360%	13.293.280,00	180.788,61	0,00	13.293.280,00
BNG 40.112837	6.804.774,00	1-7-2053	1,140%	6.804.774,00	77.574,42	164.977,18	6.639.796,82
BNG 40.113745	10.000.000,00	1-4-2070	0,500%	0,00	0,00	0,00	10.000.000,00
				56.366.413,68	**852.119,06**	**462.416,04**	**65.903.997,64**
Onderhandse leningen Nederlandse Waterschapsbank N.V.:							
NWBPoseidon 1001	1.134.450,54	20-6-2022	6,400	136.134,06	8.712,58	45.378,02	90.756,04
NWB 1025746	5.000.000,00	27-1-2020	(0,003)	5.000.000,00	-17.604,17	5.000.000,00	0,00
				5.136.134,06	**-8.891,59**	**5.045.378,02**	**90.756,04**
		Totaal		**61.502.547,74**	**843.227,47**	**5.507.794,06**	**65.994.753,68**

Leasing

Voor vervoermiddelen, printers en een pasfotohok zijn leasecontracten afgesloten. In het leasebedrag is een rentebedrag verdisconteerd.

Uitgezette geldleningen

- In 1988 heeft de voormalige gemeente Schipluiden een bedrag van € 7,7 miljoen. uitgeleend aan de ABN-AMRO. De lening is later overgegaan naar de Royal Bank of Scotland (RBS). De RBS is voor een groot gedeelte (aandelen) in handen van de Britse overheid. De vooruitzichten van de bank zijn de laatste jaren verbeterd. De lening is voor 50 jaar fixe en heeft een rente van 8,15% (ACT/360). De lening aan de RBS levert nu jaarlijks € 637.000 aan rente op. Het verstrekken van een lening brengt risico's met zich mee. Het omvallen van de Icesave bank tijdens de kredietcrisis staat nog vers in het geheugen. Binnen ons huidige treasury beleid past het verstrekken van een dergelijke lening niet. Op het moment van uitzetten van de lening was er nog geen sprake van een vastgesteld treasurybeleid. Onderzocht is om te verkopen. Door de verbetering van de situatie van RBS en het financieel nadelige effect is afgezien van verkoop. Op basis van het toen geldende beleid is een correcte afweging gemaakt en goed besluit genomen.

  Bij de Nederlandse Waterschapsbank is voor € 1,4 miljoen. uitgezet met een rente van 7% (€ 95.300 exploitatie-inkomsten per jaar tot 2043).

Overzicht uitgezette leningen 2020							
Omschrijving	**Oorspronkelijk geldlening**	**Laatste aflossing**	**Rente %**	**Restantbedrag geldleningen 1-1-2020**	**Ontvangen rente 2020**	**Aflossing 2020**	**Restantbedrag geldleningen 31-12-2020**
Royal Bank of Schotland (RBS)	7.714.263,67	1-7-2038	8,150%	7.714.263,67	628.712,49	0,00	7.714.263,67
Nederlandse Waterschapsbank N.V.	1.361.340,65	1-9-2043	7,000%	1.361.340,65	95.293,80	0,00	1.361.340,65
				9.075.604,32	**724.006,29**	**0,00**	**9.075.604,32**

Liquiditeit

De liquiditeit geeft aan in welke mate de gemeente aan haar lopende betalingsverplichtingen kan voldoen. Fluctuatie van de liquiditeitspositie heeft te maken met inning gemeentelijke belastingen, de algemene uitkering inkomsten van het Rijk, het ontvangen van subsidies, het aantrekken/ aflossen van leningen en meer of minder exploitatie uitgaven in een periode.

De liquiditeitspositie was in 2020 goed. De kasgeldlening (<1jaar) heeft door de negatieve rente voor een inkomst gezorgd.

Kredietrisico en garanties

Naast de eerder genoemde renterisico's heeft de gemeente ook te maken met kredietrisico's. Dit zijn de risico's die verband houden met de nakoming van de betalingsverplichting van rente en aflossing op eerder door de gemeente verstrekte geldleningen in het kader van de publieke taak en aanspraken op verleende gemeentegaranties.

Volgens de subsidieregeling zijn de verenigingen en maatschappelijke instellingen verplicht jaarlijks de begroting en jaarrekening in te dienen. Door deze maatregelen wordt de vinger aan de pols gehouden en kunnen risico's worden beperkt. Bovendien wordt in het kader van de samenstelling van de gemeentelijke jaarrekening een saldo opgave bij de instellingen, waaraan een lening is verstrekt, opgevraagd.

De aanspraken op verleende gemeentegaranties zijn onderverdeeld in enerzijds verleende garanties voor de bevordering van het eigen woningbezit (zowel particulieren als woningbouwcorporaties) en anderzijds garanties die zijn verstrekt voor geldleningen die zijn aangetrokken door maatschappelijke instellingen in onze gemeente, zoals (sport)verenigingen. Voor hypotheken afgesloten na 1 januari 1995 met een zogenoemde Nationale Hypotheek Garantie (NHG) staat de stichting Waarborgfonds Eigen Woningen (WEW) garant. De gemeente is door haar achtervang functie risicodrager voor hypotheken afgesloten met NHG. Voor woningcorporaties is het hierdoor mogelijk om tegen een redelijke rente geld aan te trekken, omdat het waarborgfonds geldverstrekkers de tijdige betaling van rente en aflossing van leningen aan te gaan door woningcorporaties garandeert. Het Rijk en de gemeenten vervullen daarbij een achtervang functie.

Mocht in geval van aanspraak door geldgevers blijken dat het vermogen van het waarborgfonds ontoereikend is, dan bestaat de kans dat de gemeente op grond van deze achtervang overeenkomst (in de vorm van renteloze leningen) het vermogen van het waarborgfonds moet aanvullen. De kans dat dit gebeurt is gering, omdat de woningcorporaties in eerste instantie zelf financieel verantwoordelijk zijn voor de risico's in hun sector en hierop jaarlijks worden gecontroleerd en beoordeeld door het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW). Autoriteit woningcorporaties, die toezicht houdt op het WSW, stelde recentelijk dat het 'onzeker' is of het risicokapitaal van het fonds toereikend is om mogelijke verliezen te dekken. Het fonds gebruikt voor de berekening van het risicokapitaal een formule, maar houdt Vestia uit deze formule. Dit omdat de woningcorporatie in een saneringssituatie zit. De toezichthouder beoordeelt de onderbouwing van het argument als onvoldoende.

Voor het uitoefenen van de publieke taak neemt de gemeente ook deel in het aandelenkapitaal van een aantal vennootschappen. Dit betreft aandelen van N.V. Bank Nederlandse Gemeenten, B.V. Gemeenschappelijk Bezit Evides en N.V. JUVA. Deze aandelen zijn in de balans opgenomen tegen nominale waarde. Doordat er een groot positief verschil bestaat tussen de werkelijke waarde en de nominale waarde is van een kredietrisico op deze aandelen geen sprake.

Relatiebeheer

Voor het reguliere betalingsverkeer maakt de gemeente gebruik van de diensten van de BNG Bank. Onderdeel van deze dienstverlening is een kredietfaciliteit van € 2 miljoen. Tot deze limiet kan de gemeente tegen een gunstig rentepercentage daggeld opnemen. Daarnaast is er nog een rekening bij de Rabobank.

Overig

De gemeente Midden-Delfland maakt geen gebruik van complexe financiële producten zoals derivaten.

2.4.8 Covid 19

Inleiding

De corona pandemie heeft in 2020 een grote impact gehad op de hele maatschappij in Nederland en de rest van de wereld. Onze gemeente vormde daarop uiteraard geen uitzondering.
Door de hele jaarrekening heen vindt u de gevolgen van corona op onze financiën. In het vervolg van deze paragraaf verzamelen wij deze informatie en schetsen wij ten aanzien van corona op hoofdlijnen de ontwikkelingen van het afgelopen jaar. Ook blikken wij vooruit op wat ons het komende jaar te wachten staat.

Verlies

Kort na de uitbraak van corona overleed onze wethouder Hans Horlings aan de gevolgen van het virus. Daarmee werd onze gemeente direct met de enorme impact van het virus geconfronteerd. Ook onder medewerkers is dit verlies als zeer verdrietig ervaren. Wij vinden het ongelofelijk spijtig dat wij niet samen kunnen afmaken wat wij ons aan de start van de huidige collegeperiode ten doel stelden. De gedachte dat het programma is doorvlochten met Hans' ambities, bevlogenheid, kennis en liefde voor deze gemeente biedt ons troost. In de uitwerking leven zijn ideeën voort.

Extra taken

De coronacrisis zorgde over de hele linie voor meer werk. Denk aan meer handhaving, meer ondernemerscontacten, meer afstemming met onderwijs en verenigingen, meer meldingen, meer vragen om betalingsregelingen en meer vragen over corona-maatregelen. En ook meer inzet van de crisisorganisatie, zoals crisiscommunicatie en juridische vraagstukken over de maatregelen.
Er kwam ook werk bij dat nog niet eerder door de gemeente is gedaan, zoals de uitvoering van de regelingen Tozo 1, 2, 3 en 4 en de TONK.
Door de afgekondigde maatregelen moest het werk in zeer korte tijd op andere manieren worden uitgevoerd en georganiseerd. Thuiswerken werd de norm. Dat vroeg versnelde invoering van digitale samenwerking en overleggen, het beschikbaar stellen van thuiswerkfaciliteiten (mobile thin clients) en vergoedingen voor bijvoorbeeld telefoonkosten.
Het vroeg ook om een andere manier van (samen)werken. Overleg gaat via scherm en niet meer live. Afstemming kan niet meer tussendoor aan een bureaublok, maar moet vastgelegd worden in mails of chats. En het meekrijgen wat er in de organisatie gebeurt, gaat niet meer vanzelf. Met het tweedimensionale werken gaat ook veel informatie verloren. Dus dat vraagt om meer interne communicatie, actiever delen van informatie en blijven inzetten op verbinding.

Crisisorganisatie

Bij het ingaan van de eerste lockdown (medio maart 2020) is direct een crisisorganisatie (zowel bestuurlijk als ambtelijk) opgezet. Deze kwam frequent bijeen om de laatste ontwikkelingen te bespreken en te besluiten tot de noodzakelijke stappen en maatregelen. Dit alles met als doel om de gevolgen van de pandemie zo veel als mogelijk te minimaliseren en de (kritische) processen te continueren. Via een periodieke briefing werd de gemeenteraad geinformeerd over het verloop en de gevolgen van de pandemie in en voor onze gemeente.
Vanaf maart 2020 werd de gemeenteraad in de eerste periode wekelijks over de laatste ontwikkelingen geinformeerd. Vanaf de zomerperiode is de frequentie teruggegaan naar een maandelijkse update.
Regelmatig terukerende onderwerpen in deze Raadsupdates waren:

- Laatste ontwikkelingen en maatregelen
- Bedrijfsvoering (maatregelen voor de interne organisatie en de gemeenteraad)
- Veiligheid en handhaving
- Communicatie (intern en extern)
- Regelingen voor ondernemers en andere organisaties
- Onderwijs en sport (verduidelijking regels)
- Overig (veelal specifieke inititaieven van instellingen in Midden-Delfland)

Bedrijfsvoering

Voor de eigen organisatie zijn direct bij het afkondigen van de eerste (intelligente) lockdown de afgekondigde maatregelen doorgevoerd zoals zoveel mogelijk thuiswerken, 1,5 meter afstand, regelmatig handen wassen, looplijnen doorvoeren in het gemeentehuis, (in een later stadium) het verplicht stellen van mondkapjes in bijvoorbeeld de openbare verkeersruimten.

Om het thuiswerken zo goed mogelijk te faciliteren is een betrouwbare, veilige en flexibele ICT infrastructuur noodzakelijk. In 2020 zijn mede om die reden onze vaste Thin Clients (computers van de medewerkers) vervangen door Mobile Thin Cliënts (MTC's). Hiermee is beveiligd plaats- en tijdonafhankelijk werken mogelijk. Ook als gevolg van de coronacrisis hebben we versneld MS Teams geïmplementeerd om het plaats- en tijdonafhankelijk vergaderen te faciliteren.

Het tweede en derde kwartaal van 2020 lieten een zeer forse daling zien van het ziekteverzuim. Het thuiswerken (vanaf half maart) als gevolg van corona, is vermoedelijk van invloed geweest op de daling. Die dalende lijn is in het laatste kwartaal doorbroken. Landelijk gezien is het verzuim jaarlijks in het vierde kwartaal (en het eerste kwartaal: herfst en winter) het hoogst. Ondanks de stijging in het laatste kwartaal was over het hele jaar een aanzienlijk lager ziekteverzuim in 2020 dan in 2019 (4% tegenover 5,7%).
Ondanks deze lagere verzuimcijfers hebben we wel degelijk aandacht voor de gevolgen van corona(-maatregelen). Onderzoek wijst uit dat de consequenties van het thuiswerken voor de gezondheid niet mis zijn. Zowel in de fysieke als mentale aspecten. Psychische belasting en (risico op) burn-out zijn serieuze problemen en deze ontwikkelen zich vaak lange tijd niet zichtbaar.

Dienstverlening
Voor onze dienstverlening was 2020 een uitdagend jaar: corona en de corona-maatregelen maakten het noodzakelijk onze dienstverlening op veel onderdelen aan te passen aan de nieuwe realiteit. Zo zijn we bij het KCC overgegaan op het werken op afspraak, hebben we avondopenstellingen tijdelijk stopgezet, en zijn er veel fysieke maatregelen genomen rond de balies en de spreekkamers (zoals kuchschermen, desinfectiezeep etc.). Omdat vanaf maart 2020 thuiswerken de norm werd, is per afdeling bekeken op welke manier de continuiteit van dienstverlening het beste kon worden geborgd. We hebben waar mogelijk klantcontacten digitaal (Microsoft Teams/Zoom) of telefonisch laten plaatsvinden. De omschakeling die dit vroeg is door onze medewerkers met veel voortvarendheid en opvallend snel opgepakt. Voor sommige functies of afdelingen – zoals het maatschappelijk team en het team Wmo – zijn bepaalde klantcontacten onder voorwaarden fysiek blijven plaatsvinden. Daarbij hebben we rekening gehouden met de RIVM richtlijnen en maatregelen. Klanten reageerden doorgaans begripvol op de aanpassingen.

In 2020 kreeg ook de crisiscommunicatie een voorname rol. Team Communicatie had een belangrijke functie in het informeren van inwoners, ondernemers en de eigen organisatie tijdens de coronacrisis. Hierbij werd samengewerkt met de (veiligheids)regio.

Veiligheid en handhaving

Door de ramp "corona" kwamen de adviseurs OO&V in een bijzondere rol. De maatregelen van de Rijksoverheid werden namelijk vanuit de rampenstructuur (grip 4) opgelegd. De maatregelen betroffen ondernemers, sportverenigingen, uitvaartbedrijven, welzijnsorganisaties. Vanuit deze gemeente zijn andere gemeentelijke afdelingen bij deze partners betrokken. Er is dus een werkwijze ontwikkeld die snel de informatie op de juiste plek kreeg en waarbij intern (zoveel mogelijk) voorkomen is dat een vraag niet of dubbel beantwoord werd. In de frequent verstuurde raadsupdate is goed terug te vinden hoeveel verschillende aspecten meespelen bij deze aanpak.

Enerzijds zijn we tevreden dat met een klein team deze prestatie is geleverd. We zijn er echter niet verheugd om omdat anderzijds er het harde besef is dat deze pandemie alleen verlies oplevert.

De medewerkers OO&V hebben hun prioritering dus aanzienlijk moeten veranderen. Het handhaven van de diverse door het Rijk opgelegde maatregelen heeft veel inzet gevergd. Er is voor €100.000 aan extra externe inzet nodig geweest. Een bedrag van €60.000 is hiervoor vanuit het Rijk "gelabeld" gecompenseerd. Daarnaast heeft het Rijk nog andere compensatie geboden, vanuit die middelen is € 40.000 ingezet. Daarnaast zijn ook veel reguliere werkuren door de diverse collega's op corona ingezet

Door de corona-maatregelen is er een behoorlijke verandering geweest op verschillende gebieden:
- Door het vele thuis zijn is bijvoorbeeld het aantal woninginbraken afgenomen.
- Door het thuiswerken is ook de ervaren verkeersoverlast afgenomen.
- De druk op kwetsbare gezinnen werd echter vaak juist groter door het thuis zijn.

Hierdoor is er extra aandacht gegeven aan het voorkomen van geweld. Onder andere is mogelijk gemaakt dat ook kinderen uit deze doelgroep naar de buitenschoolse opvang mogen. Ook is er vanuit het maatschappelijk team extra aandacht voor deze groep geweest.

Na een persconferentie, die ook voor ons als uitvoerders nog onbekende informatie gaf, volgde een ronde langs de betrokkenen. Daarbij is telkens gekozen voor het gesprek in plaats van het bonnenboekje. Voor deze inzet zijn de BOA, de OO&V adviseurs en ook toezichthouders ingezet. De toezichthouders waren overigens medewerkers die deze taak bovenop hun reguliere werk oppakten.
We hebben gemerkt dat inwoners en ondernemers in 2020 echt gehoor hebben gegeven aan de opgelegde maatregelen. Natuurlijk zijn er kleine issues geweest maar in verhouding tot de effecten die sommigen ondervinden van de maatregelen is er vanuit veiligheidsperspectief echt sprake van een zeer begripvolle en redelijke reactie.

Sociaal Domein

De ontwikkelingen rond het coronavirus zijn in 2020 van grote invloed geweest, op de inkomenspositie van veel burgers. Inwoners met verschillende achtergronden, zoals werknemers, zzp'ers en ondernemers hebben te maken gehad met een terugval in inkomsten. Om die reden staan wij in deze paragraaf stil bij de ontwikkelingen op een aantal terreinen, te weten:

Inkomen

Ontwikkelingen bijstand 2020
In een jaar tijd is het aantal huishoudens met een uitkering met 17% toegenomen. Deze toename komt overeen met de, door de coronacrisis veroorzaakte, landelijke trend. Ook uit informatie van Divosa-benchmark[2] blijkt dat ons uitkeringenbestand in eerste instantie relatief laag lag, maar in de loop van het jaar 2020 sterk is toegenomen en nu vergelijkbaar is met dat in andere gemeenten. In vergelijking met de landelijke percentage was in Midden-Delfland zowel de instroom in de uitkering als de uitstroom uit de uitkering relatief hoog te noemen.

In 2020 hebben 161 klanten één of meerdere aanvragen in het kader van de bijzondere bijstand toegekend gekregen. Hiermee ligt het aantal toekenningen aan unieke individuen hoger dan in 2019 (149). Het totaalaantal verstrekkingen lag in 2020 iets lager dan in 2019, 260 tegenover 266. Echter het totaalbedrag dat in 2020 is verstrekt aan bijzondere bijstand ligt wel hoger dan het totaalbedrag van 2019. Daarmee ligt ook het gemiddelde bedrag per verstrekking hoger (613 euro versus 584 euro). Kortom, in 2020 wisten meer verschillende klanten de weg naar de bijzondere bijstand te vinden dan het jaar ervoor.

De meeste verstrekkingen in het kader van de bijzondere bijstand hadden betrekking op de individuele inkomenstoeslag (53 keer), kosten bewindvoerder (40 keer), overige kosten maatschappelijke zorg (31 keer), sociale/culturele activiteiten (26 keer) en leenbijstand (BB) onder andere voor inrichtingskosten (16 keer). Deze top 5 is grotendeels vergelijkbaar met anderen jaren, met uitzondering van de leenbijstand. Andere jaren werd veel vaker bijzondere bijstand verstrekt voor zwemlessen. Zeer waarschijnlijk is het aantal aanvragen op dit gebied achtergebleven doordat door de corona-maatregelen zwemles niet het gehele jaar mogelijk was. Een soortgelijk beeld doet zich ook voor op het gebied van sport en cultuur.

Tozo-regeling

[2] De Divosa Benchmark geeft maandelijks inzicht in hoe de eigen gemeente presteert ten opzichte van het landelijk gemiddelde en andere (qua omvang vergelijkbare) gemeenten onder andere op het gebied van bijstand, re-integratie en handhaving.

Sinds maart 2020 kunnen zelfstandigen die geraakt zijn door de corona-crisis een aanvraag doen voor de Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandige ondernemers (Tozo). De huidige Tozo-regeling, Tozo-4, loopt tot en met juni 2021. Het indienen van de aanvragen loopt via het Regionaal Bureau Zelfstandigen in Rotterdam. De daadwerkelijke inhoudelijke beoordeling en afhandeling vindt plaats binnen de eigen gemeente.

Schuldhulpverlening

Door de coronacrisis is landelijk sprake van een toename van mensen die schulden hebben en in armoede leven. Overigens was ook voor de coronacrisis deze toename al zichtbaar, net als de toename van complexere problematiek. Ook in Midden-Delfland zien we deze ontwikkelingen terug. Sinds december 2020 hebben in ieder geval al 193 inwoners zich gemeld voor schuldhulp verlening. Dit is een verdubbeling ten opzichte van de periode voor corona.

Armoedebeleid
Uit de armoedemonitor van KWIZ, die in 2015 voor het laatst is uitgevoerd, bleek dat in dat jaar in Midden-Delfland 180 huishoudens moesten rondkomen van een inkomen lager dan 110% van het Wettelijk sociaal minimum (Wsm). Op dat moment was dit 2,4% van het totaalaantal Midden-Delflandse huishoudens. Landelijk lag dit cijfer in 2015 op 11,7%. Vanaf 2016 baseren wij ons op de gegevens uit de Minimascan van Stimulansz'. In 2020 lag het aantal huishoudens in Midden-Delfland met een inkomen tot 110% van het Wsm rond de 5,2%, landelijk is dit 10%. Er is sinds 2018 een lichte stijging zichtbaar van het aantal huishoudens in onze gemeente dat moet leven van een inkomen lager dan 110% van het Wsm. De verwachting is dat dit aantal verder toeneemt door de huidige coronacrisis en de lange termijn gevolgen daarvan.

Inkomen, schuldhulp verlening en armoedebeleid in 2020 in aantallen

	2019	**2020**	**Ontwikkeling**
Uitkeringen Pwet/10AW/10AZ	118	138	Stijging 17%
Tozo 1		216	
Tozo 2		41	
Tozo 3		36	
Aanmeldingen Schuldhulpverlening	gemiddeld 3 tot 4 per maand	Gemiddeld 8 tot 9 per maand, in ieder geval in het laatste kwartaal van 2020	Stijging ongeveer 100%
Minimavoorzieningen			
Bijzondere bijstand	149	161	Stijging 8%
CAV	210	213	Stijging 1%
JFSC	68	52	Daling 24%

[3] Periode december 2020 tot half februari 2021.

Uit voorgaande blijkt dat de coronacrisis grote impact heeft gehad op een deel van onze inwoners. Wij zetten ons in om deze burgers tegemoet te komen binnen de bestaande en nieuwe taken.

Toekomst en impact voor de uitvoering

De toename van het aantal uitkeringen, door de hoge instroom en de relatief hoge uitstroom uit de bijstand, zorgen beiden voor een hoge werkdruk. Deze werkdruk is sinds maart 2020 extra verhoogd door de afhandeling van Tozo-aanvragen. Iedere Tozo-regeling kende een nieuwe aanvraagronde en nieuwe beoordelingscriteria. Op dit moment is één klantmanager nagenoeg fulltime bezig met het afhandelen van deze aanvragen
In april 2021 volgt de vierde Tozo-ronde. Ook is de gemeente vanaf 1 maart 2021 verantwoordelijk voor de TONK (Tijdelijke Ondersteuning Noodzakelijke Kosten). Dit is een inkomensondersteunende maatregel voor inwoners die door een grote inkomensachteruitgang vanwege de coronacrisis hun vaste (woon-)lasten niet meer kunnen betalen. Onze inwoners konden vanaf medio april met terugwerkende kracht tot 1 januari 2021 een aanvraag indienen.

Het CPB voorspelt voor 2021 een verdere toename van het aantal bijstandsuitkeringen. Door de huidige situatie, waarin een aantal steunmaatregelen van de overheid langer doorloopt, wordt de grootste stijging van de WW en vervolgens de bijstand pas vanaf medio 2021 verwacht. Het UWV verwacht dat de doorstroom van de WW naar de bijstand in 2021 tweeënhalf keer zo groot gaat zijn als in 2019. In onze gemeente is de stijging van WW-uitkeringen relatief klein, 18% tegenover 29% voor de gehele regio. De vraag is dus of we komend jaar met dezelfde toename te maken krijgen als de ons omringende gemeenten. Echter de verwachting is dat ook in onze gemeente het aantal bijstandsaanvragen in 2021 verder stijgt.

De verwachting is bovendien dat door de coronacrisis het aantal aanvragen voor schuldhulp verlening (en dus ook de werkdruk) verder toeneemt in 2021. Ook stijgt de werkdruk doordat gemeenten sinds 1 januari 2021 verantwoordelijk zijn voor de vroeg signalering van schulden en de ondersteuning van burgers die gedupeerd zijn door de kinderopvangtoeslagaffaire.
Wij beraden ons op een meer structurele oplossing gegeven het meer structurele karakter van de toegenomen vraag.

Overig

Horeca
In het weekend van 15 maart 2020 werd de horeca gesloten. Voor de gemeenten was dat op die avond ook nieuws. Dat was niet eerder bekend gemaakt. Diezelfde avond hebben we een ronde langs de horeca gemaakt. Een ronde waarbij alleen werd gesproken en geluisterd.

Later in het jaar is toestemming verleend aan horecaondernemers om hun terras tijdens de corona-maatregelen uit te breiden. Ook is het terrasseizoen verlengd tot 1 november 2020.

Onderwijs en sport
Met de scholen en sportverenigingen is regelmatig en intensief overleg gevoerd om de steeds wisselende maatregelen en de mogelijkheden voor deze organisaties en verenigingen te bespreken en te begeleiden. Genoemd worden de regelingen Tegemoetkoming Amateursportorganisaties (Taso) en Tegemoetkoming Verhuurders Sportorganisaties (TVS).
Bij de Taso speelt de gemeente geen rol, aangezien de aanvraag door de verenigingen zelf gedaan wordt. Onder de TVS-regeling is het mogelijk dat de huur die sportverenigingen verschuldigd zijn kwijtgescholden wordt. Voor 2020 is hiervoor ruim € 23.000 ontvangen (declaratie 4e kwartaal is nog niet afgehandeld). Voor de jaarrekening heeft dit geen effect, aangezien tegenover deze ontvangen compensatie staat dat er geen huur wordt ontvangen.
Wij zijn heel trots op het vele werk dat alle betrokkenen hebben verricht om waar mogelijk activiteiten binnen de geldende maatregelen door te laten gaan.

Betalingsregelingen
Als gevolg van de coronacrisis zijn er diverse verzoeken voor een betalingsregeling ontvangen.
In het begin van de pandemie is aan verschillende ondernemers, maar ook aan particulieren uitstel van betaling voor 3 maanden toegekend. In sommige gevallen is dit uitstel later in het jaar nog verlengt. Op dit moment werken wij aan beleidsregels voor dit onderwerp.

Lening
Vlak na de bekendmaking van de eerste lockdown is een lening van € 5 miljoen met een rente van -0,10% en een looptijd van 1 jaar aangetrokken bij de huisbankier (BNG). Dit met de gedachte dat er extra geld nodig zou zijn als gevolg van de afgekondigde maatregelen op grond van corona.

Risico's

Het coronavirus beïnvloedde het werk en de werkzaamheden. Voor de aanpak van corona is gekeken wat we, aanvullend op de landelijk maatregelen van het Rijk, konden doen op de beleidsterreinen van onze organisatie. Er is gestreefd naar een zo adequaat mogelijke uitvoering van de reguliere werkzaamheden. En er is hard gewerkt om de dienstverlening goed te blijven doen en de afgesproken mijlpalen te halen uit het collegewerkprogramma.
Er zijn echter risico's. In het voorgaande is bij de verschillende onderwerpen al ingegaan op de risico's die voorvloeien uit de coronacrisis.

De aard en de omvang van de risico's en misschien nog belangrijker de gevolgen het daadwerkelijk optreden van risico's zijn op dit moment nog niet precies aan te geven. Hiervoor is de duur van deze pandemie medebepalend. Vast staat wel dat veel gevolgen nog lange tijd na deze crisis merkbaar zijn in onze maatschappij

Financiele effecten

Bedragen (in €)	inkomsten	uitgaven
Uitgaven		
preventiemiddelen		8.981,79
personeel/inhuur		389.298,26
voorlichting		5.009,00
subsidies/compensaties		33.477,90
overig		13.366,66
Inkomsten		
Gemeentefonds		
1. septembercirculaire *	248.770,13	
2. decembercirculaire *	28.892,41	
3. maartcirculaire (2021)	14.822,00	
Overig	81.415,10	
Totalen	**373.899,64**	**450.133,61**

*= In de 4e PBW 2020 is van deze inkomsten € 110.931 geclaimd voor (toekomstige) uitgaven.

In bovenstaand overzicht zijn de kosten en de inkomsten voor de Tozo niet meegenomen, omdat deze kosten in principe voor 100% gedekt wordt door de uitkering van het Rijk.

3. JAARREKENING

3.1 Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening en de toelichting

3.1.1 Het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening

Overzicht lasten en baten	Primitieve begroting 2020			begroting 2020 incl. wijzigingen		
Omschrijving programma	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
01: Vitale Dorpen in Midden-Delfland®2025	882.503	269.223	613.280	1.381.071	1.032.482	348.589
02: Bestuur en veiligheid	3.430.346	270.815	3.159.531	3.485.466	256.788	3.228.678
03: Beheer, verkeer en milieu	9.362.476	5.342.704	4.019.772	11.196.267	5.391.367	5.804.900
04: Onderwijs	1.674.027	241.075	1.432.952	1.778.292	304.363	1.473.929
05: Welzijn en Wmo	10.800.223	452.838	10.347.385	11.964.071	562.848	11.401.223
06: Economische- en sociale zaken	3.920.878	1.975.163	1.945.715	7.772.727	6.371.159	1.401.568
07: Ruimtelijke ordening, ontw. En volkshuisvesting	10.680.077	11.437.081	-757.004	11.940.259	11.462.765	477.494
Afronding decimalen						
Subtotaal programma's	***40.750.530***	***19.988.899***	***20.761.631***	***49.518.153***	***25.381.772***	***24.136.381***
Omschrijving algemene dekkingsmiddelen						
Lokale middelen, waarvan besteding niet gebonden	399.756	4.872.738	-4.472.982	476.067	5.122.738	-4.646.671
Algemene uitkering	0	19.877.322	-19.877.322	0	20.666.610	-20.666.610
Treasury	910.540	2.901.262	-1.990.722	948.140	3.698.625	-2.750.485
Dividend			0			0
Saldo compensabele btw			0			0
Algemene baten en lasten (incl. onvoorzien)	6.000	0	6.000	0	0	0
Subtotaal algemene dekkingsmiddelen	***1.316.296***	***27.651.322***	***-26.335.026***	***1.424.207***	***29.487.973***	***-28.063.766***
Heffing vennootschapsbelasting	0	0	0	0	0	0
Overhead	7.668.503	171.415	7.497.088	8.516.283	252.396	8.263.887
Gerealiseerde totaal saldo van lasten baten	**49.735.329**	**47.811.636**	**1.923.693**	**59.458.643**	**55.122.141**	**4.336.502**
Toevoeging/onttrekking aan reserves						
01: Vitale Dorpen in Midden-Delfland®2025	0	0	0	87.750	38.000	49.750
02: Bestuur en veiligheid	0	0	0	30.828	65.949	-35.121
03: Beheer, verkeer en milieu	423.654	712.952	-289.298	629.654	2.975.050	-2.345.396
04: Onderwijs	0	257.984	-257.984	72.500	257.984	-185.484
05: Welzijn en Wmo	3.189	156.832	-153.643	224.466	402.812	-178.346
06: Economische- en sociale zaken	0	25.000	-25.000	67.563	47.925	19.638
07: Ruimtelijke ordening, ontw. En volkshuisvesting	26.686	100.000	-73.314	119.726	469.500	-349.774
Algemene dekkingsmiddelen	143	0	143	89.346	1.175.357	-1.086.011
Overhead	0	569.097	-569.097	47.650	273.400	-225.750
Subtotaal mutaties aan reserves	***453.672***	***1.821.865***	***-1.368.193***	***1.369.483***	***5.705.977***	***-4.336.494***
Gerealiseerde resultaat	**50.189.001**	**49.633.501**	**555.500**	**60.828.126**	**60.828.118**	**8**

Overzicht lasten en baten	Realisatie 2020			realiteitsafwijking 2020		
Omschrijving programma	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**
01: Vitale Dorpen in Midden-Delfland®2025	1.854.075	1.912.606	-58.531	-473.004	-880.124	407.120
02: Bestuur en veiligheid	4.196.538	240.948	3.955.590	-711.072	15.840	-726.912
03: Beheer, verkeer en milieu	9.018.759	5.438.377	3.580.381	2.177.508	-47.010	2.224.519
04: Onderwijs	1.655.248	319.686	1.335.563	123.044	-15.323	138.366
05: Welzijn en Wmo	11.733.608	697.014	11.036.594	230.463	-134.166	364.629
06: Economische- en sociale zaken	5.623.953	4.745.179	878.774	2.148.774	1.625.980	522.794
07: Ruimtelijke ordening, ontw. En volkshuisvesting	6.660.226	6.636.863	23.363	5.280.033	4.825.902	454.131
Afronding decimalen			0	0	0	0
Subtotaal programma's	***40.742.407***	***19.990.673***	***20.751.734***	***8.775.746***	***5.391.099***	***3.384.647***
Omschrijving algemene dekkingsmiddelen						
Lokale middelen, waarvan besteding niet gebonden	362.280	5.109.968	-4.747.688	113.787	12.770	101.017
Algemene uitkering	0	20.787.643	-20.787.643	0	-121.033	121.033
Treasury	974.286	3.671.393	-2.697.106	-26.146	27.232	-53.379
Dividend			0	0	0	0
Algemene baten en lasten (incl. onvoorzien)	0	0	0	0	0	0
Subtotaal algemene dekkingsmiddelen	***1.336.566***	***29.569.004***	***-28.232.438***	***87.641***	***-81.031***	***168.672***
Heffing vennootschapsbelasting	0	0	0	0	0	0
Overhead	8.188.297	279.610	7.908.687	327.986	-27.214	355.200
Gerealiseerde totaal saldo van lasten baten	**50.267.270**	**49.839.287**	**427.983**	**9.191.373**	**5.282.854**	**3.908.519**
Toevoeging/onttrekking aan reserves						
01: Vitale Dorpen in Midden-Delfland®2025	87.750	35.960	51.790	0	2.040	-2.040
02: Bestuur en veiligheid	30.828	65.949	-35.121	0	0	0
03: Beheer, verkeer en milieu	573.654	842.104	-268.450	56.000	2.132.946	-2.076.946
04: Onderwijs	72.500	257.984	-185.484	0	0	0
05: Welzijn en Wmo	224.466	252.319	-27.853	0	150.493	-150.493
06: Economische- en sociale zaken	67.563	47.925	19.638	0	0	0
07: Ruimtelijke ordening, ontw. En volkshuisvesting	1.522.727	1.487.422	35.305	-1.403.001	-1.017.922	-385.079
Algemene dekkingsmiddelen	89.346	1.782.357	-1.693.011	0	-607.000	607.000
Overhead	47.650	261.752	-214.102	0	11.648	-11.648
Subtotaal mutaties aan reserves	***2.716.484***	***5.033.772***	***-2.317.288***	***-1.347.001***	***672.205***	***-2.019.213***
Gerealiseerde resultaat	**52.983.754**	**54.873.059**	**-1.889.306**	**7.844.372**	**5.955.059**	**1.889.306**

3.1.2 Analyse van de begroting na wijziging ten opzichte van de realisatie

In deze paragraaf zal in worden gegaan op de verschillen tussen de realisatie en de begroting na wijziging op programmaniveau, waarvan de baten of de lasten meer dan € 25.000 afwijken.

PROGRAMMA 1

Lasten

Overschrijding lasten € 472.182
De overschrijding op dit taakveld wordt voornamelijk veroorzaakt door de kosten binnen enkele projecten die gedekt worden uit externe middelen. Voor de gemeentebegroting zijn deze budgettair neutraal. Een restantsaldo van externe middelen (veelal subsidies) presenteren en verantwoorden wij in de balans (onder overlopende passiva).
Het betreft hier onder andere:

- IODS groen ondernemen (Grondinstrument en Duurzaam Boer Blijven (€ 187.413)
- De projecten vanuit het Plattelandsontwikkelingsprogramma de POP3 (€ 151.967) waarbij de kostenoverschrijding geheel gecompenseerd worden door direct gerelateerde opbrengsten van in dit geval de subsidie PZH. Voor deze projecten hebben wij een subsidie ontvangen vanuit de "POP3 Regeling Niet-productieve investeringen weidevogels, biodiversiteit en landschap Zuid-Holland 2017".
- Daarnaast is er een overschrijding van de lasten die verband houdt met de kosten voor de landschapstafel Hof van Delfland (€ 186.802). Aangezien de landschapstafel geen aparte entiteit is, zijn wij belast met de administratieve ondersteuning ervan. De uitgaven en opbrengsten (deelnemer- en subsidiebijdragen) verantwoorden wij daarom in onze administratie. Hier staan dus ook hogere baten tegenover.
- De overige posten bevatten per saldo een onderschrijding van circa € 54.000. Het gaat hierbij met name om werkgeverslasten, de verantwoording heeft op een ander programma plaatsgevonden.

Baten

Overschrijding baten € 880.124
De overschrijding op de baten van dit taakveld houdt grotendeels verband met de projecten die gedekt worden uit externe middelen (zie ook lasten). Op deze projecten hebben we meer uitgegeven dan geraamd en daardoor onttrekken we ook meer baten dan geraamd aan de betreffende middelen (veelal subsidies).
Naast bovengenoemde lasten van totaal € 472.182, betreft de aanvullende overschrijding (€ 407.942) op de baten het volgende:

- Voor het IODS-uitvoeringsprogramma Duurzaam Boer blijven is het financieel overzicht 2018-2020 opgesteld t.b.v. de uiteindelijke subsidievaststelling voor de PZH. Hieruit komt naar voren dat er gedurende deze periode meer lasten gemaakt zijn, welke alsnog met de baten gedekt worden (€ 180.472).
- Het IODS-programma Grondinstrument biedt dekking voor de kosten Polderarchitect en projectleider (€ 93.795).
- Voor de bodemsanering bij Abtswoude 52 zijn met de provincie afspraken gemaakt over de verdeling van de kosten voor het projectmanagement. Over 2020 is hiervoor een bijdrage van ontvangen, welke niet in het jaar geraamd is (€ 50.000).
- Tot slot waren de pachtopbrengsten voor de graslanden die wij in eigendom hebben (vanuit het project Saneren verspreid liggend glas) niet volledig geraamd. Dit leidt tot een overschrijding van de baten van € 83.675.

PROGRAMMA 2

Lasten

Bestuursondersteuning

Overschrijding Bestuursondersteuning (€ 126.948)
De voornaamste reden voor deze overschrijding is dat er meer uren geschreven zijn op deze post dan geraamd. Dit heeft geen effect op het saldo maar betekent een verschuiving binnen de begroting.

Overschrijding Bestuursorganen (€ 588.987)
Dit betreft een storting in de voorziening voor pensioenen en wachtgeld van (oud)-wethouders. Aan de hand van de jaarlijkse berekening is een storting gedaan om te kunnen voldoen aan alle toekomstige pensioen- en wachtgeldverplichtingen.

Onderschrijding Raad en raadscommissies (€ 49.031)

Deze onderschrijding heeft verschillende oorzaken. Ten eerste zijn de kosten van de raadsvergoeding lager uitgevallen dan begroot (€ 36.731) en ten tweede zijn er mede door de coronacrisis minder kosten gemaakt voor de verslaglegging van de raadsvergaderingen (€ 10.596) en zijn er geen werkbezoeken geweest (€ 5.418). De kosten voor de faciliteiten voor de raad zijn daarnaast overschreden door hogere licentiekosten (€ 8.982). Daarnaast zijn er diverse kleine onderschrijdingen (€ 5.268).

Lasten

Openbare orde en veiligheid

Overschrijding Openbare orde en veiligheid (€ 92.501)

Om inzichtelijk te krijgen welke directe kosten we maken voor het uitvoeren van de corona-maatregelen is een boekingspost "corona" aangemaakt. Op deze post hebben medewerkers die werkuren geboekt. Bij het opstellen van de begroting 2020 is daar geen rekening mee gehouden. De toerekening van deze uren aan deze post zorgt hier dus voor een overschrijding. De hier verantwoorde uren zouden anders aan een ander product zijn toegewezen. Per saldo is er gemeente breed dus geen sprake van een toename van de kosten.

PROGRAMMA 3

Lasten

Wegen

Onderschrijding Wegen (€ 1.830.834)

Deze onderschrijding wordt voornamelijk veroorzaakt door het budget voor het Centrumplan Den Hoorn. Deze is in 2020 minimaal aangesproken. Het restant (€ 1.743.727) zal worden doorgeschoven naar 2021. Dit laatste heeft geen invloed op het resultaat omdat de kosten gedekt worden door een onttrekking aan de reserve Investeringsprogramma.
Vanwege gebrek aan capaciteit is een groot deel van het geplande asfaltonderhoud niet uitgevoerd. (€ 83.583) Tevens zijn er lagere werkgeverslasten (€ 17.468) door een uitstaande vacature bruggen.

Baten

Wegen

Overschrijding Wegen (€ 90.742)

De inkomsten voor degeneratie van de wegen door de aanleg van kabels in leidingen zijn hoger dan begroot. (€ 59.387). Er zijn meer schades geweest waardoor ook het bedrag aan schadeverhaal hoger is (€ 28.273).

Lasten

Openbaar Groen en openluchtrecreatie

Overschrijding Openbaar groen (€ 92.051)

De begeleiding van de Europese aanbesteding voor de nieuwe groenbestekken heeft meer tijd en geld gekost dan verwacht (€ 46.559). Daarnaast zijn de kosten voor het regulier groenonderhoud in de kernen hoger uitgevallen dan verwacht (€ 36.121). Vanwege de extra inkomst door verkoop van snippergroen, zijn er hogere verkoop/notariskosten (€ 7.382).

Baten

Openbaar Groen en openluchtrecreatie

Overschrijding Openbaar groen (€ 39.152)

De inkomsten door verkoop van snippergroen zijn hoger dan verwacht (€ 39.275).

Begraafplaatsen

Onderschrijding Begraafplaatsen (€ 31.654)

Er zijn minder begrafenissen en verlengingen van grafrechten geweest dan verwacht (€ 31.654).

Lasten

Verkeer

Onderschrijding Verkeer (€ 140.876)

- Er is een bedrag begroot (€ 75.000) als bijdrage aan de provincie voor aanpassingen aan de kruising Lotsweg-Woudseweg. Dit wordt betaald na realisatie. Dit werk is in 2020 gestart en wordt in de eerste helft van 2021 afgerond. Vandaar het verzoek dit bedrag over te hevelen naar 2021.

- Daarnaast stond er een bedrag begroot (€ 47.000) voor inspectie en inventarisatie van de bebording. Door gebrek aan capaciteit is het niet gelukt om deze opdracht in 2020 uit te zetten. De voorbereidingen zijn wel gestart. In 2021 willen we deze inspectie en inventarisatie alsnog uit laten voeren om daarna het areaal aan bebording beter te kunnen beheren. Dit bedrag willen wij daarom overhevelen naar 2021.

- Aan adviezen derden is minder uitgegeven dan begroot (€ 23.164). Diverse geplande advieswerkzaamheden zijn doorgeschoven naar 2021. In 2021 is het begrote bedrag lager dan in 2020, maar zijn er meer adviezen van derden nodig, bijvoorbeeld voor het uitwerken van de varianten om het verkeer op de Maassluiseweg te verminderen. Het restant van € 25.000 willen wij daarom overhevelen naar 2021.

Parkeren

Onderschrijding Parkeren (€ 26.720)

Voor het laten opstellen van parkeerbeleid is een bedrag (€ 25.000) in de begroting opgenomen. Uiteindelijk is deze parkeernota door de eigen verkeerskundige opgesteld.

Baten

Verkeer

Onderschrijding Verkeer (€ 56.670)

Er is een bijdrage van stadsgewest Haaglanden (MRDH) begroot (€ 56.000) voor aanpassingen aan de Lotsweg. Dit wordt door de provincie aangepakt samen met de verbreding van de N223 (Woudseweg). Dit werk is in 2020 gestart en wordt in de eerste helft van 2021 afgerond. De bijdrage ontvangen wij na realisatie in 2021.

Lasten

Afvalverwijdering

Onderschrijding Afvalverwijdering (€ 27.938)
Mede door corona hebben de medewerkers van de buitendienst minder uren hoeven maken voor afvalverwerking in de openbare ruimte (€ 37.346). De uitgaven voor afvalinzameling vallen lager uit (€ 49.945). Hiernaast een naheffing BTW over voorgaande jaren opgenomen (€ 29.679) en is er vanwege een gunstig resultaat, een storting in de voorziening afvalstoffenheffing welke niet begroot is geweest (€ 29.674). (zie baten).

Milieubeheer

Onderschrijding Milieubeheer (€266.686)

Deze onderschrijding wordt voornamelijk veroorzaakt door de van het Rijk ontvangen budgetten “transitievisie warmte/energieloket/wijkaanpak” (€ 257.758). Dit budget wordt in 2021 benut. Hiernaast zijn er minder uren voor milieu gemaakt door de afdeling (€ 29.745) evenals de uitbestede werkzaamheden ODH (€ 19.327). De kosten voor verduurzaming gemeentelijke gebouwen is hoger uitgevallen (€ 40.144).

Baten

Afvalverwijdering

Overschrijding Afvalverwijdering (€ 43.267)
Zowel de inkomst uit afvalstoffenheffing (€ 17.031) als ook de bijdragen van derden is hoger dan

begroot (€ 47.251) Hiernaast werd een onttrekking aan de voorziening (€ 107.550) begroot, werkelijk is dit een storting in de voorziening waarmee deze positief wordt. (zie lasten).

Rioolheffing

Overschrijding Rioolheffing (€ 70.788)

Deze overschrijding heeft verschillende oorzaken. Er is meer rioolheffing woningen ontvangen

(€ 12.425) en een hogere bijdragen van derden (€ 7.077). Hiernaast een aanpassing kapitaallasten als gevolg van de Jaarrekening 2019 (€ 49.496).

PROGRAMMA 4

Lasten

Taakveld Huisvesting Openbaar basisonderwijs
Een voordelig saldo van € 64.099 (V) laat zich verklaren door:

- Minder werkgeverslasten doordat er minder uren door de medewerkers op dit taakveld zijn geboekt € 40.566.
- Het resterende bedrag € 23.533 (V) laat zich verklaren door diverse mutaties < € 25.000.

Taakveld Gemeensch. Baten/lasten onderwijs.
Een voordelig saldo van € 74.268 (V) laat zich verklaren door:

- De afrekeningen m.b.t. subsidies in het kader van het Onderwijsachterstandenbeleid over 2019 en 2020. Dit heeft geleid tot een onderschrijding van de lasten (€ 53.873 V).

Het resterende bedrag € 20.395 (V) laat zich verklaren door diverse mutaties < € 25.000.

PROGRAMMA 5

Lasten

Taakveld Maatschappelijk team:
Een nadelig saldo van € 11.923 (N) wordt voornamelijk veroorzaakt door:

- Hogere uitgaven dienstverlening maatschappelijk team € 17.664 (N) Voor de overname van personeel van Stichting Mee zijn er extra kosten betaald (frictiekosten).
- Het resterende bedrag € 5.741 (V) laat zich verklaren door diverse mutaties < € 25.000.

Taakveld Wmo:
Nadelig saldo WMO € 38.587 (N) laat zich met name verklaren door:

- Hogere uitgaven huishoudelijke hulp € 81.360 (N). Ten tijde van de 4e periodieke begrotingswijziging was het beeld dat het budget voor huishoudelijke hulp voldoende zou zijn. Nu is gebleken dat de uitgaven toch hoger zijn dan verwacht.
- Lagere uitgaven Begeleiding € 77.398 (V). Ten tijde van de 4e periodieke begrotingswijziging was het beeld dat de uitgaven van Begeleiding hoger uit zouden vallen, conform voorgaande jaren, waardoor er een bedrag is bijgeraamd van € 207.000. Nu is gebleken dat de besteding lager is dan verwacht.
- Lagere uitgaven PGB WMO € 87.902 (V) doordat er minder PGB-rechten zijn toegekend dan verwacht.
- Hogere uitgaven woonvoorzieningen € 26.205 (N) i.v.m. een dure woningaanpassing.
- Hogere uitgaven rolstoelen en scooters € 27.728 (N) i.v.m. de verstrekking van een aantal dure elektrisch bewogen rolstoelen.
- Afhandeling compensatieregeling 2019 € 25.270 (V)
- Meer werkgeverslasten doordat er meer uren door de medewerkers op dit taakveld zijn geboekt € 124.615 (N). De toedeling van de uren over de posten Wmo, Jeugd en Jeugd en

Wmo zal opnieuw worden bekeken, zodat de raming en de boekingen weer in overeenstemming zijn.
- Het resterende bedrag van € 30.751 (V) laat zich verklaren door diverse mutaties < 25.000.

Taakveld Jeugd:
Voordelig saldo Jeugd € 6.637 (V) laat zich met name verklaren door:
- Vrijval balans jeugdkosten 2015 € 70.818 (V). Op de balans stond nog een bedrag aan te ontvangen declaraties 2015. Dit bedrag kan in overeenstemming met het Servicebureau vrijvallen.
- Bij de jaarrekening 2019 is er een restant bedrag € 165.874 op basis van het plan van Aanpak Kostenbeheersing Jeugd doorgeschoven naar 2020. Een aanzienlijk deel betreft de kosten voor personeel van het maatschappelijk team. Deze kosten hebben we in 2020 op kunnen vangen binnen de vacature ruimte (zie werkgeverslasten) van de afdeling Dienstverlening en Samenleving. Hierdoor kan het bedrag van € 99.975 (V) vrijvallen.
- Lagere uitgaven Jeugdhulp 2020: € 87.459 (V) Ten tijde van de 4e periodieke begrotingswijziging is er i.v.m. de stijgende Jeugdkosten een bedrag bijgeraamd van € 675.000. Nu is gebleken dat de uitgaven lager uitvallen.
- Meer werkgeverslasten doordat er meer uren door de medewerkers op dit taakveld zijn geboekt € 234.314 (N). Dit wordt voornamelijk veroorzaakt doordat lopende 2020 medewerkers die voorheen via een subsidierelatie werden betaald in dienst zijn genomen. Verder heeft er in 2020 een verschuiving plaatsgevonden van de verantwoorde uren van taakveld Wmo en Jeugd naar taakveld Jeugd.
- Het resterende saldo € 17.301 (N) laat zich verklaren door diverse mutaties < 25.000.

Taakveld Wmo en Jeugd:
Een voordelig saldo € 251.132 (V) laat zich verklaren door:
- Minder werkgeverslasten doordat er minder uren door de medewerkers op dit taakveld zijn geboekt € 146.969 (V). Er heeft een verschuiving plaatsgevonden van de verantwoorde uren naar taakveld Jeugd en taakveld Wmo.
- Het resterende saldo € 104.436 laat zich verklaren door diverse mutaties < 25.000.

Taakveld Kinderopvang:
Een nadelig saldo van € 42.939 (N) laat zich verklaren door:
- De afrekeningen m.b.t. subsidies in het kader van Peuteropvang over 2019 en 2020. Dit heeft geleid tot een overschrijding van de lasten (€ 38.572 N).
- Het resterende bedrag € 4.367 (N) laat zich verklaren door diverse mutaties < € 25.000.

Taakveld Openbare gezondheidszorg:
Een voordelig saldo € 58.169 (V) laat zich voornamelijk verklaren door:
- De kosten van de lokale taken GGD en andere partners t.b.v. lokaal gezondheidsbeleid en preventie zijn lager uitgevallen € 9.000 (V), omdat we vanwege corona minder activiteiten hebben kunnen organiseren. Verzoek is dit bedrag bij de bestemming van het resultaat voor de jaarrekening over te hevelen naar 2021 ten behoeve van activiteiten in het kader van het lokale preventie-akkoord.
  In 2020 is de nieuwe wet Wvggz ingegaan. De kosten voor uitvoering Wvggz zijn in 2020 lager uitgevallen dan was voorzien € 14.300 (V) We zijn voor de uitvoering aangesloten bij Khonraad. Aangezien de aansluiting bij Khonraad later in het jaar 2020 was, is niet het gehele budget gebruikt dat begroot was. Het verzoek is om dit bedrag bij de bestemming van het resultaat jaarrekening over te hevelen naar 2020.
- Minder werkgeverslasten doordat er minder uren door de medewerkers op dit taakveld zijn geboekt € 15.482 (V).
- Het resterende bedrag € 19.387 (V) laat zich verklaren door diverse mutaties < € 25.000.

Taakveld Sport:
Een voordelig saldo € 48.356 (V) laat zich met name verklaren door:
- In verband met de onzekerheid omtrent de toekomst van de Hoornbloem wordt er op dit moment alleen nog noodzakelijk onderhoud gedaan, waardoor de kosten lager zijn uitgevallen € 15.335 (V)

- Minder werkgeverslasten doordat er minder uren door de medewerkers op dit taakveld zijn geboekt € 18.017 (V).
- Het resterende bedrag € 15.004 (V) laat zich verklaren door diverse mutaties < € 25.000

Oudheidkunde/monumenten (€ 37.037)
Deze onderschrijding ontstaat voornamelijk vanwege de keuze om beschikbare capaciteit elders in te zetten.

PROGRAMMA 6

Lasten

Handel, Ambacht en Industrie

Onderschrijding Handel, Ambacht en Industrie (€ 74.752)
De onderschrijding van de lasten laat zich voornamelijk verklaren door de geraamde manuren. Vanwege afwezigheid door ziekte van betrokken medewerkers zijn deze uren niet gemaakt. Gelet op de economische impact op individueel niveau is prioriteit gegeven aan het ondersteunen van lokale ondernemers. Hierdoor is minder aandacht besteed aan beleidsmatige aspecten en een actieve bijdrage aan regionale samenwerkingsverbanden. Het gaat hierbij dan om regionale initiatieven zoals digitalisering en 5G, Sterker uit de Crisis, regionale bedrijfsterreinen en behoefteramingen, Businesspark Haaglanden. Op beleidsmatig niveau heeft dit betrekking op nieuwe ontwikkelingen ten aanzien van grondbeleid en onderzoek naar fondsen voor lokale ondernemers.

Taakveld Bijstand:
Een voordelig saldo van € 319.577 (V) laat zich met name verklaren door:
- In 2020 hebben we een positief voordeel behaald door een verbeterde administratie van de debiteuren Participatiewet € 478.808 (V) Onze interne controles daarop hebben wij ook verbeterd.
- Lagere uitgaven € 70.007 (V) op de uitvoeringskosten bijstandsregeling, door minder inhuur personeel en lagere kosten handhaving. De tijdelijke inhuur van personeel is grotendeels gefinancierd uit tijdelijke Corona-gerelateerde budgetten vanuit het Rijk. Handhaving heeft mede vanwege de toegenomen Corona-gerelateerde werkdruk (o.a. Tozo's) minder aandacht gekregen dan vooraf gedacht. Het verzoek is het bij de bestemming van het resultaat jaarrekening € 70.000 over te hevelen naar 2021.
- Een voordelig saldo Tozo (Tijdelijke ondersteuning zelfstandig ondernemers) uitvoeringskosten € 129.000 (V) Ten behoeve van TOZO is extra inzet geleverd. In eerste instantie is dit bekostigd vanuit beschikbare bestaande budgetten. Lopende het jaar zijn deze kosten bekostigd uit de TOZO-uitvoeringskosten. Hierdoor is een deel onbenut gebleven. Gezien de doorloop van Tozo zijn deze middelen benodigd voor 2021. Het verzoek is om dit bedrag bij de bestemming van het resultaat jaarrekening over te hevelen naar 2020.
- Dotatie voorziening dubieuze debiteuren participatiewet € 105.000 (N)
- Meer werkgeverslasten doordat er meer uren door de medewerkers op dit taakveld zijn geboekt € 235.419 (N). Dit heeft met name te maken met een toename van aantal bijstandsaanvragen en werkzaamheden gerelateerd aan de nieuwe TOZO-regelingen.
- Het resterende bedrag € 15.181 (V) laat zich verklaren door diverse mutaties < € 25.000.

Taakveld Sociale Werkvoorziening:
Een voordeling saldo € 74.201 (V) laat zich verklaren door:
- Lagere uitgaven op het gebied van de sociale werkvoorziening € 49.090 (V), dit is het gevolg van een hogere uitstroom uit de WSW en een lagere instroom in beschut werk. In 2020 is, om wachtlijsten te voorkomen, ruimte binnen het WSW-budget gereserveerd voor een extra beschutte werkplek. Naast de bestaande taakstelling van vijf plaatsen. Echter deze plek is, door veranderde omstandigheden bij de persoon met een indicatie beschut werk, vooralsnog niet ingevuld.
- Lagere uitgaven voor beschut werk € 25.111 (V). Dit overschot is ontstaan doordat de taakstelling van vijf personen niet volledig is ingevuld voor 2020. Eén persoon met een

indicatie beschut is gestart met een werkervaringsplaats om te bezien of een beschutte werkplek de meest passende plek is voor deze persoon. Voor 2021 is dit budget deels nodig voor de invulling van beschutte werkplekken, waarvan de kosten voor 2021 exponentieel toenemen.

Taakveld Minimabeleid:
Een voordelig saldo van € 60.295 (V) laat zich verklaren door:

- Lagere uitgaven € 87.607(V) op de bijzondere bijstand, de leenbijstand en kwijtschelding publiekrechtelijke heffingen. De lagere uitgaven voor de genoemde voorzieningen zijn veroorzaakt, doordat de verwachte toename van het aantal aanvragen door corona zich niet heeft voorgedaan € 60.992 (V) en anderzijds door een onttrekking uit de voorziening dubieuze debiteuren m.b.t. de leenbijstand inrichtingskosten € 26.615 (V).
- Hogere uitgaven op schuldhulpverlening (€ 11.055 N), doordat we te maken hebben met een toename in het aantal aanvragen schuldhulpverlening.
- Meer werkgeverslasten doordat er door een toename van het aantal aanvragen meer uren door de medewerkers Schuldhulpverlening op dit taakveld zijn geboekt € 18.298 (N).
- Het resterende bedrag € 2.041 (V) laat zich verklaren door diverse mutaties < € 25.000.

Taakveld Participatiefonds:
Een voordelig saldo € 9.632 (V) laat zich voornamelijk verklaren door:

- Lagere uitgaven op re-integratie van € 81.667 (V), door de corona-crisis is het niet mogelijk geweest extra in te zetten op trainingen voor bepaalde subgroepen, bijvoorbeeld extra taaltrainingen voor statushouders. Tevens is de keuze gemaakt zoveel mogelijk gebruik te maken van de dienstverlening van Work8, waardoor nauwelijks aanvullende dienstverlening bij Werkse! is ingekocht. Work8 is in staat geweest de extra toeloop van werkzoekenden binnen de bestaande contractafspraken op te vangen. Verzoek is een bedrag van € 40.000 bij de bestemming van het resultaat voor de jaarrekening over te hevelen naar 2021 ten behoeve van activiteiten in het kader re-integratie. De verwachting is dat er een verdere stijging zal zijn bij de bijstandsuitkeringen door corona.
- Hogere uitgaven voor de inhuur van personeel € 31.487 (N), door de komst van corona en de daarmee samenhangende aanwas van bijstandsaanvragen was er extra inzet van klantmanagers binnen het team Uitvoering nodig.
- Meer werkgeverslasten doordat er meer uren door de medewerkers op dit taakveld zijn geboekt € 42.292 (N). Dit vanwege de toegenomen aanwas van bijstandsaanvragen.
- Het resterende bedrag € 1.744 (V) laat zich verklaren door diverse mutaties < € 25.000.

PROGRAMMA 7

Lasten

Ruimtelijke Ordening

Onderschrijding Ruimtelijk ordening (€ 550.498)

- Naast ziekteverzuim in het team Ruimtelijke ordening, namen nagenoeg alle medewerkers in 2020 ontslag. Dit leidt tot een flinke onderscheiding op het budget werkgeverslasten. Het was niet mogelijk om alle vacatures (direct) met vast personeel in te vullen. Inzet van externe inhuur was benodigd om de taken uit te kunnen blijven voeren. De lasten voor de inhuur 2020 waren nagenoeg gelijk aan de onbenutte werkgeverslasten. Echter, de verantwoording vindt plaats op een ander programma. (onderschrijding € 272.000)

- In de begroting staan werkgeverslasten begroot op projecten op Ruimtelijke ordening (681001), bouwplannen niet zijnde grexen, particulier initiatief (681002) en bouwplannen niet zijnde grexen, gemeentelijk initiatief (681005). In sommige gevallen is een project vooraf niet altijd goed onder te verdelen tussen deze drie begrotingsposten. Dit leidt tot vertroebeling tussen deze posten. De totale salarislasten van deze drie posten (exclusief de medewerkers van het team RO) waren nagenoeg in evenwicht met de verantwoorde salarislasten of kosten voor vervangende inhuur (onderschrijding € 9.000).

- In de begroting was een restantbudget opgenomen voor de dekking van personele capaciteit, gemeentelijke initiatieven voor potentiële woningbouwlocaties. Wij stelden u voor om het restant door te schuiven naar 2021 en in te zetten als dekking voor centrumplan Schipluiden. (onderschrijding € 199.000)

- In de begroting was het digitaliseren van een tweetal bestemmingsplannen begroot, zodat voldaan kan worden aan de wettelijke eisen van de nieuwe Omgevingswet. Als gevolg van een latere start van het project invoering Omgevingswet is het niet meer gelukt de werkzaamheden in 2020 uit te voeren (onderschrijding € 27.000).

-In deze jaarrekening is het verzoek opgenomen om de herinrichting van Centrum Schipluiden door te schuiven naar 2021. De benutting van dit budget is afhankelijk van het doorlopen van de planologische procedures. (onderschrijding € 94.500)

-Hiernaast zijn de sloop- saneringskosten en voorbereidingskosten op bouwplannen (nog) niet zijnde grex op gemeentelijk initiatief hoger dan begroot (overschrijding € 51.000).

Lasten

Bouw- en woningtoezicht

Onderschrijding Bouw- en woningtoezicht (€ 142.688)

Als gevolg van meerdere vacatures zijn vanuit bouw- en woningtoezicht minder uren geboekt dan was voorzien (€ 94.749). In 2020 was het laatste jaar dat gebruik kon worden gemaakt van de stimuleringsregeling verwijderen asbestdaken. Hiervan is geen enkele keer gebruik gemaakt, waardoor op de post subsidies een onderbesteding heeft plaatsgevonden (€ 54.000).

Baten

Bouw- en woningtoezicht

Overschrijding Bouw- en woningtoezicht (€ 124.478)

Het proces voor enkele bouwvergunningen is in 2020 vlotter verlopen dan gedacht waardoor in totaal sprake is van een overschrijding.

Lasten en baten

Grondexploitaties

Bij zowel de uitgaven als de inkomsten is de feitelijke uitvoering van grondexploitaties sterk afhankelijk van procedures die doorlopen moeten worden en de momenten waarop kavels grond (kunnen) worden afgenomen. Inhoudelijke wijzigingen in de plannen worden aan de raad voorgelegd middels de jaarlijkse herzieningen van de grondexploitatieberekeningen (grexen). De hierna genoemde grote verschillen betreffen mede daarom vooral verschuivingen van uitgaven en inkomsten in de tijd.

De grootste verschuivingen bij de lasten zijn:

- Bedrijventerreintjes Hooipolder
  Bij de vorige herzieningen hadden wij de verwachting de grond in 2020 te verkopen. Aangezien de (financiële) verkenning van de geïnteresseerde partij langer duurt dan vorig jaar ingeschat, is de looptijd van het project met één jaar toegenomen. Op basis van de

huidige stand van zaken verwachten wij de grond in 2021 uit te geven (circa € 300.000 lagere lasten)

- Vastgoedzone Den Hoorn
  De daadwerkelijke levering van de Noord en Zuid kavel zijn voorzien in 2021. Daarna volgt de realisatiefase. Mede door de pandemie heeft het project een tijdje stilgelegen en geven wij de gronden één jaar later uit dan vooraf ingeschat. (circa € 170.000 lagere lasten)

- Centrum ontwikkeling Den hoorn
  Het te realiseren programma bevat in totaal 22 woningen en 1.750m² te realiseren supermarkt. Op dit moment hebben wij nog niet alle gronden in ons bezit. Mede door de hogere beroep procedure is de looptijd van het project met twee jaar toegenomen. (circa € 1.300.000 lagere lasten)

- Keenenburg V
  Op dit moment hebben wij als gemeente nog niet alle gronden in ons bezit. De Johannahoeve is in particulier eigendom. De koopovereenkomst is begin maart door de grondeigenaren van de Johannahoeve ondertekend. In 2021 gaan wij tot verwerving van de grond over. Doordat de onderhandelingen langer hebben geduurd dan vooraf ingeschat is de looptijd van het project met twee jaar toegenomen. (circa 2.500.000 lagere lasten)

- Maaslandse Dam / Ruimte voor Ruimte
  De inschatting van de planning van zowel de Maaslandse Dam als de Zuidrand is bij de vorige herzieningen te positief geweest. Op basis van de huidige inzichten hebben wij voorzichtigheidshalve de looptijd van de Maaslandse Dam met één jaar en de Zuidrand met twee jaar verlengd. (circa 1.800.000 lagere lasten)

- Kreekzone
  In mei 2021 verwachten wij klaar te zijn met de laatste werkzaamheden voor het woonrijp maken van fase 2. Hier is in 2020 al grotendeels mee gestart waar de nodige kosten voor gemaakt zijn. (circa € 700.000 hogere lasten

- Centrum Maasland
  De vooraf in de begroting opgenomen werkzaamheden rondom het bouwrijp maken zijn nog niet uitgevoerd. (circa € 130.000 lagere lasten)

- Bedrijventerrein Harnaschpolder

  In 2020 heeft nog een afrekening plaatsgevonden tussen de gemeente en het Bedrijvenschap over gemaakte uren en kosten voor oudere bestemmingsplannen. Zowel adviezen derden vanuit het schap naar de gemeente als de gemeentelijke inzet richting het schap. Dit zorgt voor verhoging van de kosten en de inkomsten. Daarnaast is een detachering omgezet naar inhuur. Dit zorgt voor een verhoging van uitgaven en inkomsten, maar het uitgangspunt blijft kostendekkende detachering. (circa € 50.000 hogere lasten)
- Complex Geothermie Kraaiennest
  Dit project gaat niet door, de gemaakte uren proberen wij te verhalen, ondanks dat de anterieure overeenkomst nog niet ondertekend was. (circa € 40.000 hogere lasten)

In bovenstaande verschillenanalyse is zichtbaar dat de inschatting van de planning in een aantal gevallen te positief is geweest. Mede hierdoor zijn de grondverkopen vooruitgeschoven, met een onderschrijding van de baten als gevolg.

ALGEMENE DEKKINGSMIDDELEN

Lasten

Treasury

Overschrijding Treasury (€ 26.146)
Door onder andere de negatieve rente van de bankrekening zijn de rentelasten hoger dan begroot. We hebben echter ook negatieve rente ontvangen(zie baten).

OZB woning

Onderschrijding OZB woning (€ 113.787)
De onderschrijding van € 113.787 laat zich verklaren door:

- Een onderschrijding op de uitgaven ad. € 88.900. Dit betreft budget voor de werkzaamheden voor het project 'Waarderen op GBO'. Dit project is gestart in 2019 en loopt, met vertraging, door tot in 2022.
- Daarnaast zijn er minder uren aan deze post toegeschreven dan begroot (€ 24.887).

Baten

Treasury

Onderschrijding Treasury (€ 27.232)

Er is minder dividend ontvangen van de BNG dan verwacht (€39.000). Daarnaast hebben we negatieve rente ontvangen door aangetrokken kortlopende geldleningen (€12.000).

Algemene uitkering

Overschrijding Algemene uitkering (€ 121.033)

In de decembercirculaire van 2020 zijn een aantal bedragen beschikbaar gekomen ter compensatie van coronakosten in 2020 en 2021 (voornamelijk voor de afdeling Samenleving/Sociaal domein). Van deze extra ontvangen bedragen wordt dan ook voorgesteld ze door te schuiven naar 2021.

Baten

Onderschrijding Treasury (€ 27.232)
Er is minder dividend ontvangen van de BNG dan verwacht (€ 39.000). Daarnaast hebben we negatieve rente ontvangen door aangetrokken kortlopende geldleningen (€ 12.000).

Overschrijding Algemene uitkering (€ 121.033)
In de decembercirculaire van 2020 zijn een aantal bedragen beschikbaar gekomen ter compensatie van coronakosten in 2020 en 2021 (voornamelijk voor de afdeling Samenleving en Dienstverlening ten behoeve van het Sociaal domein).

Onderschrijding OZB niet-woningen (€ 51.495)
Voor het begroten van de te verwachten opbrengst wordt rekening gehouden met de te verwachten waardeontwikkeling van de niet-woningen. Ook wordt ingeschat wat er aan areaalontwikkeling en gegronde bezwaren te verwachten is. Voor de niet-woningen is er ook een gebruikersbelasting OZB, daarom wordt een inschatting gemaakt van de leegstand. Wanneer één

of meer van deze factoren afwijkt van waar rekening mee is gehouden, zorgt dit voor een meer- of minderopbrengst, in dit geval een minderopbrengst.

Overschrijding OZB woningen (€ 38.725)
Voor het begroten van de te verwachten opbrengst OZB wordt rekening gehouden met de te verwachten waardeontwikkeling van de woningen. Ook wordt ingeschat wat er aan areaalontwikkeling en gegronde bezwaren te verwachten is. Wanneer één of beide van deze factoren afwijkt van waar rekening mee is gehouden, zorgt dit voor een meer- of minderopbrengst, in dit geval een meeropbrengst.

3.1.3 Analyse begrotingsrechtmatigheid

Op basis van de afzetting van de realisatie ten opzichte van de begroting na wijziging in paragraaf 3.1.1 is vast te stellen dat er op de volgende programma's een overschrijding van de lasten heeft plaatsgevonden:

Overzicht lasten en baten	Realisatie 2020			begroting 2020 incl. wijzigingen			Afwijken op de lasten
Omschrijving programma	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	
01: Vitale Dorpen in Midden-Delfland®2025	1.854.075	1.634.220	219.855	1.381.071	1.032.482	348.589	473.004
02: Bestuur en veiligheid	4.196.538	240.948	3.955.590	3.485.466	256.788	3.228.678	711.072

Toelichting op de afwijkingen:

1. De extra gemaakte lasten in 2020 voor programma 1 worden gedekt door de extra ontvangen baten. Dit is van toepassing voor het "Groen ondernemen" IODS (extra lasten van € 187.411 met dekking vanuit de subsidie van het Rijk en de PZH). De kosten en baten hangen samen met de ontvangen en verstrekte subsidies Hof van Delfland (voor zowel de baten en lasten een overschrijding van € 186.800). Dit geldt ook voor het Plattelandsontwikkelingsprogramma POP3 (voor zowel de baten en lasten een overschrijding van € 151.968) waarbij de kostenoverschrijding geheel gecompenseerd worden door direct gerelateerde opbrengsten van in dit geval de subsidie PZH. Deze zijn weliswaar onrechtmatig, maar tellen niet mee in het oordeel van de accountant
2. Er heeft een aanvullende storting plaatsgevonden van € 595.000 in de voorziening Pensioenen voormalig wethouders. Over de oorzaak is de raad geïnformeerd in de vertrouwelijke raadsbrief d.d. 15-09-2020 en ook over het niet begroten. Hierom is de overschrijding wel onrechtmatig, maar telt deze niet mee in het oordeel.
   Daarnaast is er een grote overschrijding op de werkgeverslaten (€ 92.500). Dat komt omdat hier de uren die in het kader van de coronacrisis gemaakt zijn, terecht zijn gekomen. De toerekening van deze uren aan deze post zorgt hier dus voor een overschrijding. De hier extra verantwoorde uren zouden anders aan een ander product zijn toegewezen. Gemeentebreed is er dus geen sprake van een toename van de kosten.

Naast de accordering van de lasten in de begroting, accordeert de raad ook de investeringskredieten. In het jaarverslag hebben wij per investeringskrediet weergegeven hoe de kosten zich verhouden tot het toegekende krediet. Hieronder hebben wij de kredieten opgenomen waarop een overschrijding heeft plaatsgevonden van dit krediet.

Omschrijving investering	Bedrag begroot	Bedrag werkelijk	Bedrag restant krediet	afsluiten ja/nee	Opmerkingen
Migratie CSM (website) platform	€ 20.000	€ 20.204	-€ 203,59	Ja	Investering is afgerond.
Reconstructie Trambrug Schipluiden	€ 1.199.919	€ 1.203.332	-€ 3.412,72	Nee	Restant investering zal plaatsvinden in 2021.
Vervangen pompen hoofdgemalen (GRP 2016)	€ 57.020	€ 57.382	-€ 362,25	Ja	Investering is afgerond.
Vervangen pompunits drukriolering 2018	€ 49.497	€ 49.661	-€ 164,46	Ja	Investering is afgerond.
Vervangen dek Hofsingelbrug M008	€ 0	€ 4.686	-€ 4.686,00	Nee	Restant investering zal plaatsvinden in 2021.

Gezien de overschrijding kleiner is dan € 25.000 is heeft dit niet geleid tot een begrotingswijziging in 2020.

3.1.4 Overzicht aanwending bedrag onvoorzien

In 2020 is er geen sprake geweest van aanwending van het bedrag onvoorzien.

3.1.5 Overzicht incidentele baten en lasten

Overzicht incidentele baten en lasten

Incidentele lasten > € 50.000			Incidentele baten > € 50.000		
Programma:	**Begroot**	**Werkelijk**	**Programma: Incidentele baten > € 50.000**	**Begroot**	**Werkelijk**
01. Midden-Delfland®2025 en ontwikkelingsvisies dorpen			**01. Midden-Delfland®2025 en ontwikkelingsvisies dorpen**		
- IODS Grondinstrument	291.572	434.648	- Abtswoude 52	0	50.000
- IODS Duurzaam Boer Blijven	161.187	205.522	- IODS Grondinstrument	291.572	628.013
- Subsidie Equestrum	120.000	120.000	- IODS Duurzaam Boer Blijven	161.187	410.836
- POP 3	131.033	283.000	- Subsidie Equestrum van MRDH	120.000	120.000
- Landschapstafel Hof van Delfland	46.254	233.055	- POP 3	131.033	283.000
			- Landschapstafel Hof van Delfland	46.254	233.055
02. Bestuur en Veiligheid					
- Dotatie voorziening wethouderspensioenen	120.086	715.519			
03. Beheer, verkeer en milieu			**03. Beheer, verkeer en milieu**		
- Onderhoud Kwakelweg doorschuiven naar 2021	-150.000	-150.000	- Doorschuiven subsidie MRDH	56.000	0
- Verduurzaming gemeentelijke gebouwen	164.000	204.144	- Snippergroen	225.000	264.275
- Budget uit 2019 Transitie warmte energieloket en wijka	237.098	0			
- Doorschuiven project N223/oversteek Lotsweg	75.000	17.118			
- Herinrichting centrum Den Hoorn	1.768.000	21.778			
- Energievisie uit 2020	166.800	160.777			
- Onttrekking aan res Investeringsprogr tbv N211 PZH	50.000	50.000			
- Kapitaallasten dekkingsreserve	13.487	13.487			
04. Onderwijs			**04. Onderwijs**		
- Onderhoud MFA doorschuiven naar 2021	-60.000	-60.000			
- Kapitaallasten dekkingsreserve	257.984	257.984			
05. Welzijn en Wmo			**05. Welzijn en Wmo**		
- Budget uit 2019 Plan van aanpak jeugd	165.874	48.000			
- Kapitaallasten dekkingsreserve	126.557	126.557			
06. Economische en Sociale Zaken			**06. Economische en Sociale Zaken**		
- Tijdelijke ondersteuningsregeling zelfstandige onderner	3.694.776	1.443.212	- Tijdelijke ondersteuningsregeling zelfstandige onderner	3.694.776	1.566.746
			- Vergoeding werkzaamheden Gasunie	53.035	53.035
			- Verbeterde administratie debiteuren Participatiewet		490.340
07. Ruimtelijke ordening, Ontwikkeling en Volkshuisvesting			**07. Ruimtelijke ordening, Ontwikkeling en Volkshuisvesting**		
- Budget uit 2019 Centrum Schipluiden	94.500	0	- Vrijval deel voorziening Bedrijvenschap	0	429.500
- Doorschuiven budget adviezen derden	-50.000	-50.000			
- Winstneming grexen 2020	0	607.000			
- Doorschuiven inhuur potentielle ontwikkellocaties	236.000	36.645			
- Stimuleringsbijdrage verwijderen asbestdaken	54.000	0			
Algemene dekkingsmiddelen			**Algemene dekkingsmiddelen**		
- Kapitaallasten (voorbereiding) nieuw gemeentehuis	477.624	477.624	- Dividend BNG	-51.000	-51.000
Overhead			**Overhead**		
- Inhuur handhaving ivm corona	65.764	65.764			
- Inhuur Omgevingswet en BMH uit 2019	132.000	132.000			
- Omgevingswet	100.000	89.650			
Mutaties reserves			**Mutaties reserves**		
- Onderhoud Kwakelweg doorschuiven naar 2021	150.000	150.000	- Doorschuifbudget inhuur Omgevingswet en BMH uit 201	132.000	132.000
- Doorschuiven subsidie MRDH	56.000	0	- Doorschuiven project N223/oversteek Lotsweg	75.000	17.118
- Onderhoud MFA doorschuiven naar 2021	60.000	60.000	- Doorschuiven inhuur potentielle ontwikkellocaties	236.000	36.646
- Doorschuiven budget adviezen derden	50.000	50.000	- Budget uit 2019 Transitie warmte energieloket en wijka	237.098	0
- Toevoeging aan dekkingsreserve ivm Entree Maasland	400.000	400.000	- Budget uit 2019 Plan van aanpak jeugd	165.874	48.000
- Storting in reserve Beheer Sociaal domein	178.329	178.329	- Budget uit 2019 Centrum Schipluiden	94.500	0
- naar Alg.	61.949	61.949	- Onttrekking saldo res. Liquidatiesaldo Stadsgewest Haa	61.949	61.949
			- Onttrekking aan res Investeringsprogr tbv N211 PZH	50.000	50.000
			- Energievisie uit 2020	166.800	160.777
			- Omgevingswet	100.000	89.650
			- Stimuleringsbijdrage verwijderen asbestdaken	54.000	
			- Veilig afwikkelen verkeer entree Maasland	400.000	400.000
			- Herinrichting centrum Den Hoorn	1.786.000	21.778
			- Verduurzaming gemeentelijke gebouwen	164.000	164.000
			- Onttrekking reserve Harnaschpolder ivm bestuurskoster	91.473	91.473
			- kapitaallasten (voorbereiding) nieuw gemeentehuis	477.624	477.624
			- Kapitaallasten dekkingsreserve	398.028	398.028
			- Onttrekking reserve dividenden ivm verliesneming grexen		607.000
Totaal:	9.445.874	6.383.762	**Totaal:**	9.418.203	7.233.842
Saldo:	-27.671	850.080			

3.1.6 Wet normering bezoldiging topfunctionarissen

Het is volgens de WNT verplicht om voor gemeentesecretarissen en griffiers een melding van hun inkomen te maken. Deze wet verbiedt dat bestuurders in de (semi)publieke sector meer verdienen dan 100 procent van het ministersalaris. Deze grens is de zogenoemde WNT-norm: € 201.000 (2019: € 194.000). In 2020 is evenals in 2019 is dit maximum niet overschreden.

Hieronder volgt de voorgeschreven verantwoording:

Bedragen x € 1	**M.A.I. Born**	**A. de Vos**
Functiegegevens	gemeentesecretaris	griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2020	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12
Deeltijdfactor in fte	1,0	1,0
Dienstbetrekking?	ja	ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	103.669	81.152
Beloningen betaalbaar op termijn	18.660	14.661
Subtotaal	*122.329*	*95.812*
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	201.000	201.000
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	n.v.t.	n.v.t.
Totaal bezoldiging	**122.329**	**95.812**
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n.v.t.	n.v.t.
Gegevens 2019		
Aanvang en einde functievervulling 2019	01/02-31/12	01/01-31/12
Deeltijdfactor 2019 in fte	1,0	1,0
Beloning plus belastbare onkostenvergoeding	100.215	81.191
Beloningen betaalbaar op termijn	16.901	13.215
Totaal bezoldiging 2019	**117.115**	**94.406**

3.2 Balans

Balans per 31 december 2020

ACTIVA	Ultimo 2020		Ultimo 2019	
Vaste activa				
Materiële vaste activa		126.481.174		116.035.787
- Investeringen met een economisch nut				
• gronden uitgegeven in erfpacht	65.132.817		56.585.025	
• overige investeringen met een economisch nut	40.453.483		40.316.959	
- Investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	10.827.498		10.618.782	
- Investeringen in de openbare ruimte met uitsluitend een maatschappelijk nut	10.067.376		8.515.021	
Financiële vaste activa		11.203.015		11.217.582
- Kapitaalverstrekkingen aan:				
• deelnemingen	1.332.261		1.332.261	
• gemeenschappelijke regelingen	164.550		164.550	
- Overige langlopende leningen u/g	9.706.204		9.720.771	
- Overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van één jaar of langer				
Totaal vaste activa		**137.684.189**		**127.253.369**
Vlottende activa				
Voorraden		7.680.089		7.171.312
- Grond- en hulpstoffen:				
• overige grond- en hulpstoffen	-		-	
- Onderhanden werk, waaronder gronden in exploitatie	7.680.089		7.171.312	
- Gereed product en handelsgoederen				
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar		13.933.067		16.748.887
- Vorderingen op openbare lichamen	3.930.909		3.869.908	
- Verstrekte kasgeldleningen	-		-	
- Uitzetting in rijks schatkist < 1 jaar	8.367.138		12.456.946	
- Overige vorderingen	1.635.020		422.033	
Liquide middelen		292.391		284.516
- Kassaldi	8.096		7.861	
- Banksaldi	284.295		276.655	
Overlopende activa		12.479.581		12.445.148
- Van Europese en Nederlandse overheidslichamen nog te ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel	647.553		419.863	
- Overige nog te ontvangen bedragen, en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van de volgende begrotingsjaren komen	11.832.027		12.025.285	
Totaal vlottende activa		**34.385.127**		**36.649.863**
Totaal-generaal		**172.069.316**		**163.903.234**
bedrag waarvan het recht bestaat op verliescompensatie krachtens de Wet op de vennootschapsbelasting 1969		0		0

Balans per 31 december 2020

PASSIVA	Ultimo 2020		Ultimo 2019	
Vaste passiva				
Eigen vermogen		64.350.426		64.778.411
- Algemene reserve	6.489.265		7.583.561	
- Bestemmingsreserves				
• Voor egalisatie van tarieven	-		0	
• Overige bestemmingsreserves	55.971.855		57.272.047	
- Nog te bestemmen resultaat	1.889.306		-77.197	
Voorzieningen		11.542.772		11.138.211
- Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	4.294.839		4.165.481	
- Voorzieningen voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is	7.247.933		6.972.730	
Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer		66.015.099		56.531.449
- Obligatieleningen				
- Onderhandse leningen van:				
• binnenlandse pensioenfondsen en verzekeringsinstellingen	90.756		136.134	
• binnenlandse banken en overige financiële instellingen	65.903.998		56.366.414	
• binnenlandse bedrijven	-		-	
• overige binnenlandse sectoren	19.836		28.392	
• buitenlandse instellingen, fondsen, banken, bedrijven en overige sectoren	-		-	
- Waarborgsommen	509		509	
- Verplichtingen uit hoofde van financial-lease overeenkomsten	-		-	
Totaal vaste passiva		**141.908.296**		**132.448.071**
Vlottende passiva				
Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar		6.678.225		9.768.216
- Kasgeldleningen	5.000.000		5.000.000	
- Banksaldi	-		-	
- Overige schulden	1.678.225		4.768.216	
Overlopende passiva		23.482.794		21.716.091
-Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume	5.826.626		3.286.766	
-De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschot-bedragen voor uitkeringen met een specifik bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren	15.958.991		16.748.128	
-Overige vooruitontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen	1.697.177		1.681.197	
Totaal vlottende passiva		**30.161.018**		**31.484.307**
Totaal-generaal		**172.069.316**		**163.932.378**

3.2.1 Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Inleiding

Voorliggende jaarrekening is opgesteld met inachtneming van de voorschriften die het BBV daarvoor geeft.

Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten. De activa en passiva worden opgenomen tegen nominale waarden, tenzij bij de betreffende balanspost anders is vermeld.

Activa met een verkrijgingprijs van minder dan € 25.000 worden in het jaar van aanschaf direct ten laste van de exploitatie gebracht. Gronden en terreinen vormen hierop een uitzondering. Deze worden altijd geactiveerd, maar hierop wordt niet afgeschreven.

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar worden opgenomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn.

Kosten worden toegerekend aan het boekjaar op basis van het jaar waarin de prestatie is geleverd. Voor een deel van de ontvangen facturen kan niet met 100% zekerheid worden vastgesteld op welk jaar deze betrekking hebben, gezien de prestatielevering deels heeft plaatsgevonden in het boekjaar en deels in een ander boekjaar. Op basis van de beste inschatting zijn deze kosten toegedeeld aan het betreffende boekjaar. Gezien bij deze verdeling geen volledige zekerheid bestaat in welk jaar de kosten horen, bestaat hiervoor ook een onzekerheid.

Dividendopbrengsten en/of winstuitkeringen van deelnemingen worden als baat opgenomen in het jaar waarin het dividend door de algemene vergadering van aandeelhouders of het bestuur van de betreffende deelneming wordt vastgesteld en betaalbaar wordt gesteld. Extra winst die gedurende het jaar bekend wordt, wordt conform de afspraak met de raad toegevoegd aan de Algemene reserve.

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop deze betrekking hebben. Echter als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen c.q. schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeid gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, worden sommige personele lasten toegerekend aan het boekjaar waarin de uitbetaling plaatsvindt. Daarbij moet worden gedacht aan componenten zoals ziektekostenpremie ten behoeve van gepensioneerden en overlopende vakantiegeld- en verlofaanspraken.

Vaste activa

Investeringen worden afgeschreven vanaf het boekjaar volgend op het jaar van ingebruikname. Dit betekent, dat uitsluitend wordt afgeschreven op basis van gerealiseerde investeringsbedragen.
In het jaar waarin een investering plaatsvindt, wordt geen rente toegerekend. Toerekening van rente vindt plaats met ingang van het tweede jaar en wordt berekend als percentage van de boekwaarde van het actief aan het begin van het tweede jaar.
Groot onderhoud van vaste activa wordt slechts geactiveerd indien wordt voldaan aan de activeringscriteria. In alle andere gevallen komt groot onderhoud ten laste van de exploitatie of een daartoe gevormde voorziening.

Materiële vaste activa

Artikel 35 van het BBV beschrijft het onderscheid tussen investeringen met een economisch nut, Investeringen met economisch nut waarvoor ter dekking van de kosten een heffing kan worden geheven en investeringen met maatschappelijk nut.

- Investeringen met economisch nut en de investeringen met economisch nut waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven

Deze materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht. Slijtende investeringen worden lineair afgeschreven in de verwachte gebruiksduur vanaf het begin van het boekjaar volgend op het jaar van ingebruikname. Voor grote investeringen kan worden gekozen om de componentenbenadering toe te passen. Wanneer dit wordt toegepast zal dit expliciet in het kredietvoorstel worden opgenomen. Op grond van het voorzichtigheidsprincipe wordt de restwaarde van een actief gesteld op nihil. Voor de gehanteerde afschrijvingstermijnen wordt verwezen naar de Financiële verordening. Bij de waardering van een actief wordt in voorkomende gevallen rekening gehouden met een bijzondere vermindering van de waarde, indien deze naar verwachting duurzaam is.

- Investeringen met maatschappelijk nut

Investeringen met maatschappelijk nut zijn gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht. Slijtende investeringen worden lineair afgeschreven in de verwachte gebruiksduur vanaf het begin van het boekjaar volgend op het jaar van ingebruikname. Voor de afschrijvingstermijnen wordt verwezen naar de Financiële verordening. Voor deze activa wordt een restwaarde van nihil gehanteerd.

Financiële vaste activa

Leningen u/g zijn opgenomen tegen nominale waarde. Indien van toepassing wordt een voorziening voor verwachte oninbaarheid in mindering gebracht.

Participaties in het aandelenkapitaal van NV's en BV's zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingprijs van de aandelen. Indien de waarde van de aandelen structureel mocht dalen tot onder de verkrijgingprijs vindt afwaardering plaats. Tot dusver is een dergelijke afwaardering niet noodzakelijk gebleken.

Vlottende activa

Voorraden

De bouwgronden in exploitatie zijn opgenomen als 'onderhanden werken' en gewaardeerd tegen de vervaardigingprijs. De vervaardigingprijs omvat de kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend (zoals grondaankopen en kosten van bouw- en woonrijpmaken), de rentekosten. Hierop worden ontvangsten uit grondverkopen en bijdragen van derden in mindering gebracht.

Winsten uit de grondexploitatie worden genomen op het moment dat dat op basis van de grondexploitatie een positieve eindwaarde wordt verwacht. Voor de berekening van de tussentijdse winst name wordt gebruik gemaakt van de voorgeschreven Percentage of completion methode (POC-methode). Wanneer blijkt dat verliezen worden verwacht, worden deze verliezen verantwoord in het jaar waarin zij worden vastgesteld. Verliezen worden direct verrekend met de Reserve Grondexploitaties. De boekwaarde van de gronden wordt in dat geval verlaagd met deze verwachte verliezen. Voor deze verwachte verliezen wordt een voorziening op eindwaarde gevormd.

Vorderingen

De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde ofwel lagere marktwaarde. Wanneer verwacht wordt dat een deel van de vorderingen niet zal worden ontvangen, wordt hiervoor een voorziening getroffen.

Liquide middelen en overlopende activa

Deze activa worden opgenomen tegen nominale waarde.

Vaste passiva

Eigen vermogen

Het eigen vermogen wordt gewaardeerd tegen nominale waarde. In 2017 heeft de raad een Nota reserves en voorzieningen 2017-2020 vastgesteld. In deze nota worden de spelregels voor de vorming en het gebruik van de reserves en voorzieningen aangegeven.

Voorzieningen

De voorzieningen worden gewaardeerd tegen nominale waarde of tegen contante waarde conform hetgeen is opgenomen in de Nota reserves en voorzieningen 2017-2020. In deze nota worden de spelregels voor de vorming en het gebruik van de reserves en voorzieningen aangegeven.

Vaste schulden

Vaste schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde, verminderd met de gedane aflossingen. De vaste schulden hebben een rente typische looptijd van één jaar of langer.

Vlottende passiva

De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Borg en garantstellingen

Voor zover leningen door de gemeente gewaarborgd zijn, is het totaalbedrag van de geborgde schuldrestanten per einde boekjaar buiten telling opgenomen. Nadere informatie en een specificatie van de gewaarborgde schuldrestanten is opgenomen in de toelichting op de balans. In het verslagjaar zijn er geen betalingen gedaan als gevolg van de borgstellingen.

Resultaatbepaling

Algemeen

De wijzigingen in de BBV zijn meegenomen bij het opstellen van deze resultatenbepaling.
Bij het samenstellen van de winst- en verliesrekening is een bestendige gedragslijn in acht genomen.
Baten en lasten van het boekjaar worden in de jaarrekening opgenomen, ongeacht of zij tot ontvangsten of uitgaven in het boekjaar hebben geleid. De nagekomen baten en lasten worden, in zoverre mogelijk, op de desbetreffende posten verantwoord.

Afschrijvingen

De afschrijvingen op materiële vaste activa worden gebaseerd op basis van de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Voor de gehanteerd afschrijvingstermijnen verwijzen wij u naar de Nota financiële verordening 2019.

3.2.2 Toelichting op de balans

Materiële vaste activa

De post materiële activa wordt onderscheiden in:

	2020	2019
Investeringen met een **economisch nut**	105.586.300	96.901.984
Investeringen met een **economisch nut,** waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden	10.827.498	10.618.782
Investeringen in de openbare ruimte met een **maatschappelijk nut**	10.067.376	8.515.021
	126.481.174	116.035.787

De investeringen met een **economisch nut** kunnen als volgt worden onderverdeeld:

Boekwaarde ultimo	2020	2019
Gronden en terreinen	79.397.697	70.311.338
Woonruimten	-	-
Bedrijfsgebouwen	21.498.487	22.473.644
Vervoermiddelen	138.437	130.542
Machines, apparaten en installaties	1.971.470	2.038.443
Overige materiële vaste activa	2.580.209	1.948.017
	105.586.300	96.901.984

Onderstaand overzicht geeft het verloop van de boekwaarde weer van de investeringen met een economisch nut:

	Boekwaarde 1-1-2020	Vermeer-/ Verminderingen*	Herrubricering	Afschrijving	Boekwaarde 31-12-2020
Gronden en terreinen	70.311.338	9.086.359		-	79.397.697
Woonruimten	-	-	-	-	-
Bedrijfsgebouwen	22.473.644	51.898	-	1.027.055	21.498.487
Vervoermiddelen	130.542	27.377	-	19.482	138.437
Machines, apparaten en installaties	2.038.443	83.123	-	150.096	1.971.470
Overige materiële vaste activa	1.948.017	1.039.132	-	406.940	2.580.209
	96.901.984	10.287.889	-	1.603.573	105.586.300

	Investeringen	Desinvestering	Bijdragen derden	Vermeer-/ vermindering en
Gronden en terreinen	1.154.938	1.810.855	-	655.917-
Woonruimten	-	-	-	-
Bedrijfsgebouwen	51.898	-	-	51.898
Vervoermiddelen	27.377	-	-	27.377
Machines, apparaten en installaties	83.123	-	-	83.123
Overige materiële vaste activa	1.043.257	4.125	-	1.039.132
	2.360.593	1.814.980	-	545.613

De belangrijkste in het boekjaar gedane investeringen en de daarvoor van derden ontvangen bijdragen staan in onderstaande overzichten vermeld:

	Totaal beschikbaar gesteld krediet	Werkelijk besteed 2020	Totaal besteed t.l.v. krediet	Afschrijvings-termijn
Grondruilbank	798.558	-314.089	7.389.162	0
Sanering verspreid liggend glas	-1.287.558	852.643	1.829.373	0
grond in erfpacht	15.869.951	-1.489.472	9.137.602	0
Dakrenovatie schoolwoningen Goudappel 3 Den Hoorn	7.335	42.265	42.265	10
Luifel en buitenruimteTramstation Schipluiden	226.000	9.633	25.469	25
Vervangen Opel Combo 4-VBN-86	27.400	27.377	27.377	8
Aanbrengen ontgasser gemeentehuis	9.406	9.406	81.772	15
Strooier 3 m3 Maasland	36.200	35.969	35.969	10
Strooier 3 m3 Den Hoorn	37.800	37.749	37.749	10
Vervangen hardware automatisering 2019	935.000	417.394	457.740	5
Oracle migratie 2019	55.000	403	38.533	5
Vervanging Hardware 2020	200.000	182.582	182.582	5
Aanschaf en implementatie zaaksysteem	50.000	43.090	43.090	5
Migratie CSM(website) platform	20.000	20.204	20.204	5
Vrachtwagen klein	87.677	87.677	87.677	10

De investeringen in de openbare ruimte met een **economisch nut,** waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven, kunnen als volgt worden onderverdeeld:

Boekwaarde ultimo	2020	2019
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	10.238.056	10.026.332
Overige materiële vaste activa	589.442	592.450
	10.827.498	10.618.782

Onderstaand overzicht geeft het verloop van de boekwaarde van de investeringen in de openbare ruimte met een met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van dekosten een heffing kan worden geheven weer:

	Boekwaarde 1-1-2020	Investering	Desinves-teringen	Afschrijving	Boekwaarde 31-12-2020
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	10.026.332	551.508	-	339.784	10.238.056
Overige materiële vaste activa	592.450	11.748	-	14.756	589.442
	10.618.782	563.256	-	354.540	10.827.498

In onderstaand overzichten zijn de in het boekjaar gedane investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven

	Totaal beschikbaar gesteld krediet	Werkelijk besteed 2020	Totaal besteed t.l.v. krediet	Afschrijvings-termijn
Vervangen pompen hoofdgemalen (GRP 2016)	236.172	57.382	146.362	15
Vervangen pompen hoofdgemalen (GRP) 2017	139.239	68.182	70.943	15
Vervangen pompunits drukriolering 2018	208.000	49.661	104.165	15
Vervangen pompunits drukriolering 2019	49.000	101.425	101.425	15
Vervangen pompunits drukriolering 2020	104.000	27.231	27.231	15
Vervangen pompen hoofdgemalen 2018	98.000	48.466	48.466	15
Vervangen pompen hoofdgemalen 2020	49.000	423	423	15
Vervangen vrijvervalriolering 2019	230.000	198.542	225.578	60
Vervangen vrijvervalriolering 2020	230.000	195	195	60
Uitbreiding begraafplaats Maasland 2019	60.000	11.748	53.303	40

De investeringen in de openbare ruimte met een **maatschappelijk nut** kunnen als volgt worden onderverdeeld:

Boekwaarde ultimo	2020	2019
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	9.981.809	8.412.341
Overige materiële vaste activa	85.567	102.680
	10.067.376	8.515.021

Onderstaand overzicht geeft het verloop van de boekwaarde van de investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut weer:

	Boekwaarde 1-1-2020	(Des)investering *	Bijdragen derden	Afschrijving	Boekwaarde 31-12-2020
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	8.412.341	1.911.253		341.785	9.981.809
Overige materiële vaste activa	102.680	-	-	17.113	85.567
	8.515.021	1.911.253	-	358.898	10.067.376

In onderstaand overzichten zijn de in het boekjaar gedane investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut en de daarvoor van derden ontvangen bijdragen vermeld:

	Totaal beschikbaar gesteld krediet	Werkelijk besteed 2020	Totaal besteed t.l.v. krediet	Afschrijvings-termijn
Toegankelijkheid OV-haltes Midden-Delfland	-153.000	-147.000	28.629	10
Reconstructie Lijsterbesstraat	201.000	180.888	198.498	20
Recontructie Boezemkade/Kwakelweg	1.465.336	42.375	164.007	20
Reconstructie Kerkweg	312.298	27.688	332.297	20
Vervangen grondk. landhoofd Middelvlietbrug M002	97.000	72.984	72.984	30
Vervangen grondk. landhoofd Middelvlietbrug M003	151.100	125.745	149.139	30
Reconstructie Trambrug Schipluiden	1.923.880	1.203.332	1.689.347	80
Vervangen lichtmasten 2018	302.963	25.756	162.500	30
Vervangen lichtmasten 2019	166.200	113.059	113.059	30
Reconstructie Kwakelweg deel 2	250.000	26.713	70.428	20
Vervanging 2 houten bruggen Breeveldpad	0	25.000	25.000	20
Vervangen dek Hofsingelbrug	-195.000	4.686	4.686	30
Herinrichting openbaar groen 2018	50.000	6.269	16.820	15
Vervangen beschoeiingen/damwanden 2018	120.000	246	75.076	15
Vervangen beschoeiingen/damwanden 2019	150.000	744	1.470	15
Reconstructie speelvoorzieningen 2019	105.000	29.384	105.000	13
Reconstructie speelvoorzieningen 2020	95.000	51.210	51.210	13
Aanpassen ondergrond (tegels) speelplaatsen	120.000	32.283	97.712	13
Vervangen beschoeiing Breeveldpad	0	89.890	89.890	15

Financiële vaste activa

Het verloop van de financiële vaste activa gedurende het jaar 2019 wordt in onderstaand overzicht weergegeven:

	Boekwaarde 1-1-2020	Investeringen	Herlocatie	Aflossingen/ Afschrijvingen	Afwaar-deringen	Boekwaarde 31-12-2020
Kapitaalverstrekkingen aan:						
- deelnemingen t.w.						
Waterbedrijf Evides N.V.	1.088.159	-	-	-	-	1.088.159
N.V. Holding Nutsbedrijf Westland	123.428	-	-	-	-	123.428
N.V. Bank Nederlandsche Gemeenten	120.674	-	-	-	-	120.674
- gemeenschappelijke regelingen						
Regionaal Reinigingsbedrijf Avalex	164.550	-	-	-	-	164.550
Overige langlopende leningen:						
- renteloze lening v.v. Schipluiden	45.369	-	-	4.538	-	40.831
- renteloze lening clubaccomodatie SV Den Hoorn	486.666	-	-	6.168	-	480.498
- renteloze lening HV DIOS Den Hoorn	3.900	-	-	3.900	-	-
Grond in erfpacht	52	-	-	-	-	52
- fixeleningen Royal Bank of Scotland	7.714.264	-	-	-	-	7.714.264
- fixelening Nederlandse Waterschaps-bank	1.361.341	-	-	-	-	1.361.341
- leenbijstand BBZ	37.857	-	-	11.408		26.449
- leenbijstand WWB (bijzondere bijstand)	71.323		-	11.448-	-	82.771
	11.217.582	-	-	14.567	-	11.203.016

Op de uitgezette gelden bij Royal Bank of Scotland ontvangen wij jaarlijks 8,15% rente. Deze lening wordt afgelost in 2038.
Het is niet waarschijnlijk dat wij, gezien de huidige rentestand, deze gelden weer tegen dit rentepercentage kunnen wegzetten.
Voor de leenbijstand BBZ en WWB is ultimo 2020 een voorziening gevormd van €21.000 (2019: €47.000) deze is reeds gecorrigeerd op de boekwaardes

VLOTTENDE ACTIVA

Voorraden

De in de balans vermelde voorraden zijn als volgt te specificeren:	2020	2019
Grond- en hulpstoffen, gespecificeerd naar:		
- overige grond- en hulpstoffen	-	
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	7.680.089	7.171.312
	7.680.089	7.171.312

Van de bouwgronden in exploitatie wordt van het verloop in 2019 het volgende overzicht gegeven:

	Boekwaarde 1-1-2020	Voorziening 1-1-2020	Boekwaarde exclusief voorziening 1-1-2020
Complex 2 Keenenburg III	490		490
Complex 4 Harnaschpolder - Look-West Noord*	-613		613-
Complex 13 Hooipolder	-350.683		350.683-
Complex 14 Centrumontwikkeling Den Hoorn	861.180	715.956-	1.577.136
Complex 17 Keenenburg V	585.012	105.031-	690.043
Complex 22 Ruimte voor Ruimte	2.921.377	334.000-	3.255.377
Complex 24 Kreekzone	-4.070.042		4.070.042-
Complex 25 centrum Maasland	160.909	212.228-	373.137
Complex 31 Vastgoedzone Den Hoorn	4.033.363		4.033.363
Comples 47 Spreeuwennest Maasland	-7.584		7.584-
Complex 50 Commandeurspolder IV	423.661		423.661
Complex Woudselaan	2.614.242		2.614.242
Totaal	7.171.312	-1.367.215	8.538.527

	Boekwaarde 1-1-2020	Investering 2020	Opbrengsten 2020	Winstname 2020	Totaal voorziening 31-12-2020	Boekwaarde 31-12-2020
Complex 2 Keenenburg III	490					490
Complex 4 Harnaschpolder - Look-West Noord*	613-					606-
Complex 13 Hooipolder	350.683-	16.049	-	22.000-		356.634-
Complex 14 Centrumontwikkeling Den Hoorn	1.577.136	292.785	124.860-		1.170.000-	575.061
Complex 17 Keenenburg V	690.043	43.354			670.000-	63.397
Complex 22 Ruimte voor Ruimte	3.255.377	322.395	394.165-		558.000-	2.625.607
Complex 24 Kreekzone	4.070.042-	1.655.916	6.125-	524.000		1.896.251-
Complex 25 centrum Maasland	373.137	30.575			372.000-	31.712
Complex 31 Vastgoedzone Den Hoorn	4.033.363	303.193	295.000-			4.041.556
Comples 47 Spreeuwennest Maasland	7.584-					7.584-
Complex 50 Commandeurspolder IV	423.661	29.026	771.241-	294.000		24.554-
Complex Woudse Laan	2.614.242	33.633	19.980-			2.627.895
Totaal	8.538.527	2.726.926	1.611.371-	796.000	2.770.000-	7.680.089

	Nog te maken kosten	Nog te ontvangen opbrengsten	Verwacht Resultaat
Complex 13 Hooipolder	426.223	903.484-	812.573
Complex 14 Centrumontwikkeling Den Hoorn	2.416.779	2.991.812-	1.170.028-
Complex 17 Keenenburg V	4.555.074	4.618.780-	669.693-
Complex 22 Ruimte voor Ruimte	2.407.336	5.032.387-	558.556-
Complex 24 Kreekzone	2.271.234	761.106-	910.125
Complex 25 centrum Maasland	316.487	348.380-	371.819-
Complex 31 Vastgoedzone Den Hoorn	1.138.819	8.376.250-	3.195.875
Complex 50 Commandeurspolder IV	-	-	318.553
Complex Woudse Laan	1.264.121	4.100.295-	208.279
	14.796.073	-27.132.494	2.675.309

Voor een nadere toelichting op de grondexploitaties wordt verwezen naar programma 7 (Ruimtelijke ordening, Ontwikkeling en Volkshuisvesting, alsmede de paragraaf Grondbeleid).

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

De in de balans opgenomen uitzettingen met een looptijd van één jaar of minder worden als volgt gespecificeerd:

	Saldo 31-12-2020	Voorziening oninbaarheid	Gecorr. saldo 31-12-2020	Gecorr. Saldo 31-12-2019
Vorderingen op openbare lichamen	3.930.909	-	3.930.909	3.869.908
Uitzetting in rijks schatkist < 1 jaar	8.367.138	-	8.367.138	12.456.946
Overige vorderingen	1.773.020	138.000	1.635.020	422.033
	14.071.067	138.000	13.933.067	16.748.887

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren (x€ 1.000)				
	Verslagjaar			
Drempelbedrag	**456**			
	Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	**284**	**249**	**305**	**296**
Ruimte onder het drempelbedrag	173	207	151	160
Overschrijding van het drempelbedrag	-	-	-	-
Berekening drempelbedrag				
	Verslagjaar			
Begrotingstotaal verslagjaar	60.828			
Het deel van het begrotingstotaal dat kleiner of gelijk is aan € 500 miljoen	60.828			
Het deel van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat	-			
Drempelbedrag	456			
Berekening kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen				
	Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
Som van de per dag buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen (negatieve bedragen tellen als nihil)	25.815	22.682	28.096	27.258
Dagen in het kwartaal	91	91	92	92
Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	284	249	305	296

Liquide middelen

Het saldo liquide middelen bestaat uit de volgende componenten:

	2020	2019
Kassaldi:		
- Kas afdeling Burgerzaken	7.695	7.558
- Voorschotkas bodedienst	401	303
Banksaldi:		
- Bank Nederlandse Gemeenten	250.447	249.801
- Rabobank	33.848	26.854
	292.391	284.516

Overlopende activa

De specificatie van de post overlopende activa is als volgt:

	Saldo 31-12-2020	Saldo 31-12-2019
Van Europese en Nederlandse overheidslichamen		
nog te ontvangen voorschotbedragen	647.553	419.863
Vooruitbetaalde bedragen / Nog te ontvangen bedragen	11.832.027	12.025.285
	12.479.581	12.445.148

Onder de nog te ontvangen bedragen zijn eveneens opgenomen de zogenaamde uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel.
In het verslagjaar was het verloop van deze uitkeringen als volgt:

	Saldo 01-01-2020	bestedingen	ontvangsten	Saldo 31-12-2020
Het Rijk				
- Compensatie tekort op de BUIG	87.007	-	87.007	-
- Nog te ontvangen SPUK	-	9.580		9.580
Overige Nederlandse overheidslichamen				
- Subsidie POP3 weide vogellandschap	215.973	283.001	-	498.974
- Subsidie restauratie Trambrug	116.883		116.883	-
- Duurzaam boer blijven	-	139.000	-	139.000
	419.863	431.581	203.890	647.553

PASSIVA

VASTE PASSIVA

Eigen vermogen

Het in de balans opgenomen Eigen Vermogen bestaat uit de volgende posten:

	2020	2019
Algemene reserve	6.489.265	7.583.561
Bestemmingsreserves:		
- Voor egalisatie van tarieven	-	-
- Overige bestemmingsreserves	55.971.855	57.272.047
Resultaat na bestemming	1.889.306	-77.197
	64.350.426	64.778.411

Het verloop in 2020 wordt in onderstaand overzicht per reserve weergegeven.

	Saldo 01-01-2020	Bestemming resultaat boekjaar	Toevoegingen	Onttrekkingen	Vermindering ter dekking afschrijving	Saldo 31-12-2020
Algemene reserve	7.583.561	77.197-	677.482	1.694.581	-	6.489.265
Bestemmingsreserves voor egalisatie van tarieven:						
Overige bestemmingsreserves:						
- Reserve Sociaal Domein	84.252	-	179.593	-	-	263.845
- Weerstandsvermogen reserve	4.000.000	-	-	-	-	4.000.000
- Reserve grondexploitatie	-	-	1.403.000	1.403.000	-	-
- Nutsreserve	8.871.855	-	-	-	-	8.871.855
- Reserve ontwikkeling Harnaschpolder	378.750	-	-	91.473	-	287.277
- Dekkingsreserve gemeentehuis	11.090.192	-	-	477.624	-	10.612.568
- Investeringsreserve	2.325.216	-	33.984	-	-	2.359.200
- Reserve monumenten	192.346	-	2.885	16.563	-	178.668
- Reserve Compensatie dividenden en huuropbrengsten	17.343.699	-		607.000	-	16.850.587
- Reserve investeringsprogramma	2.153.496	-	-	252.979	-	1.900.517
- Reserve Revolving Fund particuliere bouwinitiatieven	16.797	-	252	-	-	17.049
- Reserve Fonds sociale woningbouw	287.423	-	4.311	30.575	-	261.159
- Reserve afwikkeling complexen	998.362	-	14.976	0	-	899.450
- Reserve liquidatiesaldo Stadgewest Haa	61.949	-	-	61.949	-	-
- Risicoreserve Erfpachtgronden	700.000		-	-	-	700.000
- Dekkingsreserve	7.645.615	-	400.000	398.028	-	7.647.587
- Reserve herwaardering deelnemingen	1.122.093	-	-	-	-	1.122.093
	64.855.606	77.197-	2.716.483	5.033.772	-	62.461.120
Voorgesteld bestemming resultaat:						
Algemene reserve						1.889.306
						64.350.426

In de cijfers van 2019 was bij de reserve Compensatie dividenden en huuropbrengsten en reserve afwikkeling complexen abusievelijk een boeking niet meegenomen in de presentatie van de cijfers. Posten zijn wel goed geboekt in het juiste jaar. Het ging om een boeking van 113.888 euro.

Toelichting doel en mutaties reserves

Algemeen		Het beleid met betrekking tot de reserves is vastgelegd in de Nota Reserves en Voorzieningen. Daarbij wordt o.a. onderscheid gemaakt tussen geblokkeerde en niet-geblokkeerde reserves. Van de geblokkeerde reserves komt de rente geheel of gedeeltelijk ten gunste van de exploitatie. Gedetailleerde specificaties met betrekking tot het verloop van de reserves zijn opgenomen in het overzicht Reserves en Voorzieningen dat als bijlage is opgenomen in de jaarstukken.
Algemene reserve (Niet geblokkeerd)	Doel:	Een buffer voor nadelige (en voordelige) saldi op de programmarekening, alsmede een bedrag voor mogelijke toekomstige risico's.
Overige bestemmingsreserves:		
Nutsreserve (Geblokkeerd)	Doel:	Het middels gedeeltelijke benutting van de rente door de gewone dienst, en eventueel gedeeltelijk bijschrijven van de rente op de reserve (en eventueel andere bestemmingen), creeren van een zekere mate waardevaste inkomstenbron voor de exploitatie.
Reserve ontwikkeling Harnaschpolder (Geblokkeerd)	Doel:	Dekking van bestuurskosten die voortvloeien uit de ontwikkeling van de Harnaschpolder en waarvoor gelden vanuit de grondexploitatie beschikbaar komen.
Dekkingsreserve gemeentehuis	Doel:	Dekking investeringskosten van een nieuw gemeentehuis in de kern Schipluiden.
Investeringsreserve (Niet geblokkeerd)	Doel:	Dekking van grote investeringen waarvan de lasten niet binnen de exploitatie kunnen worden opgevangen.
Reserve monumenten (Niet geblokkeerd)	Doel:	Het egaliseren van overschotten en tekorten op het jaarlijkse subsidiebudget voor gemeentelijke monumenten en het subsidiëren van eigenaren van een monument op basis van de gemeentelijke subsidieverordening.
Reserve Grondexploitaties (Niet geblokkeerd)	Doel:	Het afdekken van de risico's van de (mogelijke) toekomstige verliezen op de grondexploitaties.
Reserve compensatie dividenden en huuropbrengsten (Geblokkeerd)	Doel:	Compenseren weggevallen dividend CAIW in verband met verkoop kabelbedrijf, verminderen dividendafhankelijkheid en compenseren van de huuropbrengst van benzinepompen.
Dekkingsreserve (Geblokkeerd)	Doel:	Het ten gunste van de exploitatie compenseren van de kapitaallasten van daartoe door de raad aangewezen en inmiddels gerealiseerde of in uitvoering zijnde projecten.
Reserve investeringsprogramma (Niet geblokkeerd)	Doel:	Het uitvoeren van investeringen die voortvloeien uit het collegeprogramma.
Reserve afwikkeling complexen	Doel:	Betreft reserve voor dekking nog te maken kosten afgesloten grondexploitaties.
Fonds sociale woningbouw (Niet geblokkeerd)	Doel:	Afkoopsommen van sociale woningbouw inzetten voor sociale woningbouw op andere locaties.
Reserve herwaardering deelnemingen	Doel:	De gemeentelijke deelnemingen zijn op de balans opgenomen tegen de verkrijgingsprijs bij het onderdeel kapitaalverstrekkingen van de financiele vaste activa. In het verleden is deze reserve gevormd voor het verschil tussen de boekwaarde en de nominale waarde van het aandeel op dat moment. de reserve blijft hierdoor dan ook jaarlijks gelijk tot dat aandelen worden verkocht.

Voorzieningen

Het verloop van de voorzieningen in 2019 wordt in onderstaand overzicht weergeven.

	Saldo 01-01-2020	Toevoegingen	Vrijval	Aanwending	Saldo 31-12-2020
Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's:					
- Voorziening pensioenen voormalige wethouders	2.191.482	693.455	-	78.329	2.806.608
- Voorziening wachtgelden voormalige wethouders	228.999	37.308	-	93.576	172.731
- Voorziening tekort bijdrage Bedrijvenschap	1.745.000	-	429.500	-	1.315.500
	4.165.481	730.763	429.500	171.905	4.294.839
Voorziening voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is:					
- Voorziening afvalstoffenheffing	-	29.764		-	29.764
- Voorziening rioolrechten	6.972.730	245.439	-	-	7.218.169
	6.972.730	275.203	-	-	7.247.933

Toelichting doel en mutaties voorzieningen

Algemeen		In de kolom Vrijval zijn de bedragen opgenomen die ten gunste van de rekening van baten en lasten zijn vrijgevallen. Alle aanwendingen van de voorzieningen zijn rechtstreeks ten laste van de betreffende voorziening gebracht. Gedetailleerde specificaties met betrekking tot het verloop van de voorzieningen zijn opgenomen in het overzicht Reserves en Voorzieningen dat als bijlage is opgenomen in de jaarstukken.
Voorziening pensioenen voormalige wethouders	Doel:	Het dekken van de pensioenverplichtingen aan voormalige wethouders.
Voorziening wachtgelden voormalige wethouders	Doel:	Het dekken van de wachtgeldverplichtingen aan voormalige wethouders.
Voorziening tekort bijdrage Bedrijvenschap	Doel:	De bijdrage in het tekort van het Bedrijvenschap Harnaschpolder bedraagt 15% op basis van de op balansdatum laatst vastgestelde jaarrekening.
Voorziening afvalstoffenheffing	Doel:	Het via storten of ontrekken van het verschil tussen reinigingskosten en afvalstoffenheffing egaliseren van de kosten cq. Tarieven.
Voorziening rioolrechten	Doel:	Het via storten of ontrekken van het verschil tussen rioleringskosten en rioolrechten egaliseren van kosten cq tarieven.

Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer

	2020	2019
Onderhandse leningen van:		
Binnenlandse pensioenfondsen en verzekeringsinstellingen	90.756	136.134
Binnenlandse banken en overige financiële instellingen	65.903.998	56.366.414
Overige binnenlandse sectoren	19.836	28.392
	66.014.590	56.530.940
Waarborgsommen	509	509
	66.015.099	56.531.449

In onderstaand overzicht wordt het verloop weergegeven van de vaste schulden over het jaar 2020.

	Saldo 01-01-2020	Vermeerdering	Aflossingen	Saldo 31-12-2020
Onderhandse leningen van:				
- binnenlandse pensioenfondsen en verzekeringsinstellingen	136.134		45.378	90.756
- binnenlandse banken en overige financiele instellingen	56.366.414	10.000.000	462.416	65.903.998
- overige binnenlandse sectoren	28.392		8.556	19.836
Waarborgsommen	509			509
	56.531.449	10.000.000	516.350	66.015.099

De totale rentelast voor het jaar 2020 met betrekking tot de vaste schulden bedraagt € 874.453 (2019: € 581.571).

VLOTTENDE PASSIVA

Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

Deze post kan als volgt worden gespecificeerd:

	2020	2019
Schulden korter dan één jaar:		
- Kasgeldleningen	5.000.000	5.000.000
- Banksaldi:		
Bank Nederlandse Gemeenten	-	-
- Overige Schulden	1.678.225	4.768.216
	6.678.225	9.768.216

Overlopende passiva

De specificatie van de post overlopende passiva is als volgt:

	2020	2019
Nog te betalen bedragen	5.826.626	3.286.766
Vooruit ontvangen bedragen	17.656.169	18.429.325
	23.482.794	21.716.091
A. Nog te betalen bedragen	5.826.626	3.286.766
B. Vooruit ontvangen bedragen met specifiek bestedingsdoel:		
1. Europese overheidslichamen	-	-
2. Het Rijk	13.977.534	14.517.968
3. Overige Nederlandse overheidslichamen	1.981.457	2.230.160
C. Overige vooruit ontvangen bedragen	1.697.177	1.681.197
	17.656.168	18.429.325

Onder de vooruit ontvangen bedragen zijn eveneens opgenomen de zogenaamde uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel.
In het verslagjaar was het verloop van deze uitkeringen als volgt:

		Saldo 01-01-2020	Toevoegingen	Ontvangsten	Saldo 31-12-2020
Het Rijk					
- Geluidskwaliteitskaart		13.057	-	-	13.057
- Rijksbijdrage IODS kwaliteitsprojecten 1e tranche	*	14.496.844	0	532.367	13.964.477
- Jeugdwerkloosheid 2e tranche		8.067	-	8.067,00	0
Overige Nederlandse overheidslichamen					
- I.S.V.-3 Geluid		111.449	-	-	111.449
- Storting egalisatiefonds De Hofstede		25.000	-	-	25.000
- Depot Burgerdijkseweg PZH dioxine		54.088			54.088
- Subsidie groensubsidie	*	726.500	46.000	182.500	590.000
- Subsidie Duurzaam Boer Blijven		119.836	152.000	271.836	0
- Bijdrage opbouw Landschapstafel	*	293.316	0	103.056	190.260
- RMD bijdrage Abtswoude 52		200.000	0	0	200.000
- RMD bijdrage Korte Ketens		50.000	0	0	50.000
- RMD bijdrage Maaslandse poort		650.000	0	0	650.000
- PZH fin. Samenwerk.overeenkomst		0	90.000	0	90.000
- RVO advies warmtetransitie		0	20.660	0	20.660
		16.748.157	308.660	1.097.826	15.958.991

Waarborgen en garanties

Het in de balans opgenomen bedrag voor verstrekte waarborgen aan natuurlijke- en rechtspersonen wordt als volgt naar de aard van de geldlening gespecificeerd:

Geldnemer	Aard / Omschrijving	Oorspronkelijk bedrag	Percentage Borgstelling	Restant begin jaar	Restant eind jaar
Particulier woningbezit	Gewaarborgde geldleningen	9.467.152	100%	303.416	200.383
Woningstichtingen	Gewaarborgde geldleningen	2.000.000	100%	1.531.132	1.475.424
Woningstichtingen	Gewaarborgde geldleningen	32.629.723	50%	30.086.443	36.313.000
Overige instellingen	Gewaarborgde geldleningen / garantieverplichtingen	8.583.919	div.	7.310.665	2.266.596
		52.680.793		39.231.656	40.255.403

Langlopende financiële verplichtingen

De gemeente is voor een aantal toekomstige jaren verbonden aan verschillende, niet uit de balans blijkende financiële verplichtingen.

Omschrijving	2020
lease auto	43.803
Lease printer	59.730
overige fin verplichtingen	950.061
Groen	646.049
ICT	641.736
	2.341.379

Rechtmatigheid bij aanbestedingen

Om de rechtmatigheid van de aanbestedingen vast te stellen wordt jaarlijks een spendanalyse uitgevoerd. Op basis daarvan blijkt dat de onderstaande langlopende contracten van de gemeente in 2019 ten onrechte niet Europees zijn aanbesteed.

	Onrechtmatig 2020	Onrechtmatig 2019
Groenonderhoud	162.996	1.026.371
Technische onderhoud	0	154.019
	162.996	1.180.390

3.2.3. Gebeurtenissen na balansdatum

3.2. Bijlagen

3.2.1 Gerealiseerde baten en lasten per taakveld

Taakveld BBV	Omschrijving taakveld BBV	Bedrag werkelijk uitgaven	Bedrag werkelijk inkomsten
0.1	Bestuur	1.919.186,85	11.230,61
0.10	Mutaties reserves	2.716.483,00	5.033.771,82
0.11	Resultaat van de rekening van baten en lasten		
0.2	Burgerzaken	676.787,14	214.837,53
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	1.063.451,70	1.714.687,73
0.4	Overhead	8.188.296,79	279.610,18
0.5	Treasury	974.286,34	3.671.392,63
0.61	OZB woningen	362.279,97	3.379.619,11
0.62	OZB niet-woningen		1.730.349,00
0.7	Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds		20.787.643,10
0.8	Overige baten en lasten		
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	1.090.988,04	
1.2	Openbare orde en veiligheid	509.576,14	14.880,27
2.1	Verkeer en vervoer	2.085.496,56	173.770,87
2.2	Parkeren	4.279,88	4.919,32
2.4	Economische havens en waterwegen	129.171,10	5.659,90
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	519.225,60	1.054.803,30
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	92,75	830,00
3.4	Economische promotie	196.299,96	130.750,72
4.2	Onderwijshuisvesting	1.000.331,13	190.844,94
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	747.128,72	133.692,96
5.1	Sportbeleid en activering	227.451,58	57.422,56
5.2	Sportaccommodaties	630.561,59	208.580,64
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	125.002,85	38.320,00
5.4	Musea	58.566,81	
5.5	Cultureel erfgoed	44.345,41	2.056,40
5.6	Media	431.452,98	
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	3.284.123,00	2.207.426,11
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	1.186.308,43	122.187,90
6.2	Wijkteams	632.274,98	
6.3	Inkomensregelingen	4.596.116,26	4.396.804,06
6.4	Begeleide participatie	189.112,75	
6.5	Arbeidsparticipatie	458.141,33	8.067,00
6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	652.690,99	106,36
6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	2.574.449,71	128.656,97
6.72	Maatwerkdienstverlening 18-	3.904.309,34	108.071,91
6.81	Geëscaleerde zorg 18+	74.708,04	
6.82	Geëscaleerde zorg 18-	416.852,13	
7.1	Volksgezondheid	811.788,23	26.759,00
7.2	Riolering	1.563.745,10	1.878.431,16
7.3	Afval	2.454.183,83	2.978.914,82
7.4	Milieubeheer	1.054.402,74	0,00
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	166.848,72	101.861,49
8.1	Ruimtelijke ordening	622.592,35	31.069,63
8.2	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	3.860.479,03	3.233.684,68
8.3	Wonen en bouwen	779.883,33	811.344,66
Samenvatting		**52.983.753,18**	**54.873.059,34**

3.3.2 Single information, Single audit (SiSa)

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Definitief SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2020 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 5 februari 2021

FIN	**B1**	**Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp gedupeerden toeslagenproblematiek** Gemeenten	Aantal gedupeerden (met overlegbare bevestigingsbrief van Belastingdienst/Toeslagen *Aard controle R* *Indicator: B1/01*	Besteding (jaar T) van onderdelen a, b en d. (artikel 3) *Aard controle R* *Indicator: B1/02*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van onderdelen a, b en d (artikel 3) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B1/03*	Besteding (jaar T) van onderdeel c (artikel 3) *Aard controle R* *Indicator: B1/04*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van onderdeel c (artikel 3) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B1/05*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B1/06*
			0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee
OCW	**D8**	**Onderwijsachterstandenbeleid 2019-2022 (OAB)** Gemeenten	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 166, eerste lid WPO) *Aard controle R* *Indicator: D8/01*	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 165 WPO) *Aard controle R* *Indicator: D8/02*	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en vroegschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 167 WPO) *Aard controle R* *Indicator: D8/03*	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D8/04*		
			€ 55.953	€ 0	€ 0	€ 0		
			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D8/05*	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid **Bedrag** *Aard controle R* *Indicator: D8/06*	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D8/07*	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid **Bedrag** *Aard controle R* *Indicator: D8/08*		
EZK	**F9**	**Regeling specifieke uitkering Extern Advies Warmtetransitie**	Projectnaam/nummer *Aard controle R* *Indicator: F9/01*	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: F9/02*	Cumulatieve besteding ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: F9/03*	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: F9/04*	Toelichting *Aard controle n.v.t.* *Indicator: F9/05*	
			1 Transitievisie warmte 2020-2021	€ 0	€ 0	Nee	Inwinnen van extern advies zal plaatsvinden in 2021.	
			Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: F9/05*					
			Nee					
SZW	**G2**	**Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeentedeel 2020** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Besteding (jaar T) algemene bijstand Gemeente I.1 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/01*	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk) Gemeente I.1 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/02*	Besteding (jaar T) **IOAW** Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (**IOAW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/03*	Baten (jaar T) **IOAW** (exclusief Rijk) Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (**IOAW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/04*	Besteding (jaar T) **IOAZ** Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (**IOAZ**) *Aard controle R* *Indicator: G2/05*	Baten (jaar T) **IOAZ** (exclusief Rijk) Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (**IOAZ**) *Aard controle R* *Indicator: G2/06*
			€ 1.806.956	€ 29.789	€ 153.029	€ 3.647	€ 0	€ 0
			Besteding (jaar T) **Bbz 2004** levensonderhoud Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud) (**Bbz 2004**) *Aard controle R* *Indicator: G2/07*	Baten (jaar T) **Bbz 2004** levensonderhoud Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud) (**Bbz 2004**) *Aard controle R* *Indicator: G2/08*	Baten (jaar T) **WWIK** (exclusief Rijk) Gemeente I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (**WWIK**) *Aard controle R* *Indicator: G2/09*	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet Gemeente I.7 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/10*	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (excl. Rijk) Gemeente I.7 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/11*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G2/12*
			€ 3.177	€ 3.018	€ 0	€ 77.267	€ 0	Ja
SZW	**G3**	**Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)_gemeentedeel 2020** **Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) 2004** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking *Aard controle R* *Indicator: G3/01*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Rijk) *Aard controle R* *Indicator: G3/02*	Baten vanwege vóór 1 januari 2020 verstrekt kapitaal (exclusief Rijk) *Aard controle R* *Indicator: G3/03*	Besteding (jaar T) Bob *Aard controle R* *Indicator: G3/04*	Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk) *Aard controle R* *Indicator: G3/05*	Besteding (jaar T) uitvoerings- en onderzoekskosten artikel 56, eerste en tweede lid, Bbz 2004 (exclusief Bob) *Aard controle R* *Indicator: G3/06*
			€ 3.000	€ 0	€ 1.868	€ 0	€ 0	€ 0
			Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G3/07*					
			Ja					

SZW	**G4**	**Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo) _gemeentedeel 2020** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over Tozo (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr		Welke regeling betreft het? *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/01*	Besteding (jaar T) levensonderhoud *Aard controle R* *Indicator: G4/02*	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking *Aard controle R* *Indicator: G4/03*	Baten (jaar T) levensonderhoud *Aard controle R* *Indicator: G4/04*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (aflossing) *Aard controle R* *Indicator: G4/05*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (overig) *Aard controle R* *Indicator: G4/06*
			1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	€ 998.893	€ 81.942	€ 20.121	€ 0	€ 891
			2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	€ 194.883	€ 10.157	€ 4.823	€ 0	€ 44
			3	Tozo 3 (1 oktober t/m 31 december 2020)	€ 137.023	€ 20.314	€ 0	€ 0	€ 37
				Kopie regeling *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/07*	Aantal besluiten levensonderhoud (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: G4/08*	Aantal besluiten kapitaalverstrekking (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: G4/09*	Totaal bedrag vorderingen levensonderhoud (jaar T) Tozo 1 (i.v.m. verstrekte voorschotten op Tozo-aanvragen levensonderhoud welke zijn ingediend vóór 22 april 2020) *Aard controle R* *Indicator: G4/10*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/11*	
			1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	227	9	€ 0	Ja	
			2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	42	3		Ja	
			3	Tozo 3 (1 oktober t/m 31 december 2020)	40	2			
				Kopie regeling *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/12*	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht) *Aard controle R* *Indicator: G4/13*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht), aflossing *Aard controle R* *Indicator: G4/14*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht), overig *Aard controle R* *Indicator: G4/15*	Uitvoeringskosten (jaar T) uitvoering Tozo buitenland (gemeente Maastricht) *Aard controle R* *Indicator: G4/16*	
			1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)					
			2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)					
			3	Tozo 3 (1 oktober t/m 31 december 2020)					
VWS	**H4**	**Regeling specifieke uitkering stimulering sport** Gemeenten		Ontvangen Rijksbijdrage (jaar T) *Aard controle R.* *Indicator: H4/01*	Overig (jaar T) ten opzichte van ontvangen Rijksbijdrage - automatisch ingevuld *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/02*				
				€ 61.658	-€ 39.994				
				Projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/03*	Totale aanvraag per project (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: H4/04*	Verrekening (jaar T) Onroerende zaken (sportaccommodaties) per project ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: H4/05*	Verrekening (jaar T) Roerende zaken sportbeoefening en sportstimulering per project ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: H4/06*	Verrekening (jaar T) overige kosten per project ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: H4/07*	Toelichting *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/08*
			1	Dorpshoeve	€ 2.719	€ 529	€ 1.617	€ 574	
			2	Hofstede	€ 7.061	€ 784	€ 4.788	€ 1.489	
			3	Hoornbloem	€ 6.325	€ 925	€ 4.066	€ 1.334	
			4	Groene sportvelden	€ 85.546	€ 67.502	€ 0	€ 18.044	
				Kopie projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/09*	Totale besteding (jaar T) per project ten lasten van Rijksmiddelen (automatische berekening) *Aard controle R* *Indicator: H4/10*	Percentage besteed (jaar T) per project ten opzichte van aanvraag ten laste van Rijksmiddelen (automatische berekening) *Aard controle R* *Indicator: H4/11*			
			1	Dorpshoeve	€ 2.720	4%			
			2	Hofstede	€ 7.061	11%			
			3	Hoornbloem	€ 6.325	10%			
			4	Groene sportvelden	€ 85.546	139%			
VWS	**H8**	**Regeling Sportakkoord**		Besteding aanstellen sportformateur (jaar T) **Gerealiseerd** *Aard controle R* *Indicator: H8/01*	Besteding uitvoering sportakkoord (jaar T) **Gerealiseerd** *Aard controle R* *Indicator: H8/02*	Cumulatieve besteding aanstellen sportformateur (t/m jaar T) **Gerealiseerd** *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H8/03*	Cumulatieve besteding uitvoering sportakkoord (t/m jaar T) **Gerealiseerd** *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H8/04*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H8/05*	
				€ 14.249	€ 10.000	€ 14.249	€ 10.000	Nee	

4. Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Deze ruimte is gereserveerd voor de controleverklaring van de accountant.

5. **Bijlagen bij de jaarstukken**

5.1 Incidentele subsidies

Organisatie	Soort subsidie	Activiteit	Bedrag
Bibliotheek De Plataan	Incidenteel	Noodsteun Cultuur Corona	5.000,00
Harlekijn Opvang en Dienstverlening B.V.	Incidenteel	VVE per 1 augustus 2020	6.596,40
Harlekijn Opvang en Dienstverlening B.V. - Harlekijn	Incidenteel	Eindafrekening 2019	-4.860,48
Harlekijn Opvang en Dienstverlening B.V. - Harlekijn	Incidenteel	Coronakosten niet-KOT Ouderbijdrage	1.501,44
Harlekijn Opvang en Dienstverlening B.V. - Inimini	Incidenteel	Eindafrekening 2019	-2.619,12
Harlekijn Opvang en Dienstverlening B.V. - Inimini	Incidenteel	Coronakosten niet-KOT Ouderbijdrage	1.207,44
Harmonievereniging Masalant	Incidenteel	Noodsteun Cultuur Corona	2.000,00
Historische Vereniging Maasland	Incidenteel	Noodsteun Cultuur Corona	750,00
Historische Vereniging Oud-Schipluiden	Incidenteel	Noodsteun Cultuur Corona	750,00
Museum Tramstation Schipluiden	Incidenteel	Noodsteun Cultuur Corona	1.500,00
Muziekvereniging Sint Caecilia Schipluiden	Incidenteel	Noodsteun Cultuur Corona	2.000,00
Ondernemersvereniging Den Hoorn	Incidenteel	Sinterklaasintocht Den Hoorn	1.050,00
Ondernemersvereniging Schipluiden	Incidenteel	Sinterklaasintocht Schipluiden	1.050,00
Oranje Comité Den Hoorn	Incidenteel	Publieke activiteiten Koningsdag	3.861,00
Oranjevereniging Juliana Schipluiden	Incidenteel	Publieke activiteiten Koningsdag	2.245,00
Oranjevereniging Maasland	Incidenteel	Publieke activiteiten Koningsdag	3.252,50
Smallsteps Dokus	Incidenteel	Eindafrekening 2019	904,08
Smallsteps Dokus	Incidenteel	Coronakosten niet-KOT Ouderbijdrage	624,45
Stichting De Schilpen	Incidenteel	Noodsteun Cultuur Corona	1.500,00
Stichting Kinderopvang 't Kickertje	Incidenteel	Eindafrekening 2019	-5.437,49
Stichting Kinderopvang 't Kickertje	Incidenteel	VVE per 1 augustus 2020	11.383,20
Stichting Kinderopvang 't Kickertje	Incidenteel	Coronakosten noodopvang	4.918,16
Stichting Kinderopvang 't Kickertje	Incidenteel	Coronakosten niet-KOT Ouderbijdrage	530,10
Stichting Kinderspeelzaal	Incidenteel	Coronakosten niet-KOT Ouderbijdrage	365,76
Stichting Tavenu	Incidenteel	Noodsteun Cultuur Corona	1.500,00
Stichting Welzijn Midden-Delfland	Incidenteel	Noodsteun Cultuur Corona	5.000,00
Team Vrienden van de Bibliotheek Schipluiden	Incidenteel	Boekenkast	250,00
Vereniging Maaslandse Ondernemers	Incidenteel	Sinterklaasintocht Maasland	1.050,00

5.2 Rapportage Interbestuurlijk Toezicht

RAPPORTAGE INTERBESTUURLIJK TOEZICHT OVER 2020

Gemeente Midden-Delfland

Op te voeren door gemeente in P&C cyclus/jaarrekening

Financiën		TOELICHTING
Er is structureel en reëel begrotingsevenwicht in de begroting 2021 en/of het laatste jaar van de meerjarenraming 2022-2025	Oranje	Begroting 2021 en 2022 zijn niet sluitend. Vanaf 2023 is de begroting structureel sluitend. Begroting 2021 en 2022 zijn met incidentele middelen (algemene reserve) sluitend gemaakt. Voor de begroting 2023 en volgende jaren is rekening gehouden met de effecten van een aantal maatregelen die moeten leiden tot voldoende dekkingsmiddelen om een structureel sluitende begroting te realiseren.
Is er reden voor extra aandacht?	Ja	Net als veel andere gemeenten wordt Midden-Delfland geconfronteerd met hoge kosten in het Sociaal Domein (vooral kosten Jeugd). Dit opgeteld bij andere (nieuwe) ontwikkelingen zoals de Omgeveingswet, klimaat en energietransitie betekent dat zonder extra middelen van het Rijk een structureel begrotingsevenwicht serieus onder druk staat.
Ruimtelijke ordening		TOELICHTING
De gemeentelijke bestemmingsplannen zijn aangepast aan de Omgevingsverordening Zuid-Holland.	Groen	De bestemmingsplannen van de gemeente Mideen-Delfland voldoen hieraan. In voorkomende gevallen waarbij er wensen of ontwikkelingen zijn die mogelijk afwijken van de Omgevingsverordening Zuidf-Holland vindt overleg met de Provincie plaats.
Is er reden voor extra aandacht?	Nee	
Omgevingsrecht		TOELICHTING
Voor zowel de milieutaken als de bouw- en woningtoezichtstaken zijn tijdig een beleidsplan VHT (vóór 15 mei 2020), het uitvoeringsprogramma (vóór 1 februari 2020) en de evaluatie (vóór 1 mei 2020) vastgesteld en met de jaarrapportage over de uitvoering bekend gemaakt aan de gemeenteraad. Binnen twee maanden na vaststelling wordt hierover mededeling gedaan aan de provincie Zuid-Holland.	Rood	Er is tijdig een beleidsplan opgesteld. Voor de milieutaken is een uitvoeringsprogramma voor 2020 op 3 maart 2020 door het college vastgesteld en de evaluatie van 2019 is opgesteld. Het is niet aan de raad bekend gemaakt. Voor de bouw- en woningtoezichttaken is er geen uitvoeringsprogramma voor 2020 vastgesteld. Ook is er geen evaluatie van 2019 vastgesteld.
Is er reden voor extra aandacht?	Ja	Reden: geen capaciteit en financiële middelen. Aandacht : deze beleidscyclus krijgt aandacht in ons project voor de invoering van de Omgevingswet.
Monumentenzorg		TOELICHTING
De gemeente beschikt over een deskundige adviescommissie met betrekking tot de (rijks)monumenten	Groen	De gemeente beschikt over een Erfgoedcommissie die adviseert over gemeentelijke- en rijksmonumenten. Bij ontwikkelingen rondom rijksmonumenten vindt overleg en afstemming plaats met de RCE.
Is er reden voor extra aandacht?	Nee	
Archief- en informatiebeheer		TOELICHTING
Het archief- en informatiebeheer van de gemeente zijn op orde	Oranje	Over 2020 is de gemeente Midden-Delfland redelijk adequaat (oranje) in haar archief- en informatiebeheer. Ten opzichte van 2019 zijn verdere stappen gezet in het beleid met betrekking tot (digitaal) informatiebeheer. Enkele eerder gesignaleerde aandachtspunten zijn geadresseerd, maar er blijven er nog een aantal open staan. Ook is een nieuw zaaksysteem aangeschaft, dat momenteel geïmplementeerd wordt, wat binnen de organisatie en in het informatiebeheer van de gemeente voor veranderingen zorgt.
Is er reden voor extra aandacht?	Nee	
Huisvesting Vergunninghouders		TOELICHTING
De gemeente heeft volledig en tijdig voldaan aan de halfjaartaakstelling en er is geen achterstand	Groen	**Gevraagde informatie** / **Stand van zaken**
		Voorsprong/achterstand per 1 januari van het verantwoordingsjaar (doorhalen w at niet van toepassing is) / Voorsprong (3) / ~~Achterstand~~
		Fase interventieladder op 1 januari / Taakstelling gerealiseerd
		Taakstelling eerste halfjaar van het verantwoordingsjaar / 6
		In het eerste halfjaar gehuisveste vergunninghouders / 0
		Voorsprong/achterstand per 1 juli van het verantwoordingsjaar (doorhalen w at niet van toepassing is) / ~~Voorsprong~~ / Achterstand (3)
		Fase interventieladder op 1 juli / Signaleren
		Taakstelling tweede halfjaar van het verantwoordingsjaar / 8
		In het tweede halfjaar gehuisveste vergunninghouders / 11
		Voorsprong/achterstand per 31 december van het verantwoordingsjaar (doorhalen w at niet van toepassing is) / Voorsprong (0) / ~~Achterstand~~
		Fase interventieladder op 31 december / Taakstelling gerealiseerd
		Toelichting
		Eventueel korte bondige toelichting
Is er reden voor extra aandacht?	Nee	

5.3 Beleidsindicatoren

Besluit Begroting en Verantwoording

Gemeenten nemen een uniforme basisset beleidsindicatoren op in hun begroting en jaarverslag. De set behandelt een breed spectrum van onderwerpen, van misdrijven en afval tot bijstandsuitkeringen en nieuwbouwwoningen. Zo kunt u zich een helder beeld vormen van de beleidsresultaten van de gemeente.

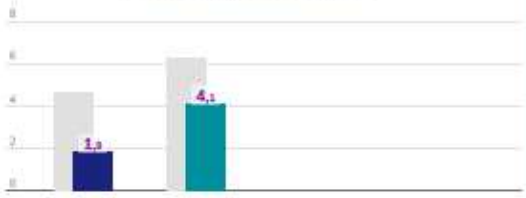
Veiligheid

Verwijzingen Halt
per 10.000 jongeren

Halt | 2015 - 2019

Misdrijven
Midden-Delland, per 1.000 inwoners

meerdere bronnen | 2020

Economie

Functiemenging

48,7% Midden-Del.. | 53,2% Nederland

Meerdere bronnen | 2019

Vestigingen (van bedrijven)
per 1.000 inw.15 t/m 64jr

132,4 Midden-Del.. | 152,0 Nederland

LISA | 2019

Onderwijs

Absoluut verzuim
per 1.000 leerlingen

0,0 Midden-Delland

2,4 Nederland

DUO/Ingrado | 2019

Relatief verzuim
per 1.000 leerlingen

16 Midden-Delland

26 Nederland

DUO/Ingrado | 2019

Voortijdige schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)

1,1% Midden-Delland | 2,0% Nederland

DUO/Ingrado | 2019

Sport, cultuur en recreatie

Niet-sporters

41,2% Midden-Delland | 48,7% Nederland

Meerdere bronnen | 2016

Sociaal domein

Banen
per 1.000 inwoners van 15-64 jaar

Midden-Delland 599,4 | Nederland 794,1

Meerdere bronnen | 2019

Jongeren met een delict voor de rechter

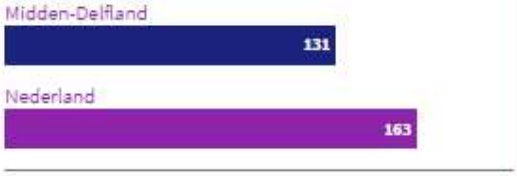
0% Midden-Delland | 1% Nederland

CBS Jeugd | 2019

Volksgezondheid en Milieu

Omvang huishoudelijk restafval

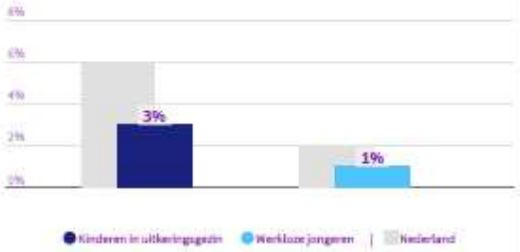
kg per inwoner

CBS statistiek Huishoudelijk afval | 2019

Achterstand onder jeugd

Midden-Delfland

CBS Jeugd | 2019

Hernieuwbare elektriciteit

11,8% Midden-Delfland

17,6% Nederland

Klimaatmonitor RWS | 2018

Netto arbeidsparticipatie

74,5% Midden-Delfland

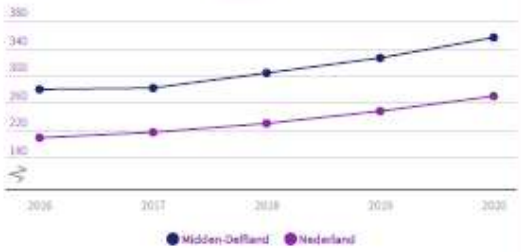
68,8% Nederland

CBS | 2019

Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing

Gemiddelde WOZ waarde

x €1.000

CBS - WOZ | 2016 - 2020

Nieuw gebouwde woningen

per 1.000 woningen

13,9 Midden-Delfland

8,9 Nederland

BAG/WBF | 2020

Personen met een bijstandsuitkering

per 10.000 inwoners

CBS | 2020

Lopende re-integratievoorzieningen

per 10.000 inwoners van 15-64 jaar

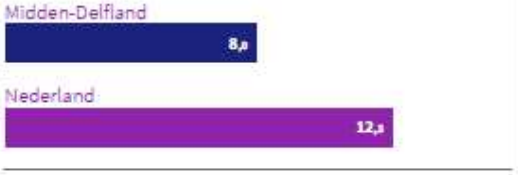
24,2 Midden-Delfland

202,0 Nederland

CBS | 2020

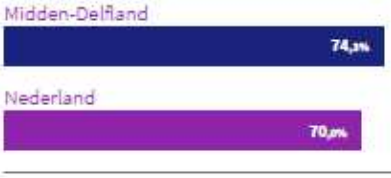
Jongeren met jeugdhulp

% van alle jongeren tot 18 jaar

CBS Jeugd | 2019

Demografische druk

CBS | 2020

Jongeren met jeugdbescherming

0,6% Midden-Delfland

1,2% Nederland

CBS Jeugd | 2019

Jongeren met jeugdreclassering

x Midden-Delfland

0,4% Nederland

CBS Jeugd | 2019

Gemeentelijke woonlasten éénpersoonshuishouden

€ 972 Midden-Delfland

Geen data Nederland

COELO, Groningen | 2021

Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden

€ 1.063 Midden-Delfland

Geen data Nederland

COELO, Groningen | 2021

Cliënten met een maatwe... per 10.000 inwoners	Midden-Delfland	Nederland
	360	640

CBS MSD WMO | 2020

5.4 Staat van reserves en voorzieningen

	A. Algemene reserves									
AD	**Algemene gemeentelijke reserve**		7.506.364	n.v.t.	677.482	1.694.581	6.489.265	6.489.265	De rente wordt volledig ten gunste van de exploitatie gebracht.	
	Doel:	Buffer voor nadelige exploitatiesaldi na resultaatbestemming, alsmede voor calamiteiten							Geraamd saldo per 31 december 2019	7.583.561
									Resultaat jaarreking 2019	-77.197
										7.506.364
									Vermeerderingen:	
									Toevoeging saldo 1e periodieke begrotingswijziging	27.254
									Reserve stadsgewest haaglanden opgeheven	61.949
									Deel doorschuiven Rijksbijdrage kinderopvang Noodopvang/KOT ouders	12.500
									Voorbereiding nieuwe inburgeringswet doorschuiven naar 2021	38.063
									Een gedeelte budget Kunst van 2020 zal worden besteed in 2021.	18.988
									IVM Corona minder projecten en act gestart doorschuiven naar 2021	25.000
									Ondernemersmanifestatie ivm corona niet in 2020 dus doorschuiven naar 2021	12.500
									Doorschuiven deel Transformatiebudget naar 2021	23.000
									Taalniveau statushouders deels doorschuiven naar 2021	17.000
									Werkzaamheden Kwakelweg worden niet in 2020 uitgevoerd maar 2021.	150.000
									Doorschuiven Rijksbudget verkiezingen naar 2021	30.828
									Doorschuiven budget 9 maanden kwaliteitsmedewerker tot en met okt 2021	47.650
									Deel budget 2020 doorschuiven naar 2021 voor MFA	60.000
									Budget A4-N14 doorschuiven deels naar 2021	45.000
									Budget trekvaartroute Bejaagbaarheid doorschuiven naar 2021	17.750
									Opstellen van de Omgevingsvisie restant naar 2021.	40.000
									Overschrijding leges doorschuiven naar 2021 tbv inhuur.	50.000
									totaal	677.482
									Verminderingen:	
									Budget uit 2019 Plan van aanpak jeugdkosten	48.000
									Budget uit 2019 Scouting en MVV'27	23.895
									Budget uit 2019 inhuur Omgevingswet en BMH	132.000
									Budget uit 2019 OGGZ en GGD	27.054
									Instandhouding skateroutenetwerk (10 jr t/m 2024)	10.665
									Energievisie	160.777
									Strandgroed respijtzorg H4 pilot	25.000
									Cultuureducatie met kwaliteit	10.250
									Verkenning oplossing verkeersdrukte Maassluisseweg/Oude Veiling	4.280
									Veilig afwikkelen verkeer entree Maasland	400.000
									Omgevingswet	89.650
									Doorschuiven inhuur potentiële ontwikkellocaties	36.646
									Doorschuiven taxatiekosten project BGO	20.000
									Doorschuiven project trekvaart	11.960
									Overige verminderingen	102
									Doorschuiven uitvoeringskosten Abtswoude 52	24.000
									Doorschuiven budget inkoop	40.000
									Doorschuiven contractuele inhuur	22.925
									Doorschuiven project N223/oversteek Lotsweg	17.118
									Saldo 2e PGB 2020	498.471
									Saldo 4e PBGW 2020	12.108
									Toegevoegde rente verschil	4.000
									Saldo PBGW 3	75.681
										1.694.581
									Saldo algemene reserve per 31-12-2020	6.489.265
		Totaal A Algemene reserves	7.506.364	0	677.482	1.694.581	6.489.265	6.489.265		

	B. Bestemmingsreserves									
AD	**Reserve Weerstandsvermogen**		4.000.000	n.v.t.			4.000.000	3.698.501	Een deel van de reserve is extern belegd. Hiervan	
	Doel:	Bufferfunctie voor het opvangen van de financiële gevolgen van de effecten van daadwerkelijk optredende risico's.							komt de rente ten gunste van de exploitatie.	
AD	**Nutsreserve**		8.871.855	n.v.t.			8.871.855	0	De reserve is extern belegd. Hiervan	
	Doel:	Het creëren van een waardevaste inkomstenbron voor de exploitatie							komt de rente ten gunste van de exploitatie.	
AD	**Reserve ontwikkeling Harnaschpolder**		378.750	n.v.t.		91.473	287.277	287.277	De rente wordt volledig ten gunste van de	
	Doel:	Dekking bestuurskosten die voortvloeien uit de ontwikkeling van de polder en waarvoor gelden vanuit de grondexploitaties beschikbaar komen							exploitatie gebracht.	
									Verminderingen:	
									aandeel gemeentelijke bestuurskosten	211.473
									verminderen onttrekking met 10.000 per jaar	-120.000
									totaal	91.473
	Investeringsreserve								Toegevoegde rente over saldo per 1 januari	33.984
	Doel:	Dekking van geplande investeringen waarvan de lasten niet binnen de exploitatie opgevangen kunnen worden. In de begroting wordt aangegeven voor welke investeringen een claim op de reserve wordt gelegd.				0				
3		- Geoormerkte gelden voor frontbebouwing langs de Gaag (1997)	67.331	1.010			68.341	68.341		
3		- Aansluiting / oprit A4 bij Hamaschpolder	1.055.667	15.835			1.071.502	1.071.502		
7		- Aansluiting Woudseknoop*	98.662	1.480			100.142	100.142		
3		- Groenontwikkeling Zwethzone	439.382	6.591			445.973	445.973		
7		- Recreatieve verbindingen in de Hamaschpolder*	580.500	8.707			589.207	589.207		
3		- Plankosten verkeersvisie Maasland	14.541	218			14.759	14.759		
AD		- Onbestemde middelen (vrije ruimte)	9.514	143			9.657	9.657		
		* Reserves aangewezen als dekking projecten locatieontwikkeling								
		Voor de hierna genoemde investeringen zijn inmiddels kredieten beschikbaar gesteld. De feitelijke afloop van deze investeringen loopt via de dekkingsreserve.								
3	721072	- Reconstructie kruising oude veiling	59.621				59.621	59.621		
		Subtotaal investeringsreserve	*2.325.217*	*33.984*	*0*	*0*	*2.359.201*	*2.359.201*		
5	**Reserve Monumenten**		192.346	2.885		16.563	178.669	178.669	Toegevoegde rente over saldo per 1 januari	2.885
	Doel:	Het ondersteunen van onderhoud van monumenten buiten de exploitatie							Verminderingen	
									subsidie monumenten	6.563
									PBGW 3 ontrekking monumenten	10.000
										16.563
5	**Reserve Sociaal Domein**		84.252	1.264	178.329	0	263.845	263.845	Toegevoegde rente over saldo per 1 januari	1.264
	Doel:	Opvangen budgettaire fluctuaties en onvoorziene uitgaven lange termijn.								
									Vermeerdering	
									Storting a.g.v. herrekening gemeentefonds	178.329
7	**Reserve beheer openbare ruimte**				0		0		Vermeerdering	
	Doel:								Storting a.g.v. herrekening gemeentefonds	89.164
									Terugdraaien storting PBGW-4	-89.164
										0
7	**Reserve Grondexploitaties**		-0	0	1.403.000	1.403.000	-0	-0	Vermeerdering	
	Doel:	Het afdekken van de risico's van de (mogelijke) toekomstige verliezen op de diverse grondexploitaties							Boeking winst/verliesname	796.000
									Boeking resultaat reserve groendexpl. En dividenden	607.000
										1.403.000
									Vermindering	
									Boeking winst/verliesname	1.403.000
										1.403.000
AD	**Compensatie dividenden en huuropbrengst**		17.457.587	n.v.t.		607.000	16.850.587	16.850.587	De rente wordt volledig ten gunste van de	
	Doel:	Compenseren weggevallen dividend CAIW ivm verkoop aandelen Verminderen dividendafhankelijkheid							exploitatie gebracht.	
									Vermindering	
		Compenseren huuropbrengst bezinepompen							Boeking resultaat reserve grondexploitatie	607.000
										607.000

AD	**Reserve Investeringsprogramma**		2.153.496	n.v.t.		252.979	1.900.517	1.900.517	De rente wordt volledig ten gunste van de	
	Doel:	Uitvoeren van investeringen die voortvloeien uit het collegeprogramma							exploitatie gebracht.	
									Vermindering	
									Wijzigingsovereenkomst N211 PZH	50.000
									Budget ui 2019 Centrum Maasland Sanering	17.201
									Verduurzaming gemeentelijke gebouwen	164.000
									Stimuleringsbijdrage verwijderen asbestdaken	0
									PBGW-4 Doorschuifbudget Centrumplan Den Hoorn jrk 19	21.778
										252.979
7	**Reserve opstartkosten begeleiding particuliere bouwinitiatieven**		16.796	252			17.048	17.048	Toegevoegde rente over saldo per 1 januari	252
	Doel:	Ondersteunen van kleine particuliere bouwinitiatieven								
7	**Fonds Sociale Woningbouw**		287.423	4.311		30.575	261.159	261.159	Toegevoegde rente over saldo per 1 januari	4.311
	Doel:	Afkoopsommen sociale woningbouw inzetten voor sociale woningbouw								
		op andere locaties.							Vermindering	
									naar centrumplaan Maasland	30.575
7	**Reserve afwikkeling complexen**		884.475	14.976			899.451	899.451	Toegevoegde rente over saldo per 1 januari	14.976
	Doel:	Onderbrengen van budgetten vanuit grexen voor activiteiten die op								
		termijn uitgevoerd gaan worden, zodat de grexen afgesloten kunnen								
		worden.								
2	**Reserve Liquidatiesaldo Stadsgewest Haaglanden**		61.949			61.949	0	0	De rente wordt volledig ten gunste van de	
	Doel:	Het positieve liquidatiesaldo van het Stadsgewest Haaglanden te							exploitatie gebracht.	
		reserveren voor personeelskosten en nieuwe vormen van regionale								
		samenwerking							Vermindering	
									Opheffen reserve	61.949
7	**Risicoreserve Erfpachtgronden**		700.000				700.000	700.000		
	Doel:									
6	**Reserve Herwaardering deelnemingen**		1.122.093	n.v.t.			1.122.093	1.122.093		
	Doel:	Uit oogpunt van inzicht en presentatie zijn aan de debetzijde van de								
		balans de deelnemingen tegen de nominale waarde opgenomen.								
		Vóór 2004 werd op de nominale waarde van de deelnemingen afgeschreven.								
		Deze afschrijvingen zijn via de jaarresultaten met de Algemene reserve verrekend.								
		In 2005 is daar de waardetoename van de aandelen Europoort aan toegevoegd								
		Totaal B Bestemmingsreserves	38.536.238	57.672	1.581.329	2.463.539	37.711.700	28.538.346		

	C. Dekkingsreserves									
AD	**Dekkingsreserve gemeentehuis**		11.090.191	0		477.624	10.612.567	10.612.567	Toegevoegde rente over saldo per 1 januari	
	Doel:	Realisatie van een nieuw gemeentehuis								
									Verminderingen:	
									kapitaallasten (voorbereiding) nieuw gemeentehuis	
									tot een maximum investeringsbedrag van € 15,4 miljoen	477.624
	Dekkingsreserve								Toegevoegde rente over saldo per 1 januari	0
	Doel:	Het ten gunste van het exploitatieresultaat compenseren van de								
		kapitaallasten van daartoe door de raad aangewezen en inmiddels							Vermeerderingen:	
		gerealiseerde of in uitvoering zijnde projecten. De volgende							uit investeringsreserve	400.000
		investeringen zijn daartoe aangewezen:								
3	721072	- Reconstructie Oude Veiling Maasland	148.876		0	13.487	135.389	135.389	Verminderingen:	
3	721581	- Veilig afwikkelen verkeer entree van Maasland	0		400.000		400.000	400.000		
4	742139	- Aankoop 4 schoolwoningen (8 lokalen)	1.150.000			50.000	1.100.000	1.100.000	vrijval t.g.v. exploitatie	398.028
4	742189	- Realisatie multifunctionele accommodatie Den Hoorn (MFA)	3.037.500			112.500	2.925.000	2.925.000		
4	742322	- Nieuwbouw PC-basisschool Maasland	1.172.425			40.428	1.131.997	1.131.997		
5	753001	- Realisatie sporthal Schipluiden	171.674			20.000	151.674	151.674		
5	753031	- Aanleg kunstgrasveld (3x)	770.478			76.109	694.369	694.369		
5	753032/3	-Sportvloer DIOS	5.712			4.477	1.235	1.235		
5	754104	Overkapping tussen Schilpen en Tavenu	275.809			14.482	261.327	261.327		
4	742331	Aanpak klimaatproblemen MFA onderwijs	765.443			55.056	710.387	710.387		
5	765001	Aanpak klimaatproblemen MFA kinderopvang	147.699			11.490	136.209	136.209		
		subtotaal dekkingsreserve	*7.645.615*	*0*	*400.000*	*398.028*	*7.647.587*	*7.647.587*		
		Totaal C Dekkingsreserves	18.735.806	0	400.000	875.652	18.260.154	18.260.154		
	D. Voorzieningen								Vermeerdering:	
									Dubieuze debiteuren 2019	-47.615
AD	**Voorziening dubieuze debiteuren Soza**		47.615	n.v.t.	111.385		159.000	159.000	Dubieuze debiteuren 2020	21.000
	Doel:	Oninbare debiteuren waaraan leenbijstand is verleend							Dubieuze debiteuren 2020 participatiewet	105.000
									Aanvullende voorziening dubieuze debiteuren 2020	33.000
										111.385
AD	**Voorziening dubieuze debiteuren**		0	n.v.t.			0	0		
	Doel:	Geheel of gedeeltelijk oninbare debiteuren								
AD	**Voorziening pensioenen voormalig wethouders**		2.191.482	n.v.t.	693.455	78.329	2.806.607	2.806.607	Vermeerderingen:	
	Doel:	Het dekken van de uitkeringen en pensioenen aan voormalige wethouders							toevoeging conform actuariële waardeberekening	678.211
									storting APPA pensioen via salaris	15.243
									totaal	693.455
									Verminderingen:	
									betaalde pensioenaanspraken	171.906
									Wachtgeld overgeboekt naar 799006	-93.576
										78.329
AD	**Voorziening wachtgelden voormalig wethouders**		228.999	n.v.t.	37.308	93.576	172.731	172.731	Vermeerdering:	
	Doel:	Het dekken van de uitkeringen en pensioenen aan voormalige wethouders							Dotatie voorziening wachtgelden wethouders	37.308
									Verminderingen:	
									betaalde wachtgelden	93.576
AD	**Voorziening bijdrage tekort Bedrijvenschap**		1.745.000			429.500	1.315.500	1.315.500		
	Doel::	Geformaliseerde maximale bijdrage in het tekort van het schap								
									Verminderingen:	
									Dekking tekort bij afsluiting grex Bedrijvenschap HP	429.500

3	**Voorziening afvalstoffenheffing**		0	n.v.t.	29.674		29.674	29.674	Toegevoegde rente over saldo per 1 januari	
	Doel:	Het via storten of onttrekken van het verschil tussen reinigingskosten en afvalstoffenheffing egaliseren van de kosten cq tarieven								
									Vermeerderingen/verminderingen:	
									Saldo kosten/opbrengsten functie 721 (zgn. gesloten circuit)	59.353
									Positief saldo=vermeerdering, negatief saldo=vermindering	
									Correctie op voorziening afval	-29.679
										29.674
3	**Voorziening rioolheffing**		6.972.730	n.v.t.	245.439		7.218.169	7.218.169	Toegevoegde rente over saldo per 1 januari	
	Doel:	Het via storten of onttrekken van het verschil tussen rioleringskosten en rioolheffing egaliseren van de kosten cq tarieven								
									Vermeerderingen/verminderingen:	
									Saldo kosten/opbrengsten functie 722 (zgn. gesloten circuit)	245.439
									Positief saldo=vermeerdering, negatief saldo=vermindering	
7	**Voorziening Grondexploitaties**		1.367.000	n.v.t.	1.403.000		2.770.000	2.770.000	Vermeerderingen:	
									Verliesneming Keenenbrug V 2020	565.000
									Verliesneming Centrum Den Hoorn 2020	454.000
									Verliesneming Maaslandse Dam 2020	392.000
	Doel:	Opvangen van verlies in de grondexploitaties							Verliesneming centrum Maasland	-8.000
										1.403.000
		Totaal D Voorzieningen	12.552.827	0	2.520.261	601.405	14.471.682	14.471.682		